Valeriu Bârgău

SEMNE PARTICULARE

Facla

VALERIU BĂRGĂU

SEMNE PARTICULARE

Coperta : EMIL FLORIN GRAMA

Redactor : MARCEL TOLCEA
Tehnoredactor : IOAN I. IANCU

Bun de tipar : 18.9.1987
Apărut : 1988.
Coli tipar : 14

Întreprinderea Poligrafică „Banat"
Timișoara, Calea Aradului nr. 1
Comanda nr. 55

VALERIU BÂRGĂU

SEMNE PARTICULARE

—roman—

EDITURA FACLA
Timişoara, 1988

Moto :

...Arborii nu cresc pînă la cer și viețile oamenilor își dau hotare dinăuntru, se hotărăsc și ele, chiar atunci cînd pătrund și stau să rămînă în nehotărîrea veșniciei. Există împlinire fără învesnicire. Arhetipul ființei rămîne, dar întruchipările ei trec și se petrec. Mincinos este cine nu crede...

Constantin Noica

(„Sentimentul românesc al ființei")

1.

„Femei sînt multe-n lumea asta mare / Frumoase ca şi cerul înstelat / Găseşti...“

Eufim se repezi cu pumnii strînşi asupra casetofonului cenuşiu ce abia se ghicea pe noptiera de la capătul patului, îi apăsă toate cele patru butoane deodată, cîntecul se întrerupse, dispăru încet ca un ecou neplăcut.

Îl durea capul, nu-şi aducea aminte cu precizie de unde avea înregistrarea asta neoriginală, un „Gică Petrescu“ lălăit mai mult din gîtlej decît din inimă. Afişul vechi reprezentînd un Cuţov în poziţie de atac, îl privi de pe peretele din faţă. Pe coridor se aud paşi tîrşiţi. Cineva trece prin faţa uşii. Îşi încordă auzul pînă ce paşii nu se mai auziră. După o scurtă tăcere, uşa unei camere din baraca-dormitor este trîntită cu putere. Îşi aşează palma pe peretele din carton melaminat şi simte cum pereţii vibrează în urma izbiturii de adineaori...

Se linişti puţin cîte puţin, durerile din moalele capului deveniră ceva mai surde, le simţea ca pe nişte lipitori încălzite de sîngele supt cu lăcomie.

Gîndul îi zbură la Boton şi mai ales la venirea lui pe acest şantier, primele zile de „şantierist“ i se derulară cu încetinitorul prin memorie. De multe ori avea impresia că memoria lui funcţionează cumva dirijată de acele zile devenite de neuitat. Călătoria cu trenul, sosirea în gara mică şi prăfuită de colbul uriaşelor

basculante, ceferistul bătrîn care îl arătase cu mîna încotro se află șantierul, un cîine lățos care îi taie calea fără să latre. Trecuse de partea cealaltă a străzii și se oprise să-l privească. Pe cîinele acela nu-l mai zărise de atunci. Uneori, duminica, trecea prin fața gării cu gîndul că îl va revedea . . .

Autobuzul muncitoresc îl purtase din fața cinematografului pînă la poarta șantierului. Coborîse ultimul și acolo a rămas . . .

Nu putea uita nici palma lată a lui Boton, îl fleșcăise obrazul cu destulă nerușinare, apoi pielea se întinsese și căpătase o culoare vînătă spre negru. Îl pălmuise și plecase mai departe. Ca și cum nu se întîmplase nimic. El, tînăr și caraghios, stătuse ca un timpit sub laba scorțoasă și arsă de calcare a maistrului zidarilor.

Femeia lui Boton, cu doisprezece ani mai tînără, sudoriță la atelierul mecanic, îl sudase acum trei zile în cabina buldozerului. Trei puncte negre ieșite de sub fusta flăcării electrodului îl făcură să aștepte o jumătate de oră sechestrat în interiorul cald al cabinei . . .

Pe coama dealului de la răsărit, un soare roșu își încerca puterea asupra șantierului abia dezmorțit din somn. Ieși din baracă, își pipăi obrazul, îl simți ceva mai retras decît aseară, îmbrăcă din mers cămașa ruptă la subsoară ce fusese mai demult roșie. Sări peste băltoaca de ulei din fața sa, suflecă pantalonul de tergal verde, schiță un fel de salut spre patru ucenici care se spălau pe dinți turnîndu-și apa în gură direct din marmidele albicioase de aluminiu. Zîmbi. Obrazul începu să-l doară. Undeva în interior, carnea fusese strivită, iar țesuturile prea îmbibate cu sînge se revoltau. Afurisitele ! Ce le pasă lor de Boton, de femeia lui, de inginerul Prună și de directorul Albu ?!

Se căută îndelung prin buzunare pînă găsi cheia, deschise lacătul chinezesc de la ușa excavatorului, privi soarele roșu de deasupra orizontului, alungă gîndul urît (să-l bat măr pe Boton, să-i sucesc oasele de să i se dezlipească osînza fleșcăită, să cadă pe jos, să o zdrobesc sub șenile, să-i piară cît-colo duhoarea . . .), pe bîjbîite puse lacătul în cutia de scule, încercă rezer-

vorul pocnindu-l cu degetul arătător îndoit, chircit înspre podul palmei, în care uleiul și motorina făceau imposibilă știința chiromanției.

În mîinile odihnite, manetele de comandă erau prea ușoare, le șterse cu bumbac, ebonita neagră lucea. Porni motorul, duduitul cailor putere îi dădea întotdeauna o liniște ciudată. Simțea dedesuptul său o putere nemăsurată, o putere pe care doar el reușea să o stăpînească, să o călăuzească pe drumurile și la treburile șantierului. Dealtfel, cu cît era mai mare gălăgia undeva, Eufim se simțea mai singur, sufletul lui ticăia normal, în contratimp cu ceasul de buzunar pe care îl purta legat cu un lănțișor de argint la gît.

Prin geamul lateral-stînga văzu un ucenic ce se apropia în fugă gesticulînd cu amîndouă brațele. Înțelese că trebuie să aștepte, dădu motorul la relanti și deschise ușa. Puștiul ajunsese deja în apropiere și îl întreba dacă nu a pierdut ceva. Ținea mîna stîngă la spate, iar degetele de la dreapta le strecurase între nasturii bluzei de salopetă.

Ieși în ușa cabinei, îl privi atent, se cotrobăi prin buzunare, nu părea să fi pierdut ceva. Totuși, copilul ascunde ceva în mîna stîngă. Îi răspunse impasibil :

„Nu cred să fi pierdut ceva . . . dar, mai știi . . . Ce ascunzi acolo“ ?

„Vă rog să ghiciți, altfel n-o fi căzut de la dumneavoastră și altcineva e păgubașul . . .“

În gînd se supără, voi chiar să-l repeadă cît colo, dar renunță, îi răspunse cu vorba moale, chiar în glumă : „N-o fi de la mine, dacă zici. Hai că plec, mă așteaptă băieții să le scurm pămîntul de sub picioare . . .“

Ucenicul își juca picioarele pe loc. Se vedea că e nehotărît dacă să-și aducă mîna stîngă în față sau nu. În creierul său se putea ghici o luptă cruntă. Pînă la urmă nu rezistă și o întinse încet înainte, desfăcînd pumnul mic, slăbănog. Chiar pe podul palmei stătea o fotografie 3/4 pe care Eufim nu putea s-o distingă de la distanță. Se observa doar o umbră cenușie pe petecul de hîrtie albă. Sări din cabină și din doi pași ajunse lîngă ucenic, îi luă mîna în palma lui mare, văzu fotografia și, în același timp, scuipă, chiar lîngă adidașii băiatului . . .

2.

Iarba arsă de soarele necruțător, lipită parcă de pămînt, se lua acum în fîșii late pe salopeta îmbibată cu ulei și vaselină. Eufim se întoarse cu fața în jos. Din cauza soarelui începuse să-l usture pielea de pe frunte și de pe obraji. Voia niţică umbră. Dar parcă lucrurile de pe munte fuseseră văduvite de umbră. Doar coşul de fum arunca pînă la el o linie subţire, transparentă. Palma lui Boton, lată și amenințătoare, i se arăta mereu în fața ochilor, degetele boante i se înfigeau în obraji, pielea scorţoasă a maistrului zidarilor îi irita toate gîndurile despre existența imediată.

Alungă niște muște sîcîitoare care i se așezaseră pe gîtul transpirat din abundență. Una dintre ele zbură cît zbură prin aer, apoi se așeză pe mîna stîngă, înțepîndu-l cu o tenacitate demnă de invidiat. O strivi cu o mișcare fulgerătoare. Parcă un resort nevăzut — declanșase imediat după înțepătură, lovitura. Pe dosul palmei rămase o pată. Aruncă resturile tăunului agresiv și încercă din nou să adoarmă. Începu să numere în gînd, așa cum făcea cînd era copil și trebuia să adoarmă repede. Numără pînă la o sută trei zeci și trei, oftă din toate puterile plămînilor striviţi de cele 76 de kilograme pe care le avea, rînji către palma maistrului Boton, care începu să bată în retragere, și adormi profund.

O vreme nu visă nimic, somnul îi fusese liniștit, alunecare de ape într-un vad fără piedici. Apoi... se făcea că buldozerul său coboară drumul prăpăstios ce venea dinspre Somer. Aceeași căldură pe care o părăsise în realitate, veghea și drumul buldozerului său. Pe lama ridicată cîteva palme de la pămînt stătea drăcoaica de nevastă a lui Boton, flutura spre cabina lui o batistă albă, semn de bună pace, rîdea și deodată începu să se dezbrace. Se mută ceva mai în spate așezîndu-și dosul direct pe crucea hidraulică. Își dezbrăcase bluza de salopetă și acum se chinuia să-și scoată de pe pielea arsă de soare un maiou bărbătesc, larg, îmbibat de transpirație. Eufim înghiți în sec și apucă în ultima secundă să tragă de maneta buldozerului care scăpă uti-

lajul de la o cădere sigură în prăpastia ce se deschidea neprimitoare sub brîul șoselei.

Își făcu semnul crucii dar femeia lui Boton era tot acolo pe lamă, își scoase maioul și acum se chinuia să-l pună la uscat pe muchia fierbinte. Bîjbîind cu mîinile după rufa ce se încăpățînă să nu atîrne în mod egal peste bucata de fier, își pierdu echilibrul și o văzu cu groază cum se balansează gata-gata să alunece sub șenilele ce veneau amenințătoare din spate. Eufim își duse mîinile la ochi pentru a n-o vedea strivită sub tractor. Dracu' s-o ia de lipitoare ! Cine-o pune să se țină de capul meu . . .

Deschise ochii. Se afla tot acolo. Complet goală pînă la mijloc, Eufim o vedea cum rînjește provocator. Puse o frînă bruscă și buldozerul greoi se zgudui din toate încheieturile metalice. Așteptă s-o vadă căzînd în praful drumului, dar femeia nu căzu, cu mîna dreaptă își ținea pieptul mare coborît puțin iar cu stînga se prinsese strîns de un furtun de presiune. Nu era așa de grasă după cum o arătau salopetele largi de sudoriță . . .

Eufim nu mai rezistă. Opri buldozerul și, cu mișcări tremurate de emoție, coborî. Femeia se dădu și ea jos de pe lamă și o zbughi în pădurea de pini. Doar maioul îi flutura în continuare pe muchia metalică lucioasă. Era nehotărît. Ar fi fugit după femeie în pădure. Cine știe dacă nu rîde de după copaci de nehotărîrea lui. Poate crede că nu e bărbat ? Sări șanțul drumului prin care un izvor își săpase o vînă de apă limpede. Pădurea de liliac și trandafiri sălbatici e greu de străbătut. Dacă ar fi numai mestecenii ! E o junglă în toată regula.

O găsi ascunsă într-o tufă de liliac și o cuprinse în brațe. Îi privi ochii de o culoare neobișnuită. Parcă ardeau în orbitele încadrate de niște sprîncene naturale, bătînd spre o culoare deschisă. Avea carnea tare, iar pielea îi era lunecoasă ca la șarpe . . .

Apoi, o pasăre mare veni glonț asupra celor doi, îi zgîlțîi, îi înfricoșă, încercînd să-i dezlipească unul de celălalt . . .

Se trezi. Cineva îi trăsese bluza de salopetă de pe ochi și acum razele soarelui îi cădeau necruțătoare direct pe obraz. Constată că se zvîrcolise serios în somn, se întorsese pe partea dreaptă și apoi cu fața în sus. De aceea și visase urît. Privea soarele drept în ochi. Nici nu observă imediat cine îl zgîlțîise așa de tare și îl trezise din somnul plăcut. Un ucenic roșcat, stropit pe față cu picături mici de vopsea se trăsese la doi metri de zba-

terea dintre somn și trezie a buldozeristului, privindu-l cu oarecare teamă.

Eufim se sculă de jos, își frecă o vreme ochii, după care se zborși la flăcăul vopsitor pentru a afla de ce-l trezise. Ucenicul se bîlbîi și izbuti să îngaime pînă la urmă că l-a trimis nenea Făt de la fierari-betoniști. Îl prinse de nas și cu amîndouă palmele îl mîngîie de două ori apăsat pe creștet și pe față. Stropii mici de vopsea se întinseră pe fața ucenicului care începuse să smiorcăie. Își șterse palmele de pantaloni și plecă cu pași mari și legănați spre șantier. Îi era sete, gura i se uscase iar buzele i se strînseră destul de caraghios. Le simțea ca pe niște felii de măr uscat la soare, acoperindu-i dinții mici și alveolați. Ocoli groapa uriașă unde betoniștii turnau temelia cine știe cărui alt edificiu și ajunse la baraca femeii care scria într-un registru mașinile ce cărau pămîntul către pădure. Sub dogoarea soarelui, muntele arăta ca o bucată informă de diamant. Lipsa pădurii îi accentua strălucirea nefirească.

Bău două căni de apă, aruncă hîrbul de aluminiu și auzi clar drăcuiala femeii care fusese atît de amabilă. Îi păru rău de gestul său dar nu se mai întoarse s-o îmbuneze. Ar fi fost inutil să se întoarcă pentru a-i cere scuze. (Femeia tot femeie rămîne. Drăcuie, blestemă și trăncăne. De toate la un loc. Mielită . . .) Privi totuși înapoi și o văzu cum se chinuie să îndrepte hîrbul de aluminiu, bătînd în el cu o bucată de fier.

3.

Maistrul Boton își dezbrăcă bluza de salopetă ce abia îl cuprindea peste mijloc, își scoase cămașa și maioul și acum își privea cu oarecare plăcere trupul borțos. Fusese un țînc sfrijit, îl bătea vîntul și îi scîrțîiau încheieturile cînd îndrăznea să se urce cu ceilalți copii în pomi după fructe. Aflase tîrziu că șatra îl furase de prin părțile Moldovei bîntuite de secetă și boli.

Crescuse departe de ai săi cei adevărați, era urît, negricios, mîncăcios și rău. Plîngea atunci cînd nu reușea să obțină ceea ce își dorea. Știa tinichigerie din familie, cum s-ar spune, ciocanul devenea în laba lui păroasă o unealtă de bijutier. La unsprezece ani își bătuse zdravăn tatăl adoptiv, un țigan înalt cît toate zilele, îi furase cinci kilograme de argint în tacîmuri și lingouri mici turnate direct în dopuri de frasin. Cu toate acestea îndesate într-un sac, fugise din șatră, apucase pe drumul Brașovului, pierzîndu-se în mulțimea de la poalele Tîmpei. Stătuse o vreme lipit de un tinichigiu care făcea gărdulețe pentru mormintele celor răposați întru Domnul. Cînd se topi tot argintul șătrarului, tinichigiul îi făcu vînt în stradă altoindu-l cu o coadă de topor pentru băgare de seamă să nu se mai întoarcă pe unde a călcat o dată. Jură să se răzbune și în noaptea aceea dormi într-un gang întunecos alături de o duzină de pisici ce miorlăiau de plăcerea împerecherii. Îl trezi un cîine jigărit care alungase pisicile și acum se mulțumea să-l lingă pe față. Vedea în el un posibil stăpîn sau un „frate". Numai la gîndul din urmă îi dădu un picior în burtă, cîinele schelălăi pierzîndu-se între lăzile de gunoi menajer ale locatarilor, iar el, Boton ieși din gang cu pași anemici. Se lumina de ziuă, două măturătoare îl îmbiară cu o bucată de pîine neagră făcută din făină de mălai amestecată cu de grîu, o mîncă fără să spună mulțumesc și rămase cu țigăncile pînă-și terminară zona de lucru, purtă și el tomberonul de colo pînă colo, se miră cît de ușor alunecă roțile mari, cauciucate. Cînd și-au terminat treaba, au dosit măturile, lopețile și tomberonul într-o curte dărăpănată și au plecat împreună spre marginea orașului. În autobuz era o aglomerație de nedescris. Oamenii mergeau sau se întorceau de la serviciu. Era cît pe ce să se piardă de țigănci. Le auzea vorbind prin mulțime dar nu le vedea. Numai după ce s-a mai golit culoarul de trecere a reușit să ajungă iarăși lîngă ele ...

Locuiau într-o casă veche, greu de zărit chiar de foarte aproape din pricina arborilor ce o înconjurau. Puteai crede că era construită direct dintre crengile joase ale duzilor înconjurători. Îl culcaseră la ele. Pînă adormise le auzi sporovăind în limba aceea pe care el n-o cunoscuse încă. Mai bine spus, cunoștea cîteva cuvinte, știa să ceară mîncare, apă, să spună că-l doare burta, capul, că-i este somn, dar refuza categoric să o vorbească.

Trei zile și trei nopți a stat în acea casă, i-a cercetat colțișoarele umplute cu zdrențe, sticle goale în care fusese ulei și gospodinele leneșe le aruncaseră la gunoi decît să le spele, pantofi scîlciați rău sau numai cu talpa desprinsă, chiar și cîteva perechi de cizme de damă ce aveau doar fermoarul stricat. Dar ceea ce era cu totul deosebit pentru el, copilul crescut mai mult în căruță decît pe la popasuri, fusese grădina mirifică în care se scufunda dimineața, ocolind cu grijă crengile de pe care, dacă le-ar fi atins, s-ar fi scuturat o adevărată ploaie de rouă. Se obișnuise să le facă și cumpărăturile. Înainte de a se întoarce ele din oraș, trecea pe la băcănia din colț și le cumpăra pîine și rachiu de drojdie. Dar asta dură pînă într-o după-amiază cînd, din întîmplare, ajunse în marginea grădinii. De acolo se vedea mahalaua îmbietoare a orașului, cerul senin și liber chemînd pe oricine să împrumute din libertatea sa. Plecase de la țigănci fără regrete. Fuseseră bune cu el, dar mai mult nu putea să aștepte de la ele . . .

Vara fusese anotimpul marilor schimbări din viața sa. Vara îl furaseră țiganii, vara îl fugărise tinichigiul cel viclean și hrăpăreț, vara o cunoscuse pe Frăsina, vara terminase școala primară, liceul la fără frecvență și cursul de maiștri, maistru al zidarilor de la termocentrală. Tot vara terminase cu echipa lui zidirea coșului de fum, după ce, tot vara, așezase prima cărămidă „la temelia" viitoarei termocentrale de pe munte. Aici trăise cele mai frumoase clipe ale sale. Pînă la venirea pe acest șantier lucrase mai mult pe la particulari, participase și la construcția unor poduri, a unor blocuri la Pitești și Suceava, făcuse mai mult muncă brută, necalificată . . .

Se scărpină pe pîntec, apoi chemă un zidar zbîrcit care terminase de mîncat. Îl privi drept în față, voi să-i facă un reproș, dar pînă la urmă renunță. Îl trimise să-i aducă o sticlă cu apă rece de la izvorul de dincolo de șisturi. „Să n-aduci de la cisternă, c-aia-i clocită și mă arde pe stomac !" mai strigă după cel cu sticla, care nu se opri, făcu doar un gest cu sticla la spate, semn că a înțeles și că așa va și proceda.

În așteptare se trînti pe o targă cu urme proaspete de mortar. Privi coșul de fum al gigantului ce se înfiripase sub ochii săi, își aminti că acolo sus a lucrat și el, cărămidă peste cărămidă, lapte de mortar peste lapte de mortar, zi peste zi și noapte peste noapte, ceasuri grele peste ceasuri bune și invers. Unde își scrijelase numele, nu mai știa la al cîtelea metru de

jos în sus sau de sus în jos, rău e că nu se vede de aici, poate îi sînt ochii obosiți de soarele necruțător...

Mîine e sîmbătă și va pleca la Maial, va bea o bere rece, va trece și pe la Sofronie, vor sta de vorbă cîteva ceasuri, îi va povesti lucruri noi despre termocentrala lor iar Sofronie își va scoate la iveală gramafonul și vor asculta niște cîntece de-ale lui Tănase, se va simți din nou odihnit. Ar fi vorbit cu Sofronie și despre ce va face el după terminarea coșului de fum, va lucra la cuptorul unu sau doi, se va întreba singur cîte luni mai rămîne aici și tot singur va răspunde că va rămîne pînă la terminarea lucrării, a gigantului energetic. Cînd se vor aprinde primele becuri cu energie obținută aici atunci poate să-și spună că i s-a încheiat misiunea. Pînă atunci ar trebui să se gîndească la Frăsina, dacă ea va reuși de data aceasta să păstreze copilul care a mișcat la patru luni și femeia îl simțise deja în mărunțaie, chiar se speriase de vietatea care se anunța aprigă. Pe ceilalți îi pierduse pînă ce ajunseseră la patru luni. Nu voiau să șadă mai mult în pîntecele ei. De fiecare dată se înfuria, ar fi aruncat cu barda și în Dumnezeu pentru ființele care mureau înainte de a se naște. Nici doctorii nu știau ce să-i facă. Dar în urmă cu două nopți îl simțise cum se zbate, ținuse palma pe burta femeii pînă ce își începuse bătăile din picioruțe. Om în toată firea a plîns pînă după miezul nopții, a plîns și s-a bucurat pentru copilul ce va să vină, pentru copilul ce îi va purta numele, pentru copilul pe care nici doctorii nu-l mai așteptau...

Atunci le va rîde el în nas tuturor celor care glumeau pe seama copiilor morți ai lui Boton. Îi va da un nume frumos... Alexandru sau Carl, Ion sau Gheorghe, Jean sau Nicolae, Bulgăr sau Amza... Și dacă va fi fată? Nu-și răspunse imediat și chiar renunță să caute prin memorie un nume pe care l-ar fi dorit pentru fata lui. Să mai caute și Frăsina! Să nu aștepte totul de-a gata...

Dar pauza de masă s-a terminat. Oamenii se adună de peste tot și își reiau uneltele. Trei dintre bărbați sînt deja urcați pe schelă. O femeie îi întreabă cu o voce bărbătoasă dacă li s-a întărit mortarul și aceștia răspund să le trimită o găleată cu apă. Femeia plecă să aducă găleata. Ceilalți zidari așteaptă dispozițiile sale. Îi lasă să mai aștepte, de fapt îi privește cu mîndrie, e întotdeauna mîndru de oamenii săi, poate să spună că el i-a format, i-a învățat meserie, poate să vorbească cu ei

prin semne, să-şi exprime nemulţumirea pentru un lucru rău făcut şi printr-un simplu gest. Soarbe cu lăcomie aproape trei sferturi din sticla cu apa adusă de „zbîrcit" şi se apropie de oamenii săi . . . .

4.

Inginerul Prună avu încă de dimineaţă o senzaţie de greaţă. De aceea nu se mai duse ca de obicei să vadă ce fac săpătorii de la temelia cuptoarelor. Îi lăsă în plata Domnului, să răsufle şi ei cel puţin astăzi cînd lui îi era greaţă. Simţea în stomac o caracatiţă rănită de moarte. Un lichid amar i se urca în gîtlej, o şuviţă subţire venea pînă la rădăcina limbii, o îmbiba cu amărăciune şi se retrăgea înapoi plină de viclenie. Un muncitor îl învăţase să-şi bage degetul în cerul gurii pentru a provoca vărsătura din stomac, procedă întocmai dar pe pămîntul uscat nu reuşi să depună decît un scuipat sărăcăcios. Avea şi temperatură. Fruntea îi era aburită de sudoare. Mîncase o tocăniţă de ciuperci şi probabil că între cele strînse se strecuraseră şi unele necomestibile. Seara se întrerupse curentul electric şi pînă aprinseră ei un felinar de vînt, bucătăreasa deja pusese ciupercile în cazanul sub care ardea smoală şi rămăşiţe de uleiuri. Mîncarea ieşise destul de gustoasă, un fel de tocătură cu maioneză. Apoi băuse o sticlă cu vin de Cotnari, vin dulceag, fără apă minerală. Peste noapte se trezise cu un fel de arici în stomac, se tăvălise în aşternut, nu putuse să închidă un ochi pînă la ziuă. Blestemase în gînd ciupercile şi pe bucătăreasă, voi să citească ceva dar nu reuşi. Apoi simţi aşa ca o tăietură în lungul stomacului, ţipă şi nişte ucenici din camerele alăturate veniseră să vadă ce s-a întîmplat. Mai întîi îi repezi cît colo, apoi îl strigă pe unul dintre ei şi îl trimise după centralistă, singura fiinţă care nu avea voie să doarmă, fiindcă trebuia să stea de veghe lîngă zecile ei de fire. Îi aduse o cană

cu lapte, lichidul alb şi gros pregătit pentru cine ştie ce, dovedindu-se binefăcător, oprise zvîrcolirea ariciului cuprins de nebunie, înăuntru stabilindu-se doar o greaţă insistentă, ce devenise pînă la urmă insuportabilă. Bucătăreasa care pregătise ciupercile nu venise dimineaţă la serviciu, avea săraca stomacul mai slab şi fusese internată la miezul nopţii în spitalul din O. fiind dusă, după ce i se făcuseră analizele, direct la Timişoara să o consulte un specialist.

Vestea se întinse dimineaţă pe tot şantierul şi asta îl făcea pe inginerul Prună să nu scoată capul din baraca administraţiei. O găleată albă, plină cu apă rece, nişte lămîi şi sticla de vin băută aseară stăteau pe măsuţa cu trei picioare pe care o cumpărase pe un preţ de nimic de la un ţăran de lîngă Craiova. Dintre toate, alese sticla de vin, o prinse de gît şi o aruncă scîrbit pe fereastra barăcii. Auzii bufnitura, apoi cioburile împrăştiindu-se pe pietrele din bătătura taberei...

Îi era ciudă pentru noaptea pierdută din cauza unor blestemate de ciuperci, pentru ziua asta în care nu era în stare să facă nimic, darea în funcţiune a termocentralei se apropia vertiginos, mai erau destule lucrări de construcţie, de asamblare, trebuia adus generatorul, mai trebuia să vină şi nişte electricieni de la termocentrale, nu mai fusese nici pe acasă, nici măcar nu apucase să răspundă fetei de la Bucureşti...

Opri lungul şir al gîndurilor ce voiau să-l năpădească din nou, reproşurile pe care singur le fabrica şi se înciuda, îşi apasă cu amîndou mîinile stomacul, bău o cană cu apa şi se apucă să ronţăie o lămîie. Mai întîi se strîmbă din pricina acrelii, apoi înghiţi o dată şi simţi cum se răspîndeşte prin tot corpul, îi pune în mişcare sîngele otrăvit de ciuperci. Albu n-are decît să mai aştepte. Se va înfuria că n-am ajuns la prima oră să-l informez despre mersul lucrărilor. N-are decît! Să iasă şi el pe şantier...

Numai de n-ar fi aflat problema cu ciupercile... Să vezi ce va rîde de mine... Un ditamai inginerul care stă gata să moară din pricina unor ciuperci... Aşa îmi trebuie. Să mă învăţ minte...

Totuşi va trebui să ajung în biroul directorului Albu. Nu se poate altfel. Ucenicul care îl chemase, plecase lăsînd uşa deschisă în urma lui. Se simţea o uşoară adiere de vînt. Îşi trase cămaşa militară direct pe piele şi se închele la pantaloni. Mai bău o gură de apă rece, trase o altă înghiţitură zdravănă

de aer curat în piept, își aruncă privirea într-un ciob de oglindă, văzu chipul unui necunoscut gălbejit, scofîlcit și cu ochii trași în fundul capului. Maxilarul de jos îi tremura de o furie ascunsă. Încercă să se liniștească dar nu reuși...

5.

Mașina cu alimente urca încet panta spre șantier. Se vedea de departe că trage din greu. Șoferul teveului își plimba mîna dreaptă pe genunchii însoțitoarei, grăsana Ella, nemțoaica. Fata îi îndepărtează mîna din cînd în cînd, de fapt numai încearcă să facă lucrul acesta, mîngîierea bărbatului îi place, îi produce niște furnicături plăcute. Le simte cu toată ființa, parcă o mie de gîndaci ar trece la pas de plimbare pe sub pielea, pulpei...

Au discutat cîte în lună și-n stele, despre căldura asta care nu se mai domolește, despre șantier, despre orașul vechi, despre cum va arăta orașul dinspre termocentrală și cum se va vedea termocentrala de pe munții vecini. Apoi au discutat despre modă; prilejul le fusese oferit de un tînăr netuns și cu pantaloni trapez. Le făcuse semn să-l ia la șantier. Ella ar fi fost bucuroasă. Băiatul ar fi avut loc în cabină, uite, de pildă ar fi putut să șadă între ea și șofer, s-ar fi simțit și ea în mai mare siguranță. Dar Tibi n-a vrut să oprească, a făcut un semn cu arătătorul în jos, semn că nu merge prea departe și s-a întors spre Ella pentru a-i zîmbi cu subînțeles: „Uite, ce isteț sînt! Cum știu a mă descurca față de autostopiști..."

Apoi discuția despre modă dispăru de la sine așa cum rămase departe în urmă băiatul cu pantaloni trapez. Trecură la altceva. Nici nu mai știa la ce anume. De o săptămînă se află într-o crîncenă cură de slăbire. Îi era o foame de lup. Avea voie să mănînce doar castraveți verzi cu tot cu coajă și cîte un

ou fiert, răscopt. În primele zile avusese impresia că va muri. Stomacul golit de mîncare parcă i se urca în gîtlej. Îl simțea cum îi blochează traheea, îi oprea aerul, o sugruma. Era cît pe ce să renunțe la cura de slăbire (s-o ia dracu', doar n-o să dau ortul popii din pricina că sînt grasă !). Dar mama ei o încurajase, o îndemnase să nu renunțe, mai mult o obligase să țină mai departe regimul scris de o doctoriță pe fila ruptă dintr-un caiet dictando. Fila se mototolise în buzunar, voise la un moment dat să o arunce cît-colo, să-i spună mamei că n-o mai știe, să o roage să revină la mesele lor de altădată . . .

După ce terminase liceul dăduse examen la limba germană dar nu avusese noroc. Cîteva centime o despărțiseră de cei aflați pe tabelul reușiților. Tatăl le scria din ce în ce mai rar. Se vedea de colo că nu avea de gînd să-și țină promisiunile. În primele două scrisori afirmase că o duce foarte bine, s-a angajat deja ca inginer-ajutor la o uzină care produce ceva secret. Dracu' să-i ia cu secretele lor de capitaliști ! Promitea că foarte curînd le va chema la el. „Să vedeți ce bine o să fie cînd o să fim din nou împreună ! O să trăim ca la A. noastră . . .“

Dar promisiunile rămăseseră în faza aceasta. Nu mai reveni în celelalte scrisori, care ajunseseră la destinație la intervale destul de mari una de alta. Două pachete cu mărunțișuri, ciorapi, o pereche de blugi, o pereche de pantofi cu clape lipicioase, ciocolată, cîrnați foarte uscați și cam atîta primiseră.

Apoi le telefonase. Vorbise doar cu mama, pe care o găsise acasă plîngînd în hohote. Nu reuși să afle nici pînă astăzi ce putuseră vorbi, din ce pricină mama ei se schimbase atît de mult. Nici înainte de acel telefon mama ei nu se arătase încîntată de o posibilă plecare. Acum însă nici nu voia să-și amintească de bărbatul ei, încerca să și-l scoată din memorie. O repezea ori de cîte ori îi aducea aminte de el. Devenise nervoasă, scosese din șifoniere majoritatea lucrurilor ce-i aparținuseră și le dădu de pomană de sufletul părinților ei. Oamenii ziceau „mulțumesc“ sau „Bogdaproste“ luau lucrurile și se minunau de comportarea femeii . . .

Ella nu avea nici un prieten și asta o îngrijora pe mama ei. Încercase să-i explice cum e cu bărbații, cu fetele care riscă să îmbătrînească, dar ea nu se arăta interesată de toate astea. Șoferul de pe teveul ăsta îi făcea din ce în ce mai insistent curte. Îl verificase cu intuiția ei feminină pe care maică-sa nu

l-o recunoştea, nu era însurat, se trăgea dintr-o familie necăjită, mai avea cinci fraţi undeva într-un sat din Moldova. Nu era beţiv, nu fuma şi nici nu se arăta că ar umbla toată ziua după fuste. Putea fi socotit şi un bărbat ideal. Îi mai trebuia o calitate pe care nu avea posibilitatea să o verifice. Trebuia să fie gospodar, casa lor arăta destul de rău, n-o mai zugrăviseră, gardurile se stricaseră, cocina porcilor era în fiecare an goală, numai cîteva găini şi două raţe mai puteau fi văzute în curtea lor. Trebuia o mînă de bărbat, o mînă de fier . . .

Făcuse de mai multe ori curse din acestea cu Tibi, aducea alimente de la O., pe drum o distra de minune, povestea întîmplări hazlii din copilărie, despre fraţii săi, despre oamenii hîtri din sat. Simţea că trece foarte repede timpul cînd era cu Tibi, ajungea de cele mai multe ori să regrete că au ajuns prea repede cu alimentele la cantină. Îi plăcea de el şi pentru faptul că nu era din cale afară de obraznic, insistent . . .

Acum Tibi şi-a împins mîna prea sus, îi simte degetele aspre pe pielea din ce în ce mai fină a coapsei. Socoti că-i bine să-l oprească la timp. Îl prinse de braţ, i-l ridică prin surprindere şi îşi dezveli în acest fel şi mai tare piciorul. Cu cealaltă mînă îşi trase fusta la loc. Tibi se înroşi pînă sub bărbie şi nu spuse nimic. Crezu că s-a supărat. Îi reţinu o clipă mîna între ale ei, un singur moment, după care i-o depuse pe bordul atît de apropiat al maşinii. Abia atunci descoperi cartea ce zăcea deschisă sub o bucată de bumbac . . . „Pe aripile vîntului", da, o carte pentru toate vîrstele . . . I-o ceru împrumut. Tibi îi făcut semn că poate să o ia. Apoi opri maşina, puse o frînă bruscă, neaşteptată. Îl privi întrebătoare dar el nu-i răspunse. Deschise portiera şi trecu şanţul către pădurice. Îşi aminti că acolo există un izvor. Coborî şi ea pentru a bea apă. Îl urmă pe Tibi care mergea într-un fel ciudat cu capul aplecat înainte, parcă fusese lovit în moalele capului . . .

Dintr-o scorbură subţire, ciudată, uscată, dintre rădăcinile ei încă umede, izvorul subţire susura printre cele cîteva cărămizi puse de cine ştie cine acolo. O tufă de alun crescuse chiar deasupra apei. Tibi se aşeză în genunchi, atinse cu palma luciul apei, parcă ar fi încercat-o, se înfioră de răcoarea ei, apoi îşi aplecă tot corpul înainte, asupra apei, părul îi căzu pe frunte, atinse apa deodată cu pletele rebele şi cu buzele lacome, însetate. Sorbi îndelung, parcă din corpul subţire ieşea abur, nu ştia de ce ei i se păru că din corpul lui Tibi, prin cămaşa roşie

ca sîngele, iese un abur subțire, se formează deasupra corpului său un norișor de ploaie. Simte că adie înspre ea, era o plăcere să vezi trupul vînjos al bărbatului aplecat asupra apei, sorbind vinișoara lucioasă care ieșea dintre rădăcinile ciudate ale fostului copac. Se uscase din pricina apei ce răzbise printre rădăcinile sale, cine știe de cîți ani era uscat, fusese un arbore uriaș, nu putea prea bine să-și dea seama dacă fusese stejar sau carpen . . .

Bărbatul mai sorbi odată din răcoarea izvorului, apoi se retrase de deasupra apei și o pofti să soarbă dacă îi este sete. Ea refuză categoric. N-avea cum să se aplece pînă la vîna de apă care o poftea cu ochiul viclean. Îi era sete dar preferă să rostească un nu categoric. Tibi insistă. Se lovi cu palma peste frunte. Numai atunci își dădu seama că Ella nu poate să pătrundă cu buzele pînă acolo unde susura apa. Plecă în fugă la mașină și se întoarse cu un pahar din plastic înflorat, avînd pe fața dinspre Ella doi tineri îmbrățișați, doi tineri pe plaja unei mări. Apa se vedea departe, un albastru intens. Se aplecă și după ce clăti paharul și aruncă apa între furnzele de anul trecut, o servi cu apă. Paharul fusese întins într-un mod teatral, așezat pe podul palmei de la mîna dreaptă ca pe o invizibilă tavă. Apa era foarte rece, din două-trei înghițituri bău întregul pahar. Îl întinse înapoi lui Tibi care îl luă și-l aruncă în iarba călcată de picioarele lor . . .

De data aceasta ajunseseră destul de tîrziu la cantină. Pe drum mai trebui să oprească de cîteva ori din pricina că i se încinsese motorul. Administratorul gesticula și amenința în stînga și în dreapta. Scuzele adevărate sau inventate de Tibi nu aveau nici un efect asupra bihoreanului Nodea : „Ce mă interesează pe mine pana ta de cauciuc ! N-ai decît să-ți pui mașina la punct. Că ți se încinge motorul ? Să fii sănătos ! N-ai decît să te duci pe mașinile grele că alea nu se încing cu una cu două . . . Cu păpica muncitorilor nu merge așa cum credeți voi ! Eu am de hrănit cîteva sute de oameni. Răspund de ei. Mie îmi cer mîncare, nu vouă. O să-l anunț pe tovarășul director Albu. Să știe și dînsul ce șoferi avem aici la cantină. Toată ziua stați degeaba și mai și mîncați fără să plătiți un ban. Las' că știu eu că vă înțelegeți cu bucătăresele . . . Aici se face termocentrală nu se plimbă ursul cum faceți voi . . .“

Ella ședea deoparte. Nu-i plăcea să se amestece în cearta bărbaților. Încă nu se liniștise. Căldura exagerată din mașină

îi făcuse rău. Gălăgia din jur și umbra pe care o arunca asupra lor baraca o readucea, încetul cu încetul, la normal. Nu putea să definească exact starea prin care trecea. Era ceva confuz, o moleșeală întinsă asupra cărnii, asupra sufletului, se preumbla de una singură prin corp, prin ființă. Administratorul continua să mormăie. O făcea din ce în ce mai încet. Tibi nu se mai justifica. Descărcau amîndoi pîinea din lada de lemn direct în niște coșuri împletite din răchită . . .

Ce poate să fie cu starea asta de sfîrșeală continuă ? Provine de la faptul că nu mîncase nimic ? Sau poate chiar de la apa extrem de rece băută în timp ce fusese transpirată ? . . .

Bărbații terminaseră de descărcat pîinea și acum descărcau niște bucăți mari de carne de vită. Era aproape o vită întreagă din care lipseau doar măruntaiele. Privind animalul tăiat avu un sentiment de milă după care urma unul de scîrbă, un tremur îi trecu prin trupul încins, căută ceva de care să se sprijine, se prinse în ultimul moment cu mîna dreaptă de suportul metalic pentru marmide, simți că nu-i este de ajuns, căută altceva și găsi doar o stivă de navete pentru pîine cine știe cum ajunse acolo, în spatele cantinei. Se așeză pe ele. Exact în acel moment simți că puterile o lasă cu totul. Veni mamă-sa, se aplecă asupra ei, o prinse în brațe, simți că n-o poate susține și plină de disperare ceru ajutor celor doi bărbați aflați în apropiere. Nodea se întoarse, încetă să mai bombăne, se apropie de fată, o prinse pe după cap și o săltă cu forța în picioare. Capul fetei căzu în față, nu și-l mai putea sprijini, atunci simți și bihoreanu că nu e de glumit, strigă la Tibi care ședea în continuare ca prostit și privea undeva dincolo de acest spectacol ca și cînd nu el îl provocase și nici nu l-ar fi privit în mod direct. Într-un tîrziu se desprinse de capota mașinii, veni tîrșindu-și picioarele, privi cu gura căscată la Nodea pînă ce acesta se înfurie și trase o înjurătură : „Ce-ai mă, parcă te uiți la poartă nouă ? Nu vezi că fata asta a leșinat ? Pune mîna colea să o ducem în cantină . . . Tu ai venit cu ea pe drum . . . Ce i-ai făcut ?“

Mama fetei îl privi într-un anume fel. Nu-și dădu seama dacă îl privise cu subînțeles sau cu ură. Nu zise însă nimic. Își frîngea mîinile fără nici un rost. Tibi se scutură ca de un vis întunecat și se depărtă cu pași mari către șantier. În cîteva minute dispăru printre mașinile grele din apropiere. Nodea își încrucișă mîinile cu ale mamei lui Ella și așezînd cu grijă trupul

fetei între braţele lor săltară povara şi o duseră în cantină. Celelalte femei se speriară. Marta începu să bocească. Alte două începură să se văicărească. Numai mama fetei nu plîngea, arăta mai mult speriată de ceea ce vedea. Nodea se răsti la ele să se ducă dracului la o parte, să nu încurce drumul, apoi căută cu ochii o suprafaţă plană, nu văzu nici una mai acătării, se opri în faţa mesei pe care tăiau de obicei zarzavatul, împinse cu piciorul un fund de lemn pe care se odihneau două cuţite uriaşe, săltă trupul fetei şi-l aşeză cu grijă pe masa metalică. Îşi şterse sudoarea ce îi năpădise fruntea, tresări, parcă şi-ar fi adus aminte ceva, se repezi cu mîinile la gîtul fetei, îi descheie bluza la toţi nasturii şi aruncă un pumn cu apă drept între sînii jucăuşi care se depărtară încet unul de celălalt. I se păru că fata a şi tresărit. La puţină vreme deschise ochii. Părea rătăcită cu totul. Mama ei se aplecă şi o cuprinse în braţe. Nodea o trase deoparte să n-o înăduşe sub trupul ei de matahală. Femeia încercă din nou să se apropie, dar bărbatul o opri la timp. Ella continua să clipească des, se trezise din leşin, avea ochii mari, întrebători. Nu-şi dădea seama de ce se află aşezată pe masa metalică din bucătărie, mişcă o mînă, un picior, încercă să se ridice dar nu reuşi decît să-şi stîrnească nişte înţepături în coaste. Întrebă cu glas tremurat :

„Ce e cu voi aici ?“

Îi răspunse Nodea care se ţinea ca mama Ellei să nu se apropie de fata care respira încă anevoie :

„Nimic. Uite, aşteptăm să-ţi revii . . .“

„Dar ce s-a întîmplat ? Ce e cu mine ? De ce mă aflu aici ? Mamăăă !“

„Las-o pe mamă-ta în pace. N-ai nimic. Probabil ţi-a venit rău de la căldura asta îngrozitoare . . .“

„Dar ce-am făcut . . . Doamne fereşte . . .“

„Doar ţi-am spus că n-ai făcut nimic rău. Stai liniştită. Era să adormi în picioare. Am avut noi grijă să nu te loveşti de zidul cantinei . . .“

„Chiar aşa de rău mi-a fost ?“

„Nu chiar cum crezi tu. Un fleac, acolo . . .“

„Atunci de ce mă ţineţi aici ?“

„E gata. Acum poţi să te ridici. Poţi ?“

„Să văd . . .“ Încercă să se ridice şi în acel moment interveni maică-sa, care încetase să-şi mai frîngă mîinile :

„Spune, fata mamei, ce-ai pățit ? Ți-a făcut ceva rău nenorocitul ăla de șofer ?“

Ella care nu mai încercă să se ridice răspunse :

„Nu, mamă, nu s-a întîmplat nimic. Are dreptate nenea Nodea. Probabil că mi-a venit rău de la căldură. În cabină a fost tare cald. Cînd am coborît trebuia să-mi răcoresc puțin obrajii . . . Am uitat. Doar știi că sînt foarte sensibilă la căldură . . . Sînt și lihnită de foame . . . Cura asta a ta mă omoară cu zile . . .“

„Hai, fata mamei scoală de acolo. Parcă ești pe masa de operație. Doamne ferește de doctori și de injecții !“

Ella încercă din nou să se scoale. Simțea doar o ușoară năduşeală în coşul pieptului. Nodea o ajută. O prinse de umeri, o sprijini cu palmele de spate și fata se ridică anevoie în picioare. Mama ei profită de neatenția lui Nodea, de tulburarea acestuia care ținuse în mîini carnea fragedă a fetei și se repezi la Ella ca o apucată, o strînse la piept, apoi se depărtă, o privi și se repezi din nou să o prindă în brațe, parcă o regăsise după o îndelungată despărțire. O muncea gîndul că nu știa ce i se întîmplase fetei. Trebuia să o ia cu binișorul pentru a-i mărturisi totul. Dacă fusese ceva . . .

Văzînd că amîndouă sînt liniștite, Nodea plecă de lîngă ele, le lăsă să-și explice singure fericirea sau nefericirea. Se întoarse la descărcatul mașinii. Tibi nu mai era acolo. Înhăță o bucată mare de carne, un picior din spate de vită, îl propti pe umăr și intră cu el în bucătărie. Era furios că șoferul plecase și nu mai prididea cu descărcatul. Se întoarse la mașină și strigă din toată puterea plămînilor săi : „Tibiiii — ! Tibiiii — ! Unde ești măi băiete ?“ Dar Tibi nu răspunde de nicăieri. Precis că se va întîrzia cu mîncarea. Strigă la două bucătărese care nu-ș' ce moșmodeau lîngă o mașină de tocat carne. Acestea veniră să-l ajute. Nu lucrau cu tragere de inimă. Nodea voi să le înjure, dar renunță.

După ce termină descărcatul cărnii, mai aduse două marmide cu smîntînă și le spuse femeilor să se întoarcă la treaba lor. „Să meargă treaba așa cum merge arcușul pe strună ! Să n-aud că se întîrzie cu mîncarea oamenilor . . .“

Tibi nu se vedea nicăieri. Dădu telefon la centrală, dacă îl vede careva să-l trimită urgent la bucătărie, să-și pornească mașina, s-o ia naibii de aici că încurcă circulația . . .

Şoferul se speriase rău de tot. Se refugiase în baraca pompelor, se aşezase pe un scaun şi îşi cuprinse tîmplele în pumni. Stătu aşa o vreme. Parcă adormise. Prin creierul său se perindau o duzină de gînduri şi întîmplări. N-avea ceas, aşa că nu putu să ştie cu exactitate cît dormise în casa pompelor...

6.

Intîlnirea întîmplătoare cu profesorul care se afla în voiaj prin aceste locuri îi dădu lui Eufim o şi mai mare încredere că n-a greşit de loc atunci cînd a venit pe şantier. Bucureştiul îl obosise şi el nu mai avea altă dorinţă decît să se ducă într-un loc unde se poate respira un aer curat. Chiar şi profesorul plecase în acest voiaj tot din pricina asta. El, care nu ieşea niciodată din Bucureşti, ajunsese de această dată în A. O surpriză mai mare pentru Eufim nici că se putea...

„Dragul meu, trebuie să ştii să iei viaţa aşa cum este. Şi nici acest lucru nu e destul. Gestul tău de a pleca din facultate pentru a lucra ca buldozerist pe acest şantier e un gest eroic. Ar trebui să ştii acest lucru... Faptul că susţii în continuare că ai venit pentru a cunoaşte realitatea, e lăudabil. Tot pentru asta am plecat şi eu în vara aceasta din Bucureşti. Simţeam că mă mănîncă tălpile picioarelor... Spune, ai simţit vreodată că te mănîncă tălpile picioarelor şi dacă nu pleci din acel loc ai să faci rană? Nu. Dar ce m-am găsit să te întreb chiar pe tine. Desigur că ai simţit aşa ceva odată ce ai fost în stare să-ţi laşi facultatea pentru a veni la construcţia unei termocentrale. Cel puţin dacă ai fi fost la o facultate tehnică, la politehnică, de pildă. Aşa te-aş fi crezut. Cînd colo, matale ai fost la filosofie...“

Profesorul îmbătrînise exagerat de tare. Îi murise soţia într-un accident de automobil. Asta îl afectase cel mai mult. Acum mînca la o cantină. Slăbise şi nu mai avea nimic din ţinuta aproape sportivă de altă dată. Discutase cu el de toate. Promo-

ția lui terminase în această vară. Aflase despre cîțiva unde fuseseră repartizați. Nu aflase nimic despre Tania. Profesorul nu-și mai amintea nimic despre repartizarea ei. Vorbiseră cîteva ceasuri bune...

...„Prin mîină mi-au trecut cîteva mii de studenți. Unii mai buni, alții mai răi, toți cu particularitățile lor, făcînd o impresie mai bună sau mai rea. Dacă ar fi să reiau viața de la capăt cred că nu mi-aș mai alege meseria de profesor. Nici universitar și nici altfel. Tot bătaie de cap, unii ascultă alții nu, activități cu duiumul, unii pe care poți să-i nedreptățești, alții pe care poți să-i favorizezi prea mult, orele de curs, viața ta personală. Prea mare bătaie de cap. De regulă îți fixezi privirea asupra cîtorva care ți se par răi și asupra altora care ți se par eminenți..., adesea pe unii nu-i cunoști de loc, nu poți ști niciodată ce se petrece în sufletul lor. Doar îi simți acolo în amfiteatre sau în sălile de curs... Nu mi-ai spus însă cum ai plecat..."

„Au trecut cîțiva ani și nu-mi amintesc bine. Cît am lucrat pe șantier mi-am spălat bine sufletul. Ploile de aici au o putere de curățire cel puțin egală cu cea a săpunului grecesc. Știați că grecii fabrică un săpun din măruntaie de broască țestoasă, un săpun excepțional, are puterea de a decoji rîia de pe epidermă... Formidabil..."

„...drept că e formidabil să trăiești. Ar fi bine să trăiești încă o viață pentru a te obișnui cu viața, să-i cunoști dedesupturile numai după aceea să te pui pe trăit, să-ți alegi filosofia cea mai convenabilă, locul de trai cel mai apropiat cerințelor tale, meseria cea mai apropiată pornirilor lăuntrice, talentelor pe care le posezi etc. Asta ar fi tare bine dacă s-ar întîmpla. Pe cînd noi deocamdată sîntem trimiși în lumea asta mare ca niște pui golași, gata să moară sau să trăiască într-un fel cu totul nepotrivit ființei fiecăruia dintre noi..."

După o pauză de cîteva minute, timp în care căutase ceva într-o agendă mică pentru telefoane pe care o scosese din buzunarul de la piept al sacoului din pînză albă, profesorul continuă:

„De aceea am uneori impresia că unii dintre noi reprezentăm pe alții care ar fi trebuit să fie, să existe pe locurile noas-

tre de astăzi sau chiar pe altele... Uite, de pildă cel pe care îl reprezint eu, profesorul de ştiinţe sociale, profesorul de filosofie, ar fi putut foarte bine să treacă o probă concretă dinaintea unui zbor în cosmos. S-ar fi integrat rapid într-un colectiv tînăr, agitat din pricina necunoscutului ce îi aşteaptă pe toţi. M-aş fi sculat dimineaţa din aşternut, aş fi „comis" o gimnastică după manualele cosmonauţilor, apoi aş fi mîncat cine ştie ce pastile pentru cosmonauţi, m-aş fi dus apoi în sala de încercare a modelelor, acolo aş fi stat multe ceasuri scufundat în cifre şi dinamici superioare, aş fi căutat nişte puncte gata cîştigate pe o hartă a traseului indicat, apoi aş fi mîncat din nou, puteam să şi dorm un ceas după amiază, somnul face bine cosmonauţilor, viitorilor zburători în cosmosul vast...

Da, să ştii că ar fi ieşit din mine un cosmonaut bun. Observi că nu am zis foarte bun. În general, nu-mi place să aleg extremele ; foarte bun, excelent, slab, nesatisfăcător. Fiinţa mea le-a refuzat cu încăpăţînare şi eu n-am putut face nimic împotriva fiinţei care sălăşuieşte în mine. Ştii că voi ieşi la pensie ? Sînt sigur că nu ştii. Doar te-ai rupt de facultate pentru a ajunge aici. Trag o concluzie pripită, că te-au muncit şi pe tine marginile fiinţei ce zace în creier şi în corp ; altfel nu ai fi ajuns la ruptura ce te-a adus pe şantier. Ai plecat din Bucureşti pentru că ai vrut să vezi cît se poate „întinde" fiinţa ta, cît poate să cuprindă atunci cînd e pusă să-şi arate extremele... Să nu-mi spui că nu este aşa... Chiar dacă o să susţii asemenea aberaţii, nu te cred şi chiar te sfătuiesc să vezi dacă între gîndul tău de atunci, între fierbinţeala de atunci şi ceea ce am spus adineaori nu există o legătură ? Nu se poate. Trebuie să existe. Noi exprimăm aceleaşi gînduri dar în limbaje diferite... Dar uite unde am ajuns... Tocmai vorbeam despre locul nostru în lume, despre meserii, despre catedra mea, despre buldozerul dumitale..."

„Bine, domnule profesor, dar în cazul acesta ce părere aveţi despre proverbul „Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi !" sau cam aşa ceva ?"

Profesorul nu se lăsă intimidat de această întorsătură, de această întrerupere neaşteptată, îşi scoase din nou agenda căută ceva pe ultima filă, pe faţa sa nu tresări nici un muşchi, nu-şi dădu seama dacă a căutat ceva cu adevărat, dacă a găsit sau nu. Răspunse numai în momentul cînd agenda fusese lăsată să alunece în acelaşi buzunar de la piept :

„Vorbe, dragul meu. Multe vorbe au o înțelepciune făcută din cuvinte pe care dacă le decojești de așa-zisa înțelepciune, te trezești că nu ai nimic în mînă, eventual găsești zgura cuvintelor și a tradiției acestor vorbe luate prea repede și puse la locul de închinăciune ca să le privim și să ne închinăm la ele ca la ceva adorabil și perfect. Te rog să mă crezi că . . ., dar stai puțin, spune-i te rog fetei ăleia să mai aducă două cafele și două votci mici, știi, în felul acesta nu mă îmbăt aproape niciodată, deși, să fiu sincer, nu mi-ar strica să mă îmbăt de data aceasta. Uite, un student de-al meu muncește pe un șantier . . . Zău, dacă mi-ar fi spus cineva, aș fi pariat și aș fi pierdut un pariu pe care eram sigur că-l cîștig. Ce-ai spus că faci ? A, mi-ai mai spus, ești buldozerist. Nu de alta, dar cînd am să le spun ălora de la facultate, și n-or să mă creadă, le voi da detalii despre ceea ce faci. Nu-i exclus să propun o excursie pînă în aceste locuri minunate. S-ar putea să te trezești cu cincizeci—șaizeci de studenți, încolo, prin octombrie, noiembrie . . ."

„Mă găsiți sigur. N-am de gînd să plec pînă ce nu se termină lucrarea. Cînd se vor aprinde primele lumini cu energia produsă aici. Am mai spus asta și cu altă ocazie . . . Desigur, puteți veni . . . Dacă ne anunțați din timp e și mai bine. Să pregătim locuri pentru cazare, mîncare la cantină, voi vorbi cu directorul să vă primească, poate vin chiar eu să vă arăt cum se conduce un buldozer făcut la „Progresul" Brăila. Așa scrie în cartea lui tehnică. Mai există și alte modele de buldozere indigene. Sînt și buldozere mari de tot. De-alea cu ajutorul cărora s-a lucrat la canal. Ați văzut canalul ?"

„N-am apucat. Am tot zis că merg, ba anul acesta, ba la anul viitor și de ajuns n-am ajuns. De cîteva ori am fost pe punctul de a pleca și tot de atîtea ori au intervenit o seamă de treburi urgente care nu mi-au permis să plec din București. Acum doi ani am condus o delegație de bulgari prin Dobrogea și nu știu cum s-a făcut că pe la canal tot n-am ajuns. Așa a fost să fie. În schimb, l-am văzut după ce a fost gata. O splendoare, o minunăție a minții și forței omenești. Am rămas înmărmurit pe malul său. Atunci mi-a părut cel mai rău că n-am reușit să-l văd în timpul construcției . . . Te cred. Acolo nu s-a putut lucra decît cu buldozere uriașe. Cred că dacă ar calcula cineva cît pămînt, cîtă piatră a fost dislocată din loc pentru a face loc apei, ar ieși foarte ușor un munte de mărime deloc neglijabilă . . . Nu știu cum de nu s-a gîndit nimeni la chestia asta . . . Eu am văzut

acest canal ca pe Marele Zid Chinezesc, un lanț uriaș de ape în mijlocul uscatului . . .“

„Iertați-mă că vă întreb, cît mai aveți pînă la pensie ?“

„Trebuia să mă pensionez de un an și jumătate. Nu m-au lăsat nici ei și la urma urmei n-am prea vrut eu. Ce să fac de unul singur ? Să ies la pescuit ? Să cutreier țara ? Poate asta aș face . . . Mă gîndesc să ies la vara viitoare. Cum se termină anul, ca să pot să-mi iau rămas bun de la amfiteatrele pe care le-am servit atîția ani. De aceea am și plecat de unul singur prin țară. Vreau să mă obișnuiesc, să văd o groază de locuri și lucruri pe care n-am reușit să le văd cît am fost în activitate. Cît a trăit soția a trebuit să merg la Felix în fiecare vară. Numai acolo îi plăcea. Ajunsesem să mă plictisesc acolo, totul devenise monoton pentru mine la Felix, mă simțeam așa cum aș fi fost în apartamentul de pe Buzești, așa cum aș fi fost în cabinetul de la facultate. Mă obișnuisem și cu personalul stațiunii. Dacă într-o vară nu regăseam o ospătară la cantina-restaurant, eram intrigat, întrebam în dreapta și-n stînga ce s-a întîmplat cu ea. Bineînțeles, că aflam foarte curînd că s-a măritat și a plecat cine știe unde, sau că a divorțat și a plecat altundeva . . . Mărunțișuri, domnule . . . Dar acum m-am hotărît, așa cum spuneam și mai înainte, de fiecare dată merg în alt loc. Pînă mă plictisesc. Cînd se va întîmpla și acest lucru, atunci cînd voi pune cu ochii închiși mîna pe hartă și voi descoperi că pe acolo am trecut, voi face excursii peste hotare. Plec prima dată să văd Peninsula Iberică . . .“

„De ce neapărat Peninsula Iberică ?“

„Uite-așa . . .“

„Nu-nțeleg . . .“

„M-am trezit într-o bună dimineață cu gîndul la Peninsula Iberică. Se făcea că eram băștinaș acolo și mă ocupam de un teren agricol imens. Un vecin de-al meu tare arțăgos mă tot purta prin tribunale . . . Îți dai seama că am visat ceva tare insipid, ceva care n-are nici o legătură cu viața mea, cu activitatea mea. Nici nu știu dacă m-am gîndit la Peninsula asta, de cincisase ori în viața de pînă acum . . .

Am văzut mai apoi un film despre reîncarnare și cred că de atunci am rămas cu fixul ăsta că eu am trăit și o altă viață, ca țăran în Peninsula Iberică . . . De-aia ți-am vorbit mai înainte despre dedublare . . . Dar, zău, ce face fata asta de nu mai aduce

un rînd de cafele. Şi votculiţa de care vorbeam... Hei, fetiţo, adu un rînd mare ! Ah, am uitat să te întreb dacă mai poţi bea ?"

„Cred că una mai merge... Mai multe, însă, nu cred..."

„Cum ? Nu te-ai obişnuit să bei ? Aici nu se bea ? Cred că glumeşti prietene..."

„Nu glumesc de loc..."

„Mă faci să rîd ca de o glumă bună... Şi zici că nu se bea pe acest şantier ? Dar, ce, dom'le, s-au călugărit bunii noştri şantieriştі...?"

„Nu-i vorba de călugărit. Nu vă ascund faptul că de obicei aici, pe şantier, cînd se iau salariile se bea zdravăn. Nu vreau să înţelegeţi nici faptul că s-ar petrece adevărate orgii, aşa cum ne-au învăţat unele cărţi, unele aventuri povestite de te miri cine ştie cine... Am încercat să evit însă chefurile de acest gen. Chiar şi pe cele de la salarii, pe care de obicei, puţini reuşesc să le ocolească. Vreau să fiu un personaj model, aparte. Pentru mine, extravaganţa nu poate îmbrăca haina băuturii. Semnele mele particulare pe acest şantier nu privesc mulţimea în care trăiesc..."

„Ce vrei să spui ?"

„Exact ceea ce am spus. Adică n-am venit aici să fac chiar tot ceea ce fac ceilalţi. Tocmai de lipsă de identitate îmi venea să plîng în Bucureştiul iubit... Doar n-am venit aici să mi-o pierd de tot..."

„Deci ţii totuşi la demnitatea ta de intelectual plecat să trăiască în burta uriaşă a realităţii ?"

„Frumos spus. Frumos şi mai ales poetic, romantic. Totuşi, nu ştiu dacă e bine spus aşa... Bănuiesc eu că aveţi dreptate şi pentru faptul că intuiţi ceva sau totul din ceea ce am vrut să fac..."

„Chiar crezi că am ghicit ceva ?"

„Ceva mă face să cred asta..."

„Dar, de fapt, ce ai vrut să faci ? Ai vrut să dovedeşti cuiva că poţi..."

„Nu ştiu..."

„Chiar nu ştii ?"

„Nu ştiu dacă am dorit în principal să dovedesc ceva, cuiva. Mai bine spus, realitatea a vrut să-mi dovedească mie că se poate trăi şi altfel de cum am ştiut, am fost eu format... Nu cred că mă înţelegeţi..."

„Fii, te rog, mai concret... Vrei să-ți spun asta în latinește ?“

„Nu. Nu e nevoie. Înțeleg mai bine de cuvintele limbii materne...“

„Atunci, s-auzim...“

„O să auziți. În fond, atunci cînd am plecat de la facultate, ce credeați că puteam să fac ? Să devin bișnițar ? Să fiu copilul bun la toate, ici-colo... La un moment dat chiar m-am gîndit la asta, credeam de altfel că e singura posibilitate de a nu mă sinucide... Mai apoi am ajuns la concluzia că nu-i cel mai bun lucru. Mi-am adus aminte de undeva, nici astăzi nu-mi dau seama de unde, o vorbă, mai bine spus, niște vorbe : omul trebuie să învețe în fiecare zi să devină om... Atunci, de ce să-mi treacă prin minte tot felul de gînduri necugetate ? Așa cred că m-am întrebat atunci. Tot așa mă întreb și astăzi. Stau de vorbă cu dumneavoastră și îmi spun că sînt fericit pentru acest lucru... Mîine voi ieși în șantier, voi trece jos la decopertare... Știți ce facem acolo ? N-aveți de unde să știți... Decopertăm un strat imens din sol pentru a da la iveală șisturile. Practic, vom rade un munte de pe fața pămîntului. Lîngă el construim termocentrala... De fapt, ce spun, e aproape construită... Știu că am făcut și eu ceva durabil... Dacă o să am copii, mai tîrziu am să-i aduc aici... Nu. Mai întîi am să le povestesc în tihna casei, acolo unde va fi ea, cum am ajuns să construiesc termocentrale... E o poveste pe care n-o povestesc des. E mai bine să nu fie scoasă din sufletul meu. Mă simt mai sigur pe mine atîta timp cît o știu nedescoperită de cineva... Și dumneavoastră o să zîmbiți, poate, cînd vă voi spune că am fost la un cinematograf unde am văzut un film prost despre un tînăr care se înrolează pe un șantier, se arată acolo, în imagini bine colorate, felul cum a fost primit tînărul pe șantier, cum l-a trimis un șantierist să aducă curent electric alternativ într-o găleată, cum s-a împiedecat de niște sîrme din care nu mai reușea să se descurce, cum a vrut să-și calce pantalonul de la salopetă atunci cînd i-a primit de la magazie... Chestii din astea ieftine... Regizorul mizase mult pe gaguri, sau cum le spune la abțibildurile astea pitorești, bune de făcut publicul să rîdă de-a gata, nicidecum să se implice în acel rîs, să înțeleagă ceva...“

„Înseamnă că tu ești convins că se poate rîde în mai multe feluri...“

„Asta am învățat de la Caragiale... L-am citit din doască-n doască și n-am rîs niciodată superficial. Nu știu cum să vă spun... Cred că ar trebui totuși să vă mărturisesc pînă la capăt. L-am citit pe Caragiale în mai multe rînduri. Nu mă prindea... Îmi era ciudă și-mi spuneam că sînt un prost. L-am înțeles pe Brăescu și nu-l înțeleg pe Caragiale... Așa că am citit o ediție completă a lui Caragiale fără să rîd... L-am citit — matematic. Parcă sugeam cuvintele în gură, le mai învîrteam cu limba ca să le simt rotunjimea, cînd ajungeau prea aproape de gîtlej, amenințau să se rostogolească în stomac, intram în panică, le scoteam afară, nu voiam să le înghit așa ca pe niște bile colorate, ca pe niște bile bune pentru rîs, pentru zîmbit, măcar..."

„Cine te-a învățat să citești așa?"

„Nimeni. Eu mi-am zis să încerc în alt fel decît cel obișnuit... Lectura obișnuită făcută în pat, pe fotoliu, pe iarbă, oriunde, n-a dat rezultate. Îmi trebuia altă modalitate și cum n-am găsit alta, am apelat la cea pe care v-am spus-o..."

„Ai încercat să citești și alte cărți în felul acesta?"

„Să fiu sincer, nu cred că am mai încercat. E și greu să te stăpînești. Îți trebuie o răbdare de fier. Lectura presupune o mare pasiune, o dezvoltare continuă de idei, o ficțiune și o altă funcțiune critică... Obișnuim să fabulăm și noi pe marginea fabulațiilor din cartea ce se desfășoară sub ochii noștri..."

„Bine. Dar n-ai apucat să termini povestea cu cinematograful..."

„Să știți că nu e o poveste... E ceva mult mai serios. E un motiv. O..."

„Te cred..."

„... cînd am ieșit de la cinematograf, îmi era foame, nu mîncasem din seara zilei precedente, hălăduisem fără rost prin oraș..., am mîncat un covrig uscat, mai mult l-am ros, am mers pe peronul Gării de Nord, un milițian se tot uita după mine, cam dubios, mă fila; deși nu aveam de ce să mă tem, am luat-o de-a lungul liniei pînă la Gara Basarab, acolo m-am așezat pe o bancă, mă urmărea, mă teroriza imaginea tînărului din film... Era de vîrsta mea... Îmi era ciudă pe regizor... De ce să-și bată joc de un tînăr? Cine îi permite acest lucru? Dacă l-aș fi întîlnit în acele momente, nu știu dacă reușeam să mă abțin să nu-l iau de guler..."

„La ce ar fi folosit?"

„Aveți dreptate. Probabil așa am gîndit și eu atunci... Vreau să spun că m-am liniștit pînă la urmă... Repet, filmul era prost realizat, chiar și profilul tînărului nu era de loc reușit. Îmi aduc aminte și niște amănunte prea puțin semnificative. Cred că și actorul juca un pic fals. Nu reușea să intre în „pielea" personajului. Prea trebuia să o facă pe prostul, pe neștiutorul, pe omul aiurit, lipsit de contact direct cu pămîntul, cu oamenii, chiar și cu elementarele cunoștințe de fizică, de electricitate... Cînd „întîlnești" asemenea personaje, îți dai seama imediat că ele nu există, au fost create ca să nu existe, să nu fie credibile, mor săracele înainte de a se naște, în cel mai bun sau rău caz — mor în timpul și din cauza nașterii... Dar sper că nu vă plictisesc? Poveștile mele nu sînt prea interesante... Mai bine ați vorbi mai mult Dumneavoastră. Aveți atîtea de spus, ați cunoscut o mulțime de oameni despre care ați putea să-mi vorbiți... De fapt, eu sînt de vină, v-am împiedecat sistematic prin aceste „clarificări" ale mele..."

„Ba să știi că nu-mi displace de loc ceea ce-mi spui... Din contra...

„Atunci înseamnă că pot să vă toc în continuare la cap..."

„Fără nici o grijă. Te urmăresc așa cum aș urmări pe fiul meu pe care nu l-am avut. Niciodată ca astăzi nu regret mai mult faptul că boala soției a împiedecat-o să-mi dăruiască un prunc. Dacă îl năștea în urmă cu douăzeci de ani, acum era aproape de vîrsta ta. Îmi place să cred că ți-ar fi semănat..."

„... am plecat deci fain-frumușel pe un șantier cît mai departe de lumea dezlănțuită, acolo încercînd să-l apăr de adaptările filmice pe eroul care mă incitase la acest joc serios. Era, cum se spune, „în joc" viața mea. Puteam să încep o coborîre lentă sau chiar abruptă către neant... Poate unii chiar își zic în sinea lor atunci cînd își aduc aminte de mine, că m-am dus..., sînt poate hoț de cai sau barcagiu pe Dunăre..."

„Exagerezi... Spune mai bine cum ai procedat mai departe..."

„Cînd?"

„Ce-ai făcut în primele zile de șantierist?"

„Da, în primele zile... Ce să fac? Îmi studiam fiecare mișcare, fiecare gest, nu voiam să calc nici măcar o dată pe urmele acelui regizor, acelui personaj care, între noi fie vorba nu era fals în totalitate, avea pe ici colo și momentele sale de trăire individuală, organică, autentică... Știți, cum vine asta... Pe

un om n-ai cum să-l transformi în fiară și nici pe fiară în om . . . Dintr-un om deștept nu poți să faci pentru multă vreme un om prost . . .“

„Hai, tinerețe, că mă faci să zîmbesc. Ce înțelegi dumneata prin trăire autentică, prin om și fiară ?“

„Să știți că poți să exiști și în cea mai tulbure mediocritate și să ai o trăire autentică, trăire care să te exprime pe tine ca persoană unică și inconfundabilă, cum ar spune cineva care îl iubește pe bătrînul și tînărul Shakespeare . . . Iar în ceea ce privește ce înțeleg eu prin om și ce înțeleg prin fiară, la prima întrebare, aceea despre om ne răspunde tot bătrînul Shakespeare. El ne învață totul despre om. Nici Domnul Montaigne nu ne-a învățat ceva în plus atunci cînd vorbim despre om. Nu pot să bag mîna în foc în ceea ce privește învățăturile lui Dom' Sigmund Freud . . . S-ar putea ca acesta să ne fi învățat mai multe lucruri . . . Oricum, problema ar trebui să fie în atenția specialiștilor. Așa cum ar trebui să ne gîndim serios dacă nu cumva părintele psihanalizei a fost tot Shakespeare . . . Vă rog să nu rîdeți . . . Psihanaliza are darul de a ne desparte pe cei originali de restul lumii . . . Nu credeți . . .“

„Nu știu ce să cred în acest moment. Totuși, ceea ce spui, merită să avem în atenție . . . Bine, dar dacă toți am încerca să fim originali, să ieșim prin ceva anume din comun, am risca mulți dintre noi să încălcăm legile, să intrăm în conflict direct, cu autoritățile, cu semenii noștri . . . Uite, că vine și ospătara . . .“

O ospătară trecută binișor de prima tinerețe, se apropie de masa lor. Purta pe o tavă două cafele aburinde. Așează una în fața profesorului și pe cea de a doua în fața lui Eufim. Acesta îi reproșă că nu a adus votca, cele două votci mici, iar profesorul adăugă : „două votci mari . . .“

Eufim scoase un pumn de bancnote mototolite din buzunar și îi ceru femeii să facă nota de plată. Profesorul socotește gestul fostului student drept o ofensă și îl prinde de mînă, zicînd femeii că el face plata : „Vedeți cine e mai serios la masa asta !“

Femeia zîmbește, apoi rîde, calculează în gînd cît fac două cafele și cu două cafele de acum, primește banii din mîna celui mai bătrîn, se scotocește după rest, celălalt mulțumește și atunci ea pleacă mai departe printre mese . . .

Profesorul îl întreabă ceva și el se scuză că n-a auzit, n-a fost atent. Privise la oamenii rari prezenți în local, la fumul de țigară ce se adunase sub tavan formînd acolo un norișor compact. Fostul restaurant devenise, de cînd cu șantierul, un loc al constructorilor. Băștinașii nu mai prea veneau aici. Își mutaseră ceasurile de răgaz în parc, acolo, la grădina de vară își serveau în liniște cafeaua și micul păhăruț cu lichior. Pe unii dintre ei îi filmase și Studioul „Sahia", un regizor înalt cît o prăjină locuise aproape două săptămîni în oraș, apoi îi veniseră ajutoare de nădejde, cîțiva operatori cu niște aparate lungi ca niște ocheane, două fete îmbrăcate în pantaloni scurți desenau nu știe nimeni ce pe niște cartoane de mărimea unui bloc obișnuit de desen . . .

„Da, desigur, plăcerea a fost de partea mea. Am luat și eu legătura cu lumea bună, am schimbat cîteva vorbe cu un profesor de-al meu, sînt liber astăzi și pot să spun că e pe cale să devină o zi neobișnuită. Să știți că eu îmi ador aproape toți profesorii, chiar și pe cei care în mod deosebit erau numiți de către unii dintre noi „pisălogi". Pisălogeala e un mod de a fi al didacticii. Unii oameni nu înțeleg decît dacă stă cineva pe capul lor și îi pisează. Știu că expresia nu e cea mai fericită. Nici modul de a face educație nu e chiar atît de plăcut. Vorba aceea : nu e plăcut dar e util . . .

Așa că îmi pare rău. Trebuia să mă lăsați să plătesc eu. Era plăcerea mea . . . Nu voiam nici să credeți că o fac pentru a mă lăuda, să vă arăt dumneavoastră, uite, eu, șantieristul Eufim sînt cu buzunarele pline cu bani . . . Deși, așa e . . . Am destui bani pentru munca mea, pentru ceea ce pot să-mi ofer aici . . ."

„Să n-o luăm chiar așa în tragic sau în tragicomic. Hai să rămînem prieteni și să ne aducem aminte doar vorbele bune care au circulat peste această masă . . ."

Adăugă într-un tîrziu :

„Cînd ai de gînd să te întorci la Universitate ? Sper că ești convins de întoarcerea ta în amfiteatre . . . Termină aici construcția termocentralei și gata . . . Trebuie să ne dăm cu toții porția de romantism revoluționar . . . Numai învățînd și muncind putem fi de real folos . . . Dar uite că m-a apucat și pe mine să țin discursuri elementare ce devin insipide într-un asemenea loc . . . Cînd vii — să mă cauți. Trebuie să revii acolo unde îți este locul . . ."

„Domnule profesor, trebuie să credeți, să încercați să credeți că și aici e locul meu. Aici, la Bicaz, la Sînnicolaul Mare, la Vălenii de Munte, la Dorohoi... Pot să merg oriunde vreau... De ce credeți Dumneavoastră că trebuie să mă întorc în amfiteatru ?"

„Nu mă așteptam să-mi pui o întrebare atît de simplă... Mi-ar place să te reîntorci, să-ți reiei cursurile de acolo de unde le-ai întrerupt, să știu, eu, sau ceilalți profesori că te am printre studenții..."

„Un fel de material didactic ?"

„Dacă vrei și nu te deranjează prea tare..."

„Ei, vedeți, asta cred că mă împiedică să mă reîntorc la București. Nu vreau să fiu dat exemplu pentru nimic. Experiența a fost pentru mine și poate să-mi servească numai mie..."

„Lasă că n-o să te scoale nimeni în picioare să spună în față : Uitați-vă la el, e un erou !"

...

„Cînd am văzut cum munciți voi aici, mi-am spus că sînteți cu adevărat eroi. Mai sus de voi pot exista foarte puțini oameni... Dar n-ai terminat ceea ce spunea-i mai înainte. Ți-ai înghițit vorbele. Crezi că ai reușit să dai replică filmului care te-a trimis pe acest șantier ?"

„Uitați, de aceea n-am reușit să reiau fraza. Nici pînă în prezent nu știu cu aproximație dacă am reușit acest lucru teoretic, abstract sau cum naiba să-i spunem... Dacă în primele trei-patru zile, poate și mai mult îmi studiam cu atenție fiecare gest, fiecare vorbă, fiecare vorbă a cuiva o întorceam pe o parte și pe alta, mai apoi am uitat de ce venisem și am intrat pur și simplu în sînul acestei mulțimi devoratoare pentru orice experiență am fost înghițit de noul care năvălea prin fiecare centimetru pătrat al corpului, al ființei mele sătule și flămînde în același timp... Mă credeți ?"

„Să vedem ce urmează !"

„Mai tîrziu uitasem cu totul de ce venisem. Îmi aduceam aminte doar seara tîrziu cînd rămîneam singur în cămăruța mea ; citeam Montaigne și mă temeam să nu mă pierd în masa asta cum am spus — devoratoare. Era devoratoare pentru că era ceva nou pentru mine, chiar apa pe care trebuia să o beau o beam într-un anume fel, și să știți că atunci cînd susțin asta n-o fac pentru a mări doza de exotic, doza aceea de superreali-

tate . . . Lecturile au fost singura mea legătură pe deasupra realității, a realității dure de aici, a realității care nu suportă să fie amendată de nimeni . . . Nu știu dacă sînt destul de convingător în ceea ce spun, dar sînt sigur că mă înțelegeți . . .“

„Încerc . . . Nu înțeleg totuși distincția pe care o faci între realitatea șantierului și cealaltă „realitate“, a cărților . . .“

„Știți, realitatea șantierului nostru nu are timp de filosofie, a se citi Montaigne, nu primește o idee dacă nu are legătură imediată cu munca oamenilor, cu mîncarea oamenilor, cu spiritul lor . . .“

„. . . vrei să adaugi și cu : un șurub, cu o piuliță, un generator, un aparat de sudură . . .“

„Eu nu glumesc de loc, domnule profesor . . . Nici măcar nu doresc să devin un tip didactic, un cicălitor . . . Credeți că eu nu mă revolt împotriva mea ? Mă revolt chiar mai mult de cît trebuie și de mai multe ori pe zi decît aș dori. Faptul că ați amintit adineaori despre promoția mea, m-a răscolit pînă în cel mai tainic locșor din suflet . . . Așa că trebuie să mă înțelegeți atunci cînd nu glumesc ci doar încerc să bravez cîte un pic în fața Dumneavoastră . . .

„Înțeleg că nu glumești . . . Nici măcar nu bravezi cît ar trebui. Sînt gata să înțeleg, asta . . . Dar tot așa de bine pot să înțeleg că ești gata să te transformi într-un brav reformator . . .“

„Nu e cu totul inexactă această înțelegere. Să nu vă supărați . . . Poate încerc să mă re-formez pe mine însumi și cred că nu e rău . . .“

„Ai și făcut acest lucru . . .“

„L-am făcut într-o oarecare măsură și nu-mi pare rău Asta e, nu-mi pare rău că am venit aici, nu-mi pare rău că am învățat o meserie, că stau de vorbă cu dumneavoastră . . . Îmi clarific cu voce tare niște gînduri . . .“

„Metoda nu e nouă . . .“

„Știu și acest lucru. Vă pot spune mai multe personaje din romane care au procedat întocmai . . .“

„Te rog să adaugi acelor personaje pe care le știi, încă unul și să știi că acela ești tu . . .“

„Mulțumesc, domnule profesor, am totuși trebuință de multă liniște. Un personaj e hărțuit de cititori, pus să vorbească vrute și nevrute . . . Sînt un tip de o luciditate înspăimîntătoare . . .“

„Sînt gata să te cred... Pe lîngă această luciditate, ai și o doză importantă de ciudățenie, de originalitate... Și cînd mă gîndesc că am cunoscut unii tineri care neagă un fenomen înainte de a-l cunoaște, a-i cerceta profunzimile..."

„Îmi este milă de ei... N-am timp să mă gîndesc prea mult la aceștia."

„Nici așa nu e bine..."

„Ce pot să le fac eu? Să-i iau de guler pentru a-i aduce să le arăt realitatea acestui șantier? De multe ori în dosul negării se ascunde necunoașterea, influență nefastă, neașezarea unor caractere pe picioare proprii, plutirea într-un așa-zis cunoscut care de fapt este o puternică nebuloasă... Nu știu dacă citești ziarele. Ai văzut ce școală de matematică avem printre elevii noștri de liceu? Nu? Îți spun eu. Am luat atîtea premii cu ai noștri copii de ne putem mîndri mult și bine. La un concurs recent am ajuns cu ei pe locul întîi urmați la o distanță apreciabilă de către americani. Și te rog să te gîndești la un amănunt foarte demn de băgat în seamă. Noi selectăm cîțiva dintr-un anume număr de elevi pe care îi avem, pe cînd americanii selectează elevii dintr-un număr de cîteva sute de ori mai mare..."

„Recunosc sincer că îmi face plăcere să discut despre țeluri, idealuri și alte fenomene ce țin de viitor, cu toate că atunci cînd am plecat din facultate eram hotărît să nu-mi pun asemenea probleme... Teoria ca teorie — dar practica e cu totul altceva. Însăși plecarea mea din București era prima treaptă a unui ideal pe care îl îmbrățișam de bunăvoie și nesilit de nimeni... De fapt a fost revolta mea, revolta ce mi se cuvenea..."

„Vezi că începi să recunoști..."

„N-am negat asta nici pînă acum..."

„Ai negat ideea că ai putea fi unul dintre miile de eroi ai țării tale..."

„Neg și acum ceea ce spuneți dumneavoastră... Cum ați putea crede că Eufim, care se află în fața fostului său profesor, ar avea lipsa de modestie să se creadă erou, atîta timp cît el știe că pe șantierul acesta sînt oameni care de treizeci-patruzeci de ani lucrează numai pe șantierele unor termocentrale clasice, au trăit cu „casa în spate" de la Mintia la Paroșeni și de acolo în alte zeci de locuri au fost. Ar trebui să subliniez cu o linie foarte groasă acest cuvînt fost... Trebuie să înțelegeți

că au fost iar eu nu vă fac un reportaj, nu vă redau un reportaj despre ei . . ., spun chiar adevărul . . .“

„Adevărul ? Ce să fac cu el ? Eu mă bucur pentru faptul că te-am văzut și am discutat cu tine. Te pot considera cel mai bun adevăr cunoscut în acest an . . .“

„Vă mulțumesc pentru încredere ! Oricum, ați pierdut cîteva ceasuri bune cu mine. Trenul dumneavoastră pleacă exact peste o oră. Trebuie să ieșim pentru că altfel riscăm să nu fie autobuz și să nu avem cu ce merge pînă la gară. Dacă plecăm pe jos facem pe puțin o jumătate de oră în marș forțat. Cum credeți ?“

„Ce să mai cred ? Mergem. Chiar că am amorțit pe scaunul ăsta incomod. Și acasă cînd mă așez să lucrez, muncesc cît muncesc și din cînd în cînd mă ridic, fac cinci-șase pași prin cameră. Altfel îmi amorțește piciorul stîng și e nevoie să stau întins circa o oră pînă începe sîngele să circule normal, să hrănească țesuturile mele de om bolnav și bătrîn . . .“

„Exagerați. Nu sînteți chiar atît de bătrîn ca să luați totul în tragic . . .“

„Vorbe de complezență, dragul meu. Pe mine nu mă duc. Poate în urmă cu cîțiva ani aveau un efect întăritor asupra mea, astăzi, însă în nici un caz. De ce nu vrei să crezi că e necesar ca și eu să-mi cunosc exact puterile, forțele puține care mi-au mai rămas, atîta timp cît dumneata ai venit aici, te-ai refugiat aici ca să vezi cît poate să reziste un om în afara mătcii lui, ba cred că ai început să-ți creezi o matcă chiar în mijlocul acestor locuri aș zice frumoase, dacă nu m-aș teme de retorică . . .“

„Nu vreau să filosofez pe seama vieții mele. Ar fi și ridicol. La anii mei, la experiența mea . . .“

„Nici n-am pretins că facem filosofie . . . Discutăm ca doi oameni impresionați de momentul revederii, de descoperirile pe care le fac unul în biografia celuilalt. Sînt momente, cred eu, de mare luciditate. Situația ta ne ajută să nu bîjbîim, să nu batem oîmpii. Am discutat de toate cele . . . Pînă și de Domnul Montaigne pe care spui că îl citești noaptea în dormitor . . .“

„Așa e. După oboseala zilnică a șantierului, plonjez între filele cărților sale, între gîndurile sale . . . Un coleg, la București mi-a spus că e demodat Montaigne și că ar trebui să aleg pe altcineva. Cred că n-am vrut să caut. Am rămas fidel discursurilor sale morale . . . N-ați avut niciodată o carte funda-

mentală, un autor fundamental care să aibă grijă de sufletul dumneavoastră ?“

„Nu știu dacă m-ai întrebat așa într-o doară... Eu cred că au fost mai mulți. Primul autor care m-a fascinat profund a fost Mark Twain. E impresionant și astăzi dar cred că atunci în copilărie înfierbîntase înspăimîntător de tare sufletul meu. Dormeam cu volumele americanului sub cap, visam că sînt cutare sau cutare personaj din cartea cutare... Dar, n-am înțeles, îmi iei un interviu ?“

„Pentru uz propriu. Nu-l vom da publicității. Păstrăm discreție absolută...“

„Mulțumesc !“

„Îl folosim pentru zilele ce vin...“

„Cînd eu nu voi mai fi... Dar n-ar trebui să plecăm ? Ai menționat că dacă nu există autobuz trebuie să mergem o jumătate de oră pe jos...“

„Da, aveți dreptate. În cinci minute trebuie să fim pe scările localului dacă doriți să prindeți trenul, singurul tren...“

7.

Luminile șantierului ardeau într-un fel ciudat. Clipeau continuu, arătau ca niște ochi obosiți, frecați cu degete murdare, nedormiți de cîteva nopți. Eufim simțea efectul cafelei băute, pînă în creier. Băuse două cafele duble, ceea ce însemna aproape patru cafele mari. Excesul îl făcea să fie mai nervos și mai obosit decît ar fi trebuit să fie după o zi întreagă petrecută în afara șantierului. Era ziua lui liberă, ziua cînd putea să facă orice, să citească, să se plimbe prin împrejurimi... Preferase să iasă de dimineață în orășel, trecuse pe la gară, șezuse o jumătate de oră pe banca uriașă cu schelet din fier forjat, privise cum face manevră un tren de marfă. Avea opt vagoane mari și late, două cisterne cu motorină, altă cisternă pe care scria „LEȘIE“,

și cinci vagoane mari de marfă. Nu vedea ce se află în ele. Voi să întrebe ce este aceea leșie, dar pînă la urmă renunță. Apoi la „linia una" sosise personalul de la R. din care coborîseră douăzeci și opt de oameni și patru copii. Îi numărase fără să vrea, apoi calculă în gînd cîți oameni sosesc zilnic în orășel . . . Femeia de serviciu de la gară mătura cu un ciot de mătură, peronul. Scuipa din cînd în cînd în palme de parcă ar fi tras la lopată. Un călător din cei coborîți din tren îl întrebă pe impiegatul cu șapcă roșie, ceva. Acesta îi răspunse cu voce tare și mai mult, îi arătă cu mîna dreaptă întinsă pe unde să iasă către centru. Instinctiv îl privi fix pe cetățeanul necunoscut și avu o tresărire. Era chiar profesorul său din facultate. Sărise ca ars de pe bancă și apoi îl urmase toată ziua prin urbe și prin împrejurimi . . .

Acum, drumul părea nesfîrșit, marginea orașului îl cuprindea într-o hlamidă caldă, leneșă. Amurgul începea să țească o umbră calmă peste lucrurile înconjurătoare, peste case și arbori. Ar fi intrat într-o curte de om gospodar la care să ceară găzduire, să-l roage să fie lăsat să doarmă oriunde, în șură, pe prispă, într-o cămăruță de vară. Se temea că oboseala îl va birui, că nu-l mai țin picioarele pînă la barăci. Era lucid și totuși avea senzația unei oboseli cumplite, lăuntrice, a unei domoliri exagerate a ființei sale. Era probabil începutul unei boli, a unei gripe ciudate care îl cuprindea cîteodată și în toiul verii. Suferea cumplit exact trei zile și trei nopți, noaptea dormea învelit într-un cearceaf muiat în alcool sanitar, simțea că se înăbușă, alcoolul îi trăsnea în nări, trebuia să țină și capul sub țesătura albă, udă. Era singurul leac pentru gripele sale. Cele mai bune medicamente, antibioticele nu aveau efect, putea să ia cîte un pumn de două ori pe zi . . .

Simțea că nu-și mai poate coordona în mod normal mîinile, picioarele, privirile. Picioarele îi călcau tot lateral, parcă ar fi devenit dintrodată crăcănat, parcă maică-sa ar fi uitat să-l înfețe ca lumea cînd fusese mic, îl lăsase liber în pătuțul său de copil. Luminile orașului din depărtare jucau, clipeau, se ascundeau și apoi iarăși apăreau atunci cînd te așteptai mai puțin . . .

Mintea sa era cutreierată de o mulțime de gînduri ce se învălmășeau, căutau să aibă prioritate în acest ceas de dinaintea nopții . . .

„Totuși, ce a căutat profesorul ? Cum de intuiția lui îl purtase de dimineață către gară ? Cum de și-a luat chiar astăzi liberul ? La toate întrebările nu putea răspunde, nu le putea găsi o rezolvare plauzibilă și ele continuau să năvălească pe banda memoriei sale invizibile dar simțite aproape dureros . . .

Încetul cu încetul gîndurile pe care și le făcea în legătură cu vizita profesorului erau ceva mai limpezi, aveau oarecare coerență, parcă dădeau și trupului o verticalitate necesară în asemenea momente. Ciudat, de cîte ori își amintea de profesor, simțea nevoia să-și îndrepte corpul, numai oboseala din brațe îl împovăra încă, ar fi vrut să-și îndrepte ținuta, să-și aranjeze pantalonul de tergal ieftin, să aranjeze creturile, cutele cămășii pe care o simțea udă de transpirație. Noaptea se anunța frumoasă, o noapte de vară care vine în mod firesc în continuarea unei zile de vară, netulburată de nimic și de nimeni . . .

Încercă să-și privească ceasul, să știe cît e ora, dar ceasul dispăruse de la mînă, se opri puțin îngrijorat, căută prin buzunare, scoase toate lucrușoarele din buzunarele pantalonilor, cîteva hîrtii de douăzeci și cinci de lei mototolite căzură pe jos, făcu un efort deosebit să le ridice, băgă totul în buzunare, mai cotrobăi o dată, pipăi fiecare obiect, ceasul nu se afla nicăieri. Începu să caute și în buzunarele de la piept ale bluzei deși acolo se putea observa cu ușurință că nu e. Căutarea asta îl obosi și mai mult, încercă să-și amintească dacă nu-l scosese de la mînă cît fusese în restaurant, da, își amintea cît de cît că nu-l scosese, cînd s-au ridicat de la masă ca să plece la gară își privise ceasul, asta își amintea cu precizie acum, îi spusese profesorului cît era ora, chiar îl grăbise să plece mai repede, se speriase la gîndul că bătrînul profesor avea în plan să rămînă peste noapte în așezare, că va voi să urce cu el pînă la barăcile șantierului. Nici nu avea unde să doarmă. Hotelul vechi, nu mai știa nimeni cînd și de cine fusese construit, era deja dărîmat, la casa de oaspeți se ajungea foarte greu, practic nu ajunsese nici unul dintre cei care ceruseră asta din proprie inițiativă. Casele mici ale locuitorilor din orășel nu puteau găzdui pe cei care veneau aici cu treburi. Singurele locuri acceptabile deveneau în asemenea ocazii tot barăcile șantierului. Baraca dinspre muntele întreg avea chiar două camere destinate acestui scop . . .

Simțea din ce în ce mai mult că nu va mai reuși să meargă, tot plumbul din organism și din aer se solidificase și se retrase

în picioare, genunchii se umflaseră, capul şedea din ce în ce mai greu pe umeri, un fel de moleşeală stranie îi pusese stăpînire pe corp şi fiinţă. Semnele gripei deveniseră şi mai vizibile. Ar fi vrut să se aşeze pe marginea şoselei, dar îi era ruşine să nu treacă vreun cunoscut pe acolo să-l vadă şi să creadă că e beat, că şi-a pierdut minţile. Îşi aduse aminte din nou de ceas, ce naiba făcuse cu el ? unde reuşise să-i cadă de la mînă ?, n-avea cum să dispară de pe curea, era nouă, avea cataramă galbenă şi puternică, înseamnă că el îl scosese cu mîna dreaptă, dar unde anume ?, de ce fusese nevoie să-l scoată ? unde îl pusese . . . ? Profesorul avea ceas de buzunar, era din aur masiv, cum naiba de nu-i este frică să poarte asupra sa un asemenea obiect, o asemenea bijuterie, de unde l-o fi avînd ? trăise profesorul epoca aceea cînd aurul era ieftin, sau poate că îl avea moştenire de la părinţii săi, de la părinţii părinţilor săi . . Totul e posibil, un ceas de aur vine din generaţie în generaţie pînă azi şi de aici pleacă mai departe către viitor . . .

Ce gînduri pot să mă locuiască, ar trebui să-mi fie ruşine să mă gîndesc la ceasul profesorului, el a apucat vremurile grele ale începutului noii epoci în ţară, luase parte la colectivizare, se pare că participase şi la înfiinţarea primei întovărăşiri în Bărăgan, nu mai ţinea bine minte dacă îi spusese acest lucru astăzi sau atunci cînd încă era student . . . Poate că îi spusese acest lucru un alt ins, cine ştie . . .

E absurd . . . Profesorul n-are ce face cu ceasul meu . . .

De, e absurd. Poate că l-am pierdut pe drum în timp ce veneam către barăcile care naiba ştie de ce nu se mai văd. Poate că e bine să mă opresc o jumătate de oră, să stau o jumătate de oră întins pe iarbă, pe iarba şanţului, să mă lovească drept în suflet răcoarea pămîntului, răcoarea sau fierbinţeala pămîntului . . . Despre aceste două stări — răcoarea şi fierbinteala pămîntului — îi vorbise mai întîi tatăl său, bătrînul ţăran vorbea rar despre pămînt, obişnuia mai mult să muncească pămîntul, primăvara intra cu plugul în brazdă, da, uite că am uitat, mai întîi arunca boabele de porumb peste cîmp ; el stătea cu mama sa la marginea ogorului şi nu lăsa stolurile de păsări să le mănînce . . . Plugul venea scîrţîind din toate încheieturile, muşca lacom muşuroaiele de astă vară, în urmă rămînea totul negru, un negru pătat ici colo de paiele şi cocenii din gunoiul de la grajd, încă neputrezit. Pînă seara ter-

mina ogorul din spatele casei, o costișă calmă, căpătată de bunicul său la improprietărirea din '916 . . .

„Poate dacă stau cu mîinile sub cap îmi aduc aminte unde e ceasul, unde l-am pierdut, ah, am rămas fără ceas, cîteva sute de lei trebuie să pregătesc pentru altul . . ."

Într-un fel îi era ciudă că pierduse ziua asta de pomană. Profesorul putea să vină în orășel și să se plimbe tot așa de bine singur, poate avea să vadă și mai bine împrejurimile, să cunoască oamenii, să vorbească cu ei. Așa, mai mult am vorbit de-ale noastre, vechi, n-am reușit să ne debarasăm de tot ce e vechi în noi . . . Doi bărbați care se întîlnesc la un pahar de vorbă — vor începe să discute mai întîi despre femei, cîte sînt, cîte cunosc ei, cum sînt, cum se rujează, cîte au avut . . . Apoi, poți fi sigur că vor discuta despre armată, unde au făcut armata, cîte grozăvii au putut să facă ei acolo unde au stat un an și șase luni . . .

Trebuie să alung și gîndul ăsta . . . Ce mă interesează pe mine ceea ce vorbesc bărbații între ei ? Realmente nu mă interesează . . . Să fie sănătoși cu toții și eu o dată cu ei . . .

Uite, un subiect bun pentru mine care sînt gata bolnav ar trebui să fie cel al căsătoriei . . . Da, nu rîdeți . . . Trebuie să o fac și pe asta o dată. Găsesc o fatăăăă . . . Dar unde s-o găsesc ? Pe aici fetele sînt mai rare decît ciupercile care nu obișnuiesc să crească pe sterilul de la minele de cărbuni . . . Cînd va fi gata șantierul . . . Da, atunci o fac . . . Dacă eram însurat puteam să fi stat astăzi acasă, să fi citit din Montaigne . . . Iarăși Montaigne . . .

Trebuie să mă așez pe iarbă, să caut un loc cu iarbă deasă, să caut un petec de pămînt unde iarba să nu fie călcată recent de picioarele nimănui, nu-i bine să dormi în locul altuia, fiecare om are felul său de a dormi, unii dorm ghemuiți, parcă gata pregătiți să-și facă trupul cît mai mic, cît mai neobservabil, alții dorm cu picioarele crăcănate și mîinile duse în lături . . .

„Ce mă fac ?, în mijlocul drumului nu pot să șed, pe acolo mai trec mașini, obișnuiesc să circule mașini și gata, s-a zis cu mine și e păcat, să mor dar să mor cu trupul întreg, cum ar fi aia să mori cu trupul tăiat în două — trei sau chiar mai multe părți ; nu faci o afacere în acest fel, e mai bine să mori întreg și pe lumea ailaltă să nu fii schilod. Un schilod se mișcă foarte greu, are și sufletul cătrănit, e un om însemnat, eu nu vreau să fiu un om însemnat, vreau să fiu un om-om . . .

Pe șantierul acesta am învățat cum se devine om și cum se rămîne om. Și directorul Albu și Boton și Aristide și Boțoghină, și Arvinte și Pîndaru, toți sînt oameni de la care am învățat. Aristide s-a lăsat de băutură și de fumat. De la Boțoghină am deprins cum se lucrează cu buldozerul doar pe una din șenile... Știți cum vine aia? Cred că nu știți. Nici eu n-am învățat la curs... M-a inițiat Boțoghină cum poți să păstrezi un buldozer pe suprafața pămîntului în timp ce una dintre șenile e ca și dusă în prăpastie... Tragi de manetă așa și apoi așa, frînezi în așa fel să nu pornești scoarța de piatră spre fund, dai drumul încetișor la manetă... Totul e să ai stăpînire de sine... Stăpînire de tine... Asta te ajută la fel de mult ca și știința de a putea lăsa maneta cu atîta ușurință și delicatețe... Delicatețe, am zis? Da. Nu e nimic exagerat. După felul cum știi să împingi sau să tragi manșa — de asta depinde dacă stai la suprafață sau te duci... Nu știu bine cum să vă explic... Mai bine aș putea să vă arăt cum se împinge și cum se trage maneta, cum se pune frîna, cum reușești să-ți stăpînești și cel mai interior tremur al degetelor, al picioarelor încălțate în saboți cu talpă de lemn, talpă cu totul neindicată conducătorilor de utilaje... Da. Așa ne-a spus în T. cînd eram la curs și noi am crezut... Nu știam cum va fi aici. Uite, acum sînt vechi și hîrșit prin locurile astea. Știu o mulțime de lucruri... Pe toate le-am învățat de la oameni. Șantierul e-o lume fantastică... La el mă gîndesc chiar și în aceste momente cînd îmi este rău, simt că-mi fuge pămîntul de sub picioare, în suflet am așa un fel de amăreală, o amărăciune, un gust de cafea multă pe stomacul gol, da, simt un gol, parcă plutesc în gol prin inima acestei nopți fantastice... Ce le pasă stelelor de ființa mea puțină și gata să fie bolnavă de gripă, înfometată, tristă că nu poate să simtă fantasticul acestei nopți de vară pe streașina muntelui...

Brrr... Ce romantic plicticos am devenit. Mi-ar trebui o noapte petrecută în vînzoleala unei săli de așteptare pentru a mă trezi... Acolo, viața așteaptă să călătorească, așteaptă să facă ceva, se află în fața unui mare eveniment mare... Ce-mi veni și cu sala asta de așteptare? Ce treabă am eu cu sala de așteptare? Simt cafeaua cum îmi vine pe gît. Ce naiba fac? Trebuie să mă culc, să dorm undeva, orașul e în urmă, muntele gol mă privește hîd, parcă ar rîde de minuscula mea ființă care se tîrăște la poalele lui, parcă eu sînt de vină că oamenii

s-au apucat să-i scormonească măruntaiele, ce treabă am eu cu el, să-și vadă de treaba lui . . . Grasul . . . A înghițit de-a lungul miliardelor de ani tot ce a fost deasupra lui. A devenit un om gras. Îi sperie pe toți cu grămada de grăsime care se zbate să iasă din întuneric. Ce-mi veni și cu amnioticul ăsta ? Ce treabă am eu cu el ? Într-un fel, aerul din jur este cel mai bun amniotic, poate că și este, toată zbaterea noastră pe pămînt are un rost bine determinat, așa și cu muntele . . . A acumulat și acum trebuie să ne dea înapoi totul . . .

Și pantoful ăsta care începe să mă strîngă tocmai acum. Ce mă fac ? Cred că mi s-au umflat picioarele de cît am umblat încălțat . . . Ce și cine naiba m-a pus să umblu atîta cu profesorul ? Ar trebui să fac o colecție de cele mai drastice reproșuri pe care și le poate face un tip, să le colecționez cu atenție, să le adun sub acoperișul meu și singur să mi le spun atunci cînd mai greșesc, atunci cînd voi face nefăcute . . .

Chestia cu reproșurile e interesantă, am să încerc să o pun pe picioare, să le adun cu discreție, să nu creadă cineva că adun reproșuri pentru cine mai știe ce . . . Mă declar un ins care dorește să-și facă cele mai grele reproșuri, dar atît, nu vreau să-mi facă alții . . ., vreau să le rostesc singur cu voce tare în fața chipului privit în oglindă, să fie bine auzite de către urechile mele, ele, săracele care au auzit atîtea reproșuri în decursul existenței lor, s-au obișnuit cu ele și se vor mai hrăni din carnea lor tare pînă ce din urma lor va răsări un tip formidabil, născut și crescut pentru epoca lui . . . Va fi omul nou în frumoasa lui istorie . . . Eu voi locui într-o istorie nouă . . . De aceea umblu acum pe acest drum plin de hîrtoape. Mașinile nu iartă nimic, tonele lor sînt în stare să găurească numai în trei zile asfaltul, roca . . . Iar eu umblu pe acest drum, începe să se înnopteze de-a binelea, să se facă pace pe munte, nu se mai aud nici buldozerele, nici pikamărele, nici sfredelele uriașe care mănîncă încetul cu încetul muntele . . . Noaptea se odihnesc pînă și utilajele grele iar oamenii visează că așa peste noapte a fost terminată termocentrala, marile ei lumini sînt gata să aprindă pîntecul cerului, uite, norii au dispărut din calea noastră, sar bieții oameni din paturile de fier, își aduc aminte că sînt pe un șantier, că mîine va fi o zi, că mîine au de făcut cutare și cutare lucru . . .

Aerul tras în piept doare, căldura de peste zi se transformă în răcoare, parcă mi-aș fi trecut trupul printr-un tifon muiat în apă încălzită la soare, cafeaua îmi vine înapoi pe gît,

ar trebui să mă gîndesc la profesor, pe unde o fi acum trenul său ?, poate că deja a adormit, își reazemă capul de pernele moi ale vagonului de a-ntîia... Eu sînt cu gustul amar de cafea băută pe stomacul gol, nu mai am nici miros, noaptea e deasupra mea, eu sînt în miezul ei dulce-amar...

„Orice miros ar fi, uimitor este cît se prinde de mine și cît e de făcută pielea mea ca să-l soarbă. Cei care se vaietă că firea nu a dat mijlocire nasului ca să ducă mirosurile pînă la el nu are dreptate : căci ele nu ajung de la sine. Dar, mai ales la mine, îmi slujesc mustățile care sînt dese ; dacă-mi apropii de ele mănușile sau năframa, mirosul îmi ține o zi întreagă ; ele dau de gol de unde vin.

Îmbrățișările tinereții, gustoase și lacome mi se prindeau altădată de mustăți și-mi rămîneau cîteva ceasuri. Totuși nu prea sînt pradă bolilor luate din mulțime prin atingere și nu mă molipsesc prin suflare ; scăpat-am de cele din timpul meu, care bîntuie în multe feluri prin orașele și oștile noastre. (c) Se citește despre Socrate că nu a ieșit vreodată din Atena, în timpul deselor molime de ciumă, care de atîtea ori făcură prăpăd, el singur nefiind atins vreodată de rău..."

Montaigne — „Despre mirosuri"

Nu mai pot. Fie ce-o fi. Stau o clipă. Uite, o stea chiar acum s-a repezit de pe boltă într-o direcție necunoscută. Săraca ! Pînă în clipa asta i-a fost dat să trăiască și să strălucească sus. Iată că s-a ascuns undeva în spatele muntelui, lumina ei s-a împrăștiat ca și cum nici n-ar fi existat vreodată. Ca și cum ar fi fost un simplu fenomen optic...

Stau întins pe iarba reavănă. Troscot plăcut la atingere, scurt ca o țeastă de recrut gata de lăsare la vatră. Șederea e plăcută, stomacul s-a liniștit, nu se mai zbate ca o viperă în cușcă. E mai plăcut decît să mergi, să acorzi toată atenția mersului, te cuprinde o lene ca un vin dulce..., să stai cu mîinile sub cap, să simți creierul în podul palmei, să știu ce mai plănuiește vicleanul de el ascuns acolo în țeastă..., sînt obosit și bolnav și totuși trebuie să-l controlez, creierul uită că a fost

domesticit de cîteva zeci, de sute de ani, de mii de ani : încă nu se știe prea bine, și, cu toate astea, bucățica asta informă din celule așa și așa e capabilă să mai aibă ascunsă în interiorul ei cine știe ce taină încă nefolosită, conservată acolo de milenii. Oamenii de știință au recunoscut învinși că noi nu folosim decît o foarte mică parte din creier în activitățile zilnice, restul se pierde sau moare acolo înăuntru din pricina inactivității. Moare, păcat de sufletul acelor celule, acelor taine care poate ne-ar rezolva multe probleme ale vieții și ale timpului . . .

Cu mîinile sub cap poți să privești în voie cerul, bolta asta e nemaipomenită, își permite să șadă atît de neclintită deasupra mea, ba nu, greșesc, eu stau dedesuptul ei, parcă a început să se clatine, să se miște de colo pînă colo, e ca un lighean cu fundul întors în sus pe care o mînă nevăzută îl poartă pe deasupra privirilor mele, parcă așa e . . ., ce gînduri năstrușnice îmi trec prin minte, mai bine ar trebui să dorm, să dorm și să mă trezesc dimineață liniștit și fericit că am șezut o noapte direct pe pămînt . . ., pe pămîntul acestui drumeag de țară, acestui drum care duce direct la barăcile noastre, orașul de carton al constructorilor termocentralei. Acolo e inima noastră, a tuturor . . .

Ce gînduri domnule, ce gînduri ! Mă întorc cu fața în jos, lichidul amărui care urcă pînă sub limbă e din ce în ce mai insistent, îl simt în gură, e din ce în ce mai abundent, de unde naiba o fi apărut atîta lichid de la fiere după ce am băut doar cîteva cafele, acum mă amenință cu evacuarea din stomac, mai bine ar fi să se ducă dracului, așa știu una și bună, poate că îmi revin mai repede, cum să fac ?, stau cu fața în jos, încerc să ridic, să-mi ridic ochii, să mă ridic în patru labe dar e imposibil, pămîntul mă trage cu o forță extraordinară către el, către măruntaiele lui. Mă las în voia pămîntului. El are grijă întotdeauna de oameni . . .

Acum nu mai e nevoie să număr pînă la o sută, cred că voi adormi chiar fără să vreau pe bucata de pămînt de la marginea șoselei . . .

„Dintr-odată pămîntul iubit rămase undeva în urmă, în amintire, nu-l mai simțea, poate că era în continuare o pată

neagră, murdară și plicticoasă, un sentiment trăit pe jumătate în timpul vieții și un alt sentiment care ne conduce spre moarte . . .

În față îi apăru o pată imaculată, o zăpadă mare pe suprafața căreia ședea el. Era cu picioarele goale, zăpada frigea, din văzduh se derulau valuri valuri de căldură, însă și zăpada era mai mult fierbinte decît rece, așa cum își aduce aminte dintr-o altă viață . . ., cea de după somn . . . Pe întinderea albă nu se mai afla nimeni, totul era pustiu nici un arbore nu se clătina, aerul părea din sticlă abia solidificată, nici un om nu îndrăznea să întineze cu tălpile sale zăpada, zăpada . . .

Deodată, în timp ce încerca să ajungă cu privirea cît mai departe pe întinderea albă, pe cer apăru un cîine mare, un dulău ciobănesc alergînd cît îl țineau picioarele, fugea pur și simplu pe un fel de pîrtie săpată în acrul sticlos . . .

El începu să-și taie unghiile de la picioare, descoperise cu o clipă mai înainte că are niște unghii mari, negre, ce contrastau în mod vădit cu zăpada albă, lucitoare . . . Cîinele venea spre mogîldeața de pe luciul argintiu, se apropie la cîțiva stînjeni, adulmecă aerul grosolan, murdar, fierbinte, apoi începu pur și simplu să vîslească spre nordul magnetic, încet, încet dispăru într-un fel de orizont incert, într-o linie ce nu semăna de loc liniei obișnuite a orizontului, un fel de linie ce avea pîntec . . .

Era liniște din nou, fîșîitul aerului prin care înnotase cîinele dispăru, înlocuit cu o liniște de sfîrșit de lume, unghia mare de la piciorul stîng îi dădu mult de furcă, avea capetele îngropate adînc în carne, săpase două lăcașuri adînci în carnea semicornoasă a capătului degetului . . .

În zare văzu din nou un punct negru. Da, i se păru că aude și vede un duduit subpămîntean, o tulburare a regnurilor, zăpada pe care ședea se făcuse mare de tot, punctul creștea văzînd cu ochii, părea să fie o beretă de marinar, ce naiba să caute un marinar pe zăpezile astea calde ? !

Și totuși era din ce în ce mai sigur că e un marinar, un marinar părăsit de navă în aceste pustietăți albe, da, își amintea perfect că marinarii pot fi pedepsiți în acest fel de către căpitan . . ., în sfîrșit era mai bine, nu avea să mai fie singur pe întinderea asta albă, aveau să plece amîndoi să caute un loc al oamenilor, poate că undeva în depărtare se poate trăi, se poate face o casă, se poate găsi o bucată de pămînt pe care să șadă, el și bereta de marinar, să nu mai sufere de singurătate pe zăpezile astea calde ? !

pada asta imaculată, pe zăpada asta care nu prevestea nimic bun. Marinarul se apropia, venea din ce în ce mai încet, probabil era sfîrșit de oboseală, poate se temea de mogîldeața ce i se ivise în cale, ar fi vrut să se ridice să-l facă semne prietenești cu mîna da, sînt eu, prietenul tău, omul cu gînduri bune, vreau să ne împrietenim, să trăim amîndoi pe întinderea asta, să-i dăm de capăt, să izbîndim așa cum numai omul știe să izbîndească totul și în orice împrejurare... Hai să căutăm petecul de pămînt din zare, să ajungem acolo, zăpada asta mi se pare că e artificială, mă strînge de subsiori, parcă e gheață autentică...

Da. Pata creștea vertiginos, începea să nu mai semene cu un marinar e din ce în ce mai convins că în fața sa nu se află un marinar, pare că seamănă izbitor de mult cu un personaj întîlnit undeva, cu un personaj de care auzise, era cineva „special", nu era desigur vorba de cineva comun de care ar fi uitat imediat... Bereta îi era cunoscută din viață sau din cărți, nu avea panglici cum au marinarii militari, era o bonetă ceva mai specială, parcă o văzuse într-un război sau într-un film cu război, nu-și aducea decît vag aminte. Personajul devenea mai burduhănos, acoperea o suprafață din ce în ce mai mare din cîmpul vederilor sale. Mintea îi lucra cu febrilitate, căuta prin toate colțișoarele, nu găsea și apoi era trimisă din nou să caute prin cele mai necunoscute celule ale creierului, ar fi fost în stare să facă moarte de om numai să afle cine e persoana din fața privirilor sale care pînă mai adineaori nu se loviseră decît de un cîine mare ce înota prin aer...

Marinarul se apropie vertiginos, îl vede de departe cum i se scufundă picioarele în zăpadă, vine repede, ciulește urechile și parcă îi aude șuieratul aerului în plămîni : un — doi, trage aerul în piept îl sloboade, trage aerul în piept — îl sloboade... Are ceva în spate, probabil o raniță, nu poți să rătăcești pe întinderea asta pustie fără mîncare la tine, fără să ai niște haine de schimb, fără să ai niște amintiri care să-ți readucă mereu în memorie locurile pe care le-ai părăsit, locurile prin care ai trecut nepăsător pentru a ajunge aici unde nimicul te înconjoară, te cuprinde cu atîta indiferență încît îți vine să urli pînă ce rămîi mut, pînă ce îți plesnesc în două coardele vocale, și așa nu te aude nimeni ; acum dacă aș începe să urlu m-ar auzi marinarul acesta care vine direct spre mine, vine ca un om lipsit de curiozitate, cum poate un om ce descoperă în pustietățile astea de zăpadă pe un alt om, să nu dea de departe semne de

reală bucurie, uite cum s-au schimbat oamenii, pînă acolo de a nu se mai bucura atunci cînd întîlnesc un semen de-al lor, nu-şi mai dau mîna, nu-şi mai fac semne de bună vedere...

Poate că în rucsacul sau în raniţa aceea, străinul are un baston de mareşal, nu se ştie cu exactitate cine e, de unde vine şi unde călătoreşte, poate că bastonul de mareşal stă ascuns acolo în întunericul din raniţă, aşteaptă să fie scos la iveală, aşteaptă aerul şi pompa marilor ceremonii, atmosfera aceea îi place cel mai mult, să fie admirat, să fie aclamat de istorie...

Am spus istorie ?, bun, istorie, beretă, Napoleon... Da, poate că acest om din faţa zăpezilor e însăşi Napoleon, tiranul, împăratul, uzurpatorul, ducele, generalul, mareşalul, călăul, geniul, numaiştiucumnumitul de popoare şi oamenii care le alcătuiesc...

Napoleon între zăpezi ? Unde a fost Napoleon între zăpezi ? În Rusia... Napoleon afundîndu-şi pînă la glezne cizmele în zăpezile acestui teritoriu necunoscut... Şi totuşi nu cred că e el... N-are cum să ajungă pînă aici... Deodată, insul din faţă începe să se dilate, se transformă încetul cu încetul într-o hydră albă care îşi întinde cinci degete dintre cele douăsprezece, înspre mine ; eu le aştept cu încredere şi frică, încerc să nu-mi fie frică de un împărat în exil, el nu mai poate prezenta un pericol potenţial, duşmanii săi l-au uitat cu totul în insula Elba..., cum am spus ? insula Elba ? Înseamnă că mă aflu chiar pe insula Elba... Ce chestie îngrozitoare să ajung pe insula Elba... Poate că acolo am crescut dar n-am apucat să bag de seamă, cine ştie unde mi-a fost capul, parcă reţin că am trăit în altă parte, nu-mi aduc aminte decît fragmente de timp, fragmente dintr-un timp aproape uitat, memorabil, imemorabil, nu ştiu cum se spune în mod corect..., poate că nici nu mă interesează, nici nu interesează pe nimeni aceste fragmente de timp din fosta mea meserie..., poate că nici n-ar trebui să mă frămînte nişte chestii învechite ; eu trebuie să trăiesc în prezent, ce mă interesează pe mine trecutul cu semne făcute cu fierul roşu, cu animale de povară care au cărat pe spatele lor cele mai luxoase epoci, au mutat din locul lor munţi şi i-au transformat în piramide, în morminte...

Ce chestiune tristă ! Să transformi munţii în morminte ! De ce oare oamenii au dorit să-şi zidească asemenea morminte care se aseamănă foarte bine cu munţii ? Ce vină au munţii de sînt puşi să vegheze sfîrşitul oamenilor, îi ascund în cele mai

îndepărtate locuri de sub minerale, îi transformă încet dar sigur în minerale...

Ce trist sînt în această zi! Parcă aș sta culcat pe o zăpadă infernală, aș avea în față un împărat înfrînt de viață și pus să continuie ceea ce mai rămăsese din linia vieții — pe o întindere de zăpadă. Binevoitori, judecătorii cei proști i-au lăsat în rană bastonul de mareșal, de împărat al Franței, de curajos, de cel mai de seamă geniu militar care a adus atîtea cadavre pe cîmpurile de luptă din Europa...

Geniul vine cu pași din ce în ce mai mici și mai încet, se pare că și geniile obosesc, creierul le funcționează bine, sînt capabile să osîndească trupul la cele mai grele cazne, la cele mai obositoare suplicii, ce îi pasă unui creier de geniu că nu este așezat într-un trup cu rezistență de geniu, oboseala e un lucru firesc de care nu scăpăm nici noi și nici geniile... Să-l opresc pe împăratul acesta nebun, să-l opresc și să-i spun bine ai venit majestate! ai făcut bine că te-ai abătut pe aici, altfel rămîneam singur și poate că muream fără lumînare între zăpezile acestea calde, ai făcut bine că ai lăsat dracului împărăția și toate măririle ei, ai uitat deschise toate hîrtiile de la statul tău major, toate hărțile, ai uitat de ele, bine ai făcut, și împăratul și omul de rînd, era să spun ostașul de rînd, toți, da, toți au nevoie de odihnă, de momente de reculegere, să ieși în mijlocul naturii, să miroși un aer proaspăt, să simți în nări vîntul de la miazăzi — „vîntul de la miazăzi cu zăpadă se hrănește / într-o noapte și-ntr-o zi / el pe dealuri o topește...", acolo e loc de reculegere, poți să-ți amintești totul sau poți să renunți la totul, ce te mai interesează ceea ce ai făcut, ceea ce n-ai făcut pentru că n-ai chibzuit bine, pentru că te-a trădat cutare curtean lingușitor, pentru că ți s-a udat pulberea de pușcă, pentru că ți s-a rupt sabia, pentru că a căzut un pod chiar în fața armatelor tale, pentru că dușmanii s-au coalizat, pentru că o lume întreagă a pornit împotriva unui singur om și tu ți-ai pierdut mințile, minunatele tale minți, minunatele tale calități militare și te-ai pornit să cutreieri zăpada cînd poți foarte bine să aștepți venirea primăverii, să aștepți oprirea ninsorilor abundente, să nu pui foc unui turn, să ocolești locurile sălbatice, să rămîi un militar convins, să ai încredere oarbă în victoriile tale...

Te rog, majestate, te rog să mă aștepți, vreau să mergem împreună mai departe, nu mă părăsi pe această întindere ne-

sfîrșită și necunoscută, să trecem dincolo de zăpezile astea, poate o să-ți fiu de vreun folos, poate ai nevoie de un soldat, un soldat care să te slujească și în aceste momente cînd ai rămas singur, să-ți ţină de urît, să-ți ducă raniţa în care ai bastonul de mareșal, bastonul tău de împărat — dar uite cum mătăhălești zăpada alături de mine..., situaţia mă îndeamnă la oarecare respect și dragoste pentru tine ca om, ai reușit să strici niște rînduieli clare ale artei militare, ale strategiei în Europa, ai fost un om deștept, boneta îţi este și acum șifonată, probabil ai dormit cu tîmpla pe masă înaintea vreunei bătălii, ai meditat la soarta bătăliei de a doua zi, și... deodată te-ai trezit de unul singur pe zăpada asta, uite, ai ajuns aproape de mine..., nici eu nu știu cum am ajuns aici, nu-mi explic...

Uzurpatorul a ajuns lîngă mine, cinci pași de infanterist îl mai despart de mîna mea întinsă în zăpada afînată, merge într-un fel tare ciudat, parcă se sprijină pe bastonul ascuns în raniță, cred că nu vede nimic în fața sa, poate că privește undeva în interiorul său, în interiorul memoriei sale, cine știe dacă nu se gîndește la campania din Rusia, poate că pe atunci condițiile erau similare, poate că tot așa era de mare zăpada, dincolo de prezența sa pe acest cîmp poate să fie de fapt altă existență a sa, poate că Napoleon n-a murit nici acum, s-a reîncarnat și își duce zilele în mod invizibil, poate că eu îl zăresc, îi zăresc silueta datorită faptului că ne aflăm pe acest cîmp imaculat, aici se vede totul, văd așa cum vede un sculptor din vremea mea — microbii cum mișună într-o rană de cal împușcat pe cîmpul de bătaie, părăsit acolo sub bătaia muștelor, în drumul de pradă al vulturilor, ciorilor și altor păsări scîrbavnice...

Da, așa fac geniile, colindă lumea cu ochii sticloși, nu văd decît ceea ce n-au văzut în cealaltă viață, nu se miră de nimic, înmagazinează totul în memoria lor formidabilă, string imaginile cu o fervoare extraordinară într-o cutie neagră aflată în creier, se spune că lucrurile fixate vreme de un minut de către un geniu pălesc, își schimbă culoarea, nu mai au înfățișarea de mai înainte, ființele își pierd din vlagă, sîngele lor e mai apos decît în mod obișnuit, parcă li se scurge printr-un locaș nevăzut în pămînt...

Sire, să știi că nu am nevoie de ajutorul tău, nu doresc milă nimănui, cu atît mai mult a unui uzurpator, poţi să treci

liniștit mai departe, și așa ești cocoșat de oboseală, dacă plecăm amîndoi pe același drum, peste puțin timp trebuie să te duc în spate, ai nevoie de ajutorul meu pentru a merge mai departe, nu uita că sînt tînăr și mai în putere decît tine, n-am trecut nici prin atîtea războaie cum ai trecut tu, am purtat și eu războaiele mele, mai grele sau mai ușoare, mai sîngeroase sau mai superficiale (am vrut să spun miloase !) dar tot războaie se numesc, au fost purtate cu mine însumi, războaie pe care le-am purtat de unul singur, nu a pus nimeni mîna, umărul sau spada, n-am avut ostași care să strige : „Traiască Eufim ! Trăiască Eufim ! Cel mult, unii s-au rugat sau au strigat în sinea lor : „Să moară Eufim ! Să moară Eufim !“ Dar am avut noroc mare că nimeni nu s-a luat nici după primii și nici după ultimii. Tu ai murit iar eu încă mai trăiesc. Singura legătură dintre noi este această întîlnire stranie, cu adevărat stranie, întîlnire pe care tu ești în stare să n-o recunoști, să n-o menționezi în jurnalul tău de război perpetuu, probabil așa sînteți voi împărații, chiar dacă ajungeți să oferiți un regat pentru un cal — nu vă dezmințiți mărirea voastră, lipsa de milă, aș spune lipsa de scrupule, dacă acest cuvînt nu și-ar fi pierdut foarte mult din sensul lui original, de aceea mă feresc să spun așa, după ce ai să treci impasibil sau obosit am să mă gîndesc la un cuvînt adecvat, am să văd eu pînă la urmă . . .

„Mergi cu bine împărate / ce e scris și pentru mine . . .“ uite că pot să-ți fac și un cîntec, un cîntec prost de urare, îți urez să mergi cu bine ; nu-i nimic, eu voi rămîne aici pînă ce se va topi zăpada, împăratul poate să circule sănătos, nu doresc să-l opresc din drumul său, uite-l, pare teleghidat, parcă e comandat de la distanță de propriul destin, rănița i s-a mișcat într-o parte, nu mai are nimic din ținuta ostășească de altă dată, parcă și-a pierdut din demnitatea militarului de carieră, într-un fel, trebuie crezut, a îmbătrînit pe aceste cîmpuri de zăpadă, a obosit cărînd în rănița bastonul de mareșal sau bastonul de împărat, îl poartă cu sine, este o amintire pe care o prețuiește atît de mult . . .

Într-un fel ar trebui să am puțină milă față de mogîldeața asta ce umblă prin zăpadă, o fi doar umbra lui Napoleon, umbra uzurpatorului . . . Sau poate e chiar umbra mea . . . Poate ar trebui să strig, dacă e umbra mea va simți nevoia să tremure,

să se scălîmbăie, să încerce să se gudure puțin, să se simtă fericită că o bag în seamă . . .

Dacă e însuși uzurpatorul, va continua să meargă, să păsească cu aceeași liniște, cu aceeași nepăsare, cu aceeași tristețe dramatică, rania va continua să stea într-o rînă pe umerii săi slăbiți sub hainele ce par mari și impozante pentru un trup puțintel, parcă scurs în zăpada pe care pășea, trebuie să mă ridic să văd dacă i se cunosc urmele, dar e mai bine să-l las să se depărteze, să se ducă ceva mai departe, n-am nici un chef să vorbesc cu un împărat, deși, sincer să fiu, nu mi-ar strica să schimb cîteva vorbe chiar și cu o mogîldeață de împărat, în felul ăsta mă simt și eu din nou om, cam de multișor n-am schimbat o vorbă cu cineva, am devenit un posac, de fapt am devenit ceva mai posac decît am fost vreodată . . .

Acum îmi pare rău, trebuia să mă mișc din locul acesta unde stau ca o cloșcă, trebuia să mă apropii de împărat și să-l zgîlțîi foarte puternic, să-i dau bineție și el să-mi răspundă, să aud o vorbă de om, să simt o răsuflare de om peste aceste ținuturi înghețate . . .

N-am făcut acest lucru și uite că deja regret, îmi pare rău, simt o durere între coaste, parcă cineva m-ar zgîlțîi cu oarecare furie, mi-ar șopti printre dinți : „Lasă-l dracului de împărat !, vezi că ai atîtea lucruri de făcut . . . Ieși de pe cîmpia asta de gheață, mergi departe de aici, scapă-ți sufletul și trupul de îmbrățișarea zăpezilor veșnice . . . Împăratul e un insensibil . . .

Ești un insensibil domnule împărat, umbră sau ce naiba ești ! Asta e. Glasul meu lăuntric are dreptate. Te gîndești doar la burta ta (tu ai și spus : conștiința soldaților trece prin stomac !) la scăparea ta, la binele tău, de aceea ai și plecat de unul singur . . .

Deodată întreaga cîmpie de zăpadă dispăru, totul deveni negru, la început se sperie așa cum te sperii la ieșirea dintr-un vis plin de coșmaruri, un vis agitat. Probabil l-am vorbit de rău pe uzurpator, de aceea visul a dispărut, bine că s-a dus, deasupra mea clipesc o mie — un milion de beculețe mici, parcă se sting și se aprind, ori stau în permanență aprinse și ochii mei obosiți de zăpada din vis nu prididesc să le observe continuitatea. Nu-mi dau bine seama unde sînt, în ce poziție stau, cred totuși că e noapte și deasupra mea sînt stelele care în mod

obișnuit răsar doar noaptea, cine a mai văzut stele ziua . . ., de aceea e noapte, de aceea e întuneric, de aceea zăpada s-a transformat în întuneric, ceva mă înghiontește în spate, e ceva tăios ca o piatră, ce poate fi ? sînt un om singur pe un podium de piatră de pe care privesc stelele . . . Ce minunat lucru e să te afli de unul singur în univers ! Stau și privesc stelele. Mai bine aș spune : „Privesc stelele . . .“ Trebuie să mă ridic, stelele astea mă înnebunesc, dacă le mai privesc multă vreme simt că or să mă omoare înainte ca eu să vreau să mă ridic pentru a le prinde în mîna stîngă și numai după aceea să le trec în mîna dreaptă . . .

E noapte, da, e noapte, sînt undeva pe cîmp, un cîmp negru, aici am visat un vis pe care încep să-l uit, nu e întuneric de să-ți bagi mîinile în ochi, așa cum ar spune un romancier de groază, e un întuneric moale, lînos, apos, văd prin el ca prin niște ochelari cu multe dioptrii aplicați pe niște ochi sănătoși : cred că sînt culcat cu fața în sus, da, cred că sînt gol, cum dracu am ajuns să stau gol și cu fața în sus ? Cred că sînt pe iarbă, a dispărut zăpada de adineaori, i-a luat locul iarba, sînt gol pe iarbă, ce romantic, ce penibil, am ajuns să stau undeva pe iarbă, gol !, am făcut plajă și am adormit sau cine știe ce s-a întîmplat . . . Capul mă doare, îl simt ca pe un butoi clătinat cu înverșunare de un betiv care nu-i găsește cepul, da, oare cum am spus . . . ? asta e, am stat prea mult azi/ieri cu profesorul, cu el am stat la taifas, apoi am băut o droaie de cafele, am simțit așa ca o amețeală în tot corpul, îmi era greață de atîta nemîncare, îmi era somn și îmi era ciudă că am pierdut o zi întreagă de dragul fostului meu profesor, ce naiba am reușit să facem decît să pălăvrăgim vrute și nevrute, să ne amintim lucruri frumoase și lucruri urîte, să pierdem vremea în fața unor cafele . . .

Cum merg eu pînă acasă ?

Ceasul îi lipsea, nu-și putea da bine seama cît e ora, nu putea ghici cît trecuse din noapte, cît mai e pînă la ziuă, luminile șantierului se vedeau departe, stelele parcă se loveau una de alta sus pe boltă, cîtă armonie în univers ! . . . pînă la barăci trebuia să mai fie un kilometru, poate și mai mult, într-o jumătate de oră se putea ajunge, pînă atunci nu avea cum să se lumineze de ziuă . . . Își scutură maioul de iarba arsă de soare care se prinsese în bumbacul ars de sodă și săpunuri, își

mașă îndelung mușchii înțepeniți de nemișcare ai picioarelor, îi era ciudă pentru că nu reușise să se trezească în timp ce individul sau indivizii l-au dezbrăcat, cine știe pe unde se afla el cu visul atunci, poate că Napoleon sau umbra acestuia trecuse de locul unde se afla, poate că ajunsese la remușcări, la remușcări că nu-l oprise pe împărat să schimbe o vorbă cu el, la remușcări că nu plecase împreună cu acesta pe cîmpia albă... În acest timp, unii l-au dezbrăcat binișor... Ce naiba am putut face cu pantalonii de tergal, pătat ici-colo cu ulei, necăleat și ros în genunchi! Probabil că cineva a vrut doar să-și bată joc de el. Poate că i-a și aruncat lucrurile undeva prin preajmă, poate că s-au murdărit pe ele, desigur au fost niște glumeți, niște oameni veseli puși pe șotii, pe glume prostești..., mi-au sucit corpul într-o parte și-n alta în timp ce eu păcătosul n-am spus nimic, n-am opus nici un minim de rezistență, cine știe prin ce etapă a visului mă aflam, poate că eram un ins fericit sau un om trist pe o zăpadă fierbinte, în preajma unei umbre celebre...

Își aduse aminte de profesor, îi era cînd ciudă, cînd se bucura pentru că îl întîlnise, nu avea chef să înjure, profesorii nu trebuie înjurați, mai cu seamă că al său era un om de treabă, un ins liniștit, un bătrînel ce putea fi iubit pentru ideile sale mai noi... A făcut totul pentru a-i spulbera profesorului ideea preconcepută că toți șantieriștii beau de sting, că fac asta din pricina izolării, a lipsei de familie, a căminului lor, a copiilor lor... Profesorul nu-l crezuse și el insistase, pledoaria îi fusese urmărită cu oarecare neîncredere la început, apoi se părea că profesorul a început să creadă cu adevărat ce îi spunea Eufim, trebuia să îl creadă, el, Eufim, nu băuse nimic atîta timp cît stătuse cu profesorul, se abținuse...

Nu mai știa cu precizie, se pare că îi vorbise și despre directorul său Albu, despre felul lui de a fi, despre cîteva dintre acele rare întîlniri ale lui Eufim, cu directorul șantierului și al viitoarei termocentrale... Vorbise chiar despre mai mulți, poate chiar despre toți cunoscuții săi care acum dorm liniștiți în barăcile dormitor, nu pierd vremea așa cum face el, nu umblă în maiou și chiloți pe drumul aflat chiar dedesuptul stelelor, măreților...

8.

Directorul Albu avusese ieri ședință la R. Rămase în pană de benzină la întoarcere. Fuma pe marginea drumului și privea la afurisitul de Grosu cum cerșește doi litri de benzină de la șoferii care treceau în mare viteză pe lîngă mașina lor. Era sigur că nu va rezolva problema prea ușor, între timp fuma țigară după țigară și se gîndea cu ciudă firească la faptul că iarăși vor fi nevoiți să amîne ședința C.O.M. din pricina sa. Numai gîndul că la această ședință trebuiau să se discute problemele cele mai delicate ale apropiatei intrări în funcțiune a termocentralei, îl făcea ca din cînd în cînd să-și treacă mîna prin părul rar, ar fi preferat să se scarpine în cap așa cum făcea tatăl său atunci cînd trebuia să ia o hotărîre importantă pentru el și pentru familia sa. Așa își scosese căciula de oaie țuguiată în mod nefiresc, și-o scosese cu mîna stingă iar cu dreapta se scărpinase, apoi hotărîse că e de acord ca fiul său să meargă la facultatea de automatizări... Mai tîrziu i-a mărturisit că n-a înțeles mare lucru ce înseamnă această facultate de automatizări, reținuse doar faptul că e vorba de ceva care ține de „automat", adică ceva care se face singur și fusese tare bucuros că fiul său va absolvi o facultate unde totul se face și răsface singur, lucrurile se așează singure acolo unde trebuiesc, el stă și privește ca fiecare lucru să se așeze acolo unde trebuie, va avea în fața sa o hartă așa cum văzuse el în timpul războiului, ofițerii mutau niște bețișoare de colo pînă colo, în noaptea aceea îi spusese un locotenent că acele bețișoare nu erau altceva decît companiile și plutoanele lor și comandanții lor căutau să mute acele bețișoare în funcție de amplasamentul inamicului, cu oarecare viclenie față de acesta...

Îi veni să rîdă de gîndul care îl cuprinsese așa ca o transpirație venită din senin, mai duse o dată mîna prin părul rar, privi să vadă ce face Grosu, aceleași semne disperate ale șoferului către ceilalți șoferi îl făcură de această dată aproape să rîdă, să simtă nevoia de a sta cîteva clipe pe marginea șanțului sau să intre pur și simplu în lanul de floarea-soarelui cu

florile gata ofilite, cutreierate de milioane de albine flămînde să adune ultimile resturi de polen...

Cîțiva pași îi fură de ajuns pentru a intra printre pălăriile grele de semințe. Erau mari și de o rotunjume aproape perfectă. Se vede că pămîntul gras al cîmpiei bănățene îi priiește de minune acestei flori ciudate... Mîngîie cu palma o pălărie — două, trase ușor către el o plantă, apoi îi dădu drumu, aceasta se retrase imediat pe locul ei, se bălăngăni cîteva clipe după care își reluă locul, reîncepu să privească cu aceeași încredere soarele de deasupra lanului, soarele care deasupra acestei cîmpii de floare a soarelui era parcă de cîteva ori mai frumos și mai fierbinte...

Ieși din lan. Chiar în acel moment lîngă Grosu oprise o mașină și de la volan coborîse un șofer înalt, nefiresc de înalt și bărbos, parlamentă cîteva secunde cu Grosu, după care se duse direct la rezervor și scoase cu ajutorul unui furtun exact două sticle de cîte un kilogram cu benzină. Grosu se căută vreme de un minut prin buzunare și îi dădu bărbosului o brichetă făcută dintr-un cartuș de carabină și un pics cu ceas electronic. Bărbosul mormăi ceva după care schiță un fel de salut către Grosu, urcă în cabină și porni cu mare viteză, parcă ar fi vrut să recupereze timpul pe care îl pierduse...

I se păru că mirosul florilor venise odată cu el în mașină, i se infiltrase în haine, îl simțea puternic, acaparator. Dacă la început, cînd rămăseseră în pană se jurase să dea dispoziție celor de la personal să-l schimbe pe Grosu de pe această mașină, acum, buna dispoziție îi reveni, numai ședința de C.O.M., amînarea acesteia îl făcea să se uite cu grijă și oarecare teamă la ceas...

La urma urmei nu i-ar fi stricat șoferului o mică sancțiune, să știe și el că înainte de a pleca la drum trebuie să caște bine ochii în rezervor, să se îngrijească un pic de mașina asta, o fi alergînd ea pe toate coclaurile munților, dar nici așa... O să vadă ce va face, poate că va ajunge pînă nu se împrăștie oamenii, poate că totuși ședința va avea loc. Materialele erau pregătite, pe cîteva dintre ele le citise ieri, pe unele chiar le corectase, nu putea suferi lauda, prefera ca în materialele ce se prezentau prin ședințe să fie puse în primul rînd lucrurile ce fuseseră făcute prost sau nu fuseseră încă făcute, să se ilustreze cu cea mai serioasă autocritică — cine se făcea de vină pentru nerealizări, indiferent că era vorba de el, de inginerul-șef sau

de ceilalți din conducerea șantierului. Asta se realiza pînă la ultimul om. Nu era iertat nimeni. De aceea ședințele erau scurte, nu se lungeau cu tot felul de laude, fiecare venea și propunea ce trebuie făcut pentru ca treaba să meargă bine, pentru ca greșeala să fie reparată în cel mai scurt timp. Faptul că încă nu sosise generatorul de la Dunăre era un lucru de neiertat pentru inginerul-șef care nu calculase cu precizie cît timp va face convoiul de la fluviu pînă aici... Apoi erau și altele, forța de muncă, calificarea oamenilor pentru viitoarea termocentrală, pregătirea cadrelor de conducere, de execuție și a celor pentru exploatarea uriașului care prinsese deja trup. Mai erau doar cîteva săptămîni de lucru, apoi veneau clipele cele grele ale încercărilor dinaintea punerii în funcțiune; fiecare utilaj, fiecare motor trebuia încercat pe rînd, separat de restul pentru a nu se întîmpla avarii, urechile trebuiau bine ațintite la zgomotele ce păreau a fi anormale...

Dar pînă atunci mai e... Grosu a devenit taciturn, se așteptă să-l cert pentru lipsa de benzină și pentru timpul pierdut în șosea, bănuiește că dacă tac, cine știe ce surpriză îi pregătesc, lasă-l să fiarbă în zeama lui, și așa cred că îl voi sancționa..., deși pauza de pe șosea m-a făcut să intru în acel minunat lan de floarea soarelui, uite, și acum îmi miros hainele a clorofilă și a polen, a soare care răzbate pînă în inima plantelor, le dă viață, le întreține viața...

Își aduse aminte de promisiunea ce și-o făcuse, aceea de a-l sancționa pe Grosu, deși ajunsese la timp și participase la ședința C.O.M., totuși, șoferul trebuia să știe că directorul său obișnuiește să se țină de promisiuni...

Așa că apăsă butonul soneriei și dădu dispoziție secretarei să-l cheme urgent pe inspectorul de la personal. Îi și specifică „să vină blondul ăla, nu, nevasta inginerului Balint..." Secretara telefonă mai departe dispoziția directorului și exact în opt minute și jumătate inspectorul de personal Bumbu se afla în anticamera directorului. Scund și gras, omul din fața secretarei, pare neliniștit, nu știe de ce a fost chemat așa de dimineață, își recapitulează în gînd momentele importante din activitatea sa, de cîte ori a mai fost chemat de director, întotdeauna plecase supărat, directorii știu să facă numai reproșuri, dacă ar fi și ei la „personal" ar vedea că nu e chiar atît de ușor; pune mîna și

verifică oamenii, cască bine ochii la actele pe care le aduc, vezi să nu le greșești încadrarea, caută și dibuiește să vezi care e bun meseriaș și care e doar vîntură vînt prin toate șantierele țării . . .

Ar fi vrut să o întrebe pe secretară dacă directorul e în toane bune, dacă a venit cineva să-l reclame cu ceva, el se știa nevinovat, cea mai mare vină pe care putea să i-o reproșeze cineva era aceea că încă nu reușise să recruteze forța de muncă necesară dării în funcțiune a termocentralei, dar tot așa era și că mai e destul timp pînă la terminarea lucrărilor și că el singur nu va reuși nici chiar pînă atunci să facă totul . . . Nu poate să o întrebe pe secretară, simte că îi este ostilă, probabil că nu-i plac oamenii scunzi și grași, în fond e treaba ei care oameni nu-i plac, nici mie nu-mi place figura ei, parcă e un pescăruș mort și purtat de valuri, va trebui să se uite prin dosarul ei să vadă unde e născută, de unde a venit pe aceste meleaguri, ce studii are, dacă e căsătorită . . . Dar gîndurile îi fură retezate cu vioiciune de către secretară, aceasta deschise ușa și îl pofti cu un gest larg, parcă prea larg, oarecum ironic : „Intrați tovarășe Bumbu . . .“

Voi să o privească în ochi dar nu reuși, femeia privea cu o anume intensitate filele calendarului pompierilor atîrnat pe peretele de lîngă tocul ușii . . .

Directorul ședea pe scaunul din fața biroului. Răscolea niște hîrtii. Părea că nu observă intrarea lui Bumbu. Numai într-un tîrziu, vreme în care inspectorul de personal își schimbă de cincișase ori poziția corpului de pe un picior pe altul, îi făcu semn să șadă pe unul dintre cele două scaune tapițate din fața sa. Inspectorul fabrica în gînd o sută și unu motive pentru justificarea lipsei forței de muncă la lucrările grele, avea notate într-un carnețel, pe care îl tot frămînta între degete, toate deplasările pentru recrutări în satele din jur, erau în total cinsprezece, luna care trecuse, luna asta efectuase numai două în timpul cărora adusese cinsprezece oameni din care au rămas să lucreze doar zece. Cei mai mulți căutau să se califice imediat și dacă nu li se putea crea în cîteva zile această posibilitate, renunțau la șantier sau plecau pe alte șantiere . . .

Acum directorul citește ceva, o hîrtie albă și cu antet roșu, urma tușului violet al ștampilei se observă pînă aici. Încearcă să devină indiferent, să aștepte pînă ce directorul îi va reproșa ceva, numai după aceea să vadă cum poate ieși din încurcătură,

nu putea să se dezbare de obiceiul de a intra imediat în panică, de a lua totul în rău, de a crede că orice om care vine în biroul său, ar avea ceva cu el, cine știe ce răbufniri mai vechi îi observa în ochi. Mai apoi deslușea că nu e vorba de nimic rău, aproape că nu-i venea să creadă, încerca să uite totul pînă se ivea un nou motiv de a intra în panică . . .

Acum pîndește, încropește rapid o sumă de răspunsuri la altă sumă de întrebări posibile. Directorul Albu nu spune însă nimic, așază mai departe niște hîrtii, pune rezoluții pe colțul lor, pare că a și uitat de inspectorul ce aștepta respectuos. Bumbu se hotărăște să tușească ușor. Nu observă nici o schimbare în comportarea directorului, nu-i tresare nici un mușchi pe față. Se hotărăște să mai tușească o dată, mai tare, e o tuse de om care obișnuiește să bea un pahar de țuică la fiecare masă, directorul recepționează mesajul, ridică ochii dintre hîrtii și rostește rar :

„Să-l sancționezi imediat pe șoferul Grosu. Aștept să-mi aduci decizia de sancționare. La orele paisprezece sînt aici pentru a o semna . . . Sper că ai timp pînă atunci ?“

Întrebarea directorului îl năuci. Nu se așteptase să scape atît de ușor. Iarăși panica lui de toată ziua îi jucase o festă . . . Apucă doar să întrebe ce motivație să folosească în decizie . . .

Glasul lui Albu părea că se află într-o continuare firească a vorbelor rostite mai înainte . . .

„Vezi, să facă referat cei de la parcul auto. Ieri dimineață am plecat la R. și am rămas în pană de benzină pe drum. Am pierdut aproape o oră în șosea . . . De atîtea ori i-am atras atenția să alimenteze înainte de a pleca în cursă, să-și revizuiască mașina, să caște ochii că eu n-am timp de pierdut așa de pomană . . . Ai înțeles ?“

„Da, tov' director . . . Să trăiți tov' director . . .“ apucă să strige încît celălalt tresări, apoi o luă mai mult de-a-ndăratelea către ușă, nevenindu-i să creadă că a scăpat doar cu atît, urechea stîngă îi țiuia, simțea că se petrece ceva cu el, nu știa ce, îi venea să jure că nu se va mai speria niciodată, că nu va mai intra niciodată în panică așa pe degeaba . . .

Secretara îl privi cu un amestec de ironie condescentă, ar fi vrut să o înjure, măcar să scoată limba la ea, prea de multe ori îl privea cu ironie, parcă ar fi fost o gîză ce se muncește să răstoarne o stîncă, naiba s-o ia . . ., în fond n-ar trebui să o bag în

seamă, poate simte că sînt fricos și de aceea mă privește cu acel ochi pe care dacă aș avea o putere mare de tot — i-aș scoate din orbite și aș hrăni niște cîini vagabonzi cu ei... Se hotărî să se liniștească, încercă să-și impună acest lucru, descoperi că nici nu e atît de greu să simți că ești un om pe picioarele tale, că ești egalul oricui întîlnești, deci și al tovarășului director... Observă că o luase spre biroul său și făcu la stînga către parcul auto, problema pusă de Albu trebuia rezolvată întîi, dacă maistrul de la parc nu e la serviciu ?, dacă o fi plecat pe undeva și nu mai vine decît după orele paisprezece ?, dacă nu mai vine de loc ?, ce naiba face ?, cum va reuși să se achite de sarcina încredințată de tov' director ? Se opri pentru a trage o cantitate apreciabilă de aer în plămîni, îi era ciudă că iarăși își pune întrebări idioate, iarăși își pune o sumă de întrebări ce îl fac să intre cu atîta ușurință în panică..., la naiba cu toate semnele de întrebare din lume..., nu mai vreau decît să observ adevărul și numai adevărul...

Maistrul de la parcul auto se afla în ghereta sa, fuma un „Carpați" fără filtru scuturat, fumul era gros și aproape negru, în fața sa se afla un maldăr serios de foi de parcurs, lua cîte una între degete, privea foarte de aproape ceea ce scrie pe hîrtia plină de linii albastre nota ceva într-un carnețel și apoi o punea alături... Îl rugă să vină cu el la biroul personal și acolo îi dictă referatul parcului auto privind sancționarea șoferului Grosu V. Ion pe motive de grave abateri de la disciplină, dese întîrzieri de la program, comentarea ordinelor șefilor și mai ales lipsă de interes față de mașina pe care își cîștiga banii... În consecință, atelierul auto propunea sancționarea șoferului conform articolului 130 litera „b", cu „Avertisment". Dactilografa Popa Lenuța bătu la mașină decizia scrisă de Bumbu care suna cam așa : „Decizia nr. 367 din 8 iulie 198... Albu I. Carol, directorul Șantierului nr. 5 Construcții termocentrala A ; avînd în vedere referatul nr. 4 126 din 7 iulie 198..., al parcului auto, din care rezultă abaterile săvîrșite de către conducătorul auto Grosu V. Ion, în timpul serviciului, avînd avizul Comitetului sindicatului din Șantier, decidem : sancționarea cu „AVERTISMENT" conform articolului nr. 130 litera „B" din Codul Muncii, a susnumitului. În cazul că numitul Grosu V. Ion se socotește nedreptățit de efectele acestei decizii se poate adresa cu o contestație în termen de 30 de zile la C.O.M."

Cele cinci exemplare scoase din mașină căpătaseră la orele paisprezece și ultima semnătură, fură ștampilate și fiecare exemplar luă un drum sigur către lume. Cel de-al patrulea ajunse la conducătorul auto Grosu V. Ion care mai întîi nu crezu, pipăi hîrtia subțire, se uită la semnătura lui Albu, i-o recunoscu, era aceeași ca toate celelalte de pe numeroasele foi de parcurs pe care le avusese în cele treisprezece luni de cînd era șoferul tovarășului director ...

Grosu văzu negru în fața ochilor, literele întipărite de indigo se dilataseră enorm, hîrtia nu mai avea spații albe, se prinse cu mîinile de cap și imaginea neagră dispăru, făcu loc unei mașini Aro care părea să fie chiar aceea pe care lucra în mod obișnuit, era murdară de noroi și ulei negru, ars, o roată de pe față zăcea dezumflată, cineva aruncase cu o piatră mică de tot și găurise într-un loc parbrizul, îl găurise și acesta crăpase în cîteva mii de bucăți ce se croiseră sub forma unui soare care răsare dimineața de dincolo de linia orizontului ... Desigur că totul dispăru într-o clipită, se afla tot în fața barăcilor-cantină, în mînă avea un petec de hîrtie pe care scria „Decizie", înseamnă că tovarășul director nu m-a mai iertat, oare să se fi supărat chiar atît de tare ieri că am rămas în pană de benzină ?

Mai întîi voi să arunce hîrtia care îl frigea la degete, apoi renunță, o introduse în buzunarul de la piept al vestonului subțire din pînză de o culoare indecisă, intră în cantină și ceru un bon să mănînce. Fata de la casă îi zîmbi dar el nu răspunse avansului ei, era cătrănit rău, ajunse sus la linie de unde alese o ciorbă de perișoare, înaintă către farfuriile cu felul doi, ezită, se întoarse pentru a așeza ciorba de perișoare la loc, se fripse la degetul mic, luă de pe tava metalică o ciorbă de văcuță, o apropie de nas, mirosea plăcut, mai alese o farfurie de ciolan cu fasole, doi ardei iuți, o sticlă cu frucola și trei chifle. Plăti frucola și ardeii care nu intrau în valoarea bonului și căută din ochi o masă mai retrasă, nu avea chef de vorbă cu nimeni, nu trebui să caute multă vreme, la ora aceasta sala de mese era mai mult goală, cîțiva ucenici mîncau și rîdeau într-un colț, aveau cu ei o pisică albă pe care o îndopau cu bucățele de carne, unul dintre ei îi turnă și niște apă într-un pahar spart pe jumătate. Privi spre ei cu ciudă, uite-i cum se hlizesc în timp ce eu sînt sancționat, am decizia de sancționare în buzunar iar acum înghit cam fără poftă ciorbă de văcuță ..., e și asta atît de fierbinte ...

9.

Lama buldozerului scrîșnii neputînd să pătrundă într-o stîncă ascunsă sub dealul de pămînt înțesat cu rădăcini. Eu îmi simți că motorul trage din ultimele puteri, ambală puternic dar fără nici un rezultat. Piatra era foarte adîncă în jos, nu se urnea cu una cu două și se pare că nu avea de gînd nici să se rupă. Încercă să miște puțin buldozerul înapoi, reuși să introducă în marșarier, îl mișcă circa douăzeci de centimetri spre pădure, după care ambală din nou cu toată puterea și namila de oțel se repezi cu furie asupra stîncii ce se încăpățîna să nu cedeze. Simți că înaintase ceva mai mult ca înainte, tractorul se ridică de față în sus, motorul tuși de cîteva ori și se opri. Coborî din cabină. Stînca se rupsese undeva în adînc și, urnită din loc, ridicase lama tractorului și pe acesta, o dată cu ea. Pînă la prăpastie mai era doar o jumătate de metru. Își șterse cu dosul mîinii sudoarea de pe frunte, tuși, își trecu dreapta prin părul tuns scurt. Tractorul nu mai putea fi urnit din loc. O singură mișcare nechibzuită și ar fi pornit-o de tot spre adîncul prăpastiei. Trebuia tras cu grijă înapoi. În orice clipă putea să-și reia drumul început către afund. Pe tot șantierul nu găsi nici o macara mobilă. Toate cele trei din dotare se aflau la O. pentru a ajuta la aducerea corpului generatorului. Apelă la un șofer ce mînca brînză cu roșii pe un sac de hîrtie cine știe cum ajuns pe aceste stînci, să-și aducă Belazsul aproape. Prinse un cablu între cele două namile de oțel și strigă șoferului pe jumătate ieșit afară din cabină pentru a vedea mai bine în spate : „Dă-i înainte, încet !“ Belazsul se legănă ca o balenă în gropile din fața sa, cablul se întinse la maxim. Cu a întîia, scoțînd un fum gros ce îi învălui din toate părțile, Belazsul trase buldozerul cîțiva metri de la buza prăpastiei. În același timp, stînca eliberată din strînsoarea lamei se slobozi spre prăpastie cărînd după ea o mulțime de rădăcini. În locul ei rămase o groapă adîncă și neregulată. Piatra avusese forma unei păsări moarte, îngropate pe o parte. Cei doi tresăriră la auzul bufniturii stîncii ajunse pe fundul prăpastiei. Li se păru chiar că pămîntul se cutremură o fracțiune de secundă. Șoferul Belazsului făcu o cruce așa cu pen-

tru sine, mai mult în sîn, decît creştineşte. Eufim îi mulţumi pentru ajutor, urcă pe tractor, porni cu băgare de seamă motorul, îi ascultă bătăile, ridică lama şi se îndreptă în pas de melc spre platoul maşinilor grele. După cele prin care trecuse nu se mai simţea în stare să lucreze la îndreptarea muntelui. Mai erau o oră—două pînă se înnopta. Încuie uşa tractorului şi începu să coboare spre colonie . . .

Voia să doarmă. Voia să doarmă sau să citească ceva uşor, un roman poliţist, de pildă. Dacă ar fi adormit în clipa aceasta era sigur că trei zile şi trei nopţi ar fi stat sub pătură. Nimeni şi nimic nu l-ar fi scos de acolo. S-ar fi gîndit la cîte în cer şi pe pămînt şi atunci cînd n-ar mai fi avut la ce, ar fi adormit şi tot aşa ar fi luat-o de la capăt, mai bine ar fi să citească, să citească aşa ca şi cum ar fi călătorit prin nişte ţări necunoscute, lipsite de civilizaţie, ca şi cum ar fi descoperit singur Atlantida, îşi aduse aminte că în clasa a patra îl întrebase învăţătorul ce ar vrea să se facă atunci cînd va fi mare şi el a răspuns cu toată siguranţa de sine că marinar. Atunci, toate fetele l-au privit cu mirare, cîteva zile fiecare ar fi vrut să-i intre în voie, îl primeau să se joace cu ele, Laura, verişoara lui părea chiar că se îndrăgostise, în pauze încerca să-l mîngîie, să-şi treacă mîna ei albă prin părul creţ al lui Eufim . . .

La întrebarea bucătăresei „Ce mai faci, dom' Eufim?", răspunse destul de nepoliticos doar cu un gest de lehamite. Parcă avea nisip sub limbă. Simţea că dacă ar fi scos o singură vorbă, pumnul acela de nisip în care îşi simţea învelită limba ar fi fost înghiţit fără voia lui. Se strîmbă numai la gîndul că cineva l-ar sili vreodată să înghită un pumn de nisip. Citise undeva că cei împuşcaţi pe front mănîncă pămînt pînă ce mor înăbuşiţi, de fapt, înăbuşind durerea rănilor. Intră în bufet să-şi cumpere ceva dulce, găsi o cutie cu drageuri de ciocolată. O desfăcu şi îşi umplu gura cu bomboane mici de culoarea ciocolatei.

Femeia de serviciu de la barăci bombănea încercînd să bată un cui în teul cu care spăla pe jos. Îi tremura mîna sau nu ştiu ce se întîmpla că ciocanul nimerea tot pe alături de cui. O ajută, bătu cuiul care pătrunse cu uşurinţă prin lemnul umezit, femeia îl mulţumi şi plecă bombănind în continuare . . .

Se împiedică de un borcan în care probabil fusese gem de mure, da, aşa indică şi eticheta intactă, îl ridică de jos şi-l aruncă spre containerul de gunoi. Pe o pătură, lungit la soare se afla un bolnav de la infirmerie, nu-l cunoştea, văzu alături de el o

carte, pe coperta căreia abia reuși să deslușească : „Animale bolnave“ de Nicolae Breban. Un exemplar ferfeniţit cu toată sîrguinciozitatea de atîta citit. Întrebă femeia de serviciu dacă nu sosise poșta și aceasta îi strigă că-i pusese ziarele pe masă și că scrisori nu veniseră. Găsi doar „România literară“. Se întinse și începu mai întîi să o frunzărească. Da. O proză a lui P.P., două coloane de poezie a două tinere poete, un sonet de M.S. pierdut în cele două pagini ale fragmentului de roman. Iată că reintră în atenţia romanului lui S.A., cartea de foiletoane a lui Alex. S., la paginile de teatru întîlnește fotografia Anei C., fosta lui colegă din elementară zîmbește către cronicarii teatrali și poate chiar către public... Merita să citească și fragmentul din „The Scorpion God“ de William Golding. Nu reţinu numele traducătorului. Simţi că traducerea e destul de rău făcută. Nu mai era Golding cel din „lord of the“. Ori poate că romanul e mai slab decît celălalt ? Se întoarse la pagina de poezie, cele două coloane de poezie nu-i reţinură în mod deosebit atenţia, poezie în nota obișnuită a autoarelor puse pe desentimentalizări. Fragmentul de roman era prea lung și îl lăsă pe duminică, citi articolul despre cartea de foiletoane a lui Alex. S., trecu în mod dezordonat peste alte materiale, se opri la calendarul nașterii și morţii scriitorilor...

Ajunse din nou la fragmentul lui Golding, citi notele însoţitoare. Nu reţinu nimic... Trecu la știrile despre literaturile străine. Piestriţe dar interesante...

Un ţînţar îl pișcă de frunte și el îl strivi rapid cu dosul palmei... Suflă resturile ţînţarului și se șterse de marginea patului...

10.

A doua zi la orele 13 șoferul Ion V. Grosu aștepta o mașină de ocazie către oraș. Astăzi era liber și aproape fericit... Se pare că totuși norocul îl ocolea deoarece majoritatea mașinilor erau

de pe șantier, mergeau prin preajmă și se întorceau precum albinele la stupul de unde au plecat. Aștepta de vreo oră, își dorea foarte mult să fie calm, să nu se enerveze de loc, era totuși în ziua lui liberă, voia să meargă la cinema, să mănînce o prăjitură, să bea o bere rece, să facă ceea ce i-ar fi poftit inima. Deocamdată își cerceta o unghie zdrobită care se tumefiase. Nu făcuse vaccinul antitetanos și îi fulgeră prin minte gîndul că ar putea să moară de la păcătoasa asta de unghie. O mai privi cîteva minute după care se decise să o lase în plata domnului, să nu se mai uite la ea, să uite pur și simplu că are o unghie lovită . . .

O mașină roșie opri chiar lîngă el, ce ciudat !, nici nu făcuse obișnuitul semn de „ia-mă nene !", însul de la volan deschise portiera și intră repede pe bancheta din spate. Un cățel pechinez îl luă în primire cu lătrături scurte și repezi. Probabil că îl trezise din somn . . . Insul de la volan, tuns scurt, conducea cu îndemînare pe serpentinele periculoase. Cățelul lătra din ce în ce mai rar, îl privea atent, îl cerceta cu ochii săi mari ce iradiau o oarecare inteligență cîinească. Întinse mîna spre el să-l mîngîie dar cîinele se înfurie, se trase cîțiva pași înapoi, ajunse la portiera cealaltă și văzînd că nu mai are încotro, începu să latre atît de repede încît și stăpînul său își aruncă privirile în spate si strigă : „Fii cuminte, dragă Bismark !" Așadar, războinicul și vicleanul politician neamț dăduse după moarte numele său unui cîine pechinez lîngă care aveam plăcerea să călătoresc de această dată . . .

Bismark se mai liniști. Individul conducea cu aceeași îndemînare. Se vedeau deja primele case din oraș. Sanatoriul rămase în urmă. Din pricina lui Bismark uitase să privească așa cum făcea de fiecare dată clădirea ciudată a sanatoriului, arhitectură care îl fascina și niciodată nu reușise să-și dea seama prin care dintre liniile sale . . .

Totodată își aminti că peste cîteva clipe va trece din nou pe lîngă Casa de cultură, unde se spune că însuși marele Eminescu ar fi participat la un spectacol cu trupa de teatru pe care o însoțea . . .

Mașina de ocazie opri înainte de podețul ce ducea la tîrg Grosu lăsă pe banchetă alături de Bismark o hîrtie de zece lei, mulțumi și coborî. Mașina vîră scurt și dispăru pe o străduță îngustă ce urca spre Judecătorie. Ochi în cîteva clipe starea tîrgului după care se îndreptă spre primărie. Voia să-l vadă pe vărul său, primarul din O. Cum urcă cele 28 de trepte care te

conduceau în incinta primăriei, omul de serviciu îl luă în primire : „De ce ai întîrziat, tovarășu . . .? Crezi că tov' primar o să stea toată ziua în sediu pentru audiențele voastre ? Tov' primar are atîtea treburi în industria orașului, trebe' să vadă de gospodăria orașului . . . Voi vă treziți să veniți acum cînd e pe plecatelea . . .“ Grosu nu băgă în seamă vorbele omului de serviciu, bătu la ușa masivă pe care scria „PRIMAR“ și intră fără să mai audă dacă de dinăuntru spune cineva : „Intră !“

Într-adevăr, vărul său, primarul, avusese audiențe pînă adineaori și acum se grăbea să semneze corespondența bogată a primăriei, să pună rezoluții cît mai aproape de nevoile firești ale oamenilor care lăsaseră fel de fel de petiții. Era morocănos și Grosu văzu asta din clipa cînd intrase aici. Avea ochii înroșiți de nesomn și oboseală. Primăria se dovedise o treabă mult mai grea decît serviciul său dinainte de alegeri. Lucrase cîțiva ani pe un șantier din R. după care terminase Institutul de subingineri din oraș și lucrase mai mult de șase ani la Cocseria Combinatului Siderurgic . . . De acolo fusese transferat ca director al fostei termocentrale, acum scoasă din funcțiune și apoi fusese ales primar al orașului. Încrederea oamenilor în el îi dădea mult de furcă, pentru el noaptea devenise ziuă, nu mai avea astîmpăr, mereu se afla printre oameni, totodată încerca să schimbe și mentalitatea aparatului său de la primărie, oamenii fuseseră puși la muncă și ceea ce îi înfuriase la culme pe unii era faptul că primarul instituise ca în fiecare săptămînă ziua de joi să fie zi de producție pentru toată lumea din primărie. Dimineața se adunau cu toții la sediu, semnau condica și plecau în sectorul de construcții unde era cea mai mare nevoie de ajutor. De la asemenea acțiuni nu-i era permis nimănui să lipsească, o dactilografă nu voise să se supună dispoziției sale și atunci fusese pontată nemotivat în prima lor zi de producție. Mai apoi oamenii se obișnuiseră, lucrau cu adevărată tragere de inimă, de cîteva ori concentraseră forțele primăriei chiar în sectoarele unde se construiau blocuri în care aveau să primească apartamente chiar unii colegi de-ai lor, oamenii prinseră drag de ziua de joi . . .

Grosu nu știa, nu se hotăra să spună de ce venise la vărul său . . . Se foia pe scaun, apoi se ridică în picoare pentru a privi niște fotografii mari înfățișînd zona nouă a orașului, cele două cartiere aflate în plină construcție. Își aruncă ochii și pe macheta pe care o mai văzuse și data trecută, nu știa ce să facă, unde să-și mai arunce privirea . . . Vărul său scria mai departe, îl în-

trebase o dată „Ce vînt te-aduse la mine, vere ?", întrebarea rămăsese suspendată între ei doi, poate că mai plutea și acum prin încăpere, Grosu nu avea curajul să răspundă ... De fapt voise să-l roage pur și simplu să pună o vorbă bună la Albu pentru a nu fi schimbat de pe Aro. Se obișnuise atît de mult cu mașina aceea și i-ar fi fost greu pînă se obișnuia cu alta. Cînd primise sancțiunea gîndul îi fugise imediat și la o eventuală schimbare de pe Aro ... Hotărîrea lui eroică de a veni pînă la vărul său cu rugămintea de a interveni la director să nu fie schimbat se dovedise pînă la urmă atît de lipsită de hotărîre. Îl vedea pe celălalt atît de preocupat încît renunță cu totul să-i mai spună de ce venise, abandonîndu-și posibila mutare direct în mîinile hazardului ...

Grosu rîse din toată inima cînd văzu o încăierare în toată regula la poarta tîrgului. Două țigănci, una tînără și cealaltă mai bătrînă se păruiau de zor, o droaie de puradei care se învîrteau printre picioarele lor, mai mult le încurcau decît să le despartă. Amîndouă blestemau pe limba lor și desigur foarte puțini dintre cei aflați în jur înțelegeau ce-și strigă una alteia. În încăierarea asta doar gesturile contau. Se trăgeau reciproc de haine, de păr, cea mai tînără, se vede că era mai voinică și mai în putere decît cealaltă, reuși să o trîntească pe aceasta la pămînt și acum i se așezase ca o cloșcă pe cap, pe piept, continuînd să o scotocească prin fuste de unde scoase cîteva pungi din plastic reprezentînd doi tineri ce se sărutau, niște mere mari și roșii, o jachetă neagră, doi știuleți de porumb fiert, un portofel bărbătesc, o geantă de damă și o găină cu gîtul rupt. Cea de jos începu să țipe, se vedea dovedită asupra faptelor, îi era frică să nu apară păgubașii, niște negricioși mai mărunței ieșiră din mulțime, o traseră jos pe cea tînără, iar cea bătrînă dispăru repede pe lîngă gardul de beton, strecurîndu-se într-o curte. Luă cu ea doar jacheta neagră. Veniră doi milițieni, „bruneții" o rupseră la fugă, oamenii se amuzau și nimănui nu-i trecuse prin cap să-l apuce de păr pe vreun puradel. Cea tînără își adună lucrurile de pe jos și dispăru în mulțimea ocrotitoare. Numai găina rămase jos, privea cu ochi semideschiși de dincolo de moarte mulțimea înfierbîntată a tîrgului ...

Grosu V. Ion scuipă în pălme ca și cum s-ar fi pregătit să taie lemne și plecă mai departe. Se opri și căută prin buzunare, descoperi doar o hîrtie de cincizeci de lei, o desfăcu atent, în-

cercă să o îndrepte dar se răzgîndi și o împături la loc. Erau bani buni pentru zilele ce vor urma . . .

Îi părea rău că venise în oraș, vărul său era prea ocupat pentru a sta la taclale cu el, o luă de-a lungul străzii celei mari și încadrată de o parte și alta cu zeci de magazine și mici dughene cu de toate. Intră într-o cofetărie și ceru un pahar cu bragă, fata care servea îi răspunse că nu au așa ceva, se mulțumi cu un pahar de citronadă, era rece, dulce-acrișoară. Plăti și plecă mai departe.

Vru să intre la cinematograf dar nu mai găsi bilete. Rula „Jandarmul se însoară" și biletele se vînduseră încă de la ora deschiderii casei. Dădu a lehamite din mîini și se îndreptă fără tragere de inimă spre stația de autobuz . . .

11.

Maistrul Boton le explica oamenilor săi că nu mai are chef de glume proaste . . . „Gata cu accidentele în șantierul nostru . . . Cel puțin la mine în echipă nici un om nu mai are voie să se accidenteze . . . Toate ca toate dar cu accidentele nu-i de glumit . . . Mai întîi, sufăr eu care în fond n-am nici o vină că nu știu care dintre voi căscați gura după păsările în loc să vă uitați pe unde călcați, să căscați ochii cît cepele la locul de unde vă fixați centura de siguranță, nu călcați pe schelării neverificate, asigurați la pămînt toate cablurile, cereți electricienilor să-și facă datoria, purtați în permanență casca pe cap . . . Cine n-ascultă de ceea ce vă spun acum, n-are decît să plece mai departe, eu nu-l țin cu forța la zidirea termocentralei . . . Numai luna trecută mi s-a tăiat cinșpe la sută pentru că domnul Economu a uitat că are cap pe umeri și s-a lovit de o grindă din beton . . . Spuneți și voi, care e vina mea ? Așa, că nici una ? Și-apoi mai e o treabă, de ce să suferiți fraților . . . Spuneți voi ! Nu mai bine aveți grijă pe unde călcați, fiți cu ochii în patru să nu mai

avem nici un accident... Așa a spus și tovarășul director Albu... Om de treabă, mă, om de pus la rană, bun de întins pe pîine așa cum faci cu untul de cea mai bună calitate... Mi-a fost rușine de să-mi crape obrazul cînd a zis de Economu... Cică, „să ne spună tovarășul maistru Boton, cum a făcut el instructajul oamenilor din subordine, dacă un zidar de-ai său și-a spart capul lovindu-se de o grindă de beton?" Și eu ce să răspund... Spuneți, voi... Era ceva de răspuns la o chestie ca asta? Voi ați fi răspuns? Spune, tu, Bragadiru, dacă ai fi avut tupeul să deschizi gura în fața unei asemenea întrebări... Apoi știți ce-a mai spus? Nu... Vă spun tot eu... A spus că va face el instructajul colectivelor de muncă în care se va mai întîmpla accidente... Și-apoi să văd eu... Da, gata pe ziua de astăzi. Trebuie să terminăm lucrarea cît mai repede... Scurtăm și pauza de masă la numai jumătate de oră... Să nu prind unul că stă mai mult, că vă foiți de colo pînă colo... Și acum treceți să semnați fișele de instructaj... Dădu fișele lui Brigadiru și se retrase la umbra unei bascule pentru a observa care era reacția oamenilor săi la cele spuse de el... Era cald, se opărise subsoară și între degetele de la picioare... Luișa se chinuia să coase cu o bucată de sîrmă subțire carîmbul cizmei drepte. Își ridicase pantalonul de șalopetă pînă la genunchi și astfel el îi văzu piciorul alb ca spuma laptelui. Stătea într-o rînă pe un butuc de brad, cine știe cum uitat acolo. Îi ghicea prin șalopeta verde coapsele mari, umflătura ușoară a pîntecului. Primea lunar un mandat poștal cu 500 de lei de la București. Era pensia alimentară pe care i-o trimitea fostul bărbat, inginer chimist pe Platforma Pipera. Fosta conducătoare de tramvaie de la I.T.B. se descurca binișor cu munca pe șantier, nu se dădea în lături nici de la corvezile mai grele, bărbătești. Nu țipa și nici nu bîrfea pe nimeni din echipa lor. Rîdea destul de rar iar vocea îi era subțire și puțin cîntată. Lucrau la temelia coșului de fum în momentul cînd o văzuse pentru prima dată ieșindu-și din fire. Un șofer o prinse pe neașteptate în brațe pe la spate. Se smulse din mîinile lui și cu latul palmei îl lovise fulgerător în gît pe îndrăzneț. Șoferul se prăbușise ca trăznit și pe gît i se ivi o gîlmă ce creștea văzînd cu ochii. Cei mai mulți s-au speriat, cîțiva l-au udat cu apă, l-au lovit cu palmele pe obraji și cu mare greutate au reușit să-l repună pe picioare. Plecase omul împleticindu-se din mijlocul hazului general...

Pe Boton îl asculta, nu-i ieșea din cuvînt, dar nici el nu îndrăznea să-i ceară mai mult decît sarcinile zilnice ale zidarului. De altfel și ceilalți bărbați o ocoleau. Se mulțumeau să o cîntărească din ochi, să plescăie din buze sau să fluiere admirativ cînd treceau pe lîngă ea.

Își mută gîndul de la Lușa la nevastă-sa, drăcoaica . . . Bine că în sfîrșit a rămas însărcinată . . . Va avea și el un urmaș . . . Poate că o fi băiat . . . Cine știe . . .

Acum o vedea îmbufnată, așteptînd la rînd să-și pună iscălitura pe fișa de protecția muncii. Voi să o cheme, numai așa să o mîngîie cu palma lui grea, dar, renunță în ultimul moment. Sunetul nearticulat nedus la capăt se împrăștie prin jur, zidarii îl priviră o clipă uimiți pe maistrul lor după care își văzură în continuare de semnături.

Nu mai putea aștepta. Prea se mișcau încet. În ritmul ăsta nu mai aveau să termine lucrarea la timp. Nu aveau să stea montorii din pricina lor. Mormolocul de Bragadiru ! Se sculă și îi smulse fișele din mîini, le împrăștie pe tabla groasă de cinci milimetri ce servea drept masă de lucru, le ceru să-și caute fiecare fișa și să semneze în căsuța albă care urma. „Gata cu protecția muncii. Acum, treceți la treabă !“ Dinspre apus se iviră cîțiva nori albi. Le făcu un semn a lehamite, degeaba veniți voi, îngerașilor, că n-aveți putere să ne opriți de la treabă . . ., apoi smulse lopata din mîna femeii de lîngă el și începu să arunce mortarul gata pregătit în gălețile ce erau ridicate sus, pe schele.

Bragadiru adună fișele și le duse în baraca din foi de tablă, îmbinate cu sîrmă și nituri de aluminiu. Boton făcuse un efort destul de mare, umpluse cele douăzeci de găleți cu mortar, care acum așteptau să fie golite sus pe zid, să crească zidul cel mare al termocentralei. Porni motorașul schelei mobile. Zidarii urcau fiecare cu găleata în mîini. Îi privea bucuros că au început lucru. Era mîndru de fiecare dintre oamenii săi și nu ar fi admis nimănui să-i vorbească de rău. Prefera să-i facă el cu ouă și cu oțet, dar n-ar fi lăsat pe nimeni să le facă observații . . .

Dinspre cantina de jos venea inginerul Prună însoțit de cineva. Nu le dădu atenție. Aduna cu mistria fără mîner mortarul căzut pe lîngă găleți, pe platforma de scîndură. Nu mai urcase de două zile pe schelă din pricina gîndurilor tulburi de care era cuprins de la o vreme încoace. Visele îi erau fulgerate de tot felul de accidente, care mai de care mai îngrozitoare, aseară

visase că turnul de fum se prăbușise peste oameni și mașini, el scăpase nevătămat dar ajunsese în fața unui complet de judecată format numai din ciungi și schilozi scăpați de la nenorocirea ce se întîmplase pe șantier. Îl întrebau dacă are ochi să vadă, minte să judece ceea ce vede, dacă este convins că merită să moară spînzurat. Nici mai mult nici mai puțin... Încercase să fugă din sala de ședințe a tribunalului întunecos și chiar era cît pe ce să scape, ajunsese în stradă, unde un drac de copil îi pusese piedică și căzu cît era de lung și greu. Gardienii l-au prins de subsiori și încercau să-l ridice de jos. Tevatură mare. Nu reușeau. Se adunase lume multă în jurul lor, unul dintre oamenii ordinii îl tot împingea cu degetele să se ridice, descoperise că nu mai avea nici o putere în trup, totul era doar o sfîrșeală nedeslușită, un sunet de corn îi intrase în venele golite de sînge. Își privi picioarele pe care le simțea gata putrede. Se lățea încet pe pavaj... El, maistrul Boton, omul care zidea din temelii pînă la ultima cărămidă o fabrică, o termocentrală, acum se vedea terminat ca ființă... Apoi, președintele, judecătorul, procurorul și grefiera au venit în stradă cu tot cu scaunele lor înalte, s-au așezat, au scos un dosar voluminos (i se păru că e cît coșul de fum al termocentralei!), o mașină de scris, patru perechi de ochelari și o masă lungă, patru robe negre ca la înmormîntare. Pe pieptul judecătorului strălucea steaua galbenă de șerif. Lușa veni pe sub mîinile gardienilor și-i întinse o cană cu apă rece. Așa cum știa că-i place lui să bea și apoi să se șteargă cu dosul palmei. Bău pe nerăsuflate. Din degetul arătător de la mîna stîngă i se scurgea sîngele în praful drumului, printre movilele mici de bălegar de cal, pe acolo trecuseră o mulțime de cai. Sîngele îi era roșu spre negru și fu impresionat de această descoperire. Era importantă, foarte importantă pentru existența sa...

Mai departe nu mai visă nimic pentru că-l trezise nevastă-sa, îi așeză mîna pe pîntec ca să simtă și el pruncul dinăuntru, să se bucure și să nu se mai zvîrcolească atîta în pat. Într-adevăr, simțise în podul palmei un fel de zbatere a pîntecului, a adîncului din el, nu putea fi altceva decît copilul, ce naiba avea să se răscolească așa în puterea nopții în burta femeii de lîngă el! Puse urechea pentru a se convinge și mai bine, auzi un fel de bolboroseală stranie, parcă un balon cu apă căuta să scape afară din pîntec, dintre măruntaiele calde, un fel de zgomot surd așa cum face mortarul cînd nu e îndeajuns de moale, îi mai trebuie apă, mai trebuie frămîntat în betonieră sau mai

trebuie învîrtit cu lopata pînă ce cleſăie. Nu-i zise nimic femeii pentru că-l trezise din somn, n-o certă ca altă dată, în fond ascultase şi simţise în podul palmei propriul copil, unicul prunc ce probabil i-l va naşte nevasta . . . O să-l dea la carte, să înveţe, să înveţe să şi muncească, îl va ţine o vreme pe lîngă el . . . Omul e bine să ştie mai multe meserii. Îi va pune numele Alexandru, Alexandru Boton, copilul său cel drag, cînd se va naşte îşi va lua trei zile de concediu şi se va îmbăta de bucurie, să ştie toată lumea că el, Boton — are un copil frumos şi deştept, că Luşa nu e o femeie de lepădat, că el are o familie bine închegată pe acest şantier . . .

Alexandru Boton va creşte mare şi el va fi pe atunci bătrîn, îi va creşte barba pînă la genunchi, va fi bunic, îi va construi cu mîinile lui o casă cu două odăi ; în una va sta el cu muierea şi pe cealaltă o va ţine de curat . . .

Îşi aminti că trebuie să facă pontajul oamenilor din echipă. Intră în baraca verde şi începu să răscolească hîrtiile pînă ce găsi cîteva file răzleţe de pontaj.

12.

Convoiul se scurgea cu viteză de melc. În depărtare se vedea bine oraşul, blocurile sale cu cinci, şase etaje. La cincizeci de metri de şosea se vedea calea ferată, un tren mărfar alerga cu mare viteză înspre T. Soarele asfinţea liniştit. Puteai să-l vezi cu ochiul liber cum se scurge în gura lacomă a orizontului. Toată ziua fusese o căldură înăbuşitoare, obosise şi el de atîta muncă pe bolta cerească, probabil că-şi oprise o clipă ochii asupra convoiului lor ciudat. Un necunoscut privind de departe ar fi zis că-i vorba de cine ştie ce armă întortocheată şi infernală pe care un grup de oameni o transportă către munte. De aceea

oamenii priveau lacomi convoiul, îl cercetau cu palmele puse streașină la ochi, șoșoteau între ei. Da, venea dinspre Dunăre, înseamnă că-l aduseseră cu șlepurile pînă aici. Corpul generatorului era cu adevărat uriaș, convoiul măsura de la un capăt la celălalt exact o sută cinsprezece metri luați în linie dreaptă. Cei de sus așteptau generatorul, convoiul se mișca încet, ba plesnea o roată, șoseaua era îngustă, mașinile întîlnite intrau pe ogoarele din jur, n-aveau scăpare din fața colosului pe zeci de roți.

Inginerul Pap sări furios din cabina mașinii în care se afla și se răsti la doi șoferi care tocmai acum se găsiseră să cerceteze ceva lîngă capota ridicată a unei mașini din convoi. O „aripă" a generatorului se sprijinea pe caroseria mașinii respective. Șoferii nu ziseră nimic, trîntiră cu putere capota la loc și urcară la volan . . .

Inginerul Pap își puse în gînd să treacă omida convoiului dincolo de oraș, pînă la apusul soarelui. Nu i se părea imposibil. Nu avea însă cum să-i anunțe pe toți șoferii de intenția sa. În urbe nu putea staționa iar înaintea așezării era prea devreme să oprească. De sus de la termocentrală i se telefona mereu să grăbească transportul generatorului. Unde ajungea, aproape în fiecare comună era așteptat de un telefon, o telegramă care îl amenința că dacă „generatorul nu va ajunge pînă la data de . . ., se vor lua măsuri drastice de sancționare împotriva celor răspunzători . . ." La început le luase în seamă, mai apoi se mulțumea să dea din cap în semn că a înțeles atunci cînd vreun primar îl căuta și îi aducea la cunoștință despre telefoanele primite de la termocentrală . . .

Mașinile porniră, drumul era ceva mai lat și mai bun pentru asemenea deplasări. Pap se apucă să calculeze pe o hartă cam cîți kilometri mai au de parcurs pînă sus, odată îi ieșiseră 18 kilometri, apoi îi ieșiră 23. Șoferul, un bătrînel tuns chilug, îl lămuri că de fapt pînă la lucrare ar mai fi vreo 17 kilometri. Pap aruncă harta pe bordul mașinii și începu să-și roadă unghiile de la mîna stîngă. Era nervos. Cartea de vacanță pe care o tot scotea din geanta diplomat mai mult îl enerva decît să-l deconecteze cum ar fi dorit. Nu putea să-și închipuie că cineva ar putea să rîdă de bancurile proaste ale unor pescari, atunci cînd are sarcina să ducă viu și nevătămat un convoi de 115 metri de la Dunăre pînă la vîrful tocit al unui munte, în timp ce drumu-

rile sînt destul de înguste. Pe deasupra mai era și căldura asta care îți cocea creierii în cap, dacă stăteai afară mai mult de cinci minute. Și totuși generatorul trebuie să fie sus, el, Pap, inginerul Pap, energeticul șef al șantierului trebuie să raporteze de executare, pînă atunci trebuia să-i țină în mînă pe toți șoferii ăștia destul de tineri și năbădăioși, gata să se plîngă de căldura ucigătoare din cabine, gata să anunțe că s-a spart un cauciuc, că vor să umple bidonașele cu apă rece... Mai întîi urcase în prima mașină din convoi, era condusă de un tinerel din Bacău, discutase cu el cîteva ore în șir, avea familia la R. și mergea acasă din două în două săptămîni. Îi plăcuse de băiat, conducea cu multă îndemînare și tact, era destul de stăpîn pe volan, se felicitase în gînd că tocmai pe el îl pusese în fruntea convoiului. Apoi urcase și în alte mașini, majoritatea erau niște copilandri, mulți dintre ei terminaseră școala de șoferi la Caransebeș, școală vestită prin buna pregătire a profesorilor și instructorilor, a șoferilor ce terminaseră școala acolo. Numai doi dinte șoferii convoiului erau mai în vîrstă, cel lîngă care se află acum e cel mai bătrîn, pare și taciturn, răspunde doar prin da și nu la ceea ce este întrebat, parcă nu știe cum se alcătuiește o frază. E viclean, nu mai termină să-l cerceteze cu coada ochiului, mai bine și-ar cerceta scăfîrlia strălucitoare și caraghioasă, probabil se tunsese pentru a i se îndesa părul, spera să-i iasă păr negru, să nu se mai vadă că e bătrîn. Îl privi și el cu coada ochiului, la urma urmei de ce n-ar face-o, doar fusese provocat ; avea nasul mare, borcănat, ușor coroiat. Fața nu-i mai văzuse de mult briciul și era de-a dreptul caraghios, tuns în cap dar nebărbierit pe obrajii pătați de vărsat. Pe bord, în fața sa zăcea lipită fotografia Sofiei Vicoveanca. Moldoveanca era surprinsă cu gura întredeschisă, mai bine spus țuguiată, probabil fusese fotografiată în timp ce cînta. Îi veni să rîdă de asocierea bizară : o cîntăreață de muzică populară în mijlocul hărăbaiei ăsteia, privită de atîția ochi de bărbați, cu gura deschisă, dar, fără să se audă cîntecul ei gros și ciudat.

O vreme privi țintă soarele care tocmai apunea, îl usturau retinele, apoi își plecă ochii din nou pe fotografia Sofiei Vicoveanca. Altceva nici nu putea fi zărit pe bordul acestei mașini. Se pare că bătrînul nu iubea decît pe Vicoveanca...

Partea din față a convoiului atinse deja primele case din oraș, teveul de intervenție trecuse pe lîngă ei, voi să strige, să

le reproşeze ceva celor din cabină, dar renunţă în ultimul moment... Bătrînul de lîngă el deschise chiar atunci gura şi spuse doar atît :

„Ar fi bine, domnu inginer, să oprim matahala asta înaintea oraşului. Aşezarea e lungă şi nu avem timp să o străbatem cît e lumină. Pe întuneric va fi greu de mînuit un asemenea balaur pe nişte străzi late cît cureaua pantalonilor mei..."

Receptă întrebarea-răspuns rostită de şofer, temerea acestui bătrîn ras pe cap, poate că avea dreptate, se gîndise şi el la asta, dar, ce să faci cu dreptatea lui, cînd directorul Albu mi-a trimis telegramă să merg non-stop. Ştia că şoferii sînt obosiţi, mai bine spus, plictisiţi de mersul ca de melc la care sînt obligaţi să recurgă. Noaptea se anunţa a fi întunecoasă. Dinspre apus ieşiră nori grei şi lacomi să acopere cerul de deasupra şirului nesfîrşit de maşini...

Nu-i răspunse imediat, de fapt nu-i răspunse de loc, nu era obligat să răspundă unei simple şi destul de neutre constatări, nu schiţă însă nici un gest care ar fi însemnat oprirea convoiului. Poate că e bine ca viaţa să fie lăsată şi singură să se descurce cîteodată. Fie ce-o fi...

Cînd noaptea atinse cu mîna ei parbrizul maşinii de la mijlocul convoiului, erau intraţi cîteva sute de metri pe străzile tipice ale oraşului de munte, primii curioşi ieşiseră deja la porţi, copiii se retrăgeau înspăimîntaţi din faţa uruitului surd de motoare trăgînd din greu, venind parcă din fundul pămîntului...

Dintr-o dată convoiul se opri, şi el, inginerul Pap, energeticianul, se înfurie de-a binelea, sări din maşină şi o luă la fugă pe lîngă coloană. Voia să vadă ce s-a întîmplat acolo în faţă de s-a oprit convoiul..., poate şoferii nu vor să mai meargă, bine ar fi să fie aşa, ar fi absolvit de orice vină, îi vor da afară pe cei mai căpoşi şi va telegrafia să i se aducă şoferi mai bătrîni, oameni cu nervii relaxaţi de aerul tare al şantierului. Într-un fel se bucura şi el de staţionarea convoiului, noaptea îi înăbuşise prea bruse din toate părţile, casele de pe o parte a străzii se băgau unele în altele, în faţa lui de om alergînd — parcă se împreunau cu cele de pe malul celălalt al străzii, îşi dădeau mîna prin miezul întunecos al aerului spart de faruri obosite...

13.

Ploaia de o noapte abătută asupra șantierului înecase căldura uriașă acumulată în roci, culoarea celor mai multe dintre stînci se schimbase brusc, cei care se sculaseră dimineață să plece la treabă, nu-și mai recunoașteau locurile de muncă. Partea dinspre barăcile vechi, denumită în termenii șantieriștilor „Fata de cinsprezece ani", fusese cea mai afectată. Nu era exclus ca acolo să se fi rupt vreun nor, apa băltea pînă deasupra șenilelor tractoarelor. Ieșiseră cu toții să sape canale de scurgere, toate excavațiile adînci erau pline ochi cu apă, fuseseră aduse motopompe de la Mina de jos pentru a suge și trimite apa pe versantul de alături. Aproape o zi întreagă fusese pierdută și încă lucrările nu puteau să scape cu totul de puhoiul de apă ce venise din cer. Salopetele erau ude pe oameni, transpirația făcuse casă bună cu ploaia de astă noapte, oboseala căldurilor se accentuase acum prin adăugirea oboselii căpătate la desecări. Și cîteva barăci dintre cele vechi fuseseră înnămolite, oamenii fuseseră scoși peste noapte de către ofițerul de serviciu și duși prin celelalte barăci, nu dormiseră aproape deloc toată noaptea, toți șezuseră la pîndă în dosul geamurilor cît palma, ședeau gata să intervină în caz de nevoie. E adevărat că nevoie fusese din plin, zece bărbați adunaseră toate mașinile și excavatoarele pe un fel de podium încă neatins de apele lacome. Acolo se aflau în siguranță, putea să plouă încă o zi și o noapte...

În atelierul mecanic era liniște. Tractorul ședea pe jumătate demontat. Fără chiulasă, șuruburile numeroase care ieșeau din blocul motor păreau niște țepi de arici gata să fie rostogolit în apă. Doi mecanici bătrîni încercau pe rînd cu buricele degetelor tăișul unui cuțit de vînătoare fabricat cu îndemînare. Trei ucenici slabi ca niște țîri scriau pe o pancardă lozinci mobilizatoare Una dintre ele era deja scrisă, aștepta alături să se usuce vopseaua: „Un minut de funcționare în gol a unui strung în-

seamnă echivalentul a doi saci cu ciment, cinci metri material plastic în grosime de 50 de centimetri“ . . .

Eufim se apropie de motorul excavatorului său, era rece, chiulasa veche sfărîmată în patru, afumată din pricina efortului depus, ședea alături pe o măsuță metalică improvizată grosolan. Inginerul-șef îi spusese că va plăti chiulasa din buzunar . . . Că trebuia să fie atent, utilajul trebuie cruțat, că un asemenea utilaj costă aproape un milion . . .

Mai întîi Eufim se speriase. Apoi discutase și cu mecanicii care demontaseră chiulasa și umblaseră în motor. Nici vorbă de sforțare ieșită din comun. Probabil, chiulasa avusese o mică defecțiune, o fisură încă de la turnare. Oricui i se poate întîmpla să scape și un produs mai puțin bun . . . Cînd fusese să dea notă explicativă — spusese purul adevăr, acel bolovan uriaș ascuns sub pămînt fusese pricina spargerii chiulasei . . . A specificat că nici el nu putea ști ce se află la cîțiva metri sub pămînt . . . Funcționarul de la tehnic, un bătrînel roșcat, care luase nota explicativă, o citise cu mare atenție dînd din cap în sens afirmativ de mai multe ori. Eufim mai adăugase o frază . . . „Muntele nu poate fi sfărîmat doar cu brațele . . . De aceea sînt făcute utilajele, pentru a lucra din greu. Să-l ajute pe om. Să lucreze la randamentul maxim.“ Nu-l mai chemase nimeni la birouri, tehnicianul cu piesele de schimb semnase devizul de începerea lucrării, doar mecanicii întîrziau cu hărnicia. Îl căută pe maistrul de atelier Boanfă și cu devizul semnat luă o chiulasă nouă de la magazie, șterse cu atenție blocul motor, schimbă garnitura de presiune și peste numai o oră chiulasa era montată. Ar fi vrut să pornească, să-și scoată utilajul de pe linia de montaj, totuși n-o făcu, urmă sfatul lui Boanfă, care le ceru celor doi mecanici de la întreținere și reparații să verifice reparația și să semneze de lucrare. Fără chef, Bozorcea pipăi cu degetele de la mîna stîngă strîngerea chiulasei, încercă mai mult copilărește cîteva piulițe. Eufim zîmbi. Era gata. Completă nivelurile de ulei șterse capota să nu spună lumea că n-a fost la reparație, porni motorul, bătea regulat, fumul de la eșapament era albastru, semn că arderea era completă și uleiul nu mai ajungea în cilindri. Coborînd din cabină, deschise larg ușile atelierului și scoase buldozerul afară. Soarele trecuse de amiază, mai pierdu o oră pînă ce montă lama pe față. Muntele se mai zvîntase, urmele ploii erau încă evidente. Nu mai avea rost să urce. Încuie și o luă spre cantină. Nu mîncase ni-

mic de aseară. Își simțea mațele arse pe dinăuntru de aerul care probabil se mai afla în ele... Citise toată noaptea, pe la orele două, hotărîse să adoarmă, numărase în gînd pînă la două mii și ceva și totuși nu reușise să închidă ochii, se apucase din nou de citit, în zori făcu gimnastica de înviorare și nu mai trecuse pe la cantină. Mersese direct la atelier...

Prima serie de muncitori care lucrau mai pe aproape ieșiseră deja, pe jos erau bucăți de pîine, cîteva linguri scăpate pe beton acum arătau destul de rău. Un sudor își uitase șorțul de piele pe spetează scaunului pe care șezuse. Doi ostași pipernicițî ajutau la strîngerea veselei, altul se hlizea lîngă o bucătăreasă grasă care abia se mișca printre șirurile de mese. Mai tîrziu se retraseră într-un colț al bucătăriei și se apucaseră de spălat farfurii într-o albie de aluminiu. Eufim călcă pe o bucată de castravete murat și era cît pe ce să cadă cît era de lung. Voi să înjure cu o sensibilă mișcare a buzelor pe cel care aruncase castravetele pe jos, dar renunță, se bucură chiar că reușise să-și mențină echilibrul... Bucătăreasa cea grasă îl luă la rost: „Ce faci, nene?, nu vezi că nu-i pregătită sala de mese... Te grăbești? Ți-o fi foame... Pune mîna colea și strînge farfuriile de pe mese dacă tot îți ghiorăie mațele de foame...“

Eufim nu se dădu în lături de la această trebușoară, în zece minute strînsul farfuriilor era deja gata, bucătăreasa se ținu de cuvînt, îi puse o farfurie zdravănă cu fasole peste care se lăfăia o bucată de picior de porc. Curăță atent șoricul de pe carne, simți în gură un vag miros de fum, de afumătură, îl mîncă, nu mai înainte de a curăța cîteva fire de păr ce nu fuseseră pîrlite ca lumea... Apoi se aruncă cu lăcomie asupra fasolei, reuși să o termine într-un timp record. Din pricina lăcomiei dezlănțuite își mușcă limba și repezi un ucenic negricios care fără să aștepte încuviințarea sa încercă să-i ia sarea de la masă.

Casiera se afla în cealaltă parte a barăcii-cantină, trecu pe acolo să-și ridice chenzina, numără cu atenție banii, erau sute noi-nouțe, fata de la ghișeu îi dădu și trei hîrtii de cîte zece lei, i le puse pe scîndura roasă de atîtea coate ce se sprijiniseră pe ea, în așteptarea „mălaiului“, cum era denumită aici, retribuția.

Era zi de tîrg, vremea se arăta într-o îndreptare continuă, dacă nu de-a dreptul frumoasă, pe munte nu se putea lucra

din pricina apei, ar fi vrut să meargă la O. pentru a-și cumpăra o pereche de pantaloni de vară, dar îi era prea lene să se dezbrace de salopetă, să îmbrace niște haine ca lumea, să aștepte o mașină de ocazie, să intre într-un magazin, să scotocească printre șirurile de costume, sacouri și pantaloni, să găsească o pereche pe care apoi să o probeze la „cabina de probă" care de cele mai multe ori era doar o perdea cusută din catifea sau din alt material gros și greu grena sau maro... Apoi să se întoarcă la altă mașină de ocazie, iar așteptare la „ia-mă nene!" pînă ce îi vine să urle...

Erau prea complicate aceste gînduri pentru a le pune în aplicare. Prefera să meargă la tabără și să se culce. Un somn la vreme de vară, o zi liberă face cît cincizeci de aventuri pe străzile din O. Scoase din geamantanul uriaș de la capătul patului o sticlă roșcată și trase două guri după care se strîmbă. Se mai strîmbă o dată și în fața peteculuí de oglindă fixat pe partea dinspre interior a ușii... Slăbise, întotdeauna vara slăbea cîte cinci-șase kilograme, corpul său era obișnuit să transpire mult, de aceea trebuia să bea multă apă, pe excavator avea întotdeauna un bidonaș din aluminiu cu apă de la izvoarele din preajmă. Cînd avea pauza de masă înfuleca repede ce era de mîncare și apoi trăgea o fugă pînă la izvoarele din costișă umplea bidonul și abia după aceea se urca pe tractor... Acum, gura de rom îi înfiora plăcut stomacul, voia să adoarmă cît mai repede posibil, își simți într-un tîrziu gîndurile încîlcite, își aduse aminte de Sonia, de părul ei galben ca spicul de grîu, de umerii ei pe care mîinile lui se odihniseră doar de trei ori... Apoi se făcea că e pe Dunăre, că barca pe care plutea de cîteva zile nu mai avea cîrmaci, nu mai avea pe nimeni la vîsle, apucă cele două vîsle, le înfipse în apă și apa i le respinsese, vîslele săreau pe deasupra valurilor, nu aveau putere să pătrundă în apă, nu voiau să-l ajute să ajungă la mal, malul nu se vedea nicăieri, o ceață groasă pînă-n marginea apei îl împiedeca să știe cît mai e pînă la cel mai apropiat mal, sat, oraș sau ce naibi o fi...

Apa în jurul său începuse să se agite, se părea că ceața va dispare cît mai curînd și va începe o furtună nemaivăzută, o furtună care să urmeze zidului de ceață..., o furtună care parcă venea din apă, dinspre fundul nevăzut al fluviului..., poate nici nu se afla pe Dunăre, poate că ajunsese fără să știe în apele mării, cine știe cît de departe a ajuns...

Departe, pe apele dulci ale somnului...

14.

Vocea actorului răsuna liniștitor în microfon. Poți să juri cu mîna pe inimă că e vorba de un fante, un slăbănog cu plete, îmbrăcat fistichiu. Nimic din toate acestea, Telly Savallas e în majoritatea filmelor un comisar de mîna întîia, un împărțitor de dreptate într-o lume de metrouri, limuzine și . . . Nu mai trebuie nici un și — deoarece limuzinele nu mă mai interesează pentru multă vreme, s-a dus dracului Dăciuța mea, de mîine, adică de azi — mă pedepsesc singur, plec de pe mașina directorului, nu mai merg nici cu Dacia și nici cu Aro — voi parcurge dragile de drumuri într-un Belaz scăpat ca prin urechile acului din două incendii, scos altă dată de pe fundul unui șanț de aducțiune. Acestea erau peripețiile prin care trecuse mașina pe care o privise ieri pentru prima dată, mașina pe care el singur și-o dorise, ceruse în scris directorului Albu că ar dori să treacă pe o mașină grea, o mașină de la șisturi, directorul a zîmbit și a aprobat, apoi a așteptat ca Ion Grosu să se întoarcă pentru a cere propria lui cerere înapoi, dar șoferul n-a făcut acest gest, a plecat de la director direct la garaj, acolo a cerut să vadă care mașină e liberă, cu ce se poate începe de mîine treaba . . .

Se dezobișnuise de a mai conduce mașini grele, se obișnuise cu volanul ușor al Daciei și cu cel al mașinii Aro. Mai înainte lucrase ca brigadier la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Acolo lucrase la căratul pămîntului excavat, lucrase și ziua și noaptea, apoi fusese trecut tot pe un Aro ce deservea comandamentul șantierului tineretului, așa reușise să vadă îndeaproape marea lucrare a canalului, de la Dunăre la Mare, pătrunsese peste tot, cunoștea pe cei mai mulți dintre ultimii constructori ai uriașei lucrări.

E adevărat că la terminarea școlii lucrase pe un S.R. cam hîrbuit, recondiționat de cîteva ori, avînd montate pe ea o diversitate înspăimîntătoare de piese și ansamble ce aparținuseră în mod evident altor mijloace de locomoție. În satul acela din Bărăgan, mașina mai putea fi încă de folos oamenilor, cu ea erau cărați cooperatorii de la cîmp atunci cînd se arătau nori grei de ploaie, tot ea trebuia să intre toamna pe tot felul de arături

pentru a scoate sfecla de zahăr ce era dusă la baza de recepție și de acolo mai departe la fabricile de zahăr. Se obișnuise cu munca lui motorizată la pămînt, îi plăcea să-și spună agricultor mecanizat, oamenii îl îndrăgiseră și chiar țăranii mai bătrîni se obișnuiseră să-i spună : „Măi, nea Grosu, venișî după noi !"

Apoi Lia îi făcuse bucata, se măritase cu tehnicianul veterinar, el se înfuriase atît de tare încît cei care l-au văzut cît de băut a umblat prin sat timp de trei zile, au spus în sinea lor că tehnicianul veterinar va muri de mîna lui. Unii au susținut după aceea că Grosu chiar l-a amenințat pe soțul fostei sale logodnice, dar el nu putea susține asta nici astăzi cînd trecuseră deja cîțiva ani buni de la acea întîmplare care îl făcuse să părăsească satul și mașina lui, să ajungă la oraș, acolo a stat o săptămînă, un fost consătean îi găsise serviciu la poștă, chiar îi scrisese mamei sale că e poștaș și are o geantă minunată, pînă la urmă renunță la funcția de poștaș, îl amețeau sutele de adrese scrise mărunt pe plicurile ce trebuiau duse la fiecare om acasă, teancurile de bani care trebuiau duși la apartamentul cutare, la numărul cutare, zecile de avize pe care trebuia să le lase în cutii, să le introducă sub uși, teancurile de ziare care îi mînjeau palmele cu cerneală tipografică . . ., lăsase totul baltă și plecase la Canal . . . Cei doi ani petrecuți acolo erau cei mai frumoși din viața sa, se obișnuise cu școala aspră, bărbătească a muncii, învățase să cunoască oamenii, să-i deosebească pe adevărații oameni de cei palavragii, văzuse pentru prima dată marea și avusese sentimentul că e un cer răsturnat, un cer pe care norii se mișcă în mod necontenit de colo pînă colo, cineva stă ascuns sub undele ei și o agită, n-o lasă să se odihnească niciodată . . .

Recomandarea excelentă pe care o primise din partea șantierului îl urcase direct la volanul unei Dacii cu 49 000 de kilometri la bord, îngrijită, cu vopseaua originală pe ea. Și acum cînd se gîndea că va trebui să semneze procesul verbal de primire a Balazului, îi venea să se ia cu mîinile de cap, să urle la luna care încă nu dispăruse cu totul de pe cer, Albu îl iertase și de data aceasta așa cum îi iertase destule boacăne, ce-i drept, niciodată îndeajuns de mari, dar el nu putuse suferi această iertare, mîndria de șofer îl împiedecase de la a-și vedea de treabă în continuare pe Aro și din cînd în cînd pe Dacia scoasă doar la zile mari din garaj. O noapte întreagă se chinuise în așternut și pînă la urmă se decise ; am greșit și trebuie să-mi ispășesc pedeapsa, voi pleca de pe mașina conducerii pe o alta, pe o

mașină grea, cu ea voi face drumuri scurte la cărat șisturi sau pămînt, rocă, orice altceva. Grosu nu putuse asculta nici de sfaturile inspectorului de personal Bumbu care fiind împăciuitorist de felul său încercase să-l convingă că nu e bine ce face și mai bine ar sta pe scaunul său, mai întîi să se ducă la director pentru a-și cere iertare, ce naiba, domnule, e chiar atît de greu să-ți ceri iertare !, mai ales că ești vinovat... Nu putuse asculta și în cea mai mare parte acum îi părea rău, „eroismul" său de o clipă îi pricinuia acum destule necazuri, mîndria îl oprea de la a mai da înapoi, să meargă cu altă cerere la tovarășul director care să-i aprobe pur și simplu revenirea pe Aro..., nu, nu va face asta prea curînd, poate mai tîrziu, acum, rostul său e să lucreze pe Balazul ales. Ieri îi rugase pe maistru și pe șeful de coloană să scoată pentru el o mașină mai acătării de la parcul rece, iar cei doi refuzaseră pe motiv că parcul rece e de neatins, de neatins, de fapt își dădu seama că cei doi îi poartă pică, își plăteau în acest fel mărunt niște polițe..., ia-n să-l vedem noi pe șoferul directorului trăgînd la șaibă alături de noi, să-i intre în cap meseria din nou, probabil că a uitat-o...

Le era totuși recunoscător pentru faptul că nu-i rîseseră în nas, cum o făcuseră destui alții, colegi de-ai lui care nu voiau să creadă nici în ruptul capului că el, Grosu, șoferul de pe Aro ceruse cu mîna lui, cu pixul lui, să plece de pe mașina Aro pe un Belaz...

Acum e acum. Nu mai poate fi amînat nimic, nu mai poate fi făcut aproape nimic în plus... Singurul lucru posibil ar fi să-și facă lichidarea..., dar această perspectivă nu-i surîse deloc, unde să se ducă, lui îi plăcea să învîrtă volanul unei mașini, să primească în fiecare dimineață aerul rece al zilei pe obraz, era, cum s-ar spune, șofer și nu altceva..., n-avea chef nici de altă meserie, de ce să plece de aici cînd singur și-o făcuse cu mînuța lui ; mai întîi greșise față de director de mai multe ori, acesta îl iertase chiar și ultima dată, apoi pe el îl mustrase conștiința și ceruse să plece pe o mașină grea și... acum... tot păcătoasa de conștiință îi era adversă...

Cîte amintiri avea de la volanul mașinii Aro ? O mulțime, domnule, o mulțime de amintiri care acum începuseră să-l năpădească. De cîte întîmplări frumoase nu avusese parte atîta timp cît lucrase pe acest șantier... Toate se petrecuseră așa cum te văd și cum mă vezi. Se petrecuseră și trecuseră ca un tren

prin gară. Un tren militar care duce recruții în cine știe ce garnizoană îndepărtată de lume și de familiile lor . . .

Acum e singur cu el, ceasul a luat-o razna. Limbile i se mișcă într-un ritm înfricoșător de rapid, uite-le cum se dau de-a dura pe ecranul alb. E același ceas deșteptător pe care îl cumpărase la Constanța de la un marinar ce se pensionase. Bătrînul om al mării atunci cînd a coborît ultima dată de pe vas și-a înșirat lucrușoarele pe un ziar, spre vînzare. Probabil că voia să nu și le păstreze, să nu-l preseze cu amintirile lor în anii ce vor urma. Ciudățenia marinarului atrăsese destui cumpărători de ocazie. Cînd ajunsese el lîngă fostul marinar era deja destul de tîrziu, mai rămăsese doar ceasul deșteptător, nu se tocmise deloc, pur și simplu îl cumpărase și plecase cu el spre Barăcile muncitorilor de la Canal . . . Atîta rămăsese în urma marinarului . . . Niște inițiale zgîriate pe spatele ceasului. Cîteodată le privea cu atenție încercînd să-și aducă aminte de înfățișarea marinarului . . . Foarte rar mai reușea să și-l închipuie cum ședea acolo pe chei, în fața ziarului întins, a ziarului pe care se mai afla doar un ceas deșteptător care colindase lumea . . .

Se scula la cinci pentru ca la șase să se înființeze la garaj. Nu voia să întîrzie nici o clipă. Bănuia că directorul a dat ordin să fie urmărit cu mare atenție. Chiar și colegilor săi care îi invidiaseră voia să le arăte că nu e un nimeni în drum. Prea puțin îi păsa, voia să le arate băieților că nu-i este frică să ducă pe drum o mașină cu șist. El își luase viața în piept destul de devreme pentru a se teme astăzi de o mașină oricît ar fi ea de mare. Singurul lucru care îl mai înverșuna în momentul de față era ceasul deșteptător care își urnea anevoie limbile. Atîtea gînduri îi trecuseră prin cap și ceasul arăta doar și jumătate. Socoti că pînă la garaj face cinsprezece minute. Trebuie să mai aștepte cel puțin zece minute în baracă.

Pe fundul sticlei se mai observă o linie grosuță de lichid rozaliu. Ar fi luat o gură, mai mult nici nu era. Îl oprea totuși spaima. Pentru că avea o oarecare spaimă în mădulare, în stomac . . . Dacă nu va reuși să le arate băieților de ce este el în stare — el, Grosu V. Ion ? Nu. Asta nu se poate. Cu orice preț. Mașina pe care o va primi astăzi va face cu cel puțin o cursă mai mult decît cel mai bun șofer de la șist. Să vedem cu cine se va lua la întrecere . . . Cu Lepădat, cu celălalt Grosu, cu Tilișcuță, pe ceilalți nici nu-i cunoștea prea bine. Auzise de un moldovean dat dracului, unul . . . cum naiba îl cheamă, domnule, uite, că

nu-mi amintesc în momentul de față ; ăsta trebuie pus cu botul pe labe, să vadă că un șofer de Aro nu e cu nimic mai prejos decît un șofer de pe grea . . .

Își aduse aminte că are o bucățică de brînză telemea în dulăpiorul de la capătul patului. O dezveli din hîrtia albă cu imprimeuri ale unei organizații comerciale locale, o reteză în trei bucățele măricele și începu să le înfulece pe rînd. Urmă o bucată de pîine care îi trozni între dinți de uscată ce era, bău o cană cu apă stătută și nu se mai gîndi la nimic. Fie ce-o fi . . .

Trînti ușa în urma sa, nu de alta dar să audă bine toți cei care își duceau viața în baraca asta cît un hangar, că pleacă la lucru un șofer de pe „grele". Pînă la garaj nu întîlni decît mașina care aducea laptele la cantină. Femeia de lîngă șofer îi strigă ceva dar el n-o auzi. Era preocupat în totul de felul cum va prelua mașina și va pleca la treabă. Dacă astăzi nu-i întrece pe ceilalți, altă dată nu mai are nici un farmec. Simțea în venele sale o așa de mare nerăbdare ca atunci cînd plecase de pe S.R., — și ajunsese direct pe Aro-ul comandamentului șantierului de la Canal. Mereu își privea ceasul, voia să știe cînd va trece prima zi de lucru, se spune că dacă trece cu bine prima zi de lucru într-o profesiune, într-o meserie oarecare, atunci trec și celelalte fără incidente, fără probleme deosebite, ajungi să prinzi vechime în acea muncă . . .

În garaj descoperi că doi șoferi ajunseseră totuși înaintea sa și acum se chinuiau de zor să schimbe un cauciuc. Lucrau repede, repede. Nu-i băgă în seamă, n-avea de gînd să-l intereseze în amănunt problemele lor, ei îl priviră cu oarecare neîncredere dar văzînd că nu le spune nimic, nici măcar bună dimineața !, îl lăsară în plata domnului și foarte repede li se auziră icnetele cum împingeau din răsputeri cauciucul pe roată. Se duse direct la mașina lui, nu avea cheile, trebui să aștepte pe maistru, acesta sosea întotdeauna înainte de șase dar acum nu se zărea nicăieri. Cine știe ce se întîmplase . . .

Sau poate că întîrzia pentru a-l face pe el să aștepte între ceilalți șoferi, să le arate celorlalți că Grosu a venit la mîna lor ? Nu e exclus să fie așa. Cum nu e exclus ca acest gînd să fie produs de starea psihică în care se afla. Totuși, maistrul era un orgolios. Observase asta în mai multe împrejurări. Încercă să se calmeze. Era hotărît să rabde orice, bineînțeles să nu întreacă vreunul măsura. Ca să nu stea degeaba, cercetă cauciucurile Belaz-ului, erau încă destul de bune, se putea lucra foarte bine

cu ele pînă la căderea iernii. Îi trecu prin minte să meargă să le dea o mînă de ajutor celor doi șoferi dar se răzgîndi. Să nu creadă că se umilește în fața lor. Ochi o găleată care ședea aruncată într-o groapă în care se depozita stupa murdară, o ridică și o așeză cu fundul în sus. Se așeză pe ea, își privi mîinile, erau normale, de șofer cu toate că lucrase pe Aro. Avusese destule necazuri și cu mașina lui Albu. Toate proveneau de la felul cum o îngrijiseră ceilalți șoferi care mai lucraseră pe ea. Ultimul de la care o preluase, era oltean și avea boala vitezei. Așa îi ridicase miliția carnetul la R. și directorul trebuise să conducă singur mașina pînă la șantier. Trecuse mecanic la întreținere. Apoi venise el care nu se sfiise să o conducă pe cele mai dificile coclauri ale șantierului, peste tot acolo unde era nevoie de ochiul atent și aspru al directorului Albu. În luna noiembrie anul trecut îi turtise chiar masca într-o împrejurare de care își aducea aminte cu destulă neplăcere. Se afla aproape în coasta lacului Mail, acolo începuseră excavatoarele să muște din munte, directorul venise să vadă cum a demarat treaba, coborîse și discuta cu șeful formației de lucru iar în acest timp el voi să întoarcă mașina cu botul spre drum și la o manevră greșită intră cu fața într-o cisternă . . .

Dar iată că vine grosul șoferilor. Constată cu bucurie că nu-l observă nimeni, că nu privește nimeni cu ochi urîți spre el, îl salutară aproape toți, cîte unul îi și zîmbește așa în colțul gurii cum zîmbește omul dimineața, proaspăt scos din somn și introdus în realitate. Numai Maradnic îi face un semn amical cu două degete deasupra urechii. Vine și maistrul, intră întîi în atelierul improvizat, eliberează la toată lumea foi de parcurs, îi sfătuiește în cîteva cuvinte să aibă grijă de autovehicule dar imediat strigă ceva mai tare — să nu se precupețească nici un efort pentru transportul rapid al șistului, pentru decopertare, fiecare acolo unde este repartizat, să nu producă accidente, toate în nota unui obișnuit instructaj de protecția muncii la începutul fiecărei zile de muncă. Le spuse „Noroc bun !“ ca la mineri și toți se îndreptară spre mașini. E un iureș de care s-a dezvățat de multă vreme, pare un furnicar stîrnit de o familie de arici. Așteaptă ca maistrul să iasă din atelier pentru a-i preda mașina. Nu știe ce moșmodește acolo și se hotărăște să pătrundă în atelier. Maistrul scria ceva la masa improvizată din niște baterii goale peste care fuseseră aranjate bucăți de placaj. Îi strigă așa într-o doară :

„Hai meştere, dă-mi maşinuţa în primire . . .“

Meşterul se întoarce cu greu către uşă, cu greu şi oarecum cu tot corpul. Scaunul scîrţîi din toate încheieturile. Îl priveşte vreme de un minut după care îl poftește să se apropie, întărindu-şi cuvintele cu un gest larg făcut cu mîna dreaptă în care ţinea pixul :

„Hai mai aproape, tovarăşe Grosu, hai mai încoace că noi nu obişnuim să mîncăm oameni. Chiar dacă, să zicem, ei nu ne au la inimă . . .“

„Eu, meştere, am la inimă un singur of. De ce să te mai am şi pe dumneata. O greutate în plus nu face bine bietei mele inimi . . .“

„Dar nu-ţi zice nimeni să mă ai la inimă . . . Cu toate că pînă acum n-am văzut cine ştie ce respect de la dumneata . . . În fond, ştiu că aşa fac toţi şoferii care ajung pe maşinile ştabilor . . . Uită că fac parte din marele neam al manivelei . . . Totuşi, eu tot n-am înţeles de ce ai cerut să pleci de pe Aro ? E adevărat sau de fapt ai fost sfătuit să-ţi ceri acest transfer ?“

„Meştere, vrei să-mi ţii nişte lecţii ? Să ştii că nici la întrebări nu sînt dispus să răspund . . .“

„Da' de unde. Tovarăşul Grosu V. Ion este nerăbdător să-şi ia Belaz-ul în primire . . . Vrea să rupă munţii sau să-i construiască la loc. Observaţi, stimaţi tovarăşi, pînă unde am ajuns cu puterea conştiinţei şoferilor noştri. Păcat că nu te-am înregistrat. Ai fi fost bun să te dau exemplu de conştiinciozitate muncitorească . . .“

„Mersi ! Deocamdată nu vreau să fiu dat exemplu nimănui. Vreau să am linişte şi pace . . .“

„Şi altceva ce-i mai fi vrînd ?“

„Vreau să fiu exemplu numai pentru mine. Azi, de plidă am chef să vă arăt cît pot eu să lucrez . . . Mai am chef să vă arăt că fiind pe Aro nu mi-am pierdut deloc îndemînarea ca şofer . . .“

„Trebuia să o faci pînă azi . . .“

„Eu am chef să o fac chiar azi . . .“

„Să te văd . . .“

„O să vezi meştere. O să vezi şi n-o să crezi. Unul e Grosu V. Ion şi de ăla o să afli dumneata lucruri noi în ziua de astăzi, o să afli şi n-o să te poţi dumiri . . .“

„Greu de crezut ceea ce spui . . . Adică, te cred, dar nu pot crede că ai să faci ceea ce spui, astăzi. Gîndeşte-te că

ceilalți colegi ai tăi sînt deja plecați în prima lor cursă. Tu mai ai de semnat procesul verbal. Apoi mergem la mașină să-ți arăt lucrurile care și cum sînt, numărăm cheile și celelalte mărunțișuri din cutia de scule, pardon, trusa de scule, facem și un mic instructaj la fața locului, îți spun eventualele slăbiciuni ale mașinii . . . Așa se cuvine . . .“

„Meștere, te rog, n-am chef acum de contabilitate. Vreau pur și simplu să-mi văd de treaba mea, să ies ca un fulger pe poarta garajului, de aceea te rog să-mi dai cît mai repede cheile, foaia de parcurs și eventual dacă nu-ți stă cu totul în gît — să-mi urezi — „Drum bun !“ Apoi am eu grijă de ce trebuie să fac . . .“

„Te înțeleg dar nu te aprob. În fond e treaba ta. Pune mînuța și semnează procesul verbal, apoi semnezi fișa de protecția muncii spor la treabă sau Noroc bun ! cum ai spus că dorești . . .“

„Așa te vreau meștere. Nici n-am crezut să fii atît de bun și de domn cu mine . . .“

„Asta-i tot ce credeți voi tinerii despre noi, foștii majuri din armată ; că sîntem zbiri, sîntem răii pămîntului, purtăm centurile din armată pentru a vă speria pe voi, cuminților, pentru a vă aduce aminte de disciplina de dincolo de ușile cazărmilor, poate nici nu e rău să vă aduceți aminte din cînd în cînd de disciplină . . .“

„Chiar n-ați înțeles nici pînă astăzi că disciplina nu e oră de curs pentru șantiere ?“

„Hai, hai că vorbești prostii. Treci și semnează aici și aici . . .“

Se apropie de masa improvizată, apucă între degete pixul meșterului făcut dintr-o bucată de țeavă de aluminiu strunjită frumos, semnă în cele două pătrățele indicate și întinse mîna după cheile mașinii. Dar meșterul se vedea dispus să o lungească. Poate că voia să-i spună ceva și lungea discuția negăsind momentul de atac . . .

„Acum că tot ai semnat, vino să-ți string mîna și să te vedem ce ai să faci pe mașinuța ce o primești astăzi. Nu e nouă dar nici hîrb nu e. Voi numiți de multe ori hîrburi — tot felul de mașini excelente . . . Iată și cheile pe care ți le dau cu toată inima . . . S-o stăpînești sănătos și ea să te ducă pe toate drumurile bune, să cîștigi bani și să fii sănătos cu ea . . . În

rest, treaba ta, nu-ți port pică... Să nu uiți asta niciodată. Apropo, unde ai făcut armata ?"

„La tancuri. O unitate pe undeva prin Bărăgan. Acolo mi-am mîncat conservele și pesmeții. Dragii de ei... Beam ceai și mîncam conserve cu pesmet..."

„Dacă nu era ceaiul să știi că puteai să te îmbolnăvești de pe urma conservelor. Înainte de a-ți înmîna cheile vreau să știi un lucru pe care îl spun la foarte puțini oameni și în special o spun celor la care țin sau îi simt rătăciți departe de ei. Să știi că șistul ăsta nu poate fi urnit din loc de un singur om. Să mai știi că termocentrala asta e proiectată să fie deservită de cîteva sute de oameni, mașinile noastre au atîtea și atîtea roți, drumurile sînt drumuri de munte, unele mai bune, altele abia le facem în timp ce mergem pe ele... Mașinile au trecut aproape toate prin cel puțin cinci rînduri de mîini, altele prin și mai multe... și tot așa mai departe..."

„Ce să înțeleg din toată poliloghia asta ?"

„Ce vrei..."

„Pot să nu înțeleg nimic sau pot să înțeleg totul..."

„Mai întîi ar trebui să știi că nu trebuie să faci pe nebunul..."

„Nu s-a spus despre mine că aș fi nebun ? Atunci de ce să n-o fac dacă tot sînt ?"

„Păi tocmai aici e hiba..."

„Ce hibă, dom'le ? Hai să o lăsăm baltă că n-ajungem la nici un rezultat..."

„... cînd îți zice cineva că ești nebun, spune-i că ești, că doar nu te doare gura. Spune-i ce vrei, adică ce vrea, dar n-o fă pe nebunul că tot pe tine te costă reprezentația pe care o dai la un moment dat".

„Ce să mă coste ? N-am nimic mai scump decît mîndria pe care eu și așa am călcat-o în picioare..., sau poate că ea m-a călcat în picioare pe mine... Nu mai știu cum să spun. Oricum, eu am învins, am avut mîndrie personală. Am greșit și m-am pedepsit singur. Aș putea și cred că nu greșesc, să recunosc un fapt : cred că tot pe acest șantier, pe acesta sau pe cel de la Canal am învățat că trebuie să-ți recunoști greșelile..."

„Să fim serioși. Cunosc toată problema ta. Te-a sancționat directorul și tu nu ai suportat această sancțiune. În fond, bine ai făcut că ai renunțat la Aro, să știi că pe mașinile grele se

cîştigă mai bine. Doar nu vrei să spui că nu te interesează banii . . .“

„De unde ştii toată întîmplarea cu sancţiunea ?“

„Ştiu şi eu că de aia sînt om. Crezi că eu nu ştiu şi faptul că atîta timp cît ai fost şoferul directorului ai uitat că mai eşti şofer obişnuit, ai uitat că te mai numeşti şofer, îţi spune-ai conducător auto sau omul lui şefu' mai pe scurt . . .“

„Eşti rău meştere. Poate că merit puţină răutate, dar nu poţi să spui că am fost omul directorului în sens rău . . . Să ştii că directorul e un om de treabă, chiar dacă e puţin cam sever . . .“

„Tot adevărat e că nu pot să afirm aşa ceva. Mă refeream în mod special la comportarea ta exterioară, la felul cum ne tratai pe noi ceilalţi care nu încăpeam în Dacia sau Aro directorului . . .“

„Eşti răutăcios, meştere . . .“

„Răutatea spune de multe ori adevărul gol-goluţ . . .“

„Nu ştiu dacă am să înţeleg vreodată de ce anume mă acuzaţi. Omul care am fost atunci cînd lucram pe maşina directorului sînt şi astăzi. Nu văd nici o diferenţă între ziua de ieri, alaltăieri şi cea care începe azi . . .“

„Chiar nu observi nimic ?“

„Nu prea ştiu ce să cred . . .“

„Prin acest răspuns te aproprii încet-încet de adevăr . . . Important de acum înainte e să ştii să te descurci pe noua maşină. Zilele astea să vii să facem o verificare serioasă la frîne, volanul se cam învîrte mult în gol, itinerarul este imposibil vitezelor de performanţă, cei mai buni dintre colegii tăi fac pe zi cîte douăsprezece curse, iar ceilalţi în general cîte opt pînă la zece. Nu te lăcomi pentru a arăta altora ce a pierdut directorul. Şi încă o chestiune : şeful m-a rugat să-i trimit un şofer bun, cuminte, care să ştie de drumul său . . . Ce părere ai ? Pe cine să-i trimit ?“

„Nu ştiu, meştere ! Mai bine şofer pe maşinile grele decît pe maşinuţele directorului. Acolo nu prea poţi să ai un program normal de lucru, de somn, de mîncare. Eşti tot pe drumuri. Eu am fost nimerit pentru că eram burlac, nu le dădeam mare bătaie de cap. Ce era pe mine şi ce se găsea în baracă. Pentru alţii va fi însă mai greu. Nu vreau să-i sperii. Îmi spun doar părerea ca unul păţit. Faci şi dumneata cum ştii. Trebuie să sacrifici pe unul . . .“

„Acu' o faci pe nebunul. Mă gîndesc la faptul că dacă te-ar chema directorul înapoi, te-ai duce şi m-ai lăsa cu morala. Cît ai zice peşte ai dispărea cu tot cu gîndurile astea negre . . ."

„Nu se ştie, meştere. Cîteodată îi vine omului mintea la cap ceva mai tîrziu . . ."

„Bine că totuşi îi vine . . ."

„Asta spun şi eu . . ."

Luă cu oarecare furie cheile din mîna butucănoasă a meşterului şi ieşi din atelierul mecanic. Răsărise soarele. Se anunţa o zi frumoasă, o zi de vară din acelea de neuitat pentru cei care trăiesc mulţi ani în munţi.

În parcare rămaseră trei maşini. A lui şi încă două care probabil erau defecte. Una dintre ele era văduvită de un cauciuc. Şoferul, un pitic gras şi urît lovea cu piciorul în janta goală. Grosu privea peisajul de loc plăcut din garaj. Şoferii se grăbiseră şi în graba lor lăsaseră o dezordine înspăimîntătoare în urma lor. Bondocul cel urît se învîrtea în continuare ca un titirez prin curte, cercetă nişte anvelope depuse într-un ţarc pentru predare la întreprinderea de resort, apoi se întoarse din nou la maşina sa, îi porni motorul, făcu o cursă prin curtea largă, se dădu jos din cabina maşinii aplecate din pricina cauciucului dezumflat, lunecă într-un pumn de vaselină cine ştie cum ajuns lîngă maşina sa, căută cu ochii prin parcul auto, nu văzu nimic din ceea ce l-ar fi interesat, porni cu paşi mici şi iuţi aşa cum merg piticii, către maşina lui Grosu. Acesta deschisese capota maşinii şi acum încerca să descopere de ce nu porneşte hărăbaia lui, maşinuţa pe care tocmai o luase în primire, semnase procesul verbal, meşterul îi spusese cîteva hibe, pe asta cu aprinderea n-o auzise, era chiar ceea ce nu-i plăcea deloc.

Piticul ajunse lîngă el, nu-i dădu nici o atenţie, să mă lase naibii în pace, ce să-i fac eu dacă nu-i atent, ba nu, e căscat, să fie mai autoritar faţă de ceilalţi, să aibă grijă de cauciucurile propriei maşini . . .

Se dădu jos de pe capotă, şi aşa trebuia să-şi ia patentul din cutie, dacă or fi existînd asemenea specimene de cleşti prin amărîta de trusă pe care o văzuse aruncată sub volan, cine ştie, piticul tocmai ajunsese lîngă el, îl salută cu o mişcare vagă din cap, nici nu ştia prea bine dacă îl salutase sau doar răspunsese la salut, probabil că se salutaseră deodată amîndoi . . . Dar

de unde o fi apărut șoferul acesta ? Eu nu l-am mai văzut pe șantier niciodată. O fi nou angajat . . ., cine știe . . .

Dădu mîna piticului, de fapt dădu doar trei degete, pe celelalte le ținu ca din întîmplare strînse către podul palmei, să știe piticul că nu dă mîna cu un biet șoferaș care a rămas din prostie în urma celorlalți ce se aflau deja în cursă . . . Se recomandă scurt :

„Grosu . . ."

Celălalt se întoarse cu fața, cu toată fața spre el, zîmbi chinuit, nu se putea observa dacă reținuse gestul lui Grosu de a-i oferi doar trei degete în loc de cinci cîte ar fi fost necesare, apoi răspunse într-un fel ciudat, cu toată gura deschisă, deodată :

„Pantelimon Gîză, șofer de trei zile și o oră pe șantierul termocentralei . . . M-au trimis cei de la I.T.A. să ajut la ridicarea obiectivului dumneavoastră . . . Acu' nu-i nici un bai. Și așa voiam să fac o cură de slăbire, să mai las din kilogramele astea ale mele. Și nevastă-mea zicea asta, zicea că-s prea greu pentru înălțimea mea, dar ce să fac dacă pornește săracul meu organism în ritmul ăsta săltăreț . . ., vrea mîncare și eu vreau să mă abțin, să-i dau foarte puțină, numai să-l amăgesc . . .

Dar uite ce prostii spun și eu, am o nevastă cît dumneata de înaltă și frumoasă și un băiețel ca soarele de pe cer, ah, îmi vine să iau cîmpii și să merg pînă la el, că de dorul lui mă topesc, dorul de nevastă nu-i chiar așa de mare ca cel de copil. Dar uite că te țin de vorbă și dumneata ai probabil treabă . . . Ce zici că are motorașul ? Nu pornește ? Ia să vadă tata Gîză, hah, hai că așa-mi spun toți, așa să-mi spui și dumneata ; mai întîi m-am supărat pe cei ce-mi spuneau astfel dar pînă la urmă mi-am zis că n-are rost, mai ales că începuseră cu toții să-mi spună „Tata Gîză" . . . Nu puteam să mă supăr pe toți. Știi cum e, nu poți să lucrezi undeva, într-un loc în care să nu vorbești cu nimeni . . .

Înspăimîntat de avalanșa care pornise asupra sa dinspre Pitic, Grosu ședea cu brațele încrucișate, nu știa dacă să rîdă sau să-i spună lui Gîză să meargă la dracu-n praznic ; pînă la urmă crezu de cuviință să nu-i zică nimic și nici să rîdă ; de ce să rizi de necazul omului, gîndi că-i mai bine să-l lase în plata domnului pentru că pînă la urmă va tăcea și-și va vedea de treaba lui . . . Adăugă cu voce tare :

„Ce naiba o fi avînd ?"

Piticul nu răspunse dar sări surprinzător de sprinten direct pe bara de direcție, își bagă capul sub capotă, se vîrî jumătate acolo... Chiar și acolo unde se afla turuia încontinu, nu se auzea bine ce constatări face, auzea doar frînturi de cuvinte desperecheate. Sătul de vorbele fără sfîrșit, lui Grosu îi trecu prin cap să lase capacul peste jumătatea de om, să-l vadă un pic cum se zbate, jumătate înăuntru-jumătate afară, dădu să pună în aplicare gestul dar se răzgîndi. Bietul om o fi din naștere atît de vorbăreț, ce să-i faci, nu poți să-l schimbi acum printr-o glumă cam de prost gust, un fel de umor negru sau scoțian, cum naiba i-o fi zicînd... Mai bine să ne băgăm și noi căpățîna la motor, să vedem ce are cucoana de nu pornește, acu' trebuia să fiu în cea de a doua cursă, altfel s-a dus pe apa sîmbetei planul meu de a-i da gata astăzi pe băieți...

Pînă la urmă cele două motoare fuseseră pornite la sfert. Soarele se ridicase binișor pe boltă, Piticul aduse o bucată mare de slănină groasă de trei-patru degete și un pumn de ceapă verzi, puse totul pe capota mașinii sale, intră din nou în cabină unde opri motorul și aduse un borcănaș cu sare, îl invită pe Grosu să ia o gură de slănină cu ceapă, ultimele provizii de acasă...

Luă cîteva bucățele de slănină, erau destule tăiate mărunt de către Pitic, le aruncă în gură cu o dexteritate care îl făcu pe acesta să se mire cu gura plină, să scoată un fel de mîrîit admirativ, un fel de mormăială în afara gramaticii și a vorbelor omenești. Întinse ceapa în sare și gustă să vadă dacă e destul de iute, îl înțeapă la limbă, nu mai ținu seamă de acest amănunt, înghiți totul într-o clipă, simțea că slănina îi face bine la stomac, liniștește stomacul iritat care dădea semne de nerăbdare. Trebuia să meargă la medic să se caute. Cineva îi spusese că nu este exclus să aibă nervi la stomac, nervi care atunci cînd sînt iritați, stîrniți, fac pe nebunii, se umflă acolo înăuntru și înghiontesc mîncarea care a năvălit în săculețul din piele și carne...

Mîncarea îi veni bine, avea poftă de vorbă, își spuse că totuși nu-i bine ca Piticul să știe totul despre el, acesta chiar adăugă următoarele cuvinte în loc de desert:

„Acum nu ne mai rămîne decît să-i dăm bătaie. Pornim să-i ajungem pe ăia care probabil au plecat deja în cea de a doua cursă la șisturi..."

Nu-i răspunse, făcu doar un gest care putea să însemne mulțumesc pentru masă, după care porni cu pași agale către mașină, porni motorul, ambală de cîteva ori ca să-i vadă mersul, bătaia, ridică pedala acceleraţiei atît cît să simtă relantiul și aștepta să pornească și Piticul. Acesta își strînse resturile de slănină, le înveli într-un prosop de o albeață dubioasă, se vedea acest lucru pînă aici, moșmondi ceva sub bord, probabil își ascunse acolo bucata de slănină și pîinea rămasă, apoi îi auzi motorul și își dădu seama că pedala acceleraţiei e împinsă pînă în podea. Semn că trebuie să o ia din loc. Îi strigă să o ia înainte, știe mai bine decît el drumul. Acesta se execută și cele două mașini ieșiră în mare viteză pe poartă. Auzind zgomot de motor, meșterul ieși din atelier. Îi urmări cu privirea pînă cele două mașini dispărură în valea largă ce se deschidea către șantier. Le mai auzea doar zgomotul motoarelor. În rest era liniște, o liniște rară prin parcurile auto unde de obicei forfotesc de dimineață și pînă seara, șoferii . . .

15.

Inspectorul de personal **Bumbu** dormi rău toată noaptea, se trezi cu gîtul răsucit și cu gîndurile aiurea. Aprinse veioza de la capătul patului. Acele ceasornicului arătau ora cinci și zece minute. Peste exact o jumătate de oră pleca mașina militarilor spre șantier. Trebuia să se grăbească pînă peste poate. Voi să strige la nevastă-sa să-i pregătească ceva de pachet, dar își aminti că e plecată în Oltenia, la părinți, aruncă cît colo pijamaua șifonată și udă de transpirație și începu să-și tragă hainele ușoare de vară. Ca de obicei, cînd era grăbit, uită să se mai spele, avea la birou o cană mare de sticlă, putea să-și clătească puțin ochii, să-i trezească din păienjenișul care parcă îl trăsese cineva peste vedere. Se grăbea, deși știa că astăzi maistrul însoțește militarii, și acesta îl aștepta de obicei chiar

dacă întîrzia după orele şase fără douăzeci, de minute. Îşi schimbă cămaşa verde cu una albă din în topit, cămaşă Mamaia, după amiază avea să treacă pe la sora sa, avea s-o întîlnească acolo pe Ina, fata aceea cu părul gălbior ca aurul, Tiţa 'soră' sa avea Trabant Hycomat, în maşina aceea el se simţea în largul său, mergea din cînd în cînd cu cele două fete la cabană unde beau o bere, numai sora lui era sacrificată, ea conducea întotdeauna cu prudenţă. Povesteau tot felul de întîmplări hazlii, Tiţa divorţase de numai cîteva luni, era mereu tristă, bărbatul pe care îl iubise o părăsise şi ea introdusese deja divorţul. Trebuia să stea din cînd în cînd în preajma ei, să o distreze cu glumele lui întotdeauna proaspete, doar venea de pe şantier, acolo auzea atîtea cîte nu poate niciodată înregistra o minte omenească . . .

Dar acum nu e timp de Tiţa şi de prietena ei Ina, nu se mai spălă nici pe dinţi, îşi clăti îndelung gura cu apă mentolată, o scuipă direct pe covor din prîncină că era cît pe ce să o înghită, închise radioul care tocmai transmitea un cîntec îndrăcit şi urma sfatul medicului, despre felul cum se face plajă în mod ştiinţific, fără expuneri periculoase la soare, cum se tratează insolaţia, care sînt primele semne ale acestei boli a soarelui . . .

Trase uşa cu putere şi ieşi în faţa blocului, aproape nou, maşina militarilor îl aştepta în parcarea de la colţul Trandafirilor, o vede de aici . . .

Îl salută pe miliţianul de serviciu din faţa clădirii miliţiei, se strîmbă la soldatul de gardă din faţa companiei de pompieri, buna dispoziţie începu să-i revină, fiinţa lui interioară o chemase, şi iată că buna dispoziţie îi dăduse ascultare, se prezentase la post. Soldaţii trăgeau cu sete din ţigările Mărăşeşti fără filtru, cînd îl văzură venind le stinseră, ascunzîndu-le în buzunarele de la piept ale vestoanelor, se urcară în maşina cît un vagon de cale ferată — vopsită într-un verde închis, pieticită în unele locuri cu vopsea maro. Urcă şi el în cabină, salută la modul general şi dădu mîna doar cu maistrul Sontogea, spuse o glumă despre soldaţi, marmeladă şi ţigările, fostele ţigări Plugar, şi maşina pornită cu viteză de pe loc îl proiectă cu spatele de speteaza banchetei.

Sontogea scotoci o vreme în raniţa de la picioare şi scoase o sticlă cu ţuică de mere, adusă de un moldovean care tocmai se întorsese aseară din permisie. Nu refuză, luă sticla şi trase

o dușcă, simți lichidul cu un gust aproape inofensiv alunecînd pe limbă către cerul gurii, se strîmbă așa de ochii lumii aflate în cabină. Nu era rău, rămase totuși pe cerul gurii cu un gust amar și parcă i se strepeziră dinții.

Se vede că maistrul trăsese ceva mai mult din sticla cu gît lung de monopol, vorbea repede de tot, se îneca, șoptea, striga, gesticula, „da, colega, aseară plantonul din schimbul doi a adormit și cineva a schimbat bocancii plutonului doi, dimineața a fost un tărăboi, ostașii nu-și găseau bocancii, plantonul a fost băgat la arest..."

Bumbu se plictisi de sporovăiala maistrului militar, își aprinse o țigară Apollonia și începu să tragă rar și adînc fumul în piept. Îi pieri și gustul de amăreală al țuicii...

O vreme îl aude vorbind de cîte în lună și-n stele, apoi uită de maistru, ațipește și se trezește înboldit cu cotul să mai bea o gură de țuică. Ia sticla din mîna militarului, o privește în zare, e limpede, trage un gît, o privește din nou, e pe jumătate goală, mai trage cîteva înghițituri și o înapoiază mulțumind. Șoferul înghite în sec văzînd sticla ce e purtată de la gură la gură, claxonează ca să facă atenți cîțiva pietoni ce fac cu mîna la „ia-mă nene" și se bagă ca orbii în fața mașinilor ce nu opresc să-i ia. Îi veni să înjure printre dinți dar renunță. Răsuflă spunînd „Ce dracu e cu ăștia, parcă nu văd că e mașină militară!? Inșii strigă ceva nedeslușit după mașină, maistrul trage o dușcă, îi pune dopul și o ascunde la loc în raniță. Mașina iese din pădure, trece pe lîngă colonia II, virează către C., praful în urma ei acoperă totul, oameni, arbori și iarba înaltă de munte...

Un militar bate cu pumnul în geamul dintre cabină și caroseria acoperită. Gesticulează. Strigă ceva neauzit. I s-a întîmplat ceva. Opresc mașina și trei soldați îl coboară pe brațe pe cel de-al patrulea, leșinat dintr-o dată, îl pun pe iarba de lîngă drum, unul dintre ei, probabil sanitarul, încearcă să-i facă respirație artificială. E stîngaci în mișcări și timid sau înfricoșat. E dat la o parte de către un caporal care încalecă peste cel de jos și cu mișcări rapide îi burdușește plămînii cu aer, îi mișcă brațele cu multă pricepere, parcă ar ajuta o pasăre să se înalțe în vidul de deasupra pămîntului dimineții...

Bumbu își privește ceasul. Iar va întîrzia. Dacă între timp îl va căuta Albu, e un om pierdut în spațiu și timp. Noroc că militarul slăbănog își revine destul de repede și chiar se ridică

singur de pe iarbă. Privește nedumerit și puțin speriat de ceea se vede în jur. Este urcat mai mult pe brațe în mașină, în timp ce își tot pipăie buzunarul de la piept al cămășii kaki...

Pe șantier viața e în toi. Praful înecăcios acoperă fața tesită a muntelui. Un excavator lărgește drumul ce urcă la termocentrală. Rade cu lama toate ridicăturile de pămînt care ar împiedica urcarea convoiului. Pe lîngă ei e un dute-vino de mașini grele, unele cară pămîntul decopertat, altele aduc materiale, schelete uriașe care mai tîrziu, după asamblare vor alcătui trupul cel mare al uzinei de lumină. De aici vor porni milioanele de kilowați către casele oamenilor, către marile combinate, către adîncul minelor de cărbune...

În fața biroului personal stau cinci-șase oameni. Se vede că sînt nerăbdători. Fumează și discută aprins între ei. Bumbu se umuză la gîndul că băuse cîteva gîturi bune din țuica lui Sontogea dar nu simțea decît o usturime vagă în stomacul nemîncat... Se așteaptă ca unul dintre cei aflați acolo să-i reproșeze că a întîrziat. Ar avea și dreptate... Cine să se gîndească la întîmplarea cu militarul leșinat... Cînd ajunge la cîțiva pași de ei își sting țigările și salută cu: „Să trăiți, tovarășe inspector!" Le răspunde cu bună-dimineața, descuie grilajul de fier, ușa, își pune borseta pe birou și îi întreabă ce vor. Cel mai bătrîn dintre ei vrea să iasă la pensie. Îl știe. Lucrează la tîmplari și e cel mai priceput dintre ei. E aici de la înființarea șantierului. Îi cere legitimația, caută într-un fișet cartea de muncă și începe să-i calculeze vechimea. Greșește... Scoate un minicalculator, reîncepe calculul... se gîndește totuși cum să-l facă pe bătrîn să mai rămînă în activitate... De unde dracu mai scoate el un tîmplar pentru lucrările ce vor veni? Ceilalți sînt mai tineri și nu cunosc încă toate tainele unei meserii. Iar îl va lua directorul la rost că e incapabil, să iasă pe teren, să meargă în Oltenia, în Moldova, naiba știe unde, numai muncitori harnici, buni meseriași să-i aducă... Niciodată o mare lucrare nu poate fi făcută cu oameni care nu cunosc meseria, cei mai bătrîni au experiență, au lucrat și în alte părți, nu trebuie să pui un inginer lîngă ei să le arate cum se face aia sau aialaltă...

Omul șade în picioare foarte respectuos, probabil emoționat la gîndul că, în sfîrșit, i-a venit timpul să depună cererea de pensionare, așteaptă verdictul omului micuț din fața sa. Bumbu își scotocește în continuare mintea, ce motive să invoce pentru a nu-i întocmi dosarul de pensionare. Nu găsește nimic

mai acătării. Îl privește și îl poftește să stea pe un scaun. Îi oferă două coli de hîrtie și un indigo pentru a-și scrie cererea de pensionare. Omul le ia, potrivește cele două coli, pune indigoul între ele, le îndoaie la margine și așteaptă să-i dicteze celălalt ce trebuie să scrie . . .

Îl vede cum îi tremură mîinile, de fapt mîinile lui pot foarte bine fi asemuite cu două baroase uriașe, degetele sînt boante, numai urmele unor unghii mai pot fi ghicite, sînt îngropate în carnea degetelor, acolo înăuntru, bucăți mari de materie cornoasă . . . Trage hîrtiile de sub palmele bătrînului și începe să scrie. I-o dă să semneze. Îi arată cu degetul unde, și tîmplarul face două mîzgălituri aproape imposibile în cele două puncte. Îi citește textul pe care l-a semnat și acum îl ascultă respectuos :

„Subsemnatul Cristian Valer Tudor (C.V.T.) om al muncii pe șantierul termocentralei A II împlinind vîrsta de 62 ani la data de 1 septembrie a.c. și avînd 42 de ani lucrați în cîmpul muncii, vă rog să aprobați întocmirea dosarului meu de pensionare pentru limită de vîrstă începînd cu data de 2 septembrie a.c. Declar că după pensionare mă stabilesc în comuna T., nr. 234, județul O., unde doresc să primesc pensia de stat. Acasă am sobă cu lemne.“ Urma data de azi și semnătura indescifrabilă a omului . . .

Chemă pe altul. Un sudor din echipa montorilor de la termocentrală venise să se intereseze la „personal“ dacă poate să-și încadreze băiatul care terminase clasa a VIII-a și reușise la treaptă. Voia să-l angajeze pe timpul vacanței . . . Îi explică cum să scrie cererea de încadrare și îi spuse să-și cheme pentru a doua zi copilul la șantier. Mai au locuri la lucrările de zugrăvit și vopsit . . . Să nu fie nici prea greu. Omul plecă mai mult decît mulțumit. Un copilandru de 18 ani închise ușa în urma sudorului și îi întinse peste masă fișa de protecția muncii. Căută cererea de angajare în maldărul de corespondență, o găsi cu greu, citi rezoluția inginerului-șef și îl poftește pe băiat să vină peste o oră pentru a semna contractul de muncă.

I se făcuse foame. Țuica de mere îi ardea stomacul pe dinăuntru. O simțea cum roade adînc în carnea vie. Afară mai așteptau trei inși. Ieși în grag și îi luă la întrebări. Unul era pentru angajare ca șofer. Îi luă fișa de protecție a muncii și-l trimise la plimbare pentru două ore. Unul era nelămurit cu sporul de vechime. Venise de la D.T.S. cu 10 la sută și aici

primea doar 7 la sută ... Îi ceru legitimația și căută după numărul matricol. Găsi cartea de muncă și se apucă să-i recalculeze, vechimea. Rezulta că are dreptul la 7 la sută. Cei de la D.T.S. greșiseră la una din pozițiile cărții de muncă. Îi arată omului, acesta se încăpățînează să recalculeze încă o dată. Iese așa cum i s-a spus și omul pleacă mulțumit. Cel de-al treilea venise doar să-și vizeze legitimația pentru că cei de la I.T.A. nu vor să-i elibereze abonament dacă nu are legitimația vizată la zi. Trînti parafa pe interiorul coperții galbene, semnă și-i ură sănătate, s-o poarte sănătos ... Bine că terminase. Simțea că dacă nu mănîncă ceva va păți ca soldatul de dimineață. Încuie ușa biroului și plecă spre cantina unde mîncau militarii și șoferii de la decopertare ...

16.

Directorul Albu era din ce în ce mai nervos. Chemă secretara și o rugă să-i facă un ness superconcentrat. Își pipăi inima, o simți că bate tare de tot prin halatul de doc tras direct peste cămașă. Termenul de dare în folosință a structurii era din ce în ce mai aproape, convoiul se tîra mai mult anevoie pe drumurile de munte. Inginerul Pap nu se dovedea îndeajuns de întreprinzător. Își zise că va trebui neapărat să se repeadă cu mașina înaintea lor ...

Sorbi din cafeaua groasă, făcută cu mult zahăr și încercă să-și mai alunge supărarea. Pap va trebui pus nițel pe jăratec. Îi va da un termen clar pe care trebuie să-l respecte. Va trimite și un buldozer înaintea coloanei. Să îndrepte drumurile și eventual să le mai lărgească ...

Fără nici un chef se apucă să citească hîrtiile din fața sa. O adresă cu antetul ziarului din R. însoțită de o notiță tăiată din același ziar, semnala întîrzierile mari de la definitivarea lucră-

rilor de montaj la termocentrală, faptul că nici în prezent nu fusese adus ganeratorul. Erau mai multe aspecte negative din activitatea șantierului lor. Devenea a doua veste tristă pe ziua de azi. Cealaltă fusese aceea că nu va putea pleca din șantier în concediu pînă ce nu va fi adus generatorul și va fi montat. Hotărîrea o luase singur dar nu putea să-i mărturisească acest lucru soției sale. Conștiința îi dicta că trebuie să fie de față la montarea cea mai importantă din toată construcția termocentralei...

Mai citi de cîteva ori semnătura de sub notiță. Cine să fie Nae Pop? O fi pseudonimul lui Oprea? Un gînd îl făcu să se precipite asupra telefonului. Formă numărul ziarului din R. Îi răspunse o femeie tare înțepată. Ceru să vorbească cu tovarășul Nae Pop. Femeia chicoti la celălalt capăt al firului, după care întrebă cu care dintre cei cinsprezece Nae Pop ar dori tovarășul să vorbească. Nu mai adăugă nimic. Închise telefonul. Era clar că numai Oprea poate fi autorul notiței incriminatorii din ziarul de sîmbătă. Interesant i se păru să afle de unde se documentase atît de bine ziaristul despre toate rămînerile în urmă ale șantierului. Cineva îl informase la zi cu aceste probleme pe care autorul le enumera în notița sa. Se întrebă, în sinea sa, cine poate să fie... De fapt, omul nu mințise cu nimic, rămînerile în urmă existau și el mai mult pe aceste rămîneri în urmă era supărat și la urma urmei îi era ciudă pe el însuși că nu făcuse destule eforturi pentru ca toate lucrurile să meargă bine. Rămăsese singur în fața propriei conștiințe și de aceea îi era atît de ciudă...

Sorbi și ultimile rămășițe de cafea din ceașcă, chemă secretara și îi spuse să convoace o ședință a Biroului Executiv al Consiliului Oamenilor Muncii. Își îngroșă puțin vocea și adăugă: „Îi chemi pe toți să fie aici mîine dimineață la orele 7. Șefii de ateliere și cei de la montaj să aducă cu ei situația clară a lucrărilor executate și ce anume mai e de făcut... Să nu lipsească inginerul-șef, șeful atelierului mecanic și energeticul..."

După ce ieși secretara privirea îi căzu din nou asupra adresei de la ziar și pe notița critică semnată Nae Pop. Chemă din nou secretara care întîrzie. Probabil că începuse să telefoneze la cei ce vor fi mîine la ședință... O rugă să-l cheme la el pe secretarul Comitetului de partid. Bătrînul maistru Unghierea veni în cinci minute. Lucra la controlul rezistenței sudurii. În

felul acesta putea fi găsit destul de repede şi consultat în orice problemă din viaţa şantierului. De sudat se suda peste tot şi Unghierea trebuia să controleze toate fîşiile acelea de sudură. În felul acesta era la curent şi cunoştea pînă în cele mai mici amănunte treburile viitoarei termocentrale...

Unghierea se aşează ca de obicei pe scaunul din stînga şi îşi scoase carneţelul cu coperţi negre care îşi avea o istorie a lui. Dacă bătrînul Unghierea era văzut scoţînd carneţelul din buzunar, însemna că şi-a notat o neregulă, o treabă care nu merge prea bine, ceva trebuia îndreptat în locul acela. Cu carnetul pe genunchi, Unghierea aştepta să vadă ce îi va spune Albu. Acesta răspunse la salutul secretarului de partid dar continua să cerceteze ceva anume pe biroul său de culoare maronie. Începu tîrziu :

„Cum mai merg treburile pe şantier, tovarăşe Unghierea ?"

Unghierea se scărpină uşor după ureche şi răspunse :

„Parcă dumneavoastră nu ştiţi... Băieţii sînt buni şi treaba nu merge rău... Dacă ar sosi odată şi generatorul ăla..."

„Da. Trebuie să sosească. Pentru mîine am convocat o şedinţă de Birou Executiv. Să mai discutăm unele probleme, să auzim şi părerea celorlalţi oameni. După şedinţă mă voi duce în calea convoiului să-l impulsionez puţin pe Pap... Poate că vii şi dumneata cu mine..."

„De ce nu... Vin cu plăcere, tovarăşe director... E foarte bine că aţi convocat şedinţa mîine. Vreau să le atrag şi eu atenţia celor de la montaj. Au rămas puţin cam în urmă şi n-ar strica să le spunem că ştim asta..."

„E momentul să facem o analiză serioasă a muncii noastre... Nu ştiu dacă aţi citit articolul din ziarul de sîmbătă, despre şantierul nostru ?"

„Să ştiţi că n-am citit ziarele în ultimile zile... Am stat pînă noaptea pe şantier. Ştiţi foarte bine că chiar acum se sudează cazanele de mare presiune, cămăşile lor şi... e cea mai grea treabă de sudură din toată lucrarea noastră. Orice sudură mai poate fi refăcută şi ulterior, aceasta însă nu se mai poate..."

Albu îi întinse adresa făcută de ziar precum şi tăietura din numărul de sîmbătă. Unghierea căută o vreme după ochelari, îi găsi destul de greu, şi-i puse pe nas şi începu să citească cu glas scăzut :

„Către

Șantierul Termocentralei A.,

în atenția tovarășului director și a comitetului de partid,

Vă înaintăm alăturat materialul apărut în ziarul nostru de sîmbătă . . ., în care sînt supuse atenției opiniei publice o serie de deficiențe constatate la lucrările pe care le executați. Ținînd seama că realizarea independenței energetice a țării este o obligație de maximă importanță a tuturor celor care lucrează pe acest front, vă anunțăm că trebuie să răspundeți în termen (conform Legii presei) ce măsuri întreprindeți în perioada următoare pentru înlăturarea acestor neajunsuri, ce vă propuneți pe viitor, ce angajamente vă luați față de cele semnalate în organul nostru de presă.

Cu salutări tovărășești,

Redactor-șef

T.I.

Întoarse scrisoarea pe partea cealaltă și citi cu glas ceva mai scăzut notița despre activitatea de pe șantier. Notă ziua în care apăruse ziarul și încă două-trei cuvinte numai de el știute.

Își frămînta mîinile neștiind ce să răspundă. Era omul care găsea întotdeauna răspunsul potrivit, alegea soluția cea mai bună pentru rezolvarea unei situații. Trecuse prin multe. Închisoare într-un anumit deceniu. Apoi, după 1965, fusese reabilitat cu totul. După zece ani pierduți n-a mai avut curajul să urmeze medicina. Nu era sigur dacă va mai avea puterea să țină bisturiul între degete... Se făcuse constructor de obiective din acestea îndepărtate de locurile civilizate. Hidrocentralele, podurile, termocentralele fuseseră locurile sale de muncă de cînd ieșise de acolo. Vara se cocea la soarele puternic ce îi îmbrățișa pe toți constructorii. Iarna își încălzea mîinile la pîlpîirea unui foc din vreascuri ude sau anvelope uzate. Primăvara și toamna îl durea reumatismul. Orice stricare a vremii, orice ploaie era simțită în mădularele lui de șantierist cu cel puțin o zi înainte.

Acest articol și cine se ascundea în dosul informațiilor aproape exacte îl depășeau. De aceea înapoie peste birou scri-

soarea. Albu nu schiță nici un gest care ar fi însemnat că ar vrea să o ia înapoi. Unghierea lăsa scrisoarea pe masa directorului. Mîinile îi tremurau. Își frecă degetele între care ținuse cîteva minute plicul albastru și cele două bucăți de hîrtie. Parcă le trecuse prin flacără. Nu știa ce să spună și de aceea aștepta să deschidă vorba directorul. Dar acesta nu spunea nimic. Îl privea atent, genele îi tremurau, ochii clipeau des, ascundeau dincolo de ei mînia sau cine știe ce gînduri ascunse. Intră secretara și le aduse două cafele mici. Unghierea făcu un gest disperat că nu vrea să bea cafea. Îl înțepa în inimă de cîteva zile. Cafeaua era și semnul dinainte știut că directorul îi va da o sarcină destul de dificilă și de aceea vrea să-l ia cu binișorul. Se trase mai adînc în scaunul-fotoliu și așteptă. Era un fel de pîndă. În fond trebuia să-l ajute. Spera din tot sufletul că nu va fi totuși vorba de scrisoarea pe care o citise. Albu sorbi din cafea și, acum, tuși ușor. Amîndoi încercau să răspundă în gînd buclucașei scrisori ce sta între ei la distanță egală. Într-un tîrziu, luă scrisoarea și o cercetă cu atenție. Nu se putea ști cu precizie dacă o recitea sau doar o studia așa într-o doară. Împături cele două hîrtii, le introduse în plic, notă ceva pe o coală de hîrtie și pe toate le întinse lui Unghierea, care îl privea întrebător. Veniră într-un tîrziu și cuvintele blajine ale directorului :

„Ia-le, matale, tovarășe Unghierea, vezi ce se poate răspunde, vezi care e termenul legal, ce e adevărat și ce nu prea stă în picioare între aceste afirmații. În fond, nu mă deranjează decît faptul că acel care a scris această notiță n-a binevoit să treacă pe la noi, pe la Comitetul de partid . . . Doar nu cred tovarășii că nouă ne e frică să recunoaștem niște rămîneri în urmă . . .“

„Trebuie să-l întrebăm și pe Sava, poate or fi vorbit cu el . . . Sau cu Titi, șeful planului . . .“

„Așa zic și eu. Faceți cîteva investigații și cu cine s-a vorbit, dacă s-a vorbit și mîine să informăm în ședință despre notiță, despre rămînerile în urmă care, uite, au ajuns sub ochii cititorilor. Ne facem singuri de rîs. Dumneata îi cunoști bine și pe cei de la R. și poți face asta mai bine decît noi toți. Întreabă și portarii dacă a fost un străin aici. Mai vezi și de buldozeristul ăla, mereu uit cum îl cheamă, parcă scrie prin gazete, s-ar putea ca el să-i fi informat cu aspectele semnalate. Ia-l cu binișorul, pentru că am auzit că e foc de în-

căpătînat. Gheamă-l la matale în birou şi propune-i să scrie în mod organizat nişte materiale despre munca oamenilor noştri, despre munca pe care o facem în aceste condiţii de neinvidiat. Aşa poţi să-i ghiceşti opiniile. Îi vezi reacţiile, îi promiţi o zi liberă pe săptămînă ca să-şi poată redacta materialele despre colegii săi, portrete de oameni ai muncii. Vorbeşte-i în numele Comitetului de partid şi dacă se supără spune-i că vorbeşti ca de la om la om, că-i dorinţa matale şi chiar şi a mea de a se reflecta cu adevărat viaţa şantierului nostru în presă... Poţi face asta, tovarăşe Unghierea ?"

Bătrînul maistru Unghierea nu răspunse imediat.

17.

Accidentul de dimineaţă stîrni mare vîlvă pe şantier. Studentul care îl găsise pe Boton în groapa cu mortar, nu mai prididea cu explicaţiile. Majoritatea celor de pe şantier au întrerupt lucrul pentru a-l vedea pe Boton. Îl dezbrăcaseră de salopetă, îl spălaseră cu apă caldă adusă dintr-un cazan de la bucătărie. Femeia lui leşinase cînd aflase că îi murise bărbatul. Medicul legist sosit între timp se supărase foc pe femeile şantierului care îl dezbrăcaseră şi îl spălaseră pe mort cu apă fierbinte. Însuşi Albu venise la faţa locului. Tehnicianul Strat se învîrtea ca o curcă chioară printre miliţienii ce fotografiau, cercetau malul de pămînt cu lupa, desenau cu cretă cele mai mici amănunte pe care le aflau. Albu îl privi urît. Asta le mai trebuia acum. Un accident. Strat plecă cu o maşină în oraş. Voia să fie sigur, să se asigure că nu e vorba de un accident. Femeia lui Boton nu se mai trezea din leşin. O spălaseră cu oţet pe faţă, îi dăduseră să miroase iod dar degeaba. Centralista mai sună o dată salvarea care veni să o ridice. Pe seară sosi şi vestea că muierea lui Boton şi-a revenit şi că se va întoarce să se ocupe de cele necesare înmormîntării.

La masa de prînz, cîțiva șoferi își amintiră incidentul lui Eufim cu mortul și îi aruncară cuvinte de ocară. La ieșire fuseseră cît pe ce să se încaiere. Maistrul Unghierea care se afla întotdeauna prin preajmă îi despărți. Îi certă vreme de cîteva minute. Eufim sufla greu. Abia atunci realiză în gînd stupiditatea morții lui Boton exact la cîteva zile după ce ei se certaseră și exact doar cu o zi înainte de proiectata răfuială a fraților Măciucă. Încercă toată după-amiaza să-i găsească pe aceștia dar fără nici un rezultat. Dispăruseră aseară de pe șantier. Cineva îi șopti că umblau undeva către Mala unde aveau cunoștințe apropiate. Trecu pe la punctul de control și îl rugă pe portarul bătrîn să le spună dacă îi vede, să-l caute, indiferent de ora la care sosesc în tabără. Apoi se învîrti ca un leu în cușcă pînă seara tîrziu. Nu se mai duse nici la televizor să vadă serialul. Încercă să citească ceva dar în fața ochilor revenea mereu figura lui Boton. Îl revedea așa cum îl văzuse ultima dată în groapa cu mortar. Murise înecat în apa văroasă. Era umflat cu lapte de var. Instinctiv își pipăi obrazul pe care nu de mult căzuse palma mortului și parcă simți din nou durerea ce îl urmărise cîteva zile. Luă o sticlă cu spirt de pe noptieră și începu să-și frece obrazul cu lichidul albăstriu. Simțea o ușoară înviorare, pielea îl ustura. Căută un roman printre cele cîteva zeci de cărți care zăceau pe jos, nu găsi unul care să nu fie citit și pînă la urmă renunță. Își aduse aminte că avea tăietura unui interviu cu Georges Simenon, dintr-o revistă oarecare. Ce-ar fi să-l citească acum ? Să vadă ce spune părintele celebrului comisar Maigret ? Scotoci printre cărți, răsturnă cîteva dosare cu tăieturi din reviste, pe care le avea pe măsuță, bău un pahar cu apă minerală răsuflată. Găsi tăietura cu interviul, îl privi mai întîi pe celebrul scriitor cum stătea proptit în spătarul unui scaun, cu nelipsita-i pipă în gură. Citi materialul dar nu crezu mare lucru din el. Cum poate cineva să scrie o carte, fie ea și polițistă, în șapte zile ? Imposibil, domnule ! Nici n-ai timp să scrii capitolul întîi al unui roman în atîtea zile. El își începuse romanul în mare secret la Motru, l-a continuat în anul de studenție și acum îl scrie aici, pe șantierul termocentralei din vîrful muntelui. Din clipa cînd l-a văzut pe Boton mort, nu-și mai găsea liniștea. Cine știe dacă nu-l vor lua și pe el la întrebări ? Totul e posibil... Ce va răspunde anchetatorilor ? Cu o noapte înainte dormise singur, scrisese două pagini și jumătate la cartea proiectată, gîndise mult, își aruncase gîndurile

pînă în adolescență și așa își aminti că n-a scris de multă vreme părinților. Ultima oară le scrisese o scrisoare caldă, îi mustrase ușor că nu-i scriu mai des ; voi sînteți acolo, pensionari, aveți mai mult timp liber decît un amărît buldozerist de pe șantierul unei termocentrale unicat în Europa . . .“ Uitase scrisoarea deschisă pe masă. Nu știa dacă îi făcuse încheierea O reciti. Îi era somn și sete. Ar mai fi băut un pahar cu apă minerală dar nu mai avea. Sticla îl privea goală de alături. Deschise fereastra și o aruncă afară. Îi auzi zgomotul surd pe pămîntul adus din excavații pentru a nivela bătătura taberei muncitorilor. Stinse lumina și încercă să se gîndească cum va decurge ancheta la care va fi supus dacă se va afla de incidentul petrecut între el și mort.

Dacă va nega totul, nu va fi crezut de nimeni. Nu fusese el cel lovit cu palma de către cel decedat ? Nu vorbesc instinctele primitive care răbufnesc uneori în om — despre răzbunare ? Așa e ?

Dacă va recunoaște totul, va fi crezut de toți, și oamenii în uniformă nu se vor mai scărpina în cap de atîtea necazuri pe care le pot pricinui clientul lor. Dar, cum să recunoască așa tam-nisam că l-a aruncat pe Boton în groapa cu var ? Aici e aici. Malul de om pe care îl reprezenta Boton era destul de greu de urnit către adîncul unde îl găsiseră. Parcă dormea pe o parte cu mîna sub cap. Va recunoaște că a trecut pe acolo din întîmplare, l-a văzut pe Boton și gata . . . Prea simplu . . . Mai bine va spune că au mers împreună să se plimbe prin zona aceea și profitase de apropierea gropii cu var pentru a-l arunca acolo pe maistrul zidarilor. Se răzbunase și gata . . . Dar ce va face dacă îl vor întreba cînd și cum s-a împăcat cu Boton ? Cînd și unde și-a cerut iertare pentru palma trasă pe un obraz nevinovat ? Bine că nu a trimis acasă scrisoarea. O va completa la arestul miliției. Îl va ruga pe sergentul major să i-o pună de undeva din oraș. Să afle și ai lui ce au născut și crescut. Un pui de criminal ! Oare Papillon cum a fost arestat prima dată ? Nu-și mai aduce aminte. Tovarășe locotenent-colonel, eu l-am ucis pe Boton. L-am împins în prăpastia cu var. A vrut să mă lovească a doua oară. Să știți că Boton avea o mînă grea. Dintr-o palmă mi-a zdrobit obrazul. Și acum îmi arde fața . . . Cred că nu s-a gîndit nimeni că sînt oameni care au palma grea și nu e nevoie să-i mai dea cuiva o palmă, o a doua palmă. Una și gata . . . Vă rog să mă credeți . . . N-are rost să mai lungiți atîta

cercetările dumneavoastră. Mai bine predați acest caz, așa cum spun eu, Procuraturii. Să înceapă urmărirea penală asupra mea care mă aflu deja sub arest preventiv. Așa va intra frica în toți posibilii criminali... Dumneavoastră ce părere aveți ? Îmi vor reduce pedeapsa pentru simplul fapt că am mărturisit totul de la început ? Am circumstanțe atenuante ? N-am pus lucrătorii de miliție în încurcătură. Chiar dumneavoastră puteți să puneți o vorbă bună pe lîngă procurorul care va prelua cazul. Faceți asta la sfîrșitul referatului sau raportului pe care îl trimiteți la ei. Vă rog eu, tovarășe locotenent-colonel ! Preluați dumneavoastră cazul meu... Citesc în ochii albaștri pe care îi aveți multă bunăvoință. Ce îmi mai trebuie mie, astăzi, decît oarecare bunăvoință ? Nu o cantitate prea mare... În fond, Boton a fost de vină. El m-a lovit prima dată. Se cunoaște și acum. Dumneavoastră ați accepta să vă lovească cineva așa din senin ? Pe degeaba ? Nici ca om al legii și nici ca simplu cetățean nu ați accepta așa ceva...

Unde-ați făcut școala militară, tovarășe locotenent-colonel ? Și eu am început facultatea. Numai am început-o. N-am avut timp să o termin. M-am plictisit și am plecat pe acest minunat șantier. Aici am învățat aproape totul despre oameni, am legat prietenii, am și citit mult, pentru că trebuie să știți că am și timp liber aici pe șantier. Doar nu credeți că am devenit robul mașinilor care rod muntele, îl pregătesc pentru ziua cînd termocentrala va ieși ca o zînă din ceața pădurilor apropiate, oamenii se vor șterge la ochi și nu le va veni să creadă că din aceste gropi, din aceste mormane de fiare și utilaje a răsărit o mîndrețe de termocentrală, o zînă bună care va împrăștia lumină caldă, lumină bună peste sufletele celor care vor rămîne aici... Trebuie să știți că noi, eu, voi pleca de aici, ne oprim, mă opresc pe alt șantier, cu timpul voi învăța și eu ca nea Apostol Bucurescu să cunosc șantierul după miros de la cincizeci de kilometri : el așa face, e dat dracului nea Apostol ăsta... Voi umbla pînă ce ies la pensie, numai bine voi reuși să-mi cunosc patria, fac și eu ca scriitorii sud-americani, încerc să propun lumii o geografie intimă a patriei mele.

Să știți că nu sînt un moralist convins. Nici măcar nu-mi place să-mi țină careva discursuri moralizatoare. Am obiceiul să mă descurc de unul singur... Cîteodată am impresia că n-am nici înger păzitor și nici Dumnezeu. Cine știe dacă m-au botezat cînd eram mic. Eu cred că nu au făcut-o pentru că părinții

mei erau niște zgîrciți. Cine să-și toace banii cu popii, cu scutece frumoase, cu plăpumioare frumoase, dantelate și înflorate... Albăstrii, pentru că eram băiat. Dacă eram fată trebuiau să-mi cumpere plăpumioară roz... Cred că m-au ținut tot în cîrpe și în cămășile vechi ale tatii. Cămăși rupte de atîta transpirație la seceră, la coasă, la prășit. Cred că era rece în ele. Sarea ține întotdeauna frig. Se pare că așa a fost. De aceea am eu niște dungi subțiri pe spate. Dungi roșii de sare bătucită în piele... Așa au fost părinții noștri... Își iubeau ca niște proști pămîntul. Își dădeau viața pentru el. Omul era frate bun cu pămîntul, pămîntul îl hrănea, îi dădea bani, îi vindeca rănile de seceră și coasă, îi hrănea animalele pentru lapte și carne...

Bubuitul unei explozii de jos de la carieră îl făcu să se trezească brusc. Somnul agitat se întrerupse tot așa cum începuse.

18.

Ion Măciucă se piti repede după un tufiș de dud tăiat astă primăvară și din care lăstarii se încăpățînaseră să răsară. Cîinele trecu pe lîngă el hămăind așa, într-o doară. Merse mai departe și urlă lung către luna de deasupra satului. Urlă ca la mort, apoi intră într-o curte prin spărtura unei uluci. Mai stătu așa o vreme după care, mergînd aplecat se apropie de poartă. Bîjbîi după lanțul binecunoscut, îl scoase prin pălăria cuiului de cinci și deschise poarta cu mare băgare de seamă. Cîteva rațe trezite din somn începură să măcăie ușor, îndepărtîndu-se spre fundul curții. Pînă la prispă avea de parcurs circa 9—10 metri. La camera din spate se vedea lumină. Lumină slabă, bec de putere mică. Se vede că gospodarul casei era un om econom, grijuliu. Parcurse drumul pînă la prispă și se sforță să audă vreun zgomot în interior. Lipi urechea de peretele de lut dar nu auzi

nimic. Prinse doar un uşor freamăt care probabil aparţinea casei, construcţiei în sine, încheieturilor ei vechi de ani şi ani, tainelor pe care le păstrau cu atîta sfinţenie zidurile. Se prinse cu mîinile de cerdac şi mai mult alunecînd, trecu peste şipcile din lemn. Privi prin fereastră. La început nu văzu nimic. Apoi încercă să-şi obişnuiască ochii cu lumina slabă din interior. Văzu o umbră uriaşă, aplecată asupra alteia ce îşi pieptăna părul deosebit de lung. Se lipi de geam şi nu-i veni să creadă ceea ce vedea dincolo, în cameră. Lîngă femeia ce se pieptăna stătea umbra bărbosului de Văsîi Măciucă, fratele lui după mamă şi tată. Mai întîi voi să repeadă pumnul lui mare în geam, să le aducă aminte celor dinăuntru că el, Ion Măciucă, omul care putea să ridice cu palmele un tractor de faţă, se afla dincoace de geam, îi vede, îl doare inima că afurisita de Coniţă îl înşeală tocmai cu frate-so, bărbosul pe care el l-a adus pe şantier, i-a pus o lopată şi o pîine bună în mîini... Repezi totuşi pumnul său mare în geam, zăngănitul ţăndărilor se auzi prelung, simţi ceva cald scurgîndu-se pe degete. Îşi pipăi multele tăieturi de pe dosul palmei, se şterse de pantaloni şi atinse cu genunchii prispa. Corpul avea ţinuta unei rugi sau a unui blestem de frate...

Văsîi era un om molcom şi nu-i plăcea niciodată să umble după femei. Puteai să juri că trece pe lîngă ele fără să le observe, nu întorcea niciodată ochii după normatoarele care circulau prin şantier îmbrăcate în blugi bine strînşi pe corp... Şi iată că acum îl descoperă la muierea cu care trăieşte de mai bine de trei luni, femeia pe care o descoperise cu atîta greutate aici în creierul muntelui, în fierbinţeala şi în răceala acestui şantier de termocentrală. I se păru ciudat că Văsîi n-a avut curajul să i-o spună. Se gîndi că poate Văsîi nu ştie de legătura lor. Dar femeia? De ce nu i-a spus femeia? Ea e de vină. Desigur. Acum ce să-i facă? Să intre în casă? Dacă intră în cameră trebuie să-l bată pe frate-său. Dacă nu intră, o pierde pe Coniţa. Răcoarea serii îi mai linişti sîngele în vene, îi coborî furia din tîmple. Mai privi o dată prin geamul cît două palme de bărbat, cei doi închinau pahare cu vin, nu se vedea prea bine, apoi sorbiră adînc. Nu le păsa cu nimic de geamul spart, cine ştie, poate o pasăre de noapte îşi greşise zborul. Erau veseli, spaima de mai înainte se topise ca ceara la căldura dragostei...

Coborî din cerdac, făcu un semn cu mîna stîngă, un semn care poate însemna adio faţă de cei doi îndrăgostiţi, ieşi din

curte, aceleaşi raţe măcăiră tulburate din somnul de noapte. Bine că plecase cîinele, se oprise prin curţile apropiate, nu se mai auzeau lătrături. Voi să o ia direct peste cîmp, să treacă dealul ce duce la şantier, se răzgîndi în ultimul moment cu speranţa că va întîlni o maşină care să-l ducă la colonie. Drumul era destul de rău, luminile de sus ale termocentralei îl orbeau, călca mereu pe pietre zgrunţuroase, le simţea sub tălpi, auzea cum unele dintre ele se sfărîmau, nu-i păsa de nimic, devenise indiferent la toate cele de pe lumea asta . . .

Venise pe şantier pentru a strînge bani buni pentru o casă măricică la el în Aleşd, orăşelul acela cît o cutie de bomboane acolo unde părinţii lui îl aşteptau scriindu-i din cînd în cînd că ar fi timpul să se însoare, să nu mai umble pe la femeile altora, o fi el bihorean dar tot omul e mai tare decît altul la el în casă. Nici Văsîi nu era însurat. De fapt era cazul să se însoare mai întîi el. Lucrase undeva la Bălan în mină, acolo nu prea avusese timp de însurătoare, apoi venise aici, bărbaţi erau cu duiumul, femeile puteai să le numeri pe degete . . . Apoi îl adusese şi pe Văsîi. Acesta avea de gînd să-şi facă o casă cu douăsprezece camere. Nici mai mult şi nici mai puţin . . . În fiecare lună trimetea salariul întreg acasă la părinţi. Îi era teamă să-l ţină la el. Nici la CEC nu voia să-i pună . . . Încăpăţînarea lui Văsîi ajunsese de pomină pe şantier . . .

Tatăl lor avea zece capre pe care le păştea de dimineaţă şi pînă seara prin mărăcinişurile din preajma orăşelului, ele aduceau brînza pentru casă, mamă-sa lucra cu ziua la o cooperativă de invalizi, ea, fiind destul de întreagă la trup şi la minte. Ai lui Măciucă erau numeroşi în Aleşd şi împrejurimi. Neamuri multe şi pierdute. Tatăl lor nu se lăsase toată viaţa urnit de acasă. La nunta părinţilor lor, petrecută prin anii războiului, murise un flăcău tăiat de cuţite. Se spune că la nunta la care moare un om, căsătoria respectivă nu rezistă în timp. A părinţilor lor rezistase, ei erau de-acum doi flăcăi în toată puterea cuvîntului, doi flăcăi plecaţi de-acasă pentru a construi termocentrale . . .

Şoseaua era liniştită, nici o maşină nu se vedea cale de cinci poşte. Întuneric, întuneric de să-ţi bagi mîinile în ochi, parcă cineva scurgea smoală de pe vîrful unui munte imaginar. Mai avea destul de mers, corpul îi era sfîşiat de un fel de lene amestecată cu o foame cumplită. La masa lui Coniţa stătea acum Văsîi. Se iubesc şi după aceea beau din vinul roşu pe care Co-

nița îl scoate dinainte din beci și-l ține să se răcorească în ciutura fîntînii . . .

Sfîrșeala din trup nu avea de gînd să-i treacă, îi trecu prin gînd să se întindă pe iarba bogată, amestecată cu praful muntelui cărat la vale de mașini. Se așeză pe un butuc de brad. Stomacul se mai liniști puțin, sîngele începu să-i circule din nou prin trup cu repeziciune. Văzu o luminiță dinspre Colonie și se bucură ca un copil care descoperă pentru prima dată focul și binefacerile sale. Hotărî să aștepte acolo pe butucul de brad sosirea luminiței care parcă se tîra înaintea lui, venea încet, o înghițeau din cînd în cînd cotiturile neașteptate ale drumului de munte. Își ridică tîmpla dintre palme, respiră adînc, se pregăti să întîmpine cum se cuvine luminița albicioasă a drumului. Părea din ce în ce mai mult să fie o simplă lanternă de buzunar, lupa era reglată să bată cu razele împrăștiate, bucățile, săgețile de lumină sfîrtecau noaptea la cîțiva pași. Lumina se bălăbănea cînd într-o parte cînd în alta și se apropiaseră îndeajuns ca să poată observa că de fapt e vorba de două trupuri omenești care se hîrjoneau în mers, se prindeau unul de altul cu mîinile, descriau sărituri acrobatice în văzduh, se linișteau iarăși pe pămînt, parcă contopindu-se într-un singur trup. Mai întîi îl cuprinse un fior de teamă. Dacă e vorba de un strigoi ? Își aduse aminte că strigoii nu au trebuință de lumină. Ba chiar fug cît îi țin picioarele din calea ei . . . Începu să rîdă de prostiile care îi treceau prin cap. Cum putea să-i fie lui frică ? Asta e o glumă pe care o punea pe seama slăbiciunii care venea de la stomac . . .

Umbrele prinseră repede contur, văzu mai întîi boneta ostașului, boneta ostășească a bărbatului scurt și îndesat, apoi descoperi că umbra ce îl însoțea nu era altceva decît o femeiușcă subțire, o copilă îmbrăcată într-o rochie albă. Cei doi se liniștiră, nu mai țopăiau unul în jurul celuilalt, se strînseră unul în altul, îl ocoliră pe partea cealaltă a drumeagului, încercară să-și vadă de drum, temîndu-se parcă de umbra de pe buturugă. Ion Măciucă se înfurie. Ce naiba le-a făcut el de îl ocolesc ca pe un hoț de drumul mare. Strigă pentru a-și elibera furia neputincioasă care îl cuprinse din senin, precum îl prinse și sfîrșeala de mai înainte :

„Măi cătană, mă auzi . . . ? Pune mă fata jos să se odihnească un pic. N-o du ca vîntul și ca gîndul pînă acasă . . .“

Cei doi nu-i răspunseră. Își vedeau mai departe de drum. Întinseră pașii ceva mai repejor, la un moment dat, fata se des-

prinse de soldat și o rupse la fugă în noapte. Bărbatul o urma cu pași mari și repezi, un fel de fugă camuflată de felul ciudat în care își mișca picioarele spre înainte. Parcă era hotărît să-i acopere cu orice preț fuga... Îi părea rău că-i speriase. Ar fi vrut să le strige să-și vadă liniștiți de drum dar parcă îi pierise glasul. Zîmbise în adîncul ființei sale și își puse din nou capul în palme. Nu mai voia să-i vadă pe cei doi și luminița lor cum se depărtează înspre orășel... Stătu așa vreme de aproape un sfert de oră după care se sculă și își continuă drumul. Începu să adie un vînticel cald dinspre munte. Își descheie cămașa pentru ca trupul său tînăr să simtă vîntul slab și își lungi pașii. Trebuie să fie ora trei. Își lăsase ceasul electronic în baracă. Și-l uitase tocmai pentru a nu se uita toată noaptea la el. N-ar fi vrut să fie torturat de cifrele fosforescente ale mașinăriei drăcești. Îi trebuia o noapte de dragoste înfocată, lipsită de alte gînduri, o noapte în care omul ce muncește toată ziua — să se abandoneze cu totul în brațele cosmice ale femeii. Dintre toate acestea ieșise doar o noapte de drumuri, nervi și oboseală. Toate motoarele lumii parcă intraseră în pămînt, nici unul nu avea de gînd să-i iasă înainte, nu voia să-l ajute pentru a ajunge mai repede în colonie, în patul de fier al barăcii comune. Acolo să se trezească peste noapte, să iasă din baracă, să facă zece genoflexiuni, să tragă în piept aerul rece al muntelui, să-și golească plămînii de aerul greu ce se făcea peste noapte în interiorul barăcii, mirosul de picioare obosite sau nespălate...

Începuse să-i placă viața pe șantier, îl anunțaseră cei de la personal că i-au făcut și carnet de muncă, de-acum e un om serios, încadrat în cîmpul muncii, curge vechimea și banii se adună pentru casa mult visată. Totodată, termocentrala se ridica lîngă umerii săi, începuse lucrul aici din momentul cînd nici o construcție nu se ridica mai sus de genunchii săi, atunci au început să fie aduse utilajele, mașinile uriașe pentru decopertare, atunci începuseră să vină oamenii, să curgă de pretutindeni oameni de toate meseriile și obiceiurile. Cei mai mulți au rămas și se află și acum pe șantier, cu unii s-a împrietenit, alții au plecat după o lună-două, s-au dus cine știe unde, n-a mai auzit de ei ; doar pe unu Răileanu l-a mai întîlnit în orașul Doctor Petru Groza, lucra acolo la o carieră de marmură ca șofer, stătuse cu el la un pahar de vorbă și pînă la urmă omul recunoscuse că-i părea rău după șantierul de la C., după minunăția ce se făcea acolo, părea nemulțumit de munca lui, de simplitatea muncii

sale, aceea de a cără cu autobuzul muncitorii care intrau în schimb, îi culegea de prin satele apropiate, pe alții îi lua chiar din oraș, îi ducea la carieră și după opt ore îi aducea înapoi, îi lăsa în centrul satului și el pleca imediat spre casă...

Se despărțise de Răileanu avînd în suflet un sentiment de superioritate față de el, șoferului îi părea rău că părăsise șantierul și se bucurase că îl întîlnise pe Măciucă. Asta însemna că el, Ion Măciucă, om ce terminase șapte clase elementare și după aceea se ocupase de crescut animale, era superior față de șoferul în uniformă... Acum putea să-și aducă bine aminte că în primele zile îi trecuse și lui prin minte să plece de pe șantier, să se întoarcă la animalele lui, la pădurea ce aștepta să fie tăiată și replantată cu puieți mici pe care el obișnuia să-i mîngîie în fiecare primăvară pînă ce arborii îl întreceau în înălțime, atunci se mulțumea să-i privească de aproape, să se bucure de rădăcinile lor care pătrund din ce în ce mai adînc în pămîntul pietros al Carpaților. De aceea, la începutul șantierului cînd trebui să sacrifice o mulțime de arbori falnici îi păru rău, se certă cu inginerul de la decopertări, acesta îi explică seara în baraca unde își avea sediul secția lor, cum stă treaba, că numai aici se poate face o termocentrală, că uriașa uzină pentru produs lumină nu se putea construi pe vîrful copacilor, că era absolut nevoie să se construiască aici o uzină pentru lumină... Plecase de la inginer fără să-i răspundă dacă a înțeles, toată noaptea se gîndise la uzina de lumină, cum o numise inginerul lor, pînă la urmă ajunse la gîndul că asta e viața arborilor — să fie tăiați și duși acolo unde se face hîrtia sau garniturile pentru mobilă, să se mute de aici așa cum s-a mutat el de acasă pentru a ajuta la construcția termocentralei, pentru a pune mîna la construcția unei uzini de lumină... Asta era viața lui și se bucura pentru ea. Chiar dacă în primele zile se plictisise sau se revoltase împotriva tăierilor de arbori, apoi se obișnuise cu ritmul șantierului de aici care nu se asemăna cu nimic din viața lui de pînă acum, legase și cîteva prietenii. La prima retribuție făcuseră un chef de pomină și pe el îl duruse capul trei zile, i se făcuse scîrbă chiar și de culoarea gălbuie, care la început îi plăcuse, a coniacului Calipso, un fel de lichior de care te durea capul a doua zi după ce ai băut. Băutura fusese pentru el o alinare a

oboselii de peste săptămînă, apoi se plictisise de ea, erau destule lucruri noi care îl puteau atrage pe şantier, ieşea de multe ori şi duminica pentru a cerceta utilajele care sosiseră deja, încerca să priceapă cum vor fi montate, cum funcţionează, care din ele sînt principale pentru viitoarea uzină de lumină, stătea pînă tîrziu între ele, îi venea să le mîngîie cu palma, să le deseneze în praful de calcar al muntelui . . .

Ajungea tîrziu în cabană, cînd toţi ai lui dormeau, era o liniște spartă doar de sforăitul bătrînului Alboşi, bărbosul Alboşi care mai avea cîteva luni pînă să se pensioneze, omul cu stomac de fier, lucrase în tinereţe la un circ ambulant ca „înghiţitor de săbii", dădea şi astăzi cîte o mică reprezentaţie duminica sau în zilele cînd ploaia îi împiedeca pe oameni să iasă la lucru pe munte. Desigur, nu mai avea îndemînarea din tinereţe şi nici măcar sabia pe care o folosea atunci, se folosea de o vergea subţire şi lungă de jumătate de metru, uşor îndoită probabil pentru a pătrunde mai uşor prin gîtul său care în asemenea ocazii devenea atît de vertical o dată cu trupul încît te puteai înspăimînta, cei mai mulţi erau trecuţi de fiori cînd bătrînul începea să se pregătească pentru reprezentaţie. Ion Măciucă nu crezu nici o iotă din ceea ce spuneau oamenii că ar face Alboşi, pînă cînd într-o sîmbătă seara participă şi el la înghiţirea sabiei, se miră multă vreme după aceea de talentul bătrînului care le era tuturor atît de apropiat şi simpatic. Dealtfel, Alboşi cunoştea o mulţime de întîmplări din lumea circului, întîmplări pe care le povestea cu plăcere celor care îl ascultau pînă tîrziu în noapte. Bătrînul se învoise ca după ce iese la pensie să rămînă cu ei pe şantier, să le facă curat în baracă, să le procure mîncare din oraş, să aibă grijă de toate problemele gospodăreşti ale echipei. Şi aşa nu avea nici o rudă la care să se retragă. Ceilalţi au primit cu bucurie propunerea lui Alboşi, au ciocnit în cinstea hotărîrii bătrînului cîte un pahar cu bere, era duminică, bătrînul ţinuse să-i invite la o bere cu prilejul comunicării hotărîrii sale.

Dar acum ei erau departe, probabil că dormeau duşi în lumea visurilor proprii, baraca se zguduia sub tirul de artilerie al sforăiturilor lui Alboşi. Cînd începea acesta să sforăie îşi puneau păturile pe cap sau îşi înfundau urechile cu vată. Oamenii îl iubeau cu toate sforăiturile care îi făcuseră pe mulţi să se

mute din baraca bihorenilor. Bihorenii sadea rămaseră tari și mari pe baricada lor, sforăitul nu-i alungase niciunde. Împreună dormeau, împreună se strecurau dimineața de sub pături afară, își turnau unul altuia cîte o vadră cu apă pe cap, se ștergeau meticulos cu prosoapele grele din cînepă sau în țesute mărunt, apoi apucau drumul cantinei unde își sorbeau repede ceaiul, cafeaua cu lapte, își mîncau untul cu pîine, margarina cu pîine, marmelada sau mai știu eu ce altceva li se servea la dejun. Uneori uitau ce au mîncat de dimineață, se întrebau unul pe altul, unii își aduceau slănină de acasă și mîncau din nou, pe la unsprezece făceau o pauză scurtă și în jurul lor mirosea cale de o poștă a usturoi și ceapă, a slănină afumată . . .

Viață pe șantier, un ziarist scrisese odată un articol despre ciudatul lor mod de a munci, despre forța și încăpățînarea ce o degajau în jurul lor acești oameni, despre metrii cubi de pămînt pe care îi dizlocă un bihorean într-o zi lumină. Faptele lor puse în ziare le vedeau ușor străine de ființa lor, acesta e modul nostru de viață, ce aveți cu noi ?, muncim și ne vedem de treabă, numele lor trecute cu litere mai groase decît restul articolului, le-au reținut, unii au trimis cîte un ziar acasă, să vadă și cei de acolo de ce fapte sînt ei în stare . . . Pe urmă au uitat de ziar, faptele lor nu trebuiau reținute în desagi, faptele lor erau pe șantier, se petreceau în fiecare zi acolo pe munte . . .

Numai Alboși păstrase un ziar, îl împăturise mărunt strecurîndu-l printre batistele noi pe care le primise la moartea fratelui său. Nu mai avea pe nimeni în satul acela din județul Covasna, frate-său murise ars de viu sub streșinile casei părintești. Nu mai avea de ce să se întoarcă acasă, casa nu mai exista iar el era prea bătrîn pentru a se mai apuca de alta. Moartea fratelui său îl legase și mai mult de confrații între care își muncise ultimii ani dinaintea ieșirii la pensie . . .

Ion Măciucă fusese de față cînd Alboși își depusese cererea de pensionare, plîngea de bucurie că ceilalți acceptaseră să rămînă cu ei pe șantier. Seara, bătrînul dăduse cîte o bere la fiecare, berea fusese caldă, parcă o simțea și acum aproape clocită în gură. Scuipă direct pe un tufiș de brad ce încerca să se desprindă din stîncă, lungi pașii și încercă să adoarmă în mers . . .

19.

Telefonul din biroul maiștrilor zbîrnii scurt și strident. Cineva ridică receptorul și astfel toată suflarea aflată în ședința de comandament află că în incinta șantierului, către colonie se îndreaptă o mașină a miliției. Strat, care ridicase receptorul, îl mai întrebă pe portar dacă e o mașină de circulație sau o dubiță obișnuită. Portarul mormăise ceva nedeslușit, așa că în minutele următoare toată lumea se gîndea ce fel de mașină o fi intrat în șantier, pe cine caută, cu ce probleme au venit milițienii. După acest telefon, nu-i mai ardea nimănui de ședință, toată lumea ar fi vrut să se afle în jurul mașinii, să vadă, să audă pe cine va căuta mașina miliției. Unii merseră cu gîndul că poate e vorba de un mic accident provocat de un șofer de pe mașinile grele care ciocnise ușor o Dacie, alții avură părerea că de fapt e vorba de moartea lui Boton, moarte care îi răscolise pe toți, îi umpluse de ură față de posibilul criminal. Se aflase de la Strat că procurorul conchise în cercetările sale că e vorba de o crimă, o crimă odioasă, probabil careva dintre subalternii maistrului se răzbunase pentru cine știe ce fleac, luase viața unui om care aștepta să-i facă nevasta un copil, lăsase femeia singură pe lume să crească pruncul, moartea fusese tragică, meșterul zidarilor murise după ce înghițise o mare cantitate de apă de var, apă tulbure care se scursese ca un pîrîu din gura mortului atunci cînd îl traseră afară și îl întoarseră cu picioarele în sus. Cele mai multe glasuri susținură că e vorba de moartea lui Boton, precis au venit să-l aresteze pe criminal, sau au venit doar pentru continuarea cercetărilor, instinctiv fiecare se gîndi unde fusese în noaptea cu pricina, dacă au un alibi cît de cît în fața legii. Zidarii fuseseră luați în primire de un băietan subțire și blond ca un neamț. Înainte de accident fusese șef de echipă la lucrările ce se executau la mari înălțimi și mîna dreaptă a lui Boton. Acum ședea cu capul în palme pe scaunul de lîngă fereastra barăcii unde-și țineau operativa. Au plecat cu toții într-un tîrziu, și lui nu-i mai venea să se mai desprindă de lemnul acelui scaun. Veni o femeie și-l anunță că e chemat la inginerul-șef. Se întrebă în gînd : „Ce o fi dorind ?"

după care se urni din loc, traversă terenul viran dintre cele două barăci și intră în cea a inginerului-șef. Dădu nas în nas cu un subofițer gras și tuciuriu. Acesta îl luă în primire încă de la ușă, îl invită în camera de alături. Prin peretele subțire se auzeau voci care discutau în contradictoriu. Una dintre ele avea un timbru gros, puternic. O recunoscu a fi juristconsultului Ponta care discuta foarte aprins cu cineva. De fapt se auzeau mai multe voci, înseamnă că în birou se aflau mai multe persoane. Probabil, erau milițienii veniți cu mașina pe care o anunțase portarul șantierului. Da, sigur, aceștia erau, veniseră pentru moarte lui Boton. Subofițerul se simțea ca la el acasă, îl pofti să ia loc, împinse ceva mai încolo trei caschete și un radiotelefon portabil cu antena scoasă afară din teacă. Aparatul pîrîi ceva nedeslușit. Părea a fi o voce. Subofițerul răsuci două butoane și drăcia amuți. Dintr-o geantă micuță scoase un dosar subțire și îl așeză pe masă. Îi întinse o coală albă de hîrtie și îl îndemnă să scrie o declarație cum a fost în seara morții lui Boton, unde s-a aflat el, dacă a știut unde avea de gînd să meargă fostul lor maistru, cine îi erau dușmani din cadrul zidarilor, cu cine se certase în ultima perioadă, cine îl amenințase, tot, tot ceea ce știe a fi adevărat... Orice cuvînt al dumitale va fi întors pe toate părțile, cercetat cum se cuvine, vor fi interogați cei cu care se certase maistrul și va fi tărăboi pînă la prinderea ucigașului. Nevasta mortului venise pe șantier și își ceruse lichidarea, mai mulți oameni slabi de înger de pe șantier se speriaseră și cîțiva chiar ceruseră să plece de aici... Așa nu mai merge tovarăși, mîine, poimîine vine cineva și ne dă și nouă în cap, de unde știm că nu ne vine rîndul și nouă, atunci de ce să mai stăm aici, să ne luăm catrafusele și pe-aici ți-e drumul... De lucru găsim berechet, șantierele sînt în floare...

Asemenea opinii defavorabile șantierului ajunseseră și la urechile directorului, i le spusese secretara Fifi, le adusese din autobuzul cu care domnișoara venea de la O. în fiecare dimineață și i le turnase în loc de ceai, în zori...

Iată, acum, el, urmașul lui Boton la cîrma treburilor zidarilor de pe șantier, maistru faianțar lăsat de meserie din pricina unei femei iubite și nerecunoscătoare, el, omul care răspundea la numele de Ghiță Miriștean, nume pe care și-l scrisese pe coala albă de hîrtie din fața sa, în colțul din dreapta sus, așa cum dădea extemporale la școala primară din Salonta, trebuie să scrie prima declarație cum și ce s-a întîmplat cu fostul lui șef, bietul,

grăsanul de Boton, îngropat ieri cu mare pompă șantierească, o mașină uriașă i-a cărat sicriul spre cimitirul din deal, cimitirul de după Maial, lume multă a împînzit dealurile de la poalele muntelui, au împestrițat cu hainele lor cîmpul verde-brun al muntelui termocentralei...

Miriștean își sugea de zor capătul pixului doar-doar i-o veni ceva inspirație. Nu știa ce să scrie. Nu dăduse niciodată o asemenea declarație. Mai cu seamă că de față se afla și milițianul care se prefăcea nepăsător la zbuciumul său. Se făcea că privește în tavan, dar de fapt îl cerceta atent. Îi prindea reacțiile. Se hotărî totuși să scrie cu litere de tipar tocmai sus de tot, ca și cum s-ar fi pregătit să scrie fila aceea întreagă : DECLARAȚIE. Mai suci de cîteva ori pixul dar fără nici un rezultat. De emoție nu-și aducea aminte ce făcuse în ziua morții fostului șef. Scoase din buzunar carnețelul pe care începuse să-și pontexe oamenii și scotoci prin filele sale soioase doar, doar va găsi o salvare. De fapt căuta să cîștige și ceva timp. Să nu zică omul pus să păzească legea că își fabrică acum un alibi. Că nu are unul adevărat... Orice om serios are o micuță agendă în care își scrie o parte dintre problemele importante pe care le are de făcut, pe care le-a realizat... Așa și el... Cine știe ce gîndește milițianul !

Dintre file nu căzu nici o idee, căzu doar un bilet de autobuz cu care venise de la R., îl prinse între degete și îl ascunse cu oarecare fereală în buzunarul de la piept al salopetei. Da. Asta era. Boton îl învoise cu de la sine putere să meargă în oraș să aducă vodcă poloneză pentru toată echipa. Prima luată de colectivul zidarilor se transformase în două genți cu sticle de vodcă, genți pe care el le cărase singur pînă la autogara din B. apoi se certase cu șoferul că nu avea unde să le pună. Nu voise nici în ruptul capului să pună gențile cu sticle în port bagajul de sub autobuz. Doamne ferește ! Dacă se sparg. Se duce dracului bunătate de licoare albă și fără de miros, bunătate pregătită pentru sărbătorirea celor patru muncitori din echipa lor. Sărbătorirea se organizase pentru după-amiază cînd vor ieși de la lucru, cei patru zidari din echipa lor nu se născuseră toți în aceeași zi, e adevărat, dar cu toții consimțiseră să-și serbeze ziua odată, colectivul harnic al zidarilor nu se dădea în lături nici de la muncă și cum vom vedea nici de la distracții...

Pînă la urmă șoferul acceptă și astfel cele două genți cu sticle ocupară un scaun din față care de obicei era rezervat pen-

tru I.T.A. Așa, afacerea se termină repede, risca să rămînă pe jos, cu trenul trebuia să călătorească o noapte întreagă. Cel mai grav lucru era acela că nici nu mai putea ajunge pînă seara cînd se programase sărbătorirea celor patru colegi ai lor . . .

Cînd ajunse pe șantier în dreptul barăcilor, zidarii tăbărîseră pe el într-o clipă să-i ia bunătatea de vodcă. Boton îi dăduse la o parte și numără mai întîi sticlele cu licoare, ceru lista celor care contribuiseră cu bani pentru sărbătoriți. Aceștia pregătiseră și cîte o mică gustare, așa că după masa de seară, urmă banchetul de sărbătorire, fiecare primise cîte o gustare, o bere și vodcă. Benchetuiseră pînă tîrziu, nu mai știa care și cum se împărțiseră, unii au plecat mai repede, alții au rămas să sugă și ultima picătură din sticlele de jumătate. Boton fusese printre ultimii care plecase. Băuse mai mult decît toți, fiecare se simțea dator să-l cinstească pe șef. Mai ales că șeful era încă sub imperiul veștii plăcute pe care i-o dăduse nevastă-sa, aceea că va avea un copil, bucurie pe care și-o aminti cu plăcere imediat ce băuse cîteva sute de vodcă. Plecaseră pe rînd, chiar doi dintre sărbătoriți se ușchiră mai repede decît trebuia, îi căutaseră peste tot dar fără nici un folos.

Boton plecase cîntînd : „Tinerel· m-am însurat / tinerică mi-am luat . . .“ El, Ghiță Miriștean, adunase sticlele goale și le introdusese în doi saci pe care îi așezase în holul cantinei cu gîndul ca în una din zilele următoare să le ducă în oraș. Apoi o luase de-a dreptul către baraca femeilor și nu-și aduce aminte nici acum în ce pat adormise. Îl văzuseră amețit de-a binelea și nu-l scoseseră afară, din milă. Să scrie asta în declarație ? Să scrie altceva ? Oricum intuia că se află într-o mare încurcătură. Milițianul îl privește cu oarecare milă și-l îndeamnă să scrie mai repede că „pierdem timpul“. Mai adăugă rîzînd : „Timpul e cel mai bun detectiv. Cu cît e mai scurt cu atît e mai mult în folosul adevărului. Dacă îl iei din scurt reușești totul. Dacă aștepți să treacă pe lîngă tine ca trenul pe linie, ca un marfar printr-o gară plină de călători, atunci n-are nici un rost să mai cauți. Te faci filosof de doi bani și cauți, între măselele adevărului, puricii . . .“

Spusele milițianului îi plăcură și parcă mai deschiseră atmosfera ce părea încărcată la maximum în acea încăpere. Chiar zîmbise ca să fie mai pe placul omului în uniformă. Apoi se înfurie și înjură mișcîndu-și buzele ca într-un spasm. Ceru în gînd iertare mortului că va trebui să spună adevărul cam nefa-

vorabil intrării acestuia în rai, și se apucă să scrie așa cum își derulase filmul memoriei de acum cîteva zile. Făcu cîteva mișcări cu degetele de la mîna dreaptă, încercă să le aducă pe calea cea dreaptă a scrisului caligrafic, atunci văzu că la arătător are și acum o rană urîtă de tot, își zdrobise cu ciocanul unghia, încercase să pună niște cărămizi sparte în două, într-un zid, pentru a face economie de materiale. Economia se răzbunase pe degetul arătător care acum îl incomoda și nu putea să-și controleze cu rigurozitate scrisul. Rîndurile erau strîmbe, coborau o dată cu fiecare centimetru de înaintare în alb, în curînd avea să ajungă la colțul de jos din dreapta. Schiță un gest care putea să însemne și ruperea paginii dar omul în uniformă îl întrerupse la timp cu vorbele : „Las' că-i bine și așa. Adevăr să grăiască pagina dumitale... E bine, numai adevăr să grăiască..."

Lui Ghiță Miriștean îi veni dintr-o dată rău. Stomacul i se întoarse pe dos și acum melcuia înspre gît tot ceea ce avea în el. Simți un gust de salivă amară sub limbă, o înghiți și se rușină pentru starea lui deloc bărbătească. Ce naiba se întîmplase ? Mîncarea să fi fost de vină ? Sau mai vechea lui gastrită ?

Milițianul îl văzu că-și tot frînge stomacul în palme și îl întrebă mai mult rîzînd : „Doar nu ți-o venit rău, prietene ? Se știe că unii răufăcători cînd sînt prinși încep să vomite. E vorba de o reacție firească a organismului sănătos asupra minților tulburate la un moment dat ale omului respectiv..."

Auzi dădăceala pretins filosofică a milițianului dar nu o luă în seamă. Ieși din birou și aplecat mult de spate se duse în spatele barăcii... Milițianul ieșise după el, îl privea din ușa barăcii. Îl compătimea zîmbind.

Încetul cu încetul se liniști, aerul curat de afară avu o influență fastă asupra organismului, în stomac simți ultimele zvîcnete din ce în ce mai slabe. Se întinse de-i pîrîiră oasele și apoi se chirci, se făcu mic de tot așezîndu-se pe o piatră în formă de uluc. Milițianul scoase o hîrtie din porthart și acum citea cu atenție. Nu-l mai privea. Și stomacul, gol pe dinăuntru se mulțumea să rumege în gol. Se rezemă de peretele barăcii, o simți rece, frigul îi făcea bine, atunci observă că are și fierbințeală, numai de nu s-ar îmbolnăvi acum, ce vor spune oamenii dacă se mai găsesc doi-trei care cred că lui, criminalului i se face rău cînd este descoperit, dacă femeile nu recunosc din pudoare că el a dormit în baraca lor. Va cere procurorului să nu facă publice rezultatele anchetei. Ce vină are el că fostul său șef a mu-

rit într-o groapă cu var ? În fond cine naiba l-a pus pe inginerul-şef să-l numească şef peste zidari tocmai pe el. Poate de asta îl şi cercetează în aceste clipe pe el. Brusc începu să rîdă. În fond de ce şi-ar face probleme atîta timp cît este convins că nu are nici o vină ? E o întrebare dificilă . . . Nevinovăţia tot va ieşi la iveală pînă la urmă. Indiferent de felul şi timpul cercetărilor. Miliţianul ăsta care se face că citeşte o hîrtie scrisă de mînă e omul care i-a pricinuit această stare de teamă, de complex al vinovăţiei. De fapt ce să facă şi ei. Trebuie să caute un ac într-un car cu fîn. Pînă nu crezi sau nu creezi un cerc al bănuiţilor, nu ai cum să începi cercetarea . . . De unde să începi ? Miliţianul nu pare a fi un om rău. Dimpotrivă. E şi el un om ca toţi oamenii. Bănuieşte glumind : „Gata, tataie, te-am prins. Degeaba te mai ascunzi după degetele unui alibi cu femei măritate gata să te salveze pătîndu-şi ele, familiile . . .“

Adevărul e că el, Ghiţă Miriştean, ar cam fi cazul să se liniştească o dată, să nu mai bea nici cele trei-patru beri pe săptămînă, să-şi aducă nevasta pe şantier, să-i găsească un loc la sudori electrici, acolo e mai uşor pentru o femeie, aşa ar cîştiga un ban în plus, ar mînca mîncare gătită de nevastă-sa, ar scuti o mulţime de bani pe care îi strică la cantină, poate că ar reuşi să strîngă nişte bani, un CEC, două de cinci mii, poate că pică o maşină din alea noi, să-l vezi atunci pe Ghiţă Miriştean cum l-ar privi de la volan pe acest miliţian şi i-ar striga : „Ce faci, colega, vrei să te duc pînă undeva ?“ şi cînd miliţianul ar veni către maşină, plin de încredere şi speranţă ar accelera puternic, i-ar striga în nas : „Îţi aduci aminte tataie că mă bănuiai de crimă ? Pe mine, domnule, pe mine care sînt fricos ca o muscă ? Tu ştii că n-aş fi în stare să tai nici un pui de găină ?“ Aşa ar face, i-ar da bice motorului de sub el, s-ar aşeza la drum lung făcînd cu mîna semne de adio către omul îmbrăcat în albastru . . . Dar deocamdată se întîmplă altceva. Miliţianul i-a pus mîna pe umăr şi îi face semn să se întoarcă la coala de hîrtie care îl aşteaptă plină de încredere. Adică nu e chiar goală, e scrisă pe jumătate, mai are de scris unde a plecat după ce au terminat aniversarea colegilor. Asta era şi cea mai grea treabă dintre toate. Cea mai delicată şi greu de crezut, de aşternut pe hîrtie. Era fisura alibi-ului pe care îl avea. Se sculă totuşi ca pentru a merge la moarte, urcă cele două trepte şi păşi în biroul pe a cărui tăbliţă de pe uşă scria „Mecanic Şef“. Coala era tot acolo, n-o luase nimeni şi nici nu căutase nimeni să o completeze,

să-l scape pe el de chinurile continuării. Așa că reluă rîndul mîzgălit, adăugă episodul din dormitorul femeilor, îl scurtă cît putu de tare. Reciti totul din nou, i se păru că n-a fost destul de explicit, voi să adauge ceva între rînduri, milițianul îl opri, apoi îi făcu semn să continue fără să șteargă ceva din textul încropit pînă acum.

Îi venea greu să continue. Simțea în buricele degetelor o mîncărime neobișnuită, îl furnicau o mie și una de gînduri sau sentimente, nici el nu știa prea bine despre ce e vorba. Important era că ființele acelea mărunte i se strecuraseră în sîngele bolnav de greață, îi asaltaseră mintea obosită. În fond, el, Ghiță Miriștean, era un om slab, de ce n-ar recunoaște că a băut cam mult și a dormit în cabana femeilor ? De ce să nu recunoască acest lucru ? Din pricina pudorii ? Nu e cazul de această dată. I-au fost milă de el pentru a-l alunga în noapte. L-au lăsat să doarmă acolo pe o saltea . . . Cel puțin așa credea, deoarece dimineață s-a trezit pe o saltea fără cearșaf pe coridorul din fața dormitorului. Își adunase hainele de pe pervazul ferestrei, de peste tot și plecase furios și rușinat să nu care cumva să-l vadă cineva. Auzise cîteva chicoteli în urma sa dar nu se întoarse să vadă cine era.

Mai adăugă două rînduri la declarația care parcă nu se mai sfîrșea, o reciti pentru a nu știu cîta oară, repetă în gînd ideile principale pe care trebuia să le atingă, să aibă mare grijă de punctarea celor mai importante probleme din care să rezulte că nu e vinovat, să fie scos încă de la început din cercul amarnic al bănuiților. Cum ar mai putea conduce echipa zidarilor dacă s-ar răspîndi pe șantier ideea că el, șeful zidarilor de acum, e bănuit de omorîrea lui Boton ? Ar spune lumea că l-a omorît pe șeful său pentru a-i lua locul . . . Și n-ar fi deloc ușor cu o asemenea bănuială în spate . . .

Pornind de la aceste adevăruri se putea ajunge pe căi drepte exact la întărirea bănuielii de deasupra lui. Trebuia să discute asta cu milițianul, dar nu, mai bine va discuta cu șeful acestui plutonier prea încrezut să se poată discuta de la om la om. Mai bine ar fi să vorbească cu directorul Albu. Doar nu-i este indiferentă situația ce se ivise pe șantier. Dacă le va spune el să-l lase în pace poate că chiar îl lasă în plata domnului să ridice mai departe ziduri. Milițianul ar putea să sfîrșească prin a-l închide pe Ghiță Miriștean între propriile ziduri . . . Ce bine e că el, Miriștean Ghiță, zidar de meserie de o bună bucată de

timp, n-a lucrat niciodată la zidit puşcării. În fond procesul de execuţare a zidului este acelaşi : pun bula să vadă dacă zidul e drept, pun sfoara, mortar, aşază cărămidă peste cărămidă, cărămidă lîngă cărămidă, măsoară cu metru dacă zidul iese destul de gros, mănîncă prînzul acolo pe zidurile care sporesc de la o zi la alta, urcă pînă la cer, pînă acolo unde nu mai reuşeşte nimeni să se urce...

Alungă cît colo gîndurile păcătoase adăugă zece rînduri la declaraţia sa, o reciti de la mijloc pînă în final unde semnase citeţ. Puse data şi o întinse plutonierului care mai mult i-o smulse din mînă. Asta după ce în ultimele clipe păruse absent la ceea ce face el, Ghiţă Miriştean... O împături frumos şi o băgă în porthartul încăpător. Îi spuse că poate merge liniştit la treaba pe care o are. Nici măcar nu catadixise să i-o citească. Îşi rezerva probabil plăcerea pentru mai tîrziu. Sau o păstra pentru superiorii săi, nu era curios să afle ce spun oamenii şi cum se rostesc adevărurile lor.

20.

Ceasul de pe măsuţa improvizată arăta orele douăsprezece şi un sfert ; din încăperea cealaltă se auzea un sforăit îngrozitor. Eufim nu mai putu să suporte grohăitul aerului prin nările sau traheea vecinului său de baracă. Bătu zdravăn cu pumnul în peretele de lemn, auzi dincolo un fel de mişcare, probabil că şoferul se trezise şi acum nu ştia de ce anume. Probabil se scula se în capul oaselor şi se uita întrebător prin cameră. Ceilalţi doi erau plecaţi de pe şantier. Îi văzuse dimineaţă cînd aşteptau o maşină de ocazie pentru a merge la O.

Acum, Ioneţii erau pe drumul către casă, probabil căpătaseră cîteva libere şi căutau să profite de ele, iar el, Eufim, se gîndea la ei, sforăitul de dincolo se mai liniştise, se auzea un fel de bîzîit ca de bondar gata să-şi dea duhul prins între pînzele

groase ale unui păianjen ce îl privește sticlos înainte de a se apuca de supt. Aprinse veioza făcută din carton de ambalaj, luă de pe măsuță *E noapte și e frig seniori* și începu să citească de unde rămase aseară :

„O, desigur că-mi veți spune ; dar cîți alți filozofi, înaintea lui Louis Althusser, n-au parcurs zone de umbră similare, chiar dacă nu neapărat finalizate într-o crimă, și a căror operă azi ?, la ce salvare atunci să mai apelăm, pentru a fi, pentru a redeveni noi înșine ?

Dar n-am fost elevul lui Althusser, nici adeptul filosofiei lui, el, pentru mine, la această oră nu-i decît un simplu simptom, nu îndrăznesc să spun al cărei alienări sau, dimpotrivă, al cărei iluminări, se pare că legile franceze nu pedepsesc o crimă săvîrșită în stare de demență, constatată, firește, prin analize și confirmată, firește, prin diagnosticieni de autoritate, legea mi se pare dreaptă, înțeleaptă, cum să condamni la moarte un om cu mințile întunecate ?, omul acela s-ar așeza în fața plutonului de execuție sau sub lanțul spînzurătorii, așteptînd ca într-o joacă de circari, s-ar amuza, ar scoate limba la judecător și la călău, ar fi ca o demență încercînd să contrarieze altă demență.

Dar de închisoarea beznei perpetue la care Althusser s-a condamnat singur cine o să-l apere ?, și care va fi, de-acum înainte deosebirea dintre filosoful criminal Louis Althusser și ceilalți criminali (unii chiar de rang foarte înalt) fără nici o filosofie . . .“ ?

Se opri brusc din citit. Urma capitolul 78. I se părură prea grele de adevăr aceste gînduri pentru a le amesteca cu altele. Nu voi să meargă mai departe pentru simplul motiv că i-a fost frică. Dacă după aceste cumplite adevăruri vor urma altele ? Unde va putea adăposti el în creierul obosit de atîtea adevăruri și pe acesta ? Creierul e obosit de noapte, e obosit de gînduri, de sforăitul vecinului nepăsător că în lume sînt criminali și filosofi, oameni și neoameni, morți și vii. Boton s-a dus pe lumea cealaltă fără să fie pedepsit pentru palma dată pe nedrept. Eufim învățase de mic un lucru mare. Să nu lași nimic nepedepsit. Biblia fusese o carte de neînțeles pentru el. Cum să întinzi obrazul pentru a mai primi o palmă după ce un ins ți-a dat o lovitură ? Asta i se părea imposibil. În fond cred că și Boton era adeptul acestei filosofii în afara Bibliei. Era prea brutal din fire pentru a respecta Biblia și conceptele ei. Pe un șantier e cu to-

tul altceva „N-ai timp să simți că mori". Parcă Alecsandri a spus asta. Poate a spus-o chiar un ostaș din războiul pentru independență. Poate că Alecsandri doar a preluat spusa unui om și a integrat-o în poemul său...

Citise toate cărțile lui Fulga dar nici una nu i s-a părut mai grea decît „E noapte și e frig seniori". Un jurnal de creație, o tăietură piezișă prin miezul viu al creației. Ar fi de dorit pentru această seară un roman ușor, un reportaj despre începuturi, o carte de interviuri neconvenționale. Creierul e obosit și are nevoie de clorofilă. Clorofila culturii și a inteligenței. Îi simțise primele irigări incomplete încă din liceu. În facultatea părăsită la timp, clorofila venea pe toate posibilele canale dinspre cărți. Școala înaltă se dovedea de o utilitate impresionantă...

Ismail... Da, Ismail era cel care îi apărea deseori pe pînza memoriei atunci cînd se aducea vorba despre facultatea lui. Ismail desenase facultatea ca pe un complex imposibil care îl indopa pe om cu tot ce îi era necesar și bineînțeles cu tot ceea ce nu-i era necesar. Desenul circulase prin amfiteatre, ajunsese pe mesele unor profesori care au fost amuzați de imaginația turcului. Către finalul labirintului reprezentat de facultatea desenată de Ismail, omul era înfățișat ca un ins flămînd umblînd cu gura căscată după o gură de aer proaspăt. Ismail sau altcineva notase dedesubt: „Un regat pentru o gură de aer proaspăt!"

Acesta era Ismail și el, Eufim nu-și putea da seama pe unde o fi în prezent Ismail, dacă a terminat cu bine facultatea sau a plecat și el pe undeva după o gură de aer proaspăt...

Hotărî să-l alunge pe Ismail cel ajuns probabil profesor de filosofie pe la Babadag sau împrejurimi și să se gîndească la altceva, dacă nu să citească ceva plăcut, ceva care să-l facă mai înțelept și mai bun.

Scotoci printre volumele de pe noptieră, nu găsi o altă carte care să-l intereseze în mod deosebit, deschise din nou *E frig și e noapte seniori*, de fapt chiar se lăsase răcoare, sufletul nopții începuse să bîntuie prin încăpere. Acum la țară cîntă cocoșii, flăcăii sar pîrleazurile și se ascund cu fetele prin tufele de lilac, prin grîul mărișor și de un verde închis. Dar asta nu e decît influența lecturilor. Da, sigur că da, lecturile îi pun în circă tot felul de imagini copilărești. De ce oare, noaptea, lecturile din copilărie sînt mai pregnante în memorie, se revarsă ca niște plante uriașe, plante carnivore, gata să hăpăie totul în calea lor? Fulga e un eseist sublim atunci cînd scrie proză. Nici o

carte de-a lui n-a fost mai bine scrisă decît aceasta. E frig . . . şi . . . e noapte . . . seniori. E fri-g şi e noap-te se-ni-o-ri, silabisi cu ochii în tavan, deschise cartea la întîmplare, citi o jumătate de pagină, se aşează cu faţa pe filele deschise, simţi un miros vag de cerneală tipografică şi încercă să-şi amintească cum arată autorul. Îl văzuse acum zece ani la Casa Scriitorilor, era frig şi el intrase cu teamă în casa de pe Calea Victoriei. Îl dusese de mînă Drăculea, bărbatul acela înalt şi sfios, omul care avea două facultăţi şi totuşi nu se decisese să se lase de meseria ingrată de pantofar. Lucra într-un gang al Griviţei, executa la comandă mocasini negri sau maro, nevastă-sa îi vindea tinerilor care se dădeau în vînt după aşa ceva. Gerul îi alungase din cafenea în cafenea, pe Victoriei vîntul făcea adevărate ravagii, împrăştiind zăpada pe maşini şi oameni. Au ocolit clădirea şi au intrat într-un gang continuat de un hol strîmt cu telefon pe peretele din stînga şi de acolo direct într-o încăpere de un maroniu închis, era cald şi fumul de ţigară plutea în nori uriaşi pe deasupra celor 10—15 mese, aproape toate ocupate la ora aceea. Drăculea făcu semn de salut către un bătrînel simpatic, profesor universitar, către un fost magistrat care acum se străduia de zor să înghită la mare repezeală ciorba care probabil frigea. Se aşezară la masa fostului magistrat, acesta privise cu totală lipsă de simpatie spre Eufim, Drăculea încercă să-i explice că studentul acesta e un băiat foc de deştept, băiat de-al nostru, ştie ce-i patria şi cît se întinde de-a lungul şi de-a latul, nu se mulţumeşte numai cu cerneala de tipar proaspătă, e respectuos şi merită atenţia noastră. Fostul magistrat îi întinse o mînă atît de uscată încît Eufim se miră cum o mai poate mişca din încheieturi, ce comenzi intime mai pot funcţiona sub pielea ca o muşama de culoare indecisă, cum reuşeşte acest om să se mai ţină pe picioare, cum reuşeşte să gîndească sub chelia aproape mumificată în chip natural.

Mai tîrziu venise şi Fulga. Omul cu ochelari, scund, greu dar oarecum sportiv, figură de domn stilat crescut în saloane dar şi în tranşeele celui de-a doilea război mondial . . .

Nu-i veni să creadă o poveste tare încurcată despre frontul din apus, începutul războiului, despre prizonieratul domnului Fulga, despre un general fioros ascuns sub figura unui stilat. Nu-l vedea pe acest om orbecăind prin tranşeele ultimului război, nu-l vedea închis de tatăl său într-un coteţ, unde i se aducea

o dată pe zi pîine și apă de către o mamă miloasă ca toate mamele...

Eșafodajul omului cunoscut din memorie se transforma repede într-un film despre conștiință. I s-a părut chiar că omul cu ochelari l-a privit insistent pentru o clipă, apoi privirea i-a alunecat pe deasupra, cine știe unde, poate că înspre cîmpurile de bătaie de odinioară, poate că în acel moment gîndurile i s-au oprit în fața unei treceri acoperite cu sîrmă ghimpată, poate că antenele omului viu pîndeau antenele morții bănuite a circula prea libere prin interiorul sîrmei ghimpate...

Mîncase un ficat aproape crud, îi fusese rușine să le ceară ospătarelor să-l mai prăjească puțin, băuse o votcă rusească, ascultase ce spuneau magistratul și prietenul pantofar... Peste toate aceste evenimente bătuse un vînt cald alternat de un vînt rece. Era vîntul domnului Fulga, generalul ascuns după un costum încheiat pînă sus, milităria îi dictase pînă și acest amănunt lipsit de importanță. Omul chinuit de costumul său chinezesc, chinuit de o mie și una de gînduri, absent la ce se petrecea în local, probabil că atunci își scria în gînd paginile memorabilei „E noapte și e frig seniori"...

Magistratul aduse vorba despre procesul lui Antonescu, despre cîinele roșu, despre cum arăta Mareșalul în boxa acuzaților de la Tribunalul Poporului.

Fulga plecase repede, parcă ceva îl aștepta undeva. Probabil că îndemnul „E frig și e noapte seniori"...

E noapte, șantierul se ascunsese sub faldurile întunericului, oamenii dorm sau visează, Eufim plînge sau rîde pe urma gîndurilor ce l-au năpădit așa deodată. Nu mai poate citi, ceva dinăuntrul său îi șoptește să nu se mai gîndească la nimic, să nu-și amintească nici o figură de om cunoscut, ce-ar fi să se gîndească la necunoscuții pe care îi va întîlni în viitor, cine știe ce gînduri au aceștia în legătură cu el, cît de mulți vor fi, ce ascund sub pulpanele hainelor de dimie, camgarn, stofă sau doc. Că viața e mai grea decît o piatră de moară se știe de multă vreme, de aceea au și început să dispară morile cu pietre, apar morile cu valțuri, între zimții uriași, totul se reduce la scara unu pe unu, sîngele cerealelor se amestecă cu sîngele metalului, istoria nu mai poate fi așezată în straturi succesive, arheo-

logii viitorului se vor încurca în rămășițele contemporanilor noștri, nici un restaurator nu va reuși să realcătuiască lumea contemporană nouă așa cum a intrat pe coșul morii cu valțuri, așa cum s-a născut ea din pămînt, așa cum au crescut cereale, plantele viguroase sau plăpînde din ogorul omului de rînd. Gîndul acesta îl împiedeca să se gîndească la viitor, poate scrisul oamenilor de litere va mai reuși să salveze ceva din mîndria și mofturile contemporanilor. Era plasticului și a pufuleților se va pierde ca și era lui Victor Petrini, va dispare încet, va fi spălată de femeile harnice de pe treptele blocurilor, de pe treptele lumii. Poate că e mai bine să-ți impui : „Ia din viață ce-i frumos . . .“ sau să cînți imnul ieșirii din junglă a lui Mowgly . . .

Totuși noaptea e bine să te gîndești la viitor. E confortabil să nu-l amesteci cu lucrurile complicate ale zilei. Cartea zăcea desfăcută alături, omul stă ca o pasăre cu brațele larg desfăcute peste marginile patului din fier, ale patului gri, culoarea dormitoarelor de campanie, a păturilor de internat. De fapt, ce poate fi viața dacă nu un internat, un loc, o sală de așteptare. Șantierul ăsta e ca un drum pe care mergi înfruntînd tot felul de greutăți. Le înfrunți pentru că vrei să realizezi ceva. Realizezi și totodată simți că ridurile se adîncesc în obraji, pe frunte, puterile încep să slăbească, vederea să-ți aducă pe retină cam aceleași lucruri, vremea începe să te plictisească, oamenii lîngă care ai trăit și muncit să vină doar ca niște umbre în preajma ta, în închipuirea ta . . . Da, așa e viața filosofată noaptea la ora unu, pîndită de fantasmele nopții. Cine și-ar putea închipui că noaptea te poți gîndi la viață, poți să-ți faci planuri de viitor sau planuri de cum ar fi trebuit să arate trecutul tău de om ? De fapt, ce ar fi de condamnat în trecutul său ? Poate o oarecare moleșeală, o oarecare lăsare pe tînjală, o împiedecare veșită a puterii de a se dezlănțui pe neașteptate, așa cum ar fi dorit în unele clipe ale vieții sale . . . Nimic nu e mai plictisitor ca o viață plictisită de propriile ei țesături, încurcată în propriile ei ațe de păianjen puturos și molîu . . . Vorbe . . . La miezul nopții ar fi trebuit să doarmă, ar fi trebuit să-i adoarmă toate simțurile, să viseze că a înviat pînă și Boton. În fond el n-a avut nimic cu maistrul zidarilor. Ce vină poate avea dacă nevasta acestuia i-a făcut curte sau poate numai s-a jucat cu el ? Dar mai bine ar fi să nu se gîndească la ea. Poate să se gîndească cît poate la el, la mortul de acum înmormîntat, așezat acolo în pămîntul uscat al muntelui . . . Cît de ciudate sînt cimitirele așezate pe

munți ! Groparii ar trebui plătiți mai bine decît cei de la cîmpie, unde pămîntul e moale ca pîinea abia scoasă din cuptor. La munte oamenii sînt mai aspri dar și pămîntul e mai aspru, se împotrivește să-i primească la sînul său pe cei care i-au călcat fața împușcată de o geografie ciudată. Boton e mort, nevastă-sa și-a mărturisit dorința să plece de pe șantier... Oamenii l-au privit chiorîș, cine știe, poate că mai cred și acum că el l-a omorît pe maistrul zidarilor... El, care nu e în stare să omoare o muscă. Ba, cred că a omorît muște atunci cînd era copil. Și acest gest l-a făcut atunci doar îndemnat de gestul lui Nică a Petri, băiatul cu ceaslov și capre poznașe, povestiri și amintiri care i-au ilustrat copilăria.

Ce ți-e și cu cărțile astea ! Te duc de mînă prin labirintul vieții, te zidesc pe păcătoasa de iederă bătută de orice adiere de vînt.

Vecinul începe să sforăie din nou, o vreme a scotocit prin cameră, s-a auzit și un gîlgîit de om însetat, apa rece se revolta în stomacul înfierbîntat al omului. Lui Eufim îi veni mai întîi scîrbă apoi reciti cîteva pagini din „E noapte și e frig seniori..." La o baracă alăturată se auzi cîntatul unui cocoș. Cînta răgușit și probabil sufocat de atmosfera înfierbîntată a nopții de vară. Îl bănuia singur, închis cine știe în ce cutie, în ce coș, așteptînd să moară. În fond, cu toții așteptăm să murim, ce altceva așteptăm ? Poate că și ziua de mîine e o moarte aparentă ! De fapt pînă la moarte ne așteaptă, e adevărat, ziua de mîine care e o zi de șantier, o zi de lucru la rocă, la decopertat, o zi de transpirație bogată pentru măreția termocentralei...

Gîndurile triste de adineaori ajunseră pînă sub pielița frunții, acolo, în adîncul de țesături, pe tigva lui Iorik, unde se zice că stă scris sfîrșitul omului... Ce prostii ! Și totuși, ce se poate face împotriva acestui sfîrșit ? Cred că nimic... Ba nu, cred că se poate face totul pentru a lăsa ceva în urma noastră...

Apoi se lăsă din nou liniște în sufletul tău. Zilele acestea fuseseră prea zbuciumate. Acum era o liniște de mormînt. Șantierul doarme. Mașinile dorm și ele trase la linie. Nu peste multă vreme aici va dudui o termocentrală. Șisturile vor fi scoase din pămînt, vor fi arse și cenușa lor minerală se va întoarce din nou în pămînt. Vor arde becuri peste tot, uzina puterii va zdrumica plămînii cei mari ai naturii, îi va pune să respire pentru ea. E adevărat că va fi și fum și zgură, iarba va deveni uneori colorată precum un curcubeu bogat...

Liniștea din suflet nu era acoperită de nici un gînd. Așa se simțea mai bine și putea să aibă încredere că somnul va veni în sfîrșit să-l ia în barca sa pe apele nopții... Eufime, Eufime... ești un om care noapte de noapte citești și te gîndești la munca ta... Rău faci — bine faci... Și mîine e o zi... Pauzele mari din gînduri îl fac să creadă că deja a adormit. Doar undeva în subconștient un nerv sau ceva anume stă și pîndește. Pîndește soneria ceasului de pe noptieră care se va porni în mod sigur mîine dimineață la ora cinci...

21.

Motorul duduia din răsputeri, scotea pe țeava de eșapament un fum gros și negru. Motorina nearsă și scăpată afară se simțea în aer, intra în cabină, în nările celor doi, le înfierbînta mintea obosită. Convoiul se scurgea alene, unde șoseaua permitea șoferii apucau să accelereze cîte puțin, apoi iarăși se strica și ei erau nevoiți să coboare viteza, lăsau alene pedalele accelerației. Colosul se apropia de vîrful muntelui. Cei cîțiva kilometri rămași pînă la turnul de fum al termocentralei erau și cei mai greu de parcurs. Curbele deveneau din ce în ce mai periculoase, pădurea pătrundea pînă în sufletul drumului, pe partea cealaltă, prăpastia fără fund se căsca amenințătoare. Inginerul Pap simțea că-i plesnește fruntea. Un șarpe ascuns pe sub piele se zvîrcolea, îi presa creierul, voia să scape de strînsoare. Transportul întîrziase trei zile peste termenul fixat de București. Schimbase de la Dunăre pînă aici patru șoferi, pe alții îi trimisese la plimbare. El însuși s-ar fi dus la plimbare în primele zile cînd a văzut cîtor greutăți trebuie să facă față, dar nu se putea, un inginer energetic nu se face de rîs cu una cu două. Deși ceruse în Biroul Executiv să nu fie trimis el după generator, să fie ales un inginer auto, nu reușise să convingă de acest lucru pe nimeni. I se explicase că fiecare șofer știe ce are de făcut, i s-au dat și doi mecanici auto pricepuți și la partea electrică, coloana fusese într-un fel bine organizată și nu mai

era nevoie decît de o coordonare pe măsură. Corpul generatorului fusese ridicat de pe șlepuri cu o mulțime de macarale și așezat pe convoi fără mare greutate. Greutățile s-au ivit odată cu plecarea de pe loc, ba se spărgea un cauciuc, ba se înneca un motor, drumurile erau în majoritate prea înguste pentru încărcătura lor. În primele zile chiar își spusese că nu va ieși la liman cu această încărcătură, chiar își pusese în gînd să se ducă la Albu și să-l roage să trimită pe altcineva deoarece el nu se simte în stare să ducă treaba la bun sfîrșit. Nu pusese în aplicare această hotărîre din orgoliu, cum ar fi putut el să recunoască în fața directorului că nu e în stare de ceva anume ? Unde mai pui obiceiul lui Albu de a te face să recunoști singur în scris că nu te pricepi la o treabă sau alta, să-ți pună această hîrtie scrisă de propria mînuță undeva bine de tot și să ți-o arate atunci cînd te duci cu cine știe ce pretenție ...

Desigur, pe șantier era de o mie de ori mai bine, acolo lucrurile se desfășurau conform unui program de lucru de dinainte stabilit, cunoșteai foarte bine terenul pe care lucrezi, nu trebuia să te expui pe nu știu ce drumuri imposibile în fața a sute și mii de gură cască.

La Dunăre a ajuns cu un teveu hodorogit de toate drumurile muntelui, un fel de asistență tehnică în care nu a mai urcat multă vreme după aceea. După ce a semnat de primire le-a vorbit șoferilor despre importanța misiunii lor, „totul depinde de noi, tovarășii mei de drum, ceilalți stau acolo pe munte și ne așteaptă. Nimic nu se poate face fără acest uriaș generator care înseamnă în limbajul nostru sufletul și inima termocentralei. Degeaba există materia primă, degeaba au atîta forță omenească și mecanică dacă nu există acest generator.

Vorbise destul de patetic, îi era rușine în fața rostirii fiecărui cuvînt, nu prea știa cum să-i ia pe oameni, mai cu seamă că auzise atîtea lucruri năstrușnice despre șoferi, le vorbise despre energie, despre posibilitățile sporii ei, despre modernizarea văii și munților de unde se trăgeau, majoritatea. Cei mai mulți l-au ascultat cu atenție, cîțiva păreau absenți la ceea ce el le spunea, doi chiar căscau de-a binelea iar la urmă i-au explicat pe loc faptul că motoarele lor sînt prinse în piese și trebuie să plece imediat la bază. I-a lăsat să plece, nu avea rost să se încurce cu niște tipi care de la început nu se arătau dornici să lucreze alături de el. După cîteva zile a putut porni la drum, mergeau încet, nu erau siguri pe cauciucuri,

cele mai multe erau șterse, gata să pocnească și să-i lase în mijlocul drumului, a drumurilor prăfoase ale țării de la fluviul cel mare. Într-o seară, cînd le-a dat retribuția adusă de un coleg de-al lor, a încercat să le vorbească din nou despre importanța misiunii pe care o aveau de îndeplinit. Se părea că încetul cu încetul oamenii intrau în ritmul transportului, că se obișnuiesc să se deplaseze cu viteze mici, ei, care erau obișnuiți să zboare pe deasupra drumurilor. Într-o sîmbătă seara au luat masa împreună, amurgea iar el intenționa să-i atragă pe acești încăpățînați de partea lui. Au mîncat slănină cu ceapă și conserve de pește în ulei și în sos tomat. Au băut și cîte un păhăruț de vodcă. Oricum, a reușit să-i atragă de partea lui pe cei mai mulți dintre șoferi. De unii se apropiase și mai mult. Alții mai rezistau încă... Încăpățînații...! Și acum se gîndea la cîte zile și nopți petrecuse el într-o cabină sau pe cine știe ce pătură soioasă așezată direct pe iarba prăfoasă a unei margini de șosea... Tot acum își aduse aminte că avusese un coleg de liceu care mai tîrziu devenise scriitor de prestigiu și scrisese o carte *Viața la o margine de șosea*, o citise și el, îi plăcuse, o primise cu dedicație și a socotit necesar să-i scrie fostului coleg o scrisoare în care și-a spus pentru prima dată părerea despre o carte. În fond, citise destule cărți și pînă atunci dar nu avusese ocazia să-și expună punctul de vedere despre ele. *Viața la o margine de șosea* fusese o revelație pentru el care citise destul Balzac, Dumas, Hardy etc. Descoperise datorită prietenului său că există și o altfel de literatură, o literatură într-un anume fel plicticoasă, liniștită dar pătrunzătoare ca un fir roșu pînă în măduva lucrurilor, a faptului cel mai divers din viața de toate zilele. În fond i s-a părut prima dată că nici nu e mare lucru să scrii o asemenea proză, ce e atît de greu să spui cîteva lucruri despre un pensionar și despre fiul lui care vine din cînd în cînd acasă unde își redescoperă vechile prietenii, își crează noi iubiri, își supără părinții cu escapadele lui nevinovate, cu lipsa de dorință de a se căsători, a-și face și el un cămin... Desigur că nu e mare lucru. Încercase atunci să scrie ceva despre eșecul cuiva foarte apropiat, măzgălise cîteva zeci de pagini dar nu ieșise decît o poveste siropoasă, ușor biblică, el, omul care era un ateu convins. Rupsese cele cîteva zeci de pagini, le rupsese în dinți, se înfuriase rău pentru faptul că îi promisese fostului coleg cîteva pagini cu nimic mai prejos decît cele din cartea sus amintită.

Nu ieșise nimic și atunci s-a convins că nu e bine să vorbești despre ceva ce nu-ți aparține, ceva de care nu te-ai apucat din adolescență, scrisul e greu, e un chin, o boală care se ia de omul tînăr și-l duce, ea îl duce pînă la mormînt, îi usucă sufletul, i-l umple veșnic cu fel de fel de miasme, i-l umple cu acel lichid al vieții din care are prea mult, are pentru a da și celorlalți ... S-a lăsat pînă la urmă de ambiția de a scrie, de pasiunea scrisului, era o muncă pentru care nu simțea o chemare anume, nu simțea că ar avea ceva anume de spus.

Fiecare spune că viața lui e ca un roman, fiecare e convins că viața lui ar constitui cîteva romane de senzație, de succes sigur de casă. Romanul vieții lui s-a împotmolit și acum își petrece cîteva clipe în cadrul acestui convoi al generatorului, între șoferi, respirînd un aer imposibil de benzină, motorină și uleiuri arse prost, de sudoare omenească. Iarăși vine noaptea, iarăși se vor opri și vor dormi încă o noapte sub cerul înstelat de vară, se vor gîndi că mîine la ora prînzului vor fi sus de tot, cum o mai fi arătînd construcția termocentralei, cum or fi arătînd oamenii, le-au mai apărut riduri pe față ? și-au mai schimbat salopetele, ce-o mai zice directorul Albu ...

În fond se obișnuise pe acest șantier și uite-l trezindu-se că îi este dor de munte, îi e dor de oamenii de aici, parcă vede în fața ochilor o masă mare de oameni care se scoală dimineața în zori sau înainte de ivirea zorilor și pornesc la treabă : pe un șantier e întotdeauna ceva de făcut, pornesc mașinile grele, le pregătesc pentru drumurile ce le au de făcut în timpul zilei ... Îmbucă în fugă cîte ceva sus în cabine, alții coboară cu pachetul învelit în ziar și-l desfac pe pietre sau pe butucii de brad împrăștiați peste tot, taie bucățile de slănină în felii mari, conservele sau mai știu eu ce altceva și mănîncă tacticos, întrerupîndu-se doar din cînd în cînd cînd trece cineva pe acolo și trebuie să-i mulțumească pentru urare ...

Descoperă iubirea de oamenii șantierului tocmai astăzi, în ceasul acesta care-i mai desparte doar prin cîțiva kilometri de barăci, de trupul termocentralei. Ar trebui să chiuie de bucurie, n-o face pentru că șoferul de lîngă el va sfîrși prin a-l socoti de-a dreptul nebun, îl privește cu coada ochiului cum conduce degajat, cămașa e descheiată la piept, un păr negru și lung îi acoperă pielea arsă de soare. Astăzi nu avuseseră nici o pană, convoiul se scurse fără întîmplări deosebite, probabil se obiș-

nuiseră și mașinile cu ciudata înfățișare a poverii lor, de aceea și cîștigaseră destul avans către muntele termocentralei. Cîțiva deja claxonau, semn că ar vrea să oprească pentru halta de noapte, că sînt obosiți, că le este foame. Ieșiseră dintr-un sat și se apropiau de altul. Se ghiceau în față case mari, gospodării înconjurate de arbori numeroși. Hotărî să-i lase în pace să oprească oriunde vor dori, nu schiță nici un gest că ar fi auzit claxoanele. Șoferul îl privea pe furiș dar nu îndrăznea să-i spună ceva, să-i atragă atenția asupra semnalelor ce veneau de la ceilalți.

Încercă să se gîndească la ziua de mîine, cum vor fi primiți la bază, dacă le va ieși în întîmpinare Albu, ce se va spune despre așteptata lor sosire.

Voia să-i ceară cîteva zile de concediu pentru a merge să-și vadă soția. Profesoara de latină era deja în vacanță, stăteau toți la M., nu-i găsise post pe aproape de O., părinții ei aveau grijă de copii. Nu-l vruseră de la început, l-au poreclit huhurezul și îi interziseră fetei să se întîlnească cu el. Șantierul termocentralei constituise terenul cel mai adecvat întîlnirilor lor, acolo nu-i vedea nimeni, se plimbau pînă seara tîrziu, discutau despre Vergilius Maro, Spartacus, Lucius Cornelius Sulla, înviau pe terenul străvechii Micii lumea romană intuită din cărți, întrevăzută în săpăturile pe care le executaseră muncitorii, urme romane evidente. Mergeau din cînd în cînd la Deva, acolo urcau sus la Cetate, se pierdeau în stufărișul des al ciudatei coline ce străjuie orașul. Nu se plictiseau niciodată împreună în ciuda faptului că el era inginer, iar ea profesoară de latină — găseau destule subiecte comune de conversație, timpul trecea cu folos pentru dragostea lor. De pe cetate coborau la Perla unde o bere rece pentru el și o frucola pentru ea — reușea să-i învioreze și să-i facă să pornească să redescopere orașul, străzile sale bizare, un amestec ciudat de arhitectură tipică muntenească și ardelenească, mîncau înghețată la Snek Bar, colindau raioanele Ulpiei în căutare de lucruri deosebite, vedeau filme la Patria, la Arta... Îi veni în gînd un refren adaptat după cine știe ce... „Vreme frumoasă, cum te-am pierdut..."

Încă nu amurgise de-a binelea cînd mașina în care se afla, opri brusc și un pocnet înfundat se auzi dedesubtul său. Instinctiv se prinse cu mîinile de marginea bordului, dînd capul pe spate

pentru a nu se lovi de parbriz. Șoferul înjură din adîncul sufletului, cuvintele se pierdură undeva înăuntrul lor pentru că Pap nu auzi cum sunase înjurătura, apoi deschise cu putere și ciudă portiera și coborî să constate spargerea unui cauciuc. I se păru că șoferul continuă să invoce diferite nume de sfinți și lucruri sfinte. Fu pomenit și Papa, nu-și dădu prea bine seama dacă e vorba de Papa de la Roma sau de el, inginerul fiind cuprins de o mie de gînduri, de o mie de amintiri, uitînd de drum și de generatorul care trebuia oprit în partea dreaptă a drumului, cît mai în margine pentru a nu încurca circulația altor mașini ce treceau pe acolo. Deschise și el portiera, coborî și numai atunci realiză în gînd că se spărsese cauciucul din față al mașinii, chiar cauciucul de pe partea unde ședea el, de aceea i se păru că mașina e puțin înclinată, șoferul nu mai bătea mărunt din gură, se uita ca prostit la butucul roții ce se odihnea liniștit și nepăsător pe asfalt. Se adunaseră deja vreo zece șoferi care-și disputau ideea rezolvării penei în această seară sau să o lase pe mîine dimineață, cînd, odihniți și refăcuți de somnul nopții aveau posibilitatea să rezolve totul mult mai repede. Singur, șoferul mașinii intrate în bucluc susținea cu tărie că pana trebuie rezolvată acum, în ciuda nădușelii și oboselii amurgului. Ceilalți combăteau cu zeci de argumente ideea nefericitului. Că mîine vor fi odihniți și pentru atîția inși o pană de cauciuc e o jucărie, că acuși se întunecă și nu se mai vede, alții se plîngeau că le e foame. Șoferul mașinii cu care venise ultima bucată de drum privise înspre el plin de speranță, el trebuia să ia o hotărîre care să fie lege pentru toți. Nu știa nici el cum e mai bine, ar fi vrut în același timp și într-un fel și în celălalt... Vorbi într-un tîrziu, scurt, convingător și se apucară cu toții să schimbe cauciucul spart, unul dintre ei scoase o muzicuță și începu să-i zică un cîntec de dor. Altul se alătură cu vocea. Cînta mai mult în contratimp :

„Am plecat din sat,
Șofer pe șantier m-am înrolat,
Iubita m-a lăsat
De dor amorezat...
Măi, măi, măi, măăăcăăiiiii..."

Era cîntecul lor de supărare împotriva hotărîrii sale de a schimba cauciucul în acea seară. Dacă n-ar fi fost atît de aproape pe casă poate că n-ar fi acceptat nici în ruptul capului să facă pana. Ar fi găsit ei o mie de motive de tot plauzibile pentru a nu face pe plac șefului lor. Pentru a nu-i mai întărita, se retrase undeva către marginea șanțului, scoase o hartă a zonei respective și se apucă să o cerceteze în amănunțime. Știa că dacă se îndepărtează de ei, îl vor înjura în voie pînă ce le va trece supărarea. Se convinsese că supărarea șoferilor nu e una răutăcioasă, e mai mult un foc de paie, ei, cei pe care lumea îi socotește drept niște oameni înrăiți de cîte întîlnesc în cale. Într-un fel, le da crezare. Nu era de loc ușor să mergi cu viteza melcului printr-o arșiță cutremurătoare, să știi că ai în spate un munte de metal, să-ți reglezi inima după a celui din fața ta, să nu-i vezi pe ai tăi de atîtea zile, să mănînci doar hrană rece și să bei o apă clocită din bidoanele de plastic pe care le aveau în cabine. Îi mai privi o dată lung și o luă cu pași mari către capul coloanei, mirosea a încins, a motorină arsă și a motor încălzit pînă peste poate. Un șofer micuț, n-avea mai mult de un metru și jumătate, înfuleca dintr-un codru de pîine neagră și din cînd în cînd rupea printr-o lungă clătinare a capului dintr-o ceapă verde, ațoasă și frunzoasă, răpită din cine știe ce grădină de pe marginea drumului. Șoferul din fruntea coloanei, Bărbat, ținuse un jurnal de bord al călătoriei lor. Presărat cu fel de fel de întîmplări hazlii, cu anecdote, alte întîmplări povestite și repovestite în serile cînd se adunau lîngă foc, jurnalul ținea o evidență strictă a kilometrilor parcurși, a itinerariului și a greutăților întîmpinate. Îl citise aproape zi de zi, acum simțea nevoia să-l recitească, să frunzărească unele pasaje. Erau trei săptămîni din viața lui și a celorlalți, trei săptămîni dormite prin cabinele mașinilor, ceasuri de veghe și gînduri negre. N-avea cum să retrăiască niciodată aceste trei săptămîni care în fond aveau farmecul lor ...

Dar nu reuși să-l găsească pe Bărbat. Cabina era încuiată și el se zărea undeva întretăind linia orizontului, smucind-o către cer. Așa cum stătea pe colțul de stîncă, părea statuia electrificării, văzută noaptea. Stătea cu brațele ridicate spre înalt, părea că se roagă asfințitului de soare, chiar i se păru că aude pînă aici șoaptele unei rugăciuni păgîne. Prevăzător, proptise roțile din spate ale mașinii cu două pietre mari, colțuroase, cine știe cum aduse pînă în șosea ...

Era prima seară cînd nu mîncau împreună. Se așezase fiecare pe unde găsise un locșor convenabil și își mîncau ultimile bucate pe care le mai aflaseră în cabine. Cel cu muzicuța trecu la o nouă doină de jale. Pe lîngă coloana de mașini înțepenite în marginea drumului trecu un Aro încărcat cu femei. O femeie conducea, alte patru sau cinci ședeau claie peste grămadă pe bancheta tip Dacie. Acest eveniment neașteptat îi mai înveseli pe șoferi. Cîțiva nu se abținură să nu strige să oprească bidiviul lor, să înnopteze aici pe cîmp cu ei, pălmașii volanului de fiecare zi. Alții o blestemaseră sec pe șoferița care îi claxonase pînă le plezniseră timpanele. Se adunară fără să vrea comentînd evenimentul rutier care avusese loc cu cîteva minute înainte. Se apropie și el de grupul celor înveseliți, rîseră cu toții de întîmplare, semn că deja le trecuse supărarea, șoferul de pe mașina ce făcuse pană în ultimul moment scoase de sub bancheta pe care sta două sticle de vodcă poloneză și îi îmbie să ia cîte o gură drept cinste că unii dintre ei îl ajutaseră. O deschise pe prima și i-o dădu inginerului, iar din cea de a doua gustă el primul și îi dădu drumul mai departe. Trase o gură lacomă și simți că lichidul incolor îi sleiește stomacul, îi arde gîtlejul, se furișează pînă în venele de la picioare, mușcă lacom din oboseala ce îl cuprinse. Așa descoperi că nu a mîncat nimic toată ziua și că avea o conservă de carne de vită în suc propriu în geanta de voiaj ce se afla în cabină, se hotărî să se retragă undeva către margine pentru a mînca. Totodată, hotărî să nu se mai gîndească la ceea ce se va întîmpla a doua zi, să-i lase în plata domnului pe Albu și pe ceilalți membri ai biroului executiv care fuseseră cu toții de acord cu plecarea sa în această misiune destul de grea, pe care el a reușit să o ducă bine pînă aproape de capăt... Mîine va fi sus și e destul că va ajunge la timp pentru a nu se întîrzia construcția termocentralei din pricina sa. Era o victorie a sa și a tuturor șoferilor aceștia care acum rîd și se bucură că începe să-i părăsească oboseala de peste zi, că urmează să ajungă cu toții într-un somn binefăcător.

Unii s-au supărat pe el și le-a trecut. Nu i-au spus-o dar a simțit el și i-a lăsat în pace. Liniștea e cel mai bun sfătuitor. Acum, era de-a dreptul sigur că nu-i mai poartă nici unul dintre ei supărare. Și-au dat seama că nu au de ce. Erau oameni simpli care ce au în gușă au și în căpușă... Uite-i cum se bucură că mîine vor ajunge sus, acum trăiesc clipa de dinaintea

victoriei care e mai plăcută în sine decît clipa victoriei ce te lasă uneori perplex, te complexează prin sărbătorescul ei. Nu se îndoia nimeni de faptul că expediția aducerii generatorului fusese o adevărată aventură tehnică și nu mai puțin a spiritului uman inventiv, gata să învingă orice obstacol.

Generatorul nu suferise nici o avarie. Așa cum fusese preluat de la marinari, așa va fi predat montorilor care îl vor ridica pe scheletul său pentru multe zeci de ani de aici înainte.

Cele două sticle de vodcă s-au terminat repede, se întinseră pe marginea șanțului cu mîinile sub cap, alții încinseră cîteva partide de cărți. Cei care nu jucau chibițau. La un moment dat mai înflăcărați erau chibiții decît jucătorii înșiși. Inginerul Pap termină conserva care i se păru deosebit de gustoasă după gura de vodcă pe care o înghițise, își simțea stomacul prea greu, bău o jumătate de litru de apă și se întinse alături de patru jucători mai aprinși. Grupul celor patru era deosebit de interesant. Doi șoferi erau atît de pirpirii încît cu greu îți puteai închipui cum ajungeau să învîrtească volanul uriașelor mașini, cum ajungeau cu picioarele la pedala accelerației, la ambreiaj, la frînă... Ceilalți doi erau niște burtoși care gîfîiau din pricina șederii incomode pe pămînt, asudaseră din greu făcîndu-și din cînd în cînd semne discrete între ei. Nici nu mai era nevoie să-și facă semne între ei deoarece jocul părea să-i favorizeze în continuare pe cei doi grași; pirpiriii pierdeau de fiecare dată, se priveau în ochi, părea că-și reproșează ceva în taină, nu se agitau, păreau convinși că trebuie să piardă de fiecare dată, că sînt sortiți să piardă toate partidele din seara aceasta...

Pap vedea cu groază cum șeptarii cădeau tot în mîna „grașilor", aceștia erau mulțumiți de norocul ce îi urmărea cu insistență, îi supăra doar transpirația care parcă izvora de pe gîtul lor, se strecura pe sub cămașă pînă la betelia pantalonului, udînd-o. Inginerul încercase în cîteva rînduri să-i ajute pe cei sortiți să piardă, dar neștiind prea bine jocul mai mult îi încurcase în gesturile lor disperate de a salva cît de cît situația ce părea a fi fără ieșire.

Așa îi găsi miezul nopții care se oferi să-i împrăștie pe iarba prăfoasă a muntelui, fiecare sub cap cu bluza de salopetă sau pur și simplu cu nimic în loc de pernă, mai bine-i așa, la urma urmei tot pămîntul ne va fi căpătîi, să-i recunoaștem această scumpă proprietate de pe acum...

Numai chiotele stinse, muzicuța și concertul de sforăituri dădeau seamă că aici, la cîțiva kilometri de șantier, coloana generatorului atît de mult așteptat de către constructori făcea ultima pauză către cer.

22.

Tehnicianul Strat, lung și cocîrjat, mergea de cîteva zile și mai aplecat, parcă ceva îl apăsa în moalele capului sau pe umeri, cine știe ce greutate avea omul pe suflet. Își mai ascundea și mîna dreaptă sub bluza de salopetă. Ai fi zis, privindu-l, că îi este cald omului și de aceea nu mai trage pe mînecă salopeta care îl arde la subsuori. Se plimba așa cu carnețelul său jerpelit în mîna stîngă, răspundea la saluturi mai mult mormăind, nu intra în vorbă cu nimeni, mare minune că nu mai făcea atîta morală cînd îl întîlnea pe vreunul fără cască sau ațipind din cauza ersiței la umbra dulce a unui Belazs. Oamenii intrară la bănuieli, chiar erau pe cale să creadă că bietul om a amuțit de tot, unii se bucurau în sinea lor, alți mai năbădăioși tînjeau după minutele de ciorovăială pe teme de protecția muncii cu tehnicianul responsabil cu această spinoasă problemă.

Doar apropiații știau că Strat alunecase pe o banală bucată de castravete ajunsă — nimeni nu știe cum — în drumul său veșnic de ochi vigilent al protecției muncii prin marele șantier al termocentralei. Căzuse și își scîntise binișor antebrațul mîinii drepte, nu mai putea să scrie zilnicele rapoarte de activitate, în care se arăta că de pildă l-a găsit pe Ion Clopot fără cască la „Izolații", pe Horea Bantu fără centură de siguranță vopsind trupul termocentralei, pe Floarea Maca dormind lîngă compresor, pe Macavei Stanciu hîrjonindu-se sus pe schelă, pe Io Miriște cu o țîră rachiu de drojdie în pretinsa sticlă cu lapte de capră și așa mai departe. Acum se mulțumea doar să vadă și să audă. De scris va scrie el mai tîrziu cînd îl va lăsa dure-

rea asta afurisită care îi seacă sufletul și venele de la brațul drept. Nu se dusese la medic de frică să nu fie trecut la accident în cîmpul muncii și era sigur că doar asta mai lipsea pentru ca directorul Albu să-l elibereze din funcție și să-l numească direct șef de echipă la decopertare sau în cel mai bun caz să-i ofere transferul cine mai știe pe unde. Răbda durerea cu stoicism și era mereu prezent pe șantier avînd totuși grijă să-l ocolească pe Albu, să nu cumva să-l întîlnească pentru a-l întreba ce e cu ținuta asta de deținut evadat din Honolulu, salopeta pe o mînecă și capul în traistă... Îi țîțîia inima de teamă că totuși Albu va afla de undeva și de aceea seara mergea pe ascuns la o babă dintr-un sat apropiat care îi „trăgea osul" și i-l descînta de dalac și de alte o mie de boli, scrînteli și lovituri neașteptate venite din senin. Nu credea el cine știe ce în astea dar era nevoit să încerce de toate. Într-o noapte chiar visase că un drac, un drăcușor mititel și chelbos (reținuse amănuntul deși nu-și închipuise vreodată că dracii pot să trăiască fără păr) aruncase castravetele tăiat drept în două în cărarea pe care trecea el..., apoi, în cădere îl văzuse pe micuțul necurat cum rîdea cu gura pînă la urechi de pățania sa. După ce-l descîntase baba nu mai visase nimic, dar nici nu se mai lipea somnul de pleoapele sale, stătea cu ochii în tavan pînă dimineață, zorii îl apucau tot așa de treaz cum se culcase seara, avusese timp să se gîndească la toată viața sa, la toate cîte trăise mai bine sau mai rău, pe șantierul ăsta ajunsese pe post de tehnician, pierduse ceva la salariu, dar ce conta asta. Tehnicianul e tot tehnician, dacă te prinde legea așa, ai șanse să rămîi toată viața tehnician. Îți mai trebuie puțin noroc și gata, toate funcțiile tehnice din lege te așteaptă ca pe un pașă...

Tehnicianul de la protecția muncii e legat direct de producție, are grijă ca producția să se desfășoare în condiții normale, acordul global să fie realizat la toți indicatorii, sporul formațiilor de lucru îl ajută și pe el... Are grijă, veghează să nu se accidenteze nimeni. Cînd se accidentează cineva, atunci să te ții cîte hîrtii, cîte cercetări, ocări din partea directorului, a altora mai mari decît el. Orice accident e o pată rușinoasă pe obrazul șantierului, a colectivului de lucru și cînd te întreabă cineva dacă ți-ai făcut planul, a doua întrebare în mod invariabil este aceea dacă ai avut ceva accidente de muncă. Așa că toți au grijă să nu se accidenteze nimeni, interesul fiind colectiv, tehnicianul Strat s-ar zice că nu prea se omora cu treaba.

Umbla și el de colo pînă colo și nota una, alta, se interesa de soarta celor care din întîmplare totuși sufereau cîte un mic accident. Ce le pasă însă acestora acum că pe el îl durea bratul de parcă era rupt! Mai întîi îi trecu prin minte să-și ia concediul de odihnă dar se gîndise pînă la urmă că totuși nu e bine să facă una ca asta chiar acum cînd trebuia să sosească generatorul, să fie o mare sărbătoare a muncii lor, a muncii pentru care făcea și el cîte ceva.

Mai erau cîteva ore pînă la terminarea programului, colindase șantierul prin toate cotloanele, trecuse și pe la cîțiva kilometri de decopertare, umpluse file din carnețel cu scrisul său mărunt, lunguieț, despre ceea ce se întîmplă, despre neregulile pe linie de protecția muncii ce se manifestau pe șantier. Le scrise cu mîna stîngă și de aceea se temea că pînă la urmă nu va înțelege nimic din ceea ce a încercat să mîzgălească cu mare greutate. Cînd se va înzdrăveni, cînd va putea mișca și mîna dreaptă și să îmbrace afurisita de salopetă, atunci va avea ce informa la operativa cu maiștrii și șefii de echipă, îi va lăsa pe toți cu gura căscată cît este el de documentat, să afle cu totii că, biroul de protecția muncii este mai informat decît serviciul ăla al americanilor, CIA, sau cum naiba i-o zice mai nou... Protecția muncii trebuie să afle la timp toate cazurile de indisciplină tehnologică, întîrzierile de la program, eventualii nemotivați, pe cei recalcitranți, pe cei obișniți a-și clăti dimineața gura cu un strop de răchie... Așa sîntem noi...

Își dădu seama că de fapt își pregătește discursul pentru clipa mult așteptată a unei operative de peste cîteva zile. Dacă nu le-a mai făcut observații, oamenii și-au luat-o cu toții în cap, toți stau în preajma forezelor fără căști pe cap, numai în maiouri sau direct în pielea goală. O singură pietricică scăpată de sub protecția metalică și le găurește țeasta... Ce-or fi crezînd că se află în Sahara! Intrase și prin cantină, nu de alta dar să știe ce fac femeile alea de acolo, se vedea că mutra lui n-a mai reușit să impresioneze pe nimeni, făcuseră niște improvizații la cordonul electric, nici măcar nu s-au sfiit să pună ceva peste el să nu se vadă, și-au luat lumea în cap cucoanele bucătărese, lasă că le arde el cît de curînd cîte o amendă de mai mare dragu, să țină minte că respectul ce se cuvine față de un organ de control pe linie de protecția muncii nu poate fi pasager... Mare mirare că nu l-au poftit și afară din bucătăria

lor, numai asta mai urma privirilor asasine cu care l-au înconjurat.

Nu știa unde să se aciuieze pentru cîteva ore, îl dureau picioarele de cît umblase astăzi, simțea în glezne niște înțepături ciudate. Și mușchii de la picioare i se cam fleșcăiseră. Așa simțea că a început să îmbătrînească și pentru o clipă fu nevoit să recunoască în gînd că ceea ce i-a spus nevastă-sa e adevărat. Alungă acest gînd neplăcut, n-avea nici un chef să se spună despre el că e un om bătrîn, că a devenit un om bătrîn... Să se spună că e un om serios, mai era ce mai era, dar de aici pînă la a se spune că a îmbătrînit e o cale ca de la Polul Sud la Polul Nord. Își aduse aminte că așa era și tatăl său. Avea peste șaizeci de ani și el mai obișnuia să spună „moșule" celor de o vîrstă cu el sau chiar mai tineri cu un an-doi. Înainte de a muri îi ceruse fiului său să scrie la căpătîi : „Aici zace I.S. decedat în plină tinerețe și iubit de toate femeile frumoase". Nu se ținuse de cuvînt pentru că cel care răspundea de cimitir nu-i admisese o asemenea inscripție care cică nu ar fi cadrat cu locul de veci care trebuie să fie un loc de liniște și împăcare și nicidecum de dorințî deșarte...

Ar fi vrut să intre la magazinerul de la piese electrice dar acesta era plecat cine știe unde, iar ușa era ferecată cu un lacăt uriaș. Un motoraș electric zăcea în cutia lui încă nedesfăcut lîngă ușa de la intrarea în magazie, mai încolo, cineva aruncase o plasă din plastic în care se observau coji de ceapă și de cartofi... Conchise că e mare mizerie prin partea asta de șantier, mai adăugă chinuindu-se cu mîna stîngă, cîteva rînduri în carnețelul său, bătu la ușa sudorilor autogeni de unde te trăsnea un miros insistent de carbid, dar nici aceștia nu se aflau în atelier, probabil că plecaseră la cine știe ce intervenție. Intră la bufet dar gestionara păru evident deranjată de la cafeaua pe care o sorbea cu un inginer tînăr, stagiar fără sarcini precise pe marele șantier al termocentralei. Ceru și el o cafea și, după ce se uită cu un aer cunoscător prin rafturile încărcate cu fel de fel de bunătăți, se așeză pe niște cutii goale în spatele tejghelei. Pînă ce fata pregăti cafeaua el se plictisi răsfoind filele carnețelului cu coperți negre de care era ca și nedespărțit. Astfel descoperi pentru cine știe a cîta oară că îl începuse în a treia zi de octombrie 198... și în fiecare zi avea notat cîte ceva. Era un jurnal intim al lucrurilor ce se petreceau pe șantier, al întîmplărilor cele mai importante la

care fusese el părtaș printre oameni și mașini, printre utilajele care încetul cu încetul prindeau viață către cerul albastru de deasupra munților. Într-un fel, fiecare om al șantierului era pomenit cel puțin o dată între filele acestui nu prea arătos carnețel. Cînd venise aici hotărîse să-și facă cu adevărat datoria. De aceea umbla atît de mult, îi plăcea să supravegheze și să îndrume el însuși de multe ori pe muncitori. Luase unele măsuri drastice de care directorul se arătase încîntat. Îl pusese pe fiecare om să semneze că a discutat cu el, făcuse un fel de instructaj de la om la om, astfel fiecare semnase și luase la cunoștință despre principalele pericole de care trebuia să se ferească pe șantier. Instructajele specifice fiecărui loc de muncă le făceau maiștrii și șefii de echipă. A fost perioada cea mai entuziastă a muncii sale, a meseriei frumoase în care fusese angajat și era decis să-și facă cu prisosință datoria. E adevărat că, așa cum face orice om isteț, și Strat încercase să se evidențieze încă de la început, cînd nu avea somn nici noaptea, umbla prin șantier pe la locurile unde lucrul nu înceta nici atunci cînd se întuneca sau pur și simplu se gîndea ce trebuie să mai facă pentru ca oamenii să nu se mai accidenteze, munca lui să fie eficientă. Și foarte curînd toți luaseră la cunoștință că pe șantier a sosit o mînă de fier și plină de inițiative în tot ceea ce face. Pe urmă începuse să obosească, noaptea cădea frînt ca și muncitorii de la cele mai grele munci ale șantierului, o vreme zăcuse chiar bolnav în spitalul din O. Îl dureau picioarele, îl apucaseră și durerile de stomac, toate se adunaseră pe capul său într-o vreme și de aceea zelul i se mai domolise, împărțise zona șantierului în mai multe bucăți pe care se mulțumea să le controleze în cîte o zi fiecare. Metoda se dovedise mult mai eficientă, avea posibilitatea să ia la cunoștință mai repede de unele aspecte și mai ales nu avea cum să scape lucruri pe care în grabă le-ar fi neglijat...

Cafeaua mai mult îi face rău decît îl reconfortează. Simte asta în stomac și în creier. O bea cu înghițituri mari pentru a nu-i simți gustul execrabil. Bufetiera se întoarce la tinerelul el. Fumează amîndoi țigări dintre cele mai bune și probabil că soarbe o cafea mai bună decît cea cu care îl servise pe el. Simte că totul îl supără astăzi. Poate că și cei doi beau aceeași cafea... Ceva neplăcut s-a strecurat în sistemul său nervos de la căderea aceea penibilă pe o bucată de castravete. Și vinele acelea cu drăcușori, baba care îi tot trage mîna din cot dar

nu se văd de loc semne de ameliorare . . . Nici aici nu e loc de stat. Termină cafeau, mai privește o dată peste rafturile cu mărfuri, lasă 3 lei pe măsuță și pleacă schițind un gest care poate însemna mulțumesc dar și „m-am lămurit cu apa voastră chioară". Înainte de a pleca își dă seama că n-a auzit nimic din ceea ce-și spun tinerii. Încearcă să audă ultimile frînturi ale discuției lor. Se pare că discută despre un film sau despre un spectacol de teatru. Inginerul povestește că l-a cunoscut pe Toma Caragiu. Un papițoi și inginerașul ăsta care crede că pe șantier se poate trăi tot rememorînd la nesfîrșit o studenție plină de evenimente tinerești . . .

La cantină se descărcau saci cu varză, ardei și pîine. Șoferul dă sacii cu varză și apoi le ciupește pe bucătăresele care, cu brațele imobilizate, nu pot riposta. Una, luată prin surprindere, scapă sacul din spate și tăbărăște în joacă pe mustăcios. Strat pleacă ușor amuzat de întîmplare. Nu știe în care parte să se ducă. Intră în atelierul auto dar acolo nu e nimeni. O mașină cu motorul demontat așteaptă pe muncitorii care probabil se află la masă. Pleacă mai departe și fără să vrea ajunge lîngă parcul rece. Mașinile frumos orînduite așteaptă momentul cînd vor fi pornite și le va veni rîndul să alerge pe drumurile de munte. Pînă atunci se mulțumesc să stea bine apărate de intemperii . . .

Se hotărăște să intre, totuși, într-o baracă, la întîmplare. Probabil că servise unui normator care înscrisese cu conștiinciozitate cursele efectuate de către șoferii de la decopertare. Înăuntru e o bancă de lemn și o măsuță improvizată cu picioarele în cruce. Simte că dacă nu se întinde imediat va ameți și își va pierde echilibrul. Bancheta tare îi face într-un fel bine. îi presează carnea pe oase, îi trezește corpul la viață. În același timp, poziția începe să-i liniștească greața și amețeala. Aici nu-l vede nimeni și nici el nu mai vede pe nimeni pentru a-și face nervi la vederea cine știe cărei nereguli. Se întoarce pe o parte și își răsucește ceasul de la mînă, îl ascultă cum bate ritmic, îl întoarce prin cîteva răsuciri ale rotiței ce îi intră în buricele degetelor. Încearcă să atipească. Închide ochii și începe să numere la nesfîrșit. Nu știe cînd atipește. În fața ochilor apăru așa din senin chipul ultimului mort din șantier, Boton sau cum naiba îl chema pe tuciuriul de la zidari. Îl cuprinse un fior amintindu-și-l cum arăta cînd l-au scos din groapa cu var. Miliția stă și acum pe capul celor de pe șantier. Cel mai bine era

că accidentul s-a întîmplat în afara orelor de program. El n-are nici o vină pentru morții de după program. Boton ăsta sfida toate regulile de protecția muncii, se certase odată cu el, îi făcuse referat dar directorul nu l-a aprobat pentru că în perioada aceea avea mare nevoie de zidari. Uite, că s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat și acum mortul nu-l lasă pe el să se odihnească. Milițienii l-au întrebat cum e, cum a fost, dar n-a avut ce să le spună. La autopsie se descoperise că Boton consumase foarte mult alcool înainte de a muri. Milițienii bănuiau totuși că cineva l-a îmbrîncit pe Boton în respectiva groapă. Omul era prea gras pentru a-și pierde cu atîta ușurință echilibrul. Un ofițer tînăr chiar calculase cîți centimetri se poate clătina un om care avea greutatea lui Boton. Nu rezultase deloc că s-ar fi întîmplat să se ducă singur în groapa cu var. Mai ales că maistrul zidarilor nici nu arăta a om pus pe sinucidere sau alte chestii din astea ieftine... Așa că n-au decît să caute ucigașul care l-a împins pe mort în prăpastia cu var...

Descoperi că aceste gînduri îl treziseră din somn, se înciudă și încercă din nou trucul cu număratul. Dar gîndul îi fugea tot pe alături și mai cu seamă la Boton. În fond, se întrebă ce vină avea el pentru moartea acestui ins care nu-l lăsa în pace să se odihnească, să simtă în liniște tăria acestei bănci din lemn? Întrebări și iar întrebări. Lumea asta pare făcută numai din întrebări, stau toate într-o teacă și apar pe rînd...

Se înfurie la gîndul că n-a reușit încă să aţipească, mintea asta o ia înaintea somnului și lucrează, lucrează ca o mașină infernală ce nu mai poate fi oprită.

Ce bine ar fi dacă omul ar putea dispune de propria lui minte! S-o oprească atunci cînd vrea, să-i spună: gata, cucoană, lasă-mă să mă odihnesc un ceas, după care te voi convoca din nou în materia mea cenușie, nervișorii tăi vor fi chemați să se agite în folosul meu, să mă ajute să stau în două picioare pentru a gîndi la cîte mișcătoare sau nemișcătoare sînt pe lumea asta. Așa? Nimic! Nu poți dormi pentru că te gîndești haotic la o mulțime de lucruri. Poate că și mediul ăsta al cabanei într-un fel părăsite, i-a impus starea asta de neliniște. Ce are el cu această cabană? Ce altceva mai mult decît faptul că a intrat să se odihnească într-un moment în care simțea că îi fuge pămîntul de sub picioare și dacă nu se așază undeva va cădea pe jos! N-ar trebui să-l intereseze toate astea. Nu are nimic cu ele. Nici cu Boton. Ce vină are el că Boton a murit?

Desigur că n-are nici una. De ce oare trebuie să-şi încarce omul de rînd conştiinţa cu memoria unor alte personaje, altor inşi de lîngă ei ? În fond, omul nu are o atît de mare vină pentru dreptatea sau strîmbătatea persoanei sale. E adevărat că trebuie să şi-o modeleze, să şi-o dibuie la timp, să vegheze ca strîmbătatea să n-o ia înainte dreptăţii fiinţei sale... Dar oare ce poate face mai mult ? Sînt izbucniri personale pentru care însăşi persoana în cadrul căreia se întîmplă aceste procese, se miră la apariţia lor. Vin şi trec lăsînd tot felul de urme în viaţa omului, unele pot fi şterse cu oarecare voinţă din partea celui în cauză, altele nu pot fi şterse niciodată din cadrul fiinţei sale. Aşa e omul, plin de contrarii şi de nebulozităţi. Aceste nebulozităţi ale fiinţei ar trebui cercetate cu seriozitate de către filozofi, medici psihiatri, sociologi. Şi fenomenele rezultate să servească în luarea tuturor deciziilor factorilor cu acest drept...

Uite ce gînduri îi trec prin cap. Îi e ciudă că nu poate aţipi. E totuşi bucuros că i-a trecut starea aceea de neexplicat. Îşi şterse pentru a nu ştiu cîta oară faţa cu mîna, încercare simbolică de a alunga cine ştie ce mască lipită cu forţa pe obrazul său obosit, crezu pentru o clipă că e gata să adoarmă şi închise ochii pentru a nu mai vedea nimic, să nu mai audă decît zgomotul surd al forezelor care muşcau continuu din roca muntelui pentru a ajunge la mineralul atît de necesar viitoarei termocentrale. Dar filonul memoriei se dovedi inepuizabil, se rupse pentru o clipă, se întrerupse pentru un minut—două şi reveni ceva mai neclar, se făcea că muntele e gata tăbăcit pînă la rădăcină, de unde, în loc de şisturi începură să apară sumedenie de izvoare arteziene, apa creştea văzînd cu ochii, nimic sau aproape nimic din ea nu se scurgea în roca aspră de sub fostul munte, utilajele şi oamenii pluteau pe suprafaţa unei mări putrede, o apă murdară de ulei, de şist, amestecată cu rădăcini de copaci sau cu trunchiuri de arbori pe jumătate mîncaţi de putreziciune, încărcaţi de eflorescenţe mari de bureţi. Din termocentrală nu se mai vedea nimic, undeva într-un colţ acoperit de abur sau fum se zărea fostul turn de răcire, acum o biată ridicătură cu nimic mai semeaţă decît oamenii care mişunau plini de noroi şi de preocuparea de a supravieţui pe luciul apei. El însuşi zăcea pe un fel de uşă ce fusese odată capitonată, o uşă dublă întredeschisă, înţepenită aşa, parcă ar fi fost fundul unei bărci pescăreşti, al unei bărci vechi de cînd lumea. Tăietura

fundului bărcii improvizate îl ajuta să despice mai ușor apa, să cunoască mai rapid decît ceilalți ce anume se întîmplă pe acest mare lac ivit de sub munte. Degeaba munciseră atîtea sute de oameni, degeaba se investiseră atîția bani, uite ce figură ne-a făcut muntele. Curios era faptul că nici un om nu murea, nici un om nu striga după ajutor, nici unul nu se înfricoșa de situația ivită, parcă mutiseră cu toții, se auzea doar apa cum gîlgîia undeva dedesubt și undeva în depărtare, freamătul cedrilor de pe celălalt munte. Încolo, era liniște, cîte unul lovea ceva mai puternic apa și atunci majoritatea întorceau capul să vadă cine le tulbură plutirea pe un lac ivit într-un mod atît de ciudat. Văzu și cîteva fețe cunoscute.

Șoferul Grosu, glumețul Grosu stătea în sfîrșit liniștit agățat de capota unei mașini care plutea prin apropiere. Schița un gest de salut sau poate „ce mai faci ?", dar celălalt nu răspunse, chiar se miră de nerăspunsul celuilalt, ce naiba se întîmplă pe luciul acestei ape, nimeni nu vorbește, toți plutesc liniștiți sau neliniștiți de propria lor plutire, de propria viață care le rezervă atîtea. Încercă să-l strige pe Grosu, dar acesta se depărtase și acum părea preocupat de cine știe ce anume, aplecat în față meșterea ceva, i se păru că întoarce ceasul de la mînă sau îl cercetează să nu-i fi intrat apă în mașinărie. În dreapta sa descoperi o femeie brunetă, probabil că era dintre zidari, femeia ronțăia în liniște o bucată de pîine neagră, pusese pe ea un strat de cine știe ce, nu se prea vedea de aici dacă e marmeladă sau unt, oricum era ceva nedefinit, poate să fi fost altceva, dar de unde naiba a făcut femeia aceea rost de mîncare pe întinderea asta de ape, uite și lui îi este gîndul la mîncare, îi este foame de-a binelea, își simte stomacul că se mișcă rugător către gîtlej, cerîndu-i de mîncare : îi era într-un fel și frig, un frig din acel provocat de o foame îndelungată, simțea că i se fac burbunici de frig pe mîini, pe țurloaiele picioarelor acoperite cu salopeta din doc foarte subțire, spălată de nenumărate ori, uzată, tot așa, fostă odată albastră, acum mai mult albicioasă decît altfel. Stătea lipită de piele, îi imprima pielii un fel de frig albicios.

O văzu și pe Fifi, secretara. Fusta scurtă i se ridicase pînă deasupra genunchilor, dar, în afară de el, nimeni nu acorda vreo atenție deosebită picioarelor ei de manechin. E adevărat că o privea cu oarecare lăcomie, așa cum nu o făcuse niciodată

pînă atunci nici n-ar fi îndrăznit, Fifi nu era de curtat de el, un tehnician nici prea prost și nici prea deștept.

Nici Fifi nu zicea nimic. Părea doar preocupată să-și acopere goliciunea, dar se plictisi curînd de această îndeletnicire absurdă în locul în care se afla, văzuse și ea că nimeni nu-i acordă vreo atenție deosebită, stătea în continuare pe tăblia unei planșete ajunsă cine știe cum în vîltoarea apei. Probabil că era planșeta din biroul directorului, acolo o văzuse, în altă parte nu credea să se mai fi aflat alta, planșeta care zăcea plină de praf în stînga mesei de lucru a lui Albu, nimeni nu văzuse înviind pe ea vreo schiță utilă sau mai știu eu ce altă lucrare necesară șantierului. În fond nici nu era nevoie. Planul lucrării fusese făcut de proiectanții de la Centrală, n-avea nici un rost să se amestece ei în dedesubturile proiectului atît de ambițios. Sarcina lor era de a duce la bun sfîrșit termocentrala, de a o face să prindă viață, căldură, cum s-ar spune mai pe scurt. Așa că planșeta ședea în continuare în colțul acela al încăperii în care veneau zilnic o mulțime de oameni, o vedeau și cei care nu văzuseră niciodată o asemenea adevărată instalație cu fel de fel de pîrghii, se minunau și păstrau multă vreme în gîndul lor drăcovenia din biroul tovarășului director al lor.

O privea pe Fifi cu lăcomie, deși fata nu-l observa, își vedea de propriile gînduri, împingea din cînd în cînd cu o nuia obstacolele ce se iveau în calea planșetei pe care plutea cu atîta grație și liniște. Ar fi încercat să se apropie de ea, simți chiar îndemnul să dirijeze ușa pe care plutea către planșeta secretarei, dar se răzgîndi. Se ținu totuși aproape de plutirea fetei, o urmărea atent, nu-l observase nici acum, parcă orbise, orice persoană, în condiții normale, (cu atît mai mult o femeie) ar fi descoperit cu plăcere (cochetărie) că e urmărită, adulată, adorată, plăcută etc. Se vede că pe Fifi n-o interesa decît propria ei plutire, propria ei nemișcare anatomică pe întinderea de apă tulbure și grea.

Hotărî să n-o mai urmărească, destinul ei să-și urmeze cursul firesc chiar și-n această situație nefericită.

Încercă totuși să abată plutirea către turnul de răcire al termocentralei de sub apă, nu se afla prea departe, se vedea așa ca prin aburi, cinsprezece-douăzeci de metri mai rămăseseră deasupra urgiei, restul se afla sub apă, nu se știa dacă nu vor mai crește apele și atunci turnul va dispărea complet, munca

lor de ani de zile se vedea periclitată de urgie. Trebuia făcut ceva.

Un șofer care avea asupra sa un țignal, scotea rar cîte un sumet scurt și parcă repezit, probabil încerca să-și semnalizeze prezența pe întinderea de ape, parcă ar fi fost singur sau, mai degrabă, parcă ar fi fost un comandant de pluton furios pe ostașii care merg în devălmășie, nu ascultă ordinele clare, rostite după un anume cod prin fluierăturile țignalului. Îl cunoștea bine, în viața termocentralei lor, în viața socială a uriașului de jos conducea cisterna cu apă potabilă, o aducea de la izvoarele de dincolo de stațiune, întîrzia prin pădure, bea cîte o bere rece la barăcile de pe marginea șoselei internaționale, apoi demara cu viteză către șantierul ce-l aștepta însetat. Acum nu mai era nevoie de serviciile lui, apă era chiar mai multă decît ar fi trebuit, cine mai avea chef să soarbă apă cînd ei chiar pe apă începeau să-și ducă viața. Se gîndi cu groază că poate veni noaptea : ce vor face la noapte, cine știe dacă reflectorul montat pe vîrful turnului de răcire, mai funcționează, o fi pătruns apa prin cablurile de legătură, s-a dus pe apa sîmbetei curentul electric, se scurge în imensitatea de apă, nu mai luminează ca altă dată întunericul de deasupra fostului munte. Dar noaptea va veni cu toată seriozitatea ei, sau dacă s-au întors pe dos rosturile lumii, poate că e zi continuă pe pămînt, poate că va țîșni în continuu din burta pămîntului o apă victorioasă, o apă ucigașă care va ridica pe oameni pînă sus, prea sus pentru a mai fi salvați de cineva cu inimă bună ; pur și simplu îi va lovi direct cu tîmpla de barele de uraniu ale cerului, îi va trezi din amorțeala în care au trecut pe suprafața acestei ape, le va șopti : „Gata fraților, pînă aici ați plutit !“

Dar pînă la aceste întîmplări mai e destul timp, deocamdată se apropia cu viteză de melc de turnul de răcire care acum se zărea ceva mai distinct, era ca un far rătăcit în mijlocul apelor, nelegat de nici un țărm, indicînd semnale întunecoase către cine voia să intuiască ceva despre prezența lui insolită în vîltoare. Privirea îi lunecă de pe înălțimea turnului de răcire pe un brad falnic, ajuns din întîmplare aici, frunzele verzi îl făceau și mai impresionant pe întinderea de ape. Între crengile mai mult lineare ghici două siluete ce păreau înfrigurate. Încetă să mai vîslească și privi atent spre mogîldețele desenate între verdeața copacului plutitor. Îi ghici pe frații Ionete, olteni năzdrăvani, niciodată despărțiți, iată-i și aici împreună,

nu vorbesc, încearcă să lege niște bucăți de crengi de-a curmezișul trunchiului pe care șed, pentru a sta mai comod.

Flfi dispăruse de lîngă el, poate că planșeta nu s-a dezmembrat de tot aruncînd-o pe secretară în adînc. N-o vede și nici nu cată să se întoarcă către direcția unde a plecat. Turnul de răcire e aproape, acum vede că e vopsit într-un roșu aprins, un roșu ce capătă o mohoreală obișnuită din pricina apei, din pricina atmosferei încărcate. În jurul turnului, la o distanță apreciabilă plutesc un șir de obiecte pe care se află oameni. Nu le ghicește pe toate ce sînt, ce au fost înainte de a ajunge plute, cert e că se pare, o forță nevăzută dar simțită pînă aici îi ține la distanță egală de turn. Un zgomot ciudat îi atrage atenția și nu știe de unde vine. Nu strigă nimeni, nu se aud voci omenești, crede că-i apa ce bolborosește năpraznic lovindu-se de pereții turnului încercînd să doboare lucrarea măreață a omului. Parcă ar clocoti un vulcan, probabil că și izvoarele din jurul turnului sînt foarte puternice, au un debit amenințător, apa clocotește scoțînd deasupra ei o spumă albă, cenușie, bogată și nesfîrșită. Renunță la gîndul de a se mai apropia de turn, acolo îl aștepta o moarte sigură, mai bine e să plutești pe o mare nesigură, o mare fără capăt, decît să mori în cine știe ce bulboană, o bulboană pe care o vezi cu ochii, te faci vinovat de propria moarte. Încercă să vîslească, să se depărteze de pericol, dar o forță nevăzută începu să-l tragă încet, magnetic înspre turn. Bulboana se auzea din ce în ce mai distinct, acum, bolboroseala ei semăna cu zgomotul unor gheizere înfuriate, a sute de gheizere izbucnind pe un cîmp de piatră, de calcar nestins, lacom să se îmbibe, să forfotească, să-și piardă ființa sa minerală, greoaie.

Își dădu seama de pericolul ce îl pîndea și își trezi cu un țipăt interior toate simțurile în stare de a mai lupta cu primejdia, cu dezlănțuirea naturii. Prinse cu mîinile amîndouă joarda pe care pînă atunci o folosise doar pentru a vîsli din cînd în cînd, leneș, și începu să tragă cu toată forța ce o mai avea în el — spre direcția opusă turnului ce părea să fie ucigaș. O vreme avu impresia că efortul său are o finalizare, că ușa pe care plutea începe să se depărteze de bulboană, desprinse mîna dreaptă de pe vîsla închipuită și își simți pe frunte transpirația ivindu-se din belșug, începînd să se scurgă în șiroaie subțiri, fierbinți către bărbie, luînd-o în jos pe gît și de acolo, pe sub salopetă, împrăștiindu-se pe piele. Își șterse cu un gest repezit broboa-

nele de sudoare care nu apucaseră să se scurgă în jos, apucă cu mîinile amîndouă vîsla şi începu să vîslească din nou cu şi mai mare străşnicie. Descoperi în scurt timp că apa era mai tare ca de obicei, îţi dădea impresia că e sleită, că opune rezistenţă la introducerea vîslei improvizate. Astfel, nuiaua transformată în vîslă începu să se îndoaie serios, părînd dispusă gata să se rupă în orice clipă. Pentru prima dată simţi foarte aproape pericolul ce îl pîndea aicea în mijlocul apelor fără sfîrşit. Singurul punct de scăpare se dovedise un punct al morţii ; turnul se dovedise a fi cel mai de seamă pericol de pe apă. Ce s-o fi întîmplînd acolo ? Întrebarea îl rodea, îşi făcea loc din ce în ce mai mult în creierul său, alături de frica aproape parilizantă a morţii în bulboana necunoscută. Cum a apărut această bulboană şi de ce nu se opreşte ? O fi vreo rană ascunsă a muntelui, vreo rană mai veche în partea lui subterană, o rană canceroasă, cancerul i-a mîncat trupul din interior şi acum apa caută să pătrundă în acele uriaşe cavităţi pentru a le umple, pentru a le răcori ? În acest sens, în cazul lor nimic nu mai poate fi salvat. Apa se va scurge o dată cu toţi supravieţuitorii acolo în adînc, muntele va rămîne ca şi mai înainte ghebos, încărcat de maşini cuprinse în plin lucru. Bulboana se apropia văzînd cu ochii, mai bine spus improvizata plută pe care se afla, se apropia din ce în ce mai mult pe baza turnului unde se auzea bulbuceala apei. Văzu o ladă uriaşă, probabil fusese umplută cu scule, acum zăcea desfăcută, cu capacul dat în lături, pocnindu-şi-l din cînd în cînd, atunci cînd iluziile de valuri atingeau capacul de marginea ei. Propti vîsla în lemnul cutiei de pe ape şi aceasta se înfipse în scîndura mîncată de putreziciume. Trase cu spaimă pentru a scoate vîsla, reuşi cu mare greutate şi privi pe întindere doar doar va găsi vreun punct de sprijin ceva mai sigur. La cîţiva paşi de el plutea pe mijlocul unei cutii de făcut betoanele o femeie grasă. Probabil că îi era cald, deoarece se dezbrăcase de salopetă şi o legase în jurul şalelor în formă de brîu. Vîslea cu o scîndură mare şi lată. Nu părea să fi sesizat pericolul bulboanei de lîngă turn ; plutea aşa la întîmplare, mai bine spus vîslea la întîmplare, probabil pentru a nu se opri în loc sau poate crezînd sincer în ideea că dacă vîsleşte continuu tot va ajunge undeva la un binefăcător ţărm. O privi cum bate ritmic luciul apei, cum îl sparge cu scîndura, îl amestecă atent, leneş, poate că în sinea ei, calculînd cu atenţie fiecare lovitură de vîslă im-

provizată. Nu-l vedea, de aceea crezu despre el că e singura ființă de pe această întindere care mai posedă simțul văzului, toți ceilalți „priveau" preocupați doar asupra propriilor lor îndeletniciri care în mai multe privințe se înrudeau ; toți voiau să vîslească, să iasă undeva la margine sau poate pentru că simțeau impulsul interior de a nu sta degeaba pe spinarea obiectului pe care se întîmplase să ajungă. Poate că e vorba de un cataclism, de un potop care vrea să reproducă cine știe ce șir de ploi nesfîrșite din istoria pămîntului, dar ce folos, nimeni nu intrase în panică, nu strigau, fiecare se agățase de cîte un corp care se știe în mod obișnuit că plutește pe deasupra apei, se agățaseră și acum așteptau în liniște să se întîmple reversul izbucnirii apei din muntele ascuns. În mijlocul acestei așteptări neliniștitoare se ivise întîmplarea cu turnul de răcire care probabil că absorbea din imensa baltă formată pe munte, apa necesară umplerii golului său impresionant. O dată cu apa, puteau fi absorbiți și oamenii de deasupra, oamenii care sperau într-o întîmplare fericită, o întîmplare care să îndrepte nefericirea ce se abătuse asupra lor și a muntelui pe care lucrau cu atîta osîrdie. Trebuia să se întîmple ceva. Ce anume nu știa nimeni, trebuia să se aștepte ; toți așteptau să se întîmple neprevăzutul și tocmai acum se ivise bulboana asta ticăloasă care dezechilibra lumea marină în care trăiau.

Soarele întîrzia să apară, traiectoria sa întrecuse cercul plutitorilor care se aflau la o distanță apreciabilă de turn, o forță nevăzută nu-i lăsa să ajungă mai aproape, forță care printr-un miracol nu mai avea nici un efect atunci cînd era vorba de el. Bulboana se vedea acum clar, spuma se răspîndise în jur ca un covor alb avertizînd pe cei care ar fi venit pe acolo, că dincolo e moartea care așterne în giulgiul ei alb pe îndrăznețul ce încalcă linia nevăzută a cercului. În jur nu mai exista nici un punct de sprijin, nuiaua introdusă în apă nu reușea să mai opună nici un fel de rezistență forței de atracție a turnului sau a bulboanei. Simțea cum se îndreaptă spre miezul primejdiei fără să se poată împotrivi. Atîta timp cît ea fusese ceva mai departe de ființa sa, putuse să i se împotrivească, să o privească oarecum în liniște, să-i studieze forțele ce se manifestau în mod dezorganizat dar extrem de distrugătoare. Cît fusese departe avusese și el timp să se gîndească la una sau la alta. Acum, gîndurile nu mai reușeau să se închege, toate se adunaseră ca niște cocoloașe de sînge în jurul creierului

așteptînd să se odihnească în pacea de dincolo de bulboană. Cînd simți că ușa pe care se află începe să joace în voia valurilor ce se formau în jurul bulboanei deschise pentru prima dată gura pentru a striga. Poate că chiar strigase, articulase un sunet rămas în subconștient din vremuri imemoriale... Apele dispărură ca prin minune o dată cu țipătul și se trezi lac de sudoare pe banca îngustă din scîndură geluită prost. Acolo petrecuse două ceasuri de zbucium. Poate numai carnea trupului său tremura ca prinsă de friguri pentru că mai păstra în interiorul ei teama din vis, coșmarul prin care trecuse.

23.

La orele opt și treizeci de minute maistrul Unghierea, secretarul Comitetului de partid de pe șantierul termocentralei, convocase pe toți membrii comitetului pentru o ședință extraordinară avînd la ordinea de zi realizarea în condiții normale a planului de ridicare a obiectivului, accelerarea montării și pregătirii asamblărilor ce urmau după aducerea generatorului uriaș a cărui sosire iminentă fusese anunțată încă de ieri. Unghierea era supărat, se vedea asta după felul cum îi privea pe membrii comitetului în funcție de cum aceștia soseau de la locurile lor de muncă. Chiar și pe chipurile lor se putea citi o oarecare neliniște față de această ședință neanunțată decît ieri după amiază, față de problemele noi care bănuiau ei se vor ridica astăzi în fața oamenilor șantierului. Ultimul sosit fu Oană care reprezenta organizația de partid a șoferilor de pe mașinile grele de transportat șist. Unghierea intră în urma lui în sala de ședințe și merse direct la masa din prezidiu pe care așeză niște coli de hîrtie, carnețelul de care nu se despărțea niciodată și o mapă subțire în care probabil se afla un dosar-plic. Cu mîinile la spate, Unghierea trecu în cea mai adîncă tăcere printre șirurile de bănci, nu privea spre nimeni din acea

sală, privea mai degrabă în jos, cine știe ce îl frămînta atîta, probabil că nu știa cum să se liniștească cum să-și domolească motivele pentru care convocase această ședință extraordinară, singura, de astfel, convocată în acest mod pe șantierul lor. O altă problemă pe care își propusese să o discute cu membrii comitetului era aceea a morții lui Boton, cum a fost posibilă această moarte pe șantierul lor, cine a permis ca acesta să consume băuturi alcoolice, chiar în afara orelor de program fiind, și, după aceea, să umble prin șantier, să nu ocolească cum ar fi fost firesc șantierul, să treacă direct spre barăcile dormitor, să cadă în groapa cu var stins . . .

Încetul cu încetul, vorbele sale începură să ajungă la cei aflați în sală, unele așa cum le gîndise încă de astă-noapte, altele așa cum le-a gîndit astăzi, poate chiar în momentul acesta al confruntărilor și al încercărilor de edificare pentru perioada imediat următoare, a construcției în ritm susținut a colosului energetic.

. . . toamna bate la ușă și angajamentul nostru a rămas bini-șor în urmă, pînă și convoiul generatorului a întîrziat o zi . . ., o zi înseamnă enorm de mult pentru nevoile economiei naționale : cine nu-și dă seama de acest lucru e un iresponsabil și n-are ce căuta în rîndurile colectivului nostru. Asta v-o spun eu, pe care voi m-ați ales, o spun eu care am muncit și la Bumbești-Livezeni, și la Agnita-Botorca și la Bicaz și nu vă mai încarc acuma memoria cu alte locuri ale probei de eroism prin care am văzut că a trecut generația mea . . . Pînă și gazeta de perete, propaganda vizuală e la pămînt, nimeni nu se mai ocupă de gazeta șantierului, vreau să spun de gazeta de la centru pentru că celelalte au și fost desființate cu de la sine putere de careva. Să știți că au și aceste gazete rolul lor stimulativ, acolo afișam alături de indicatorii care trebuie știuți de către toți oamenii muncii ; rezultatele în muncă, rezultatele întrecerii noastre socialiste obținute de brigăzi de echipele independente care își duc cu bune rezultate la capăt sarcinile pe care le au . . ., mai puteau fi puși la gazeta de perete și cei care întîrzie de la program, chiulangii, pentru că mai avem și din aceștia cîțiva, cei care încalcă prevederile Decretului 400, cei care se abonează la concedii medicale . . . Și trebuie să vorbim tot deschis și despre cazul lui Boton. Îmi pare rău că îl readuc astăzi în atenția noastră. Trebuie să vorbim despre el pentru că a tras cot la cot cu noi, pentru că lui și oamenilor pe care îi coordona, de

la începutul șantierului îi datorăm tot ceea ce vedem zidărie la termocentrala noastră... Și eu zic, vă zic astăzi că nu e puțin lucru pentru un singur om. Nu trebuie să uităm și să dăm tot concursul organelor de miliție pentru a stabili cu precizie dacă fostul nostru coleg a fost ucis sau a căzut dintr-o neglijență în groapa cu var. Și e o problemă de conștiință pentru noi, aflarea adevărului acesta, stabilirea vinovatului pentru moartea omului, pentru că n-o să-mi spuneți mie acum faptul că nu există vinovat... Nu se poate, stimați tovarăși, cineva l-a văzut pe Boton că merge pe trei cărări și atunci mă întreb și vă întreb și pe dumneavoastră: de ce l-a lăsat să ajungă singur la barăci? Cine poate să-mi răspundă la întrebarea asta? Noi stăm cu mîinile în sîn și așteptăm să vină miliția, să vină alții să ne facă ordine la locul de muncă... Trebuia să schimbăm întreaga optică a oamenilor, dacă am obținut unele succese nu trebuie să ne mulțumim și să ne culcăm pe lauri că îi pierdem imediat și, o dată cu ei, ne pierdem omenia noastră... Și să nu pierd din vedere aspectul pe care l-am discutat, va trebui să ne mobilizăm cu toate forțele șantierului, să acționăm muncitorește și, în cel puțin 24 de ore, să prindem criminalul care l-a ucis pe Boton și să-l predăm organelor de anchetă; trebuie să arătăm că sîntem cu adevărat un colectiv de muncă adevărat, un colectiv de oameni ai muncii care nu avem nimic de ascuns, care avem conștiință muncitorească. Dacă noi, colectivul, nu ne mobilizăm toate eforturile pentru a-l prinde, degeaba ne-am adunat aici, degeaba avem calitățile pe care le avem, funcțiile pe care le avem... Credeți-mă, stimați colegi, nu este ideea mea, este, cred, ideea care trebuie să ne anime pe toți, să facem tot ce este posibil pentru rezolvarea acestui caz. Dacă pe criminal îl va prinde miliția și îl va ridica de aici de pe șantier fără ca noi să ne aducem cît de cît o contribuție la identificarea lui, cum vom sta față în față cu propriile noastre conștiințe, ce întrebări ne vom pune și ce întrebări vă vor pune cei care vă așteaptă acasă, familiile dumneavoastră...

Astăzi va sosi convoiul generatorului. Trebuie să-l coborîm cu mare grijă de pe mașini. Dumneavoastră trebuie să supravegheați descărcarea, să fiți cu ochii în patru, să nu aveți odihnă pînă ce convoiul va fi golit și va pleca în drumul său... Voi fi și eu acolo, am înțeles că vine și tovarășul director Albu.. Și să mai aveți grijă pentru ca munca pe șantier să nu sufere

întrerupere, să nu se adune o mulțime de gură-cască prin preajma convoiului, să mai avem și accidente în timpul descărcării. Știți dumneavoastră cum e cînd nu ai loc pentru manevrare, cînd o mulțime de inși își dau cu presupusul cum e bine și cum nu e bine... Utilajele generatorului vor fi așezate pe stativele gata pregătite, fiecare la locul unde s-a stabilit încă de ieri...

Și acum să-mi spuneți fiecare ce necazuri aveți în colectivele unde vă desfășurați activitatea, ce greutăți întîmpină colectivele de muncă... Eu zic s-o luăm pe rînd, că așa-i democratic... Tu, Mitea?

Cel căruia se adresase prima dată Unghierea, un bărbat scund și rotofei se foi o vreme pe scaun răsfoi o filă înegrită de motorină și împăturită de mai multe ori. Probabil că în fila aceea nu găsi un răspuns imediat, se ridică în picioare după care se așeză din nou, probabil își amintise că așa s-a convenit, toată lumea să vorbească șezînd pe scaune, să fie o ședință mai puțin rigidă, doar se dezbat probleme firești... Într-un tîrziu începu să răspundă cu glas din ce în ce mai puternic:

„Probleme deosebite nu am în sectorul meu, nici rămîneri în urmă,tot ceea ce s-a excavat a fost cărat cu mașinile, forezele merg toate, ieri am reușit să reparăm și cea de la cota 211, chiar acum dimineață am trecut pe acolo și se comportă mai mult decît mulțumitor... Am totuși niște greutăți, doi șoferi nu s-au mai prezentat la lucru de două zile și îmi lipsesc, se simte lipsa celor două mașini...Dacă s-ar putea să mi se trimită alții..."

„S-a notat. Cel tîrziu la prînz o să ai doi șoferi. Luăm de la șantierul tineretului și îți trimitem... Altcineva... Ia să vedem... Dumneata, tovarășe Randuly?"

Cel întrebat tocmai se găsise să șoșotească ceva cu vecinul din dreapta. Probabil că fusese o problemă serioasă, deoarece întrebarea secretarului de comitet nu-l dezechilibră nici o clipă, se ridică dar pînă la urmă realiză că toate discuțiile au loc de pe scaune, așa că luă loc pe scaun și începu:

„În sectorul nostru nu sînt probleme deosebite și cînd spun asta nu vreau să acopăr faptul că avem cîțiva absenți nemotivați de la serviciu, că mai avem nevoie de doi zugravi-vopsitori și n-ar strica să fie detașat la sectorul nostru pentru cîteva zile, un tîmplar pentru a repara cîteva stricăciuni la barăcile-dormitor. Cînd plouă, apa începe să se strecoare prin bitum și curge

în camere... În rest..., cred că brigada tineretului din sectorul nostru va ieși prima în această lună, toată ziua stau pe capul meu și cer ba una, ba alta, că ei nu vor să piardă întrecerea, că sînt la un pas de locul întîi... Le mai spun eu că nu-i ajut, mă mai și supăr pe cîte unul mai insistent, dar pînă la urmă îi ajut, fac și ei parte din brigada pe care o conduc și dacă ei sînt în cinste, toată brigada noastră e dată cu ei... Cu nemotivații voi discuta chiar astăzi după-amiază..., vreau să vă spun, să spun aici în comitet, că nu am probleme care să nu poată fi rezolvate... Treaba cu gazeta de perete va fi rezolvată tot astăzi, a fost scoasă de pe vechiul loc deoarece noi am fost mai cu moț, și am dus-o în chiar inima brigăzii, acolo unde puteau să o vadă toată ziua. Acolo s-a descoperat și a fost nevoie să o scoatem din pămînt. Rău e că n-a fost plantată într-un loc adecvat de lîngă barăcile-dormitor. Cînd ajung la sector, totul va fi rezolvat operativ... Și materialele care trebuie puse acolo, vor fi afișate cel tîrziu mîine dimineață..."

Aici Unghierea îl întrerupse fără răutate, doar cu o ușoară undă ironică în glas: „Păi, atunci, n-are rost tovarășe Randuly să montezi astăzi gazeta și numai mîine să apară articolele... Va arăta rău, o gazetă de perete cu obrajii nespălați, nebărbieriți... Zău, nu credeți?", și întrebarea secretarului pluti o vreme prin încăpere pînă ce Randuly găsi cuvintele potrivite pentru a răspunde că secretarul are dreptate: „mîine, gazeta va fi așezată la un loc accesibil oamenilor și articolele vor fi afișate pe ochiurile roșcate din lemn..."

Unghierea păru mulțumit de adăugirile făcute de Randuly, își roti privirea pe deasupra celor prezenți, n-ar fi vrut să lungească prea mult ședința, oamenii erau așteptați în sectoarele lor, chiar el avea destulă treabă, mai puse totuși o întrebare unui tînăr căruia mereu îi uita numele. Acesta parcă abia aștepta să fie interpelat, se ridică în vîrful picioarelor pentru a-i vedea pe toți cei prezenți, înghiți de cîteva ori în sec, tuși pentru a-și drege glasul, dădu scaunul mai înapoi pentru a-și face loc și începu:

„Știți că eu îi țin locul lui Brandea de la Atelierul mecanic. Sînt subinginer. Terminat la R., promoția '8. și am cîteva vorbe de spus. În primul rînd aș vrea să vă spun că sînt nemulțumit pentru faptul că am fost adunați aici pentru a fi luați la întrebări și a ni se da lecții de brigadierit. Doar cunoaștem cu toții ce fapte minunate au făcut brigadierii în epoca lor de

glorii, dar a-i invoca astăzi, cînd dispunem de alte mijloace tehnice, de o altfel de organizare a societății, cînd avem de partea noastră toate cîștigurile epocii socialismului, mi se pare destul de romantic, ca să nu spun superfluu. Și nici cu situația asta „grea" cum îi spuneți Dumneavoastră tovarășe Unghierea, nu sînt de acord... Cred că e o metodă de a menține treaz spiritul revoluționar, mai bine spus a fost o metodă de a menține treaz acest spirit și de aceea nu știu dacă mai e cazul astăzi să criticăm, să vedem în negru totul, cînd de fapt, cele cîteva absențe nemotivate, cele cîteva mașini care au rămas fără șoferi sînt niște fapte atît de mărunte încît nici nu ar trebui băgate prea mult în seamă. Să știți că eu nu pledez să acoperim aceste nereguli, aceste asperități ale disciplinei, umbre ușoare de indisciplină... Nu, nu vreau asta. Dar de la a le da o importanță fenomenală și pînă la mărunțimea lor cotidiană, e o distanță ca de la cer la pămînt... Sau poate că greșesc eu... Nu este imposibil acest lucru. Sînt poate prea tînăr și necopt pe șantiere cum le place oamenilor din preajma mea să spună... Deși dacă e să o luăm așa cum e făcută, afirmația nu prea stă în picioare. Cred că ar trebui să nu exagerăm aceste fapte mărunte, să le luăm ca atare, niște mărunțișuri în procesul muncii de pe acest mare șantier. E adevărat că nu trebuie să le lăsăm să proliferezc. dar să facem acest lucru cu oarecare știință ; vreau să spun că trebuie să vedem de ce au întîrziat sau au lipsit de la programul de șantier cei cîțiva colegi ai noștri, să aflăm de ce și apoi să aprofundăm acest fenomen, să-l combatem cu propriile arme. Și de la mine a lipsit un tînăr și eu m-am supărat foarte tare pe el, în prima zi chiar voiam să-i propun desfacerea contractului de muncă, să-l critic într-o adunare a colectivului... și să știți că n-am făcut nimic din toate astea pe care le-am gîndit la furie... A venit a doua zi la mîne în atelier să-mi explice că i-a venit un văr din Moldova, că s-au întins amîndoi la vorbă și vin pînă tîrziu, dimineață n-a mai ajuns la șantier. N-o să vă vină să credeți cum l-am tratat. L-am ascultat într-o liniște deplină și tot într-o liniște deplină l-am lăsat să plece. Îl vedeam cum îi e ciudă că nu strig, nu-l amenințe cu desfacerea contractului de muncă și alte alea... Știți ce s-a întîmplat mai apoi ? Sînt sigur că nu bănuiți... Omul meu n-a mai întîrziat și nici n-a mai lipsit nemotivat pînă astăzi iar activitatea lui de după acel incident mă face să cred că niciodată nu se va mai întîmpla ca el să lipsească de la serviciu... Nu vreau să spun

că am făcut gaură în cer cu ceea ce v-am povestit, cu metoda mea de educație . . ., vreau doar să vă spun că eu dacă aș greși ceva anume nu mi-ar place să fiu bețelit pînă la Dumnezeu ; am și eu și au și oamenii mei conștiință, au posibilitatea să-și dea seama cînd greșesc și odată ce omul își dă seama ce și cum a greșit, automat cred că se gîndește cum poate face ca acea greșeală să nu se mai repete . . . Eu cam atît am vrut să vă spun referitor la măsurile pe care trebuie să le luăm pe viitor, adică să punem greutate mai mare pe conștientizarea oamenilor, să știe fiecare ce se pierde dacă fac o absență nemotivată, cît pierde el personal, cît pierde societatea, șantierul nostru . . . Dar cred că am vorbit destul . . . Totuși nu vreau să închei pînă nu vă spun încă două-trei vorbe : tovarășul Brandea e bolnav de cancer și trebuie să se pensioneze. Doctorii nu vor să-l pensioneze pentru că n-are rost să mai întocmească atîtea hîrțoage pentru unul care mai are doar cîteva zile de trăit. Arată ca o mumie. Sîngele îi e mîncat pe dinăuntru de afurisita de boală pentru care-și bat toți capul și nu-i dau de leac. Tovarășul Brandea era foarte trist cînd am fost ultima oară la spital. Mi-a șoptit că nu-i pare rău că va muri, ci îi pare rău că moare fără să-i vadă la față pe mulți dintre foștii săi colegi de pe șantier. Printre cei cărora le-a dat numele ați fost și dumneavoastră tovarășe Unghierea. Ați lucrat amîndoi și la Turnu și la Mintia și în alte părți despre care mi-a spus, dar nu-mi mai aduc aminte pentru faptul că sînt un pic revoltat, și cu toate acestea nu ați găsit o clipă de răgaz să mergeți să-l vedeți în spital. Faceți atîta caz pentru Boton, care în fond poate fi numit — un bețiv ce n-a putut să-și stăpînească pornirea de a bea mai mult decît trebuie, și nu vă gîndiți la unul dintre cei mai pricepuți oameni pe care i-a avut acest șantier, un om devotat, zilele acestea am aflat că a fost și brigadier la Salva-Vișeu ; în totul e un om de la care în cîteva luni am învățat tot atîta cît am învățat în trei ani de facultate. Vă rog să nu mi-o luați în nume de rău, vorbesc de la puterea vîrstei mele, propun să facem tot ce e posibil pentru a merge cîțiva dintre noi la spital la R. cu o mașină să-l vedem pe nea Brandea. Ar fi cea mai mare bucurie pe care i-o putem provoca, bucuria unui om muribund, a unui om care nu se va mai simți părăsit atunci cînd ne va vedea la căpătîiul său . . . Mergem întîi și-i cumpărăm cîteva atenții, să nu zică ceilalți bolnavi că mergem cu mîinile goale . . . Și așa nu mai poate mînca și nici bea."

Aici se opri, părea obosit, se vedea că pusese atît suflet în ceea ce spusese, că tot adevărul din el a fost spus în fața acestor oameni mult mai în vîrstă decît el, că și-a deșertat tot necazul aici că nu se poate să nu aibă încredere în acești oameni pe care i-a luat drept martori la adevărul spuselor sale . . .

Unghierea ar fi vrut să-l pună la punct pe băiețelul ăsta care vorbește cam multe și pe față și pe dos, dar intuiția sa de bătrîn trecut prin multe i-a șoptit să treacă peste criticile ce i s-au adus în mod direct și să îmbrățișeze personal propunerea de a-l vizita pe Brandea la spital. Pornirea aceasta venea și de la faptul că era bun prieten cu Brandea, se cunoșteau de la Salva-Vișeu, mai lucraseră pe cîteva șantiere împreună. Numai treburile multe și grele ale acestui șantier îl făcuse să scape din vedere internarea lui Brandea, faptul că trebuia în mod logic și mai ales prietenesc să treacă din cînd în cînd să-l vadă. Privi atent în sală și îi văzu pe majoritatea adînc impresionați de cele spuse de tînărul subinginer, unii chiar se frecau la ochi cu batistele, așa că renunță la comentarii, la întrebări și spuse că propunerea e foarte bună, numai faptul că sîntem atît de ocupați ne-a făcut să-l neglijăm pe colegul și prietenul nostru care se află pe patul de suferință : nu e vorba de rea-credință, nu are nimeni nimic împotriva tovarășului Brandea, numai viața asta de șantier care e mai iute decît orice ringhișpil, ne-a luat în duret și nu ne-a lăsat să-l vizităm pe fostul nostru tovarăș de muncă. Așa că îmbrățișă rapid propunerea subinginerului, se oferi chiar să vorbească personal cu directorul pentru a aproba o mașină într-o după-amiază cînd să se meargă la R. Trebuie să fim atenți pe cine luăm, să facem tot posibilul să-i luăm pe cei mai dragi și mai vechi oameni din echipă, să mergem noi cîțiva din comitet, poate merge cineva și din conducerea șantierului. Trebuie să plecăm devreme pentru a avea timp să ne întoarcem pe zi înapoi. Azi după amiază sau mîine sosește convoiul generatorului și va fi o adevărată sărbătoare a șantierului nostru, o sărbătoare de la care nu poate lipsi nimeni. Păcat de tovarășul nostru Brandea, ar fi putut fi și el un om fericit alături de noi . . .

Mai întrebă așa într-o doară dacă mai sînt ceva probleme foarte urgente de comunicat, probleme pentru care producția ar suferi dacă n-ar fi rezolvate la timp.

Singur, tehnicianul Strat, care fusese invitat la ședința de comitet pentru ca problemele de protecția muncii care s-ar fi

ridicat să fie rezolvate pe loc, operativ, ridică mîna în semn că ar avea ceva de spus. Ceilalți îl priviră curioși, unii chiar furioși, alții se făcură ceva mai mici pe scaunele lor crezînd că iar îi va încondeia pe undeva „protecția muncii", încercau să-și bată capul cam ce are de adăugat atît de important Strat. Îl pîndeau cu toții și avură posibilitatea unică să-l vadă pe Strat deschizînd gura înainte de a scoate faimosul lui carnețel negru, ba încă nu-l scosese deloc, nu-l vedeau, probabil că îl avea ca de obicei în buzunarul de la piept. Unii chiar crezură la început că se va plînge de furtul carnețelului, alții își băteau în fel și fel capul cam ce s-a întîmplat cu eminența neagră a șantierului, de pare așa abătut, posomorît de-al binelea... Dar Strat nu le oferi prilejul să se adeverească nici una dintre presupunerile cu care-și băteau mințile. El ceru în cîteva cuvinte să se numere printre cei care vor merge după-amiază să-l vadă pe Brandea, motivînd că este unul dintre cei mai corecți și mai de treabă oamenii cunoscuți de el pe acest șantier. Motivarea a sunat cam simplu pentru unii, inclusiv pentru Unghierea, așa că acesta a spus doar : „mai vedem noi, să-i prezentăm o listă tovarășului director. Să știe și dînsul de care oameni se poate lipsi cîteva ore șantierul nostru..."

Unghierea dădu liber adunării cerînd să mai rămînă cîteva minute doar tînărul subinginer al cărui nume îi scăpa și acum. Își muncea creierul să-și aducă aminte dacă îl mai văzuse, dacă a mai fost vreo dată față în față cu el în afara de această ședință lărgită a comitetului. De pe banda memoriei nu reușea să-i parvină nimic, totul era imaculat ca un cearceaf pe care n-a dormit nimeni. În timp ce oamenii părăseau sala de ședințe a C.O.M.-ului, își bătea capul cam ce metodă să folosească față de acest tînăr care nu-l atacase direct, dar nici mult nu lipsea să-l numească vinovat de uitarea față de Brandea și mai ales de folosirea unor metode vechi, perimate în munca pe care o avea. În fond, puștiul avea puțină dreptate, pe Brandea nu aveau voie să-l uite, muncise omul prea mult în viața asta ca să fie uitat așa dintr-o dată, să fie lăsat singur în fața acelui cancer scîrbos care îi cuprinsese trupul. Dar tînărul trebuia să știe că ideile de acest gen nu se pun într-o ședință ; se vine frumușel la Comitet cu propunerea și se așteaptă rezultatul care în acest caz nu avea cum să nu existe... Ah, școlile astea, nu știu să-i învețe pe oameni și școala vieții, să le explice niște

lucruri privind interioarele discrete ale vieții. Ei au glagoria proaspătă, n-au nici atîtea probleme pe cap așa cum avem noi, în fond e destul de ușor să vînezi unele scăpări în activitatea unui om indiferent de funcția pe care o ocupă... Mai greu e să-l faci pe acel cineva să recunoască... Ceea ce nu e cazul meu, nu se întîmplă în cazul meu... Am fost și rămîn toată viața un om deschis tuturor ideilor bune care vin de la alții... Eheee! Nu merge așa viața, tinere subinginer, chiar dacă ai fi deștept. De obicei, tinerii ăștia vorbesc cu dispreț despre generația noastră, a celor care am mîncat la gamela brigăzilor și am pipăit cu lopețile zeci de kilometri de cale ferată, drumuri și alte uriașe obiective care și ele s-au învechit astăzi, o dată cu noi. Asta nu e voie. Ce-o fi în capul său? Poate că nici nu e prea deștept. Poate că vrea să parvină? Întîlnise destui dintre aceștia în viața lui. Oricum, va trebui ca în cea mai scurtă vreme să-l ajute să devină într-o funcție de răspundere. Asta, poate chiar pentru gestul de a-l fi înfruntat astăzi în fața comitetului și a celorlalți invitați... Știa el că eu îi iubesc pe cei îndrăzneți? N-avea de unde să știe asta... Asta e un secret al meu, un secret pe care nu-l pun în aplicare decît numai după ce m-am convins că acel cineva merită, că e destul de îndrăzneț dar și destul de cumpănit pentru a nu transforma îndrăzneala în prostie... Dar mai bine să văd cum se comportă cînd e luat la rost așa între patru ochi... Se înmoaie sau nu se înmoaie. Poate că nici nu e bine să-l iau la rost. Poate că e unul dintre aceia care nu suportă să strigi la ei? Tot ce se poate. De fapt nici n-am de gînd să strig. De ce aș striga? A spus omul o problemă, a ridicat o problemă care interesează generația mea... De ce aș fi rău pentru asta? Nu, domnule; e bine să fiu atent cum vorbesc cu el... De unde știu eu că nu m-am ramolit între timp, că nu mai cunosc felul de a fi, de a se manifesta al acestor generații? Mai înainte, aveam obiceiul și mergeam la reuniunile lor, la ședințele lor de U.T.C..., acum, am fost luat în duret de treburile șantierului și nu prea am mai avut contact cu tineretul... Vina îmi aparține în totalitate... Nici nu-l cunosc prea bine. Nici el nu cred că știe mare lucru despre mine. Poate că n-a vorbit Brandea despre aventurile lui, aventurile lor din tinerețea brigadierească. I-o fi povestit nenorocitul și chestia aia de la Hunedoara, aia cu pistolul... Răspundea în dreapta și-n stînga la salutul oame-

nilor care se retrăgeau oarecum încet, parcă nu se grăbeau, parcă ar fi vrut să știe cu toții ce mai are meșterul de vorbit cu tînărul subinginer care astăzi îi făcuse praf pe toți, le luase piuitul. Clar, domnule, clar ca lumina zilei, a zilei frumoase care este azi. Brandea ăsta ! Nici acum nu i-a intrat în cap că secretele unor biografii nu trebuie știute de mulți... I-o fi povestit treaba aceea de la Hunedoara... De cîțiva ani o și uitase... Se schimbaseră multe și nici nu i-o mai reproșau tovarășii în ultima vreme... Practic, le luase apărarea. Că modul în care le-o luase nu era prea legal, putea să-l coste Curtea Marțială, asta trebuie să fie apreciată de ei, nenorociții care puteau înșfăca o bătaie pe cinste de la milițienii ăia păstrați de la vechiul regim... Se așeză la masa prezidiului. Ieșiseră cu toții. Își aminti seara aceea cunoscută de mulți reporteri care au scris despre Hunedoara, dar nici unul n-a avut curajul s-o scrie pentru a ajunge la cititori. Sau poate că nu avea el habar, să se fi întîmplat asta... În fond, ce se întîmplase ? Douăzeci de brigadieri toți unul și unul fuseseră prinși la o încăierare în O.T. Se încăieraseră cu cei din batalioanele de muncă, scursori ale vechii burghezii, ale chiaburilor care fuseseră duse la reeducare prin muncă. Brigadierii fuseseră provocați de un tinos slab și beat care le strigase : „flămînzilor !" Atîta le-a trebuit celor care mîncaseră la prînz doar zeamă de fasole și mămăligă cu marmeladă... Unul, Țîrlea l-a luat de piept pe lunganul care a început să se scuture ca un plop prins de furtună... Și apoi, gata încăierarea... Pe seară zăceau sărmanii brigadieri ca niște șobolani în pivnița de la capătul Bulevardului. Era deja noapte și cei puși să-i păzească tot n-aveau de gînd să-i elibereze. Se adunaseră și ei, cincizeci de inși în salopete și cămăși albe în colțul porumbiștei de la marginea O.T.-ului. Așteptau. Ce ? Să vină ortacii lor de la arest. Dar milițienii n-aveau de gînd să le dea drumul să vină la barăcile dormitoare. Încet, încet milițienii au plecat acasă. Frămîntau cu cizmele lor noroiul de pe viitoarea stradă Corvin. În capătul acelei viitoare străzi se afla un bloc. Acolo ședeau cei mai mulți... Clădirea Miliției era prea liniștită pentru neliniștea care se afla cuibărită în sufletul celor cincizeci de brigaderi de afară și pentru sufletul celorlalți douăzeci de închiși. Atunci, el, Unghierea, s-a desprins de grup și le-a spus cu glas autoritar să aștepte semnalul lui. A plecat către clădirea veche a Miliției

cu pași înceți, cu pași care parcă nu erau ai lui. Își amintește și acum că a mers mai mult plutind către clădirea roșcată, cu două etaje... Și-a dus mîinile la spate și a intrat bocănind soldățește pe trepte. Holul n-avea mai mult de șase metri. Un ghișeu micuț se deschidea în fața sa. Milițianul dormita. Cînd a auzit ușa, și-a pus ochelarii. Nu putea uita nici astăzi gestul aceluia de a-și pune ochelarii cînd îl păștea o adevărată primejdie. Și-a pus ochelarii și a așteptat ca tînărul cu bocanci de brigadier să ajungă în fața ramei din lemn de stejar. Îl pîndea cu încordare mișcările. Mai întîi a crezut că după ce își va pune ochelarii, va scoate pistolul și îl va soma. Dar milițianul n-a făcut asta. A aprins o țigară... Era între două vîrste, un ins dintre aceia cărora le dibuiești cu mare greutate anii... Apoi, mi-am luat inima în dinți și i-am spus: „Băiatu', afară am cincizeci de brigadieri care au înconjurat clădirea voastră. Aveți închiși douăzeci de oameni de-ai noștri în beciul vostru. I-am oprit cu mare greutate pe ceilalți să nu vă pună foc pentru ca toți să ardeți de vii; acum așteaptă exact cinci minute să ies viu și nevătămat de aici însoțit de cei douăzeci de bărbați ai noștri. Așa că, grăbește-te să le dai drumul, iar eu voi face semne către cei de afară că aici totul e bine, să nu se grăbească careva să arunce vreun șomoiog din alea pregătite special pentru asta... Dă pistolul încoace, să nu-ți vină cine știe ce gînd necugetat. Așa, dă-l încoa, nu te teme că nu mă ating de cocoșul lui. Am mai umblat eu cu de astea. Cîte gloanțe ai în el? Cinci. Bun. Celelalte poți să le ții la dumneata. Nu am de gînd să le folosesc. Știi, eu sînt bucureștean și cred că-s mai deștept decît ăilalți. Dacă era după ei, deja erai mort, tăticu... Pe șantierul de la Podul Grand am învățat să lucrez cu mîinile curate. Nu dau voie nimănui să-și bată joc de mine. Acuma, cînd zic de mine cred că îți dai seama că vorbesc și de confrații mei, de ortacii de afară și de cei de la voi... nu mai știa cum să-și oprească vorbăria pe care o declanșase dintr-o frică uriașă care îl cuprinse doar atunci cînd a intrat în clădirea Miliției. Vorbea pentru a nu fugi afară, pentru a nu se face de rîs...

Își întrerupse șirul gîndurilor, șirul amintirilor care îl năpădiseră ca niște liane obraznice, pentru a-l privi o clipă pe subinginerul ce aștepta. Frunzărea un „Sportul" cam șifonat și pe jumătate rupt. Nu se sinchisea de așteptarea la care îl con-

damanase bătrînul. Cine știe ce combinații de echipe stau în capul său, cine știe pe cine înjura pentru cine știe ce arbitraje necinstite. În fond, poate că era mai bine să rămînă o discuție serioasă cu acest tînăr imberb. Dacă e încăpățînat și nu ajunge la nici un rezultat, își va strica toată ziua de lucru. Și are atîtea de făcut astăzi. N-avea chef de discuții psihologice, de psihologicale. Poate că avusese înainte de amintirile ce îl năpădiseră așa dintr-o dată.

Se apropie de tînăr și îl bătu cu palma lui grea pe umăr : Nu se abținu să nu spună :

„Să știi, tinere că-mi plac oamenii ca tine... E adevărat că starea asta se manifestă din plin la generația voastră, dar tot adevărat e că nu toți au curajul să ridice — așa cum ai făcut azi — o problemă omenească într-o ședință... Cînd te-ai ridicat am avut impresia că vei cere să te ajut să treci într-un loc de muncă mai ușor, să te declari nemulțumit de mîncarea de la cantină, de cearceafurile din dormitor sau în cel mai bun caz să ceri transferul la un complex hotelier de aiurea. Știi că „Scînteia“ a dat destule cazuri dintre acestea. Da, dar dumneata ai vorbit frumos despre un coleg de-al meu de la brigadă, chiar dacă mai înainte m-ai criticat pentru exemplele date de mine de pe vremea brigăzilor și n-ai părut încîntat de faptul că ne amintim mereu de eroismul acela al nostru... Am înțeles prin asta că e bine să vorbim mai mult despre propriul nostru eroism de astăzi, chiar dacă ne amintim și de cel de atunci... Să știi că mi-ai plăcut mult de tot, ți-o repet fără să mă rușinez de asta. Mă bucur și pentru că ai lucrat sub mîna lui Brandea, că ai adus astăzi vorba de el, că ai avut acea inițiativă pentru care meriți să-ți mulțumesc... Vom merge desigur pînă la el și apoi ne vom duce pe rînd la patul lui. A fost de la 17 ani șantierist și a rămas și în aceste zile de dinaintea sfîrșitului. E o adevărată minune că n-a murit pînă acum. Știu că era aproape gata de atunci cînd l-au ridicat de la barăci... Trebuie să-mi fac autocritica, nu l-am uitat, nu puteam să-mi uit un fost coleg de șantier, dar treburile astea în care te încîlcești toată ziua, te fac să uiți de tine și de ai tăi... Oricum, n-am nici o scuză față de Brandea... Acest om merită cinstea dumitale și mă bucur că un tînăr dintre destui flușturatici de azi pot să cinstească și să respecte pe un om învechit de bunătate și romantism revoluționar. Nu vreau să-ți țin o lecție... Cu toate că ai lovit puțintel și în mine... Poate că am meritat...

Am să-ți spun în aceste zile unde ai greșit. Să nu-mi spui atunci, că ai făcut această greșeală în mod involuntar. Nu ești omul care să greșești involuntar ; lucrurile și gesturile pe care le faci sînt ca ale unui bătrîn, vreau să spun ca ale unui om cu multă experiență de viață. Poate mi se pare... Oricum, te numeri printre cei care mergem astăzi să-l vedem pe Brandea. Trebuie să te vadă pe mîinile noastre. Să moară și el liniștit. La orele 12,30 să fii în fața porții mari. De acolo vom pleca. Îl conving pe director... I-a stai puțin. Am să propun să fii în mod oficial, prin decizie locul lui Brandea. Să fii numit în locul bătrînului meu camarad. Cred că nu ne faci de rîs. Nici nu te cred în stare să te faci de rîs. Și acum, du-te la treabă. Să meargă șantierul strună. Să nu stea nici o mașină din pricina muncitorilor tăi... Termocentrala trebuie ridicată în termenul cel mai scurt...

Subinginerul Mariș își despături „Sportul" și plecă spre atelier frunzărind rubricile mici ale cotidianului. Era partizanul nezdruncinat al echipei Steaua. Așa de mult se imprimase milităria mîncată la școala de tanchiști dintr-un oraș moldovenesc, încît echipa Steaua, așa cum le inspirase un ofițer dur, era cea mai puternică echipă a tuturor clasamentelor, campionatelor și mai ales a tuturor timpurilor... Urmărea cu privirea cam unde se ridicase Steaua, nu era mulțumit de locul doi. Ce să caute „Craiova" deasupra militarilor ? Se rezolvă în sine, își aduse aminte eum încetul cu încetul îndrăgise această echipă militară, cum o îndrăgise pînă la a nu o mai da pe alta nici chiar atunci cînd pierdea cîte un meci. În fond, își spunea, și echipele astea de fotbal sînt formate din oameni și e bine-cunoscut faptul că oamenii au posibilitățile și limitele lor, momentele de vîrf și de cădere în ritmul biologic... Așa că ce, să ne mai mirăm cînd unele echipe formidabile pierd cîte un meci în fața unor echipe de rîndul 3 sau 4...

Renunță să se mai gîndească la sport, bägă ziarul în buzunar, îl înfundă bine ca să nu-și mai amintească de el pînă după-amiază cînd avea posibilitatea să-l citească în întregime fără să mai fie întrerupt de unul sau altul...

Purtarea lui Unghierea îl mirase. De aceea nici nu replicase, cu toate că de două ori își mușcase limba pentru a se ab-

ține să nu răspundă. Ar fi vrut să-i dea o replică bătrînului secretar de partid, dar pînă la urmă renunțase. Fusese destul de dur în prima parte a intervenției sale, îl atacase chiar în ceea ce-i era atît de drag; brigăzile dragile lui brigăzi de reconstrucție... Era convins că Unghierea nu făcea deseori caz de brigăzile din care făcuse parte pentru a-i impresiona pe cei care îl ascultau. Probabil că atît de mult îi intraseră în sînge acei ani, acei ani care fuseseră alimentați în continuare de anii ce îi petrecuse tot pe șantiere, încît nu se putea dezvăța ca atunci cînd voia să fie didactic, să nu amintească perioada romantismului revoluționar al brigăzilor...

Nu știa ce să creadă de purtarea lui Unghierea din final. Monologul pe care îl purtase în fața lui, vorbele pe care le rostise cu oarecare egalitate în ton... Dar, se gîndi, probabil că va mai avea ocazia să-l asculte și își va forma o părere. Fie bună, fie rea...

În atelier era o forfotă de nedescris. Strungurile zbîrnîiau în plină acțiune iar șpanul se adunase în grămezi impresionante dedesubtul lor. Niște role imense erau strunjite cu migală la toate cele patru strunguri. Gozo mînca slănină cu ceapă roșie pe lada cu scule. Albert venea din cînd în cînd de lîngă strungul său și apuca cu mîinile lui mari cîte o bucată de slănină pe care o arunca de la nivelul mîinii direct în gură. După aceea repeta gestul cu o fărîmitură de pîine și cu alta de ceapă. După fiecare gest al său, își ștergea palmele de salopeta-combinezon care între timp se murdărise de-a binele și nu mai constituia pentru el un motiv de fală. Mariș voi să-i adune să le spună ce măsuri, ce probleme s-au discutat la ședința lărgită, dar pînă la urmă renunță, se așeză la măsuța metalică din colțul dinspre termocentrală și începu să facă pontajul. Mîine e în cinsprezece și trebuie predat la timp. Se gîndi că dacă după masă pleacă la spital la Brandea, să lase toate hîrtiile în regulă. Își aduse aminte ceva anume și se ridică de la masă pentru a trece pe lîngă fiecare să le șoptească știrea că după-amiază va merge la Brandea. Băieții se arătară bucuroși și chiar propuseră să adune ceva bani pentru ca subinginerul să nu meargă cu mîna goală la spital. Mariș se opuse, le spuse că va pune bani de la el și dacă va fi nevoie le va cere el cît trebuie de la fiecare. Bineînțeles, salutările și micile daruri vor fi transmise din partea întregului colectiv...

24.

Nae Pop se socoti multă vreme un ziarist de mîna întîia. După cei zece ani de gazetărie, în care nu excelase de loc, tot se mai socotea o mare speranță a publicisticii. În urmă cu cîțiva ani, făcuse rost de un transfer cu antetul unei binecunoscute reviste bucureștene. Cu această hîrtie în mînă colindase toate birourile redacției, o fluturase pe sub nasurile tuturor, i-o arătase chiar și redactorului-șef al ziarului în care lucra, șefului sectorului presă, ce mai încolo încoace, la toată lumea ce ar părea interesată de un asemenea eveniment al vieții publicistice a lui Nae Pop. Unii l-au crezut și chiar au discutat între ei despre necazurile și neputința presei din provincie care nu știe să-și pună în valoare oamenii, oameni pe care îi pierde sistematic. Noroc mare că mai sînt și alte ziare în țara asta, noroc mare că mai sînt inși care știu a sesiza și aprecia talentul unui om. Rezultatul acelei hîrtii a fost că într-o ședință de colegiu, o persoană importantă l-a numit pe Nae Pop drept unul dintre cei mai inimoși oameni ai redacției, un om energic, cu simțul descoperirii adevărului de toate zilele al vieții noastre... Cu atît s-a ales Nae Pop și atunci a început să-i mai scadă entuziasmul de acest gen. Se hotărî să caute la biblioteca din oraș o serie de cărți ale marilor reporteri care au fost, pentru a le citi din scoarță în scoarță, pentru a prinde de la ei acel fior de care le vorbise cu atîta patos un profesor la facultate. Le vorbise despre reportaj ca despre o specie aparte a literaturii, despre scrierea istoriei adevărate a unei țări prin reportaj, despre iubirea cititorilor față de creatorii de literatură trăită... E adevărat că atunci nu dăduse prea mare atenție celor spuse de profesor, se număra și el printre cei cîțiva care se credeau așa ai profesiunii, printre acei care își spuneau singuri că au „nas" pentru cazurile ce interesează presa. E adevărat că un coleg al lor care acum e la un cotidian bucureștean le explicase în cîteva ceasuri de seară în fața unei beri că presa nu se face numai din cazuri izolate, că presa reprezintă o reflectare a realității în literatură, reportajul fiind acea graniță insesizabilă cu ochiul liber dintre ficțiune și fapte, oameni autentici, exemplare care pot fi mîn-

dria unei societăți, oamenii de bine de azi... Nu-și mai aducea bine aminte ce spunea în continuare V. N., cert e că acum își aduse aminte de vorbele lui, îi era oarecum ciudă, dar hotărî să treacă peste toate reticențele sale de a nu învăța de la nimeni, de a se socoti o eminență a presei, pentru a cerceta cu adevărat ce înseamnă presa și mai ales cum se poate face ca bine de tot. De la bibliotecă s-a întors cu Brunea Fox subsuoară, cînd ajunse în fața clădirii redacției se hotărî să ascundă totuși cartea în buzunarul întotdeauna larg al sacoului, nu de alta, dar dacă îl vor vedea ceilalți colegi, vor face diverse glume pe seama faptului că se inspiră de la Brunea Fox. Portarul îl salută cu un „să trăiți că ne trebuiți!", rostit cam grandilocvent, nu-i zise totuși nimic, n-avea chef să facă nimănui observații, dacă ar fi avut un asemenea chef, atunci putea fi sigur că numai lui și-ar fi făcut destule reproșuri de tot felul. În fond, trecuse prin viață ca gîsca prin apă, nu se însurase încă nici la cei 38 de ani pe care îi avea și, mai ales, nu reușise să se impună cît de cît în meseria pe care e adevărat, o îndrăgise încă de pe băncile școlii. Dar se vede că de la a îndrăgi și pînă la a practica o meserie există un drum ascuns, un drum greu de atins, drum pe care numai dacă reușești să-l dibui, ai posibilitatea de a spune că ești un om pe meseria ta... Îi era realmente ciudă, ar fi dat în primul rînd vina pe faptul că nu mai citise în vremea din urmă decît numai cărți de aventuri și alte cîteva cărți pentru copii, proaste, desigur, pe care i le dăduse cu dedicație scriitorul G. H., localnic ca și el, un înrăit al scrisului oricum ar fi, al scrisului și al publicatului fără întrerupere...

Da, probabil că o vină mare avea și că nu citise, nu-și alimentase cu nimic nevoia de cunoaștere... Realitatea... Da. Și realitatea e bună pentru un gazetar. E chiar obligatorie pentru un om care face presă. A învățat asta la școală și și-a dat seama că e adevărat... Dar realitatea nu poate să aducă îmbunătățiri vocabularului folosit, nu poate să-l salveze de la a face unele gafe în articolele sale, unele confuzii de termeni... Plus repetițiile supărătoare chiar pentru cititorul comun, care în mod obișnuit nu citește decît ziarul local...

Da. Își amintește de perioada cînd și-a început meseria. Perioada aceea atît de romantică. Atunci voia să se facă remarcat cu orice preț; scrisese o serie de articole care stîrniseră mare scandal, oamenii îl porecliseră Fantomas; apărea și dispărea exact cînd te așteptai mai puțin. Scrisese articole despre

ospătarii care luau bacşiş, despre şefii de local care se îmbătau, despre oamenii muncii care fugeau din şut la o berică, la un rachiu de vin ..., razii împreună cu miliţia ... şi toate materialele apăreau în ziar, înfiorau pe cei vinovaţi, puneau pe gînduri pe cei care puteau oricînd să cadă în greşeală ... Apoi trecuse şi perioada aceea, se plictisise, mai băuse o bere cu unul dintre cei criticaţi, unii au reuşit să i se strecoare pe sub mînecă, l-au linguşit şi... deodată s-a văzut coborît de pe platforma de Fantomas direct la rubrica de „industrie", vizitînd uzinele, vorbind cu muncitori, interesîndu-se de cifrele de plan, de scoaterea de la laminate, de realizări şi economii, valorificarea materialelor reutilizabile etc.

De cîteva zile şi nopţi e tot nervos. Redactorul şef l-a sfătuit să-şi ceară trecerea la „agrară"... Motivul a fost necrezut... Cică a tipărit două articole cu acelaşi titlu în decurs de şase luni... Şi, se întrebase el... ce e cu asta ? Oricui i se poate întîmpla. Secretarul de redacţie ce a păzit ? Numai el poartă vina ? La agrară ? El ? Se burzuluise rău de tot. Plecase din biroul redactorului-şef şi trîntise cu putere uşa. Parcă ea purta o vină... Merse direct la cofetăria „Cosînzeana" unde ceru o cafea mare şi tare. Şezînd la masă încercă să recapituleze ce se întîmplase în viaţa lui. Lucrurile mai importante. Cele neimportante le lăsa să treacă neobservate. Şi gîndise la Mary ... O veche rană rămasă neînchisă ... Mary ... Fusese un laş. De dragul meseriei o lăsase în mîinile lui Minel ... Cum să se însoare el ? Un gazetar trebuie să-şi facă un nume şi numai după aceea se poate gîndi la căsătorie ... Nici planurile de a scrie cîteva romane nu au fost materializate în nici un fel. Pe Mary a pierdut-o, de scris cărţi nici n-a început, meseria a devenit ceva de rutină..., da, totul sau aproape totul i-a ieşit pe dos. Trebuie să chibzuiască bine ce face cu viaţa lui. Gata ! S-a terminat cu perioada romantică a meseriei şi a vieţii mele. Trebuie să o iau de la capăt ... Cum ? Da. Asta e ... Cum ?

Băuse cafeaua şi simţea un tremur în stomac. Mîncase de dimineaţă un corn cu rahat şi parcă îl simţea întreg, nerumegat înăuntru. Nu-i plăcuse. Ce bine era dacă nu-l mînca ! Deodată tresări. Nu mai avu timp să mediteze asupra cornului cu rahat. În cofetărie intră Marinela. Cu soţul ei. La braţ. Îi veni să înjure. Şi pe ea a pierdut-o. Tot de dragul meseriei... Închise ochii şi se visă pentru o clipă la braţul Marinelei ... Ea, înaltă şi nemaipomenită de frumoasă, doctoriţă apreciată de toţi...

El, gazetar apreciat, temut, om de meserie aleasă... Deschise ochii și cele două imagini pe care voi să le alăture, se șterseră ca și cum nici n-ar fi fost... Pe fundul cești descoperi o musculiță mică. I se făcu scîrbă de cafeaua pe care o înghițise. Chemă fata care îl servise și-i arătă. Veni și șefa cofetăriei. Nu mai terminau cu scuzele... Parcă stomacul lui știa de scuzele lor... Cornul cu rahat începu să se zbată în stomac așa cum se zbate un șarpe deasupra flăcărilor. I se păru că va fi nevoit să vomite... Bău un pahar cu apă... Între timp, Mariaela ieșise din cofetărie. Nu știa dacă îl văzuse. Ar fi vrut să o privească, să știe și ea că el e aici, că e un gazetar pierdut în spațiu, că s-a decis să-și revizuiască viața, să se însoare? Da. Simplu. Dar cu cine? Marile lui iubiri au trecut, fetele s-au căsătorit, sînt la casele lor. Numai el așteaptă... Ce așteaptă? Să-și revizuiască viața...

Pleacă din cofetărie și parcă simte musca în cerul gurii. E oprită acolo... Sentimentul e îngrozitor. I se pare că are ceva amar în cerul gurii... Își aduse aminte că are în gentuță un tub de mentosane, îl desfăcu și începu să sugă două drageuri rotunde, albe, cu gust puternic de mentă. Asta parcă îi mai trecu gustul rău din gură, privi cîteva clipe în vitrina librăriei unde un citat din Montaigne trona scris cu litere mari de tipar. „Quia etiam bene profcientes animos tentare non cessat". Nici librăresele și nici el nu aveau deocamdată de unde știi că, extras din faimoasele Eseuri ale parlamentului francez, citatul era de fapt mai vechi decît Montaigne și chiar decît Franța, aparținea lui Augustin. În fond, prea puțin conta treaba asta, francezul știa prea bine latina și se prea putea să-i aparțină citatul în latinește. Nimeni nu sesizase greșeala, așa că ea se afla acum la locul ei...

Se gîndi că n-ar strica să intre puțin în librărie, tocmai se anunțase o nouă ediție din *Cel mai iubit*... și să le roage pe fete să-i rețină două exemplare. Unul pentru el și celălalt tot pentru... el. Cine știe dacă nu rămîne fără unul dintre exemplare... Cărțile bune trebuie să le cumperi în două exemplare. Asta era deviza lui... Intră în spatele standului, ocoli o măsuță cu broșuri și pătrunse în cămăruța depozit a librăriei. Două fete de liceu cu matricolele pe braț își sorbeau acolo cafelușele și discutau cu aprindere despre cum avusese loc nu știu ce întîlnire. Doina Uțcal îl urmă și le spuse fetelor să plece, „gata trîndăveala și sporovăiala, la studiu cu voi..." Îl pofti să șadă

pe un taburet de plastic şi-l întrebă dacă nu doreşte un coniac micuţ. Mai avea nişte coniac „Dunărea" rămas de la ultima lansare a cărţii romancierului istoric din oraşul lor, omul care nu iubea băutura, se uscase pe picioare aşa cum se usucă un stavrid pus să se afume... Bău un gît, amestecul de coniac şi mentosane îi provocară o plăcere urmată de o uşoară înviorare. Mai trase o gură, luă şi Doina un gîtişor, o sfătui să-i pună deoparte două exemplare din *Cel mai iubit*... şi plecă. N-avea chef de vorbă cu toate că-şi revenise. De săptămîna viitoare va trebui să plece în agricultură şi asta nu-i surîdea deloc. Cine ştie cum o fi acolo ? Nu fusese niciodată trimis pe ogoare, susţinuse întotdeauna că nu are simţ practic pentru asemenea ştiinţă, n-are chemare şi pricepere să scrie despre tractoare, despre semănători şi oamenii care rînesc gunoiul de la grajduri. Dacă n-ai trecut niciodată în copilărie pe la ţară, prin agricultură, n-ai nici o şansă să înveţi la o vîrstă tîrzie, legile atît de complicate ale agriculturii. Aşa susţinuse acum cîţiva ani cînd se puse problema rotirii lor în cadrul secţiilor ziarului. Reuşise să-i convingă pe toţi că n-are organ pentru agricultură şi se oferise Troici să-i facă perioada de un an, regula fiind regulă şi trebuind respectată cu stricteţe, aşa cum s-a stabilit în colegiu.

Dar acum n-avea nici un chef să treacă pe acasă. Mai bine merge la Bachus să bea o bere. E în timpul liber, are cîteva recuperări şi de ce să nu profite de ele. Îşi aduse aminte şi de Pînăran, maistrul de la confecţii metalice. Are să-i dea două beri şi un grătar. Îl ajutase să facă un text publicitar. Suna cam aşa : „Secţia metalică a cooperativei... vă aşteaptă cu încredere şi oţel de cea mai bună calitate. Fabricăm repede şi garantat pe cel puţin o sută de ani, împrejmuiri metalice pentru case, morminte, garaje metalice, orice fel de schelării din oţel fabricat la Galaţi şi Călăraşi. Poftiţi cu încredere în strada Ecaterina Baum, nr. 33 (lîngă sifonieria fraţilor siamezi). Vă aşteptăm între orele 6—21. Telefon nu avem. Deocamdată. Vom da un nou anunţ cînd ne vom instala telefon". Se şi miră cît de bine îşi aduce aminte acel text destul de stupid la care Pînăran nu voise să accepte nici o modificare... În fond, e treaba lui, treaba cooperativei la care lucra...

În local e linişte. Două femei vopsite strident băură dintr-o înghiţitură vodca din păhăruţe şi o şterseră uşurel, cînd îl văzură. Tinichigiul din piaţă terminase de băut trei sticle de bere

și acum se înfrupta cu elan dintr-o bucată mare de ficat. Două sute de rom așteptau lîngă celelalte sticle cu bere ca să fie băute în amestec. Cînd îl zări, se opri din molfăit și strigă de se auzi pînă la bucătărie : „Să trăiți, don' de la ziar !“, la care el îi răspunse printr-un gest plictisit cu mîna stîngă. N-avea chef de vorbă cu nimeni. Să fie sănătoși și să-și caute în altă parte parteneri de discuții. Gata. Ziaristul din mine va arăta ce poate. Își pipăi buzunarul în care simți cartea lui Brunea Fox. Așezat la masă începu să-i răsfoiască filele. Cartea fusese citită și răscitită. Uite, că se citește și reportajul dacă e bun . . .

Veni ospătarul înalt, vorbind destul de stricat românește și îl întrebă dacă „damnul, dorește mîncat“ la care el răspunde scurt : un coniac Dunărea sau Milcov înainte, apoi mîncarea și două butelii de vin la gheață . . . Adăugă atunci cînd văzu că ospătaru e gata să deschidă gura . . . nu mă interesează părerea dumitale că vinul se bea la temperatura camerei . . . Fă așa cum spun . . .

Ospătaru Feri nu mai adăugă nimic, dădu numai din cap, un semn care putea însemna orice, numai da, nu.

Privi în jur. Doi tineri sorbeau bere și discutau destul de încet pentru a se auzi de aici ce vorbeau. Își încordă auzul dar tot nu reuși să audă decît un „S-a făcut cu babacul . . .“ Apoi, plictisit privi în partea dinspre statuia lui Bachus. Cineva acoperise cu o bucată de hîrtie albă dedesupturile bărbatului cu pocal. Dincolo de statuie văzu două țărănci, cine știe cum ajunse în acest local. Una dintre ele controbăia după ceva de negăsit într-o traistă de lînă în timp ce a doua se ștergea liniștită pe mîini cu fața de masă. O făcea fără nici o sfială, ca și cum s-ar fi șters cu un prosop obișnuit. Îi veni să rîdă dar n-o făcu. Prima dintre ele reuși să scoată o batistă înnodată pe care se chinuia acum să o desfacă pentru a ajunge la banii pentru nota de plată. Ospătara din acel sector, o blondă stafidită se impacientase de cît trebuie să aștepte pentru „necioplitele“ astea, cine naiba le-a adus la Bachus. Parcă n-ar avea loc destul la bodegile din piață . . . Desigur, ospătara nu rostise vorbe dar el își dădu seama că asta ar fi spus cu buzele ei puternic rujate . . .

Atmosfera era cam leșioasă, îi păru rău că venise aici, Feri se încurcase pe dincolo de perdeaua vișinie. Se gîndi că diseară se va plictisi și mai rău. Ce va face ? Trebuia să plece undeva în aceste zile libere . . . Dar unde ? În munți . . . Ar fi o soluție . . .

Cu cine ? Asta e mai greu ... Se gîndi o clipă la posibilitatea de a invita pe una dintre fostele lui prietene ... Îi reveni în fața ochilor Marinela cea de la cofetărie. Încet încet, apăru lîngă trunchiul ei de gazelă și trunchiul unui bărbat osos și lat în umeri ca un taur ... Se scutură pînă ce imaginea dispăru. Încercă să nu se mai gîndească la zilele libere ce urmau ... Va citi pe Brunea Fox iar cînd va termina cartea se va duce la bibliotecă și o să ceară Bogza ... Îl citise și la facultate dar va încerca să și-l aducă aminte ...

Feri vine și coniacul e foarte bun. Alcoolul pișcă limba care mai păstra gustul mentosanelor. O clipă îi trecu prin fața ochilor imaginea cu musca dar reuși să și-o șteargă repede, sorbi încă odată din coniac, bău cîteva înghițituri de apă minerală și se decise să citească numai cîteva pagini din Brunea Fox : „Periscopul sobolului" Panait Mușoiu s-a așezat pe pat alături de mine. A avut grijă să arunce mai întîi peste bord, adică pe dușumea, lestul cărților. Stăm de vorbă. Din cînd în cînd ridic ochii spre crîmpeiul de stradă încadrat în fereastra una cu trotuarul.

— Nu te indispune priveliștea asta decapitată, domnule Mușoiu ?

M-a privit mirat.

— Cum așa ! Nici nu mă interesează. Să-ți împărtășesc un fenomen care ține de mecanismul impresiei optice : strada asta, cu amănuntele ei, s-a imprimat în memorie fără să-mi dau seama. Te uiți prin fereastră, crezi că ești adîncit în gînduri, că nu vezi nimic, neavînd habar că ochiul e ca un aparat fotografic cu lentila deschisă. În decursul anilor, probabil că imaginile mi s-au întipărit automat. Și așa se explică de ce posed albumul mutilat al tuturor vecinilor mei, reduși anatomic la jumătate, la un sfert, atît cît i-a înregistrat ochiul prin bucățica de geam. Le știu numai picioarele. De exemplu, opinca e a olteanului cu zarzavaturi ; bocancul, al măturătorului ; gheata cu gumilastic, a pensionarului de la tribunal (am auzit de el) ; pantoful nițel scîlcit, dar totdeauna văcsuit, e al funcționarului comercial ; papucii clămpăniți sînt ai bucătăresei ; glezna subțire cu ciorapul bine tras e al studentei din ograda cu nalbe ..."

Aici se opri și nu mai voi să citească mai departe. Să nu zică lumea că o face pe interesantul ... Dar ce interesant vede lumea Brunea Fox. Minunat. Cum să fac — să văd și eu așa ? Să surprind interesantul pînă în cele mai mici detalii ... Sorbi din

coniac și iarăși din apa minerală. Ar fi vrut să termine bucata aceea de Brunea Fox... Feri vine să-l întrebe dacă mai vrea un coniac înainte de grătar. Refuză... Feri se retrage și apare imediat cu grătarul. Cere usturoi dar Feri n-are așa ceva. Carnea e tare, reușește cu greutate să o taie și să arunce bucățelele în gură. Înghite ultima picătură de coniac. Mănîncă mai departe, deși cam fără poftă. Termină și împinge pe colțul mesei farfuriile. Bea apă și îi face semn lui Feri baci să deschidă prima sticlă cu vin. Îl gustă mai întîi fără apă, apoi cere să-i toarne un deget de apă acidulată. Astfel, vinul capătă un gust mai bun. Avea miasmă de tămîioasă, cine știe cum se nimerise asta la un soi care nu posedă asemenea calități. Privi din nou prin local, lumea se adunase, mesele se umpluseră, chiar dacă nu stăteau cîte patru la fiecare masă, așa cum dorea bătrînul ospătar și cum se chinuia din răsputeri să-și educe clienții. Nici unul nu asculta de cuvîntul lui Feri baci și atunci, acesta se răzbuna pe ei, lăsîndu-i să aștepte mult și bine pînă le venea paharul cu licoare...

Văzu doi tineri pe care îi cunoștea de la uzină. El, strungar la laminor, ea, sudoriță la construcții metalice... Liniștiți, ieșiseră și ei la local... Ar fi vrut să le spună o vorbă dar se răzgîndi la timp. Voia să fie o seară liniștită, o seară albastră umplută cu rîndurile strînse din cartea lui Brunea Fox... Îl chemă totuși pe ospătar și-i făcu observație că vinul nu e destul de rece, să-i pună cealaltă sticlă în frigiderul din bucătărie, să-l pună naibii în congelator că nu are chef să-și piardă toată după-amiaza și seara aici, așteptînd să se răcească o butelie cu vin... Repede, Feri baci, repede, pînă nu mă superi și atunci te dau pe mîna lui Loți ; știi că el abia așteaptă să-ți facă muzicuță... Dar ospătarul era destul de curajos astăzi, probabil că băuse un coniac-două și de aceea nu-i mai era frică de șeful de sală. Nu zise totuși nimic, se ghicea că astăzi nu-i este frică de Loți, doar din gestul său care putea să însemne : „Lasă-mă, dom'le, cu bolivernele dumitale !", dar care putea la fel de bine să fie un gest obișnuit al unui om obosit, al unui om care își duce brațul pe lîngă corp pentru a-și odihni o clipă mușchii sătui de cărat bunătăți pe la mese.

Afară începuse să se întunece, își aduse aminte că trebuie să telefoneze la tipografie să afle dacă a intrat foiletonul cu aprozarii, să vadă dacă nu mai trebuie tăiat ceva, dacă nu mai trebuie adăugat ceva... Simțea acreala vinului sub limbă. Plecă

spre biroul șefului de local să telefoneze la tipografie. Zumzetul interior al telefonului îi răsună multă vreme în ureche fără ca cineva să răspundă. Mai formă odată numărul tipografiei. Sună de cîteva ori și răspunse Bodar. Era la datorie ca întotdeauna. De la bătrînul Bodar învățase destulă meserie și mai ales munca din tipografie. El era singurul care avea răbdare de a-i învăța ce trebuie să facă un ziarist în tipografie, să știe cum se culege, zețăria, să-i priască mirosul de plumb, să nu amețească tot privind literele puse invers pe plăci etc.

De astă dată Bodar a fost ca întotdeauna la înălțime. A împins în jos articolul romancierului istoric pentru a începea foiletonul cu aprozariștii. Îl și felicitase pentru felul cum e scris. Felicitările lui Bodar au făcut cît o sută de scrisori de la cititori, scrisori care ajung mai întîi pe masa redactorului-șef care se interesează cît de mult pătrunde ziarul în rîndurile cititorilor, care materiale sînt cel mai mult apreciate, care reporteri aduc cei mai mulți cititori ziarului etc.

Fu mulțumit de telefon, chiar atunci intră și Marciao, șeful cel gras al localului, făcu o plecăciune care putea să însemne un salut învechit, gest care nu-l impresionă de loc pe Nae Pop. Îi răspunse din vîrful buzelor și dădu să iasă. Marciao îl opri printr-un semn cu mîna întinsă în formă de barieră lăsată. Se opri și pentru a nu știu cîta oară privi prin biroul larg ticsit cu statuete din lemn înfățișînd femei de toate dimensiunile, coloritul, pozițiile în care fuseseră surprinse de artiști. Știa prea bine acest birou, așa cum îl știa toată lumea. Unii veneau doar să-i privească statuetele din lemn alții să soarbă un coniac din acela special, Marciao era un băiat de treabă. Singurul lui defect mai mare era acela că nu reușise în căsnicie. Divorțase de trei soții la care le făcuse cîte un băiat dolofan. Toți cei trei copii îl vizitau aproape zilnic și el era deosebit de mîndru de ei. Numai pe femei nu voia să le vadă prin preajma lui . . .

Între timp, Marciao scoase o sticlă minusculă din care turnă două păhăruțe pe măsură. Îl ridică pe al său și îmbie pe Nae Pop să nu refuze o asemenea marfă bună. E de departe, mi-a lăsat-o un străin care a șezut o săptămînă la hotelul de alături și a cinat în fiecare seară la masa din capătul sălii. Nu mînca niciodată dimineața și la prînz, numai seara venea după orele douăzeci, se așeza la masa din colț care îi fusese rezervată de la început, începea să-și desfunde luleaua uriașă din lemn de abanos. Era semn să-i tare înfometat. Cică venise într-o vizită de afaceri în

țară. Voia să vadă niște sorturi de apă minerală de la noi. Pleca pe la orele zece din zi și nu se întorcea niciodată mai devreme de asfințitul soarelui. Trăgea direct la hotel, se spăla, își schimba hainele, mergea la chioșcul de alături, cumpăra un maldăr de ziare și apoi venea în local să mănînce.

Marciao se întrebă și îl întrebă pe Nae Pop ce naiba făcea sutăinul cu acele ziare, el care nu știa decît zece-cinsprezece cuvinte românești și acelea stîlcite ca vai de ele . . . Nae Pop n-avea chef să-i răspundă și continuă să privească statuetele din lemn Își opri ochii asupra unei negrese care fusese sculptată excepțional. Pînă și părul nu prea mare, creț, părea natural, așa cum fusese sculptat în fibra lemnului. Marciao privea respectuos la ziarist, aștepta ca acesta să guste din băutura oferită, știa că Nae Pop o face pe nebunul cu el, de aceea era hotărît să aștepte oricît. Nu i se dădu prilejul, deoarece Nae Pop luă imediat paharul, ciocni cu Marciao și îl duse în dreptul nasului. Mirosul era de băutură tare, aspră, cine știe din ce anume extrasă. Avu impresia că e whisky veritabil cum nu văzuse și nu băuse de multă vreme. Îl coborî în dreptul buzelor și îl turnă dintr-odată pe gît. Îi simți arsura la rădăcina limbii, parcă își scufundase gura într-un izvor rece, repede, și ascuns vederilor. În loc să se amețească brusc după cum se aștepta, avu impresia că păhărutul minuscul avusese darul de a-l trezi din amorțeala vinului sorbit mai înainte. Își simțea măruntaiele ca pe niște țurțuri de gheață încovrigați în interiorul burții. Marciao îi văzu nedumerirea de care fusese cuprins și șopti ca pentru el : „încă un păhărel din licoarea asta și devenim oamenii care am fost . . .“ Trase și celălalt pahar pe jumătate, voia să-i dibuiască gustul, amestecul de isme era destul de greu de identificat, nu puteai să-ți dai bine seama cu ce anume s-ar asemăna la gust, puteai crede că e turț fără mirosul pe care îl are turțul, puteai la fel de bine să juri că e alcool dublu rafinat în care au fost puse o mulțime de buruieni de pădure, tămăduitoare, buruieni care ascund în tulpinile lor fel de fel de esențe extrase din pămîntul niciodată înțeles pe de-a-ntregul de omul care vede acele plante și nici măcar nu se minunează de locul unde au crescut, de tainele pămîntului ascuns sub minunatele frunze . . .

. Marciao îl privea într-un anume fel satisfăcut că reușise să-l lase tablou pe Nae Pop, pe afurisitul Nae Pop de care nu poți ascunde niciodată nimic, nu poți să ai un secret, nu poți face nimic fără să afle ziaristul. Satisfacția șefului de local devenea

din ce în ce mai mare pe măsură ce Nae Pop nu-și revenea, să deschidă naibii gura, să spună ceva, să înjure, să rîdă, să plîngă, să facă ceva care poate însemna că și-a revenit de pe urma celor două păhăruțe de whisky. Dar satisfacția cîrciumarului nu dură prea mult, zgomotul paharului aruncat de celălalt îl trezi din plăcerea de dinainte, afurisitul de ziarist, aruncase de perete păhărușul minuscul, două asemenea pahare avea la viața sa, le luase dintr-un local din marginea Parisului cînd fusese într-o excursie mai de mult pe acolo . . .

Pentru a nu-l înjura de mamă pe Nae Pop, pe încrezutul Nae Pop, se aplecă și strînse cioburile micuțe ale paharului sacrificat într-un mod atît de tîmpit. Îi mai rămase doar un pahar, cu acela nu reușea să mai impresioneze pe nimeni, nu putea să bea dintr-un pahar normal iar musafirului să-i pună în micuțul pahar supraviețuitor.

Ziaristul ghici supărarea de pe chipul cîrciumarului și o dădu pe moldovenește după cum îi plăcea lui Marciao : „Las' brea omule, că nu stă imperiul în paharul ista !“ Marciao se chinui să zîmbească dar ieși mai mult un rînjet de om încolțit : Nae Pop mai zise doar : „Salutare . . .“ și ieși din biroul unde nu se mai vedea dorit.

Lîngă masa sa văzu oarecare mișcare. Feri baci se chinuia din răsputeri să împingă cît colo un individ beat care nu avea alt chef decît să stea la masa cu vin roșu pe ea . . . Nu-și dădea bine seama cine e, nu credea să-l fi întîlnit vreodată, mai întîi fu tentat să-i repeadă una în bărbie, apoi se domoli, cine îl vedea făcînd una ca asta îl va arăta cu degetul, va zice, uite, Nae Pop, ziaristul nostru, bate pe un bețiv în mijlocul restaurantului, riscă să-și păteze chiar hainele, poate să-și tulbure seara asta care a început promițător . . .

Îl lasă pe Feri baci să-l care cît colo pe zdrahonul prea beat și se liniști din ce în ce mai mult cînd simți scaunul sub șezutul lui, i se păru că e din ce în ce mai bine să stai jos, în fond ce naiba va face atunci cînd va trebui să stea în picioare ore în șir pe vreo arătură executată la 28 de centimetri, să vezi atunci ciudă pe omul și ziaristul din el . . . De fapt, ciuda asta ar trebui să o transforme în cea mai autentică bucurie, va ieși dimineața pe cîmpiile proaspăt arate, prin lanurile de grîu dat în pîrgă, prin porumbiștile care foșnesc precum pădurile de plopi la vremea toamnei prin viile care își coc strugurii mari cu boabe țîța vacii, Afuz Ali etc.

Da. Își spuse da în sensul că ar trebui să dedice masa din seara aceasta la restaurant, mutării sale în agricultură. Acolo îi va cunoaște pe adevărații țărani, pe specialiștii noștri din agricultură, va respira aerul proaspăt al cîmpiilor și dealurilor, nu va mai înghiți zilnic gramele de fum și praf din acest oraș. Va fi un alt om, sîngele îi va circula mai repede ca de obicei, i se vor colora și obrajii îngălbeniți de atîta stat în biroul acela de care ar fi cazul să se fi plictisit . . .

Își ciupi nasul și văzu că nu e beat. Se întrebă, atunci de unde entuziasmul acesta pentru soarta lui viitoare pentru care pînă atunci se plînsese atîta propriei lui ființe ? Dar frenezia de adineaori reveni, începu să-i cuprindă întreaga ființă, ar fi vrut să plece chiar acum în cîmp, să asculte cum crește iarba, să vadă cum ies cîrtițele din adăpostul lor de sub pămînt, cum se înspăimîntă de cerul înstelat și se retrag înapoi în vizuină cum iepurii de cîmp vin la grădina de zarzavat a ceapeului să ronțăie varza și morcovii, cum un nene îi va alunga cu fluierături dintr-un țignal răgușit sau cu bîta pe care o agită în aer pînă iepurii fug în porumbiștile alăturate de unde se întorc imediat ce Nenea intră în căsuță pentru a fuma o țigară răsucită din filele unui ziar, Magazinul sau Sportul, un ziar oarecare uitat acolo de dom' injiner . . .

Da. Ar trebui să se bucure de această ieșire în cîmp, de această șansă de a se înviora, asta era șansa lui de a evada din viața monotonă pe care o acuza, un reviriment nu vine întotdeauna că voim noi, poate veni și din afara noastră, uite, cum a venit această mutare în agricultură a lui Nae Pop . . . Mai întîi s-a supărat, apoi a calculat în propria lui minte că e mai bine așa . . ., agricultura oferă și o altă posibilitate de viziune mai amplă, apropiată de pămînt . . ., și ce nu poate să scrie omul atunci cînd e vorba de pămînt, de roadele sale, de oamenii pămîntului acesta . . . Era sigur de pe acum că îi vor ieși niște materiale demne de invidiat de către toți cei care stau în birouri și își capătă la telefon datele necesare scrierii unui articolaș pricăjit . . . Va descoperii secretul făuririi clorofilei, va pîndi lîngă o plantă uriașă pînă ce va observa cu ochii lui cum se naște sîngele verde al ei, sucul cel dulce și bun al arborilor ; cum ies din ouă păsărelele mii de pe frumoasele cîmpii . . .

Sorbi un pahar cu vin, îl simți cum i se strecoară pe țevile necunoscute ale trupului, se ducea în jos, undeva în jos, cine știe

cît de în jos, în fond de ce naiba se duce vinul în jos pentru a se urca pe nevăzute la cap !, e un secret al lui, al furișării nevăzute către creieri, vaporii lui încălziți de stîngăcia sîngelui au tendința să urce în sus, să privească de acolo trupul omului, să-l domine ca pe un serv prins la timp, un serv ce voia să plece de pe moșia unde fusese prea lesne priponit de legi puternice.

Căscă de cîteva ori zgomotos, lovi cu piciorul o bucățică de pîine care ajunsese pe mocheta roasă de vechime și încălțările oamenilor, pîinea ajunse lîngă masa vecină, mai precis între sub poalele unei femei subțiri ca o lamă de cuțit, însoțită de un bărbat gros și roșu la față, părea congestionat de propria lui statură, din cînd în cînd se freca pe nas cu ajutorul unui pahar pe jumătate golit, pe jumătate încă plin cu vin alb. Se scărpina și apoi spunea ceva, părea că îi șoptește o taină adîncă, ori poate că era îndrăgostit de ea, cu toate că aparențele vorbeau despre o dragoste mistuitoare a roșcovanului pentru vinul alb din fața sa, pentru frapiera încărcată cu sticle din același vin, le privea din cînd în cînd, de fapt, cred că se asigura că nu le-a răpit cineva de acolo, le mîngîia cu privirea, încerca totodată să o convingă pe femeie că e bine să mai ieși din cînd în cînd la restaurant, bineînțeles că numai cu femeia iubită, ea trebuie să vegheze ceasurile tale cele mai frumoase, altfel crîșma nu are nici un rost, băutura devine o simplă băutură, un lichid care se tot scurge pe gîtlej, ajunge cine știe unde și se duce pe cine știe unde în țărîna mumă (chiar așa a spus !), buna și primitoarea cuvertură de frunze uscate, nimeni nu mai știe ce fel de băutură a fost, acolo nu mai are etichete, devine anonimă.

Femeia îl ascultase cu oarecare atenție, probabil se plictisise de vorbăria omulețului roșu, privea pe furiș în jur, se temea că mai ascultă cineva vorbele descusute ale bărbatului din fața ei, Nae Pop se făcu imediat că mototolește un șervețel, părea adînc preocupat de această treabă fără rost, poate că pentru el avea un rost misterios, era rostul omului care se plictisește, el putea să se plictisească, nu-l amenința nimeni cu vorbe despre băutură și despre preocupările nobile, despre rostul femeii în cadrul binecuvîntat al societății . . .

Nae Pop o privi cu ceva interes, cine știe dacă nu femeia asta a slăbit tocmai din pricina omulețului roșu care o ucide încetul cu încetul cu vorbele sale melodioase, pare că spune o

poveste oarecare, o poveste de adormit oameni și animale. În fond nici nu e chiar atît de bine să ai un asemenea om, să ai pe suflet un asemenea fond sonor, să ți se cuibărească în sînge un asemenea ins, mai bine rămîi fată bătrînă decît să-ți ucizi viața cu un chip roșu, bondocul care se lingușea pe lîngă paharul cu vin, îi făcea cu ochiul, îl sorbea cu privirea, îi era teamă în același timp și de femeia slăbuță din fața sa, parcă îl hipnotiza cu privirea ei rece-călduță.

Bău cu sete încă un pahar cu vin și încearcă să deseneze ceva pe șervețelul din fața sa. În fond ce treabă avea el cu roșcatul și cu femeia acestuia ? Poate nici nu e femeia lui ! Poate . . .

Ospătarul sosi la vreme pentru a-i umple paharul. De sub pixul chinezesc ieși un cîine alergînd către un orizont incert. Îi părea rău că nu avea la îndemînă o culoare brună. Ar fi vrut să-l coloreze, să-i dea viață bietei viețuitoare . . . Se gîndi totuși că un cîine nu poate fugi de la masa stăpînului său. Un os, o bucată de pîine neagră sau albă, totuna e. Bău și cel de-al treilea pahar. Simți un ușor junghi în partea stîngă a plămînului. Probabil că drăcușorul care e așezat pe partea stîngă a pornit la atac. Vrea să pună stăpînire pe bietul ziarist Nae Pop. Ce-ar fi să-și schimbe numele ? E o idee. Dacă ar fi să pornească scrierea unei cărți despre un ziarist ratat ? Un roman ? E o idee formidabilă. Greu de materializat . . . Aceste cuvinte, aceste gînduri veniseră singure . . . Cum să-l înceapă ? Cum să-l scrie ? Cum să-l încheie ? Un roman unde un singur individ se mișcă anevoie prin prăselele societății de consum. Care societate de consum ?

Aruncă pe scaunul din fața sa șervețelul pe care se vedea cîinele înțepenit pentru totdeauna. Nu știa ce să facă în acel moment cu mîinile sale. Trebuia să le găsească o treabă urgentă, o treabă care să nu sufere amînare. Altfel ar fi pornit singure către pahar, ceea ce Nae Pop ar fi vrut să evite din tot sufletul. Mai ales acum, cînd era decis să ia totul de la capăt . . . Cartea lui Brunea Fox e la vedere. Ar trebui să citească din ea cîteva pagini, să continuie ceea ce începuse mai de mult . . . Unde a rămas ? Parcă la paginile despre Panait Mușoiu . . . Ce fusese acesta ? Revoluționar utopic . . . Nu. Nu cred. El tradusese cele mai multe dintre documentele marxismului. Da. Așa e. Parcă își aduce aminte.

25.

Cînd întinse mîna dădu de ceva tare și rece, încercă să zgîrie cu unghia și în despărțitura dintre unghie și carne pătrunse ceva aspru. Își retrase mîna și încercă să se scoale în capul oaselor. E adevărat că cele mai cumplite vise le avusese întotdeauna cu cîteva secunde, minute (cine știe cum se măsoară timpul în somn !) înainte de a se trezi. Ultima dată visase că excavatorul pe care lucra se răsturnase în văgăuna din „Gîtlejul sîrbului" cum îi spuneau localnicii prăpastiei celei mari din munții aceștia. Visase rău și după moartea lui Boton, visase și atunci cînd murise Vlașcu, cînd . . .

Și acum trebuie să viseze din nou. Au și visele un timp al lor care se repetă din cînd în cînd. Afurisitele . . .

Mai întinse odată brațul înainte și simți din nou răceala și tăria, probabil a peretelui ce se afla undeva la capătul patului. Mai întîi crezu că cineva i-a furat salteaua, cerceafurile, pernele și el a adormit pe stinghiile metalice ale patului de șantier. Pe partea pe care stătea culcat, îl durea zdravăn carnea, de fapt îi amorțise, zăcea strivită de greutatea corpului său. Îl durea și capul. Starea generală nu era dintre cele plăcute.

Deschise un ochi și zări că între timp cabana lor fusese zugrăvită mai nou în albastru, un albastru intens. Cînd naiba o zugrăviseră, de nu prinsese de veste pînă acum ? Probabil că acest lucru se întîmplase mai devreme, dar el din pricina oboselii zilnice de la șisturi nu avusese timp să contemple pereții încăperii în care dormea. Mai mult ca sigur. Altceva nu putea fi. Încercă să alunece pe spate în patul tare, voi să contemple mai bine tavanul vopsit în albastru intens, chiar își întoarse o bună parte din corp, cînd patul se termină brusc și trupul îi alunecă în gol. Căderea i se păru că durează cîteva ore, spațiul de la pat la podea era nesfîrșit, voi să pună mîna pentru a ușura cît de cît impactul cu podeaua, oricare ar fi fost ea, dar brațul nu-l ascultă de loc, poate că se mișcase ceva în el, poate că articulațiile îi putreziseră în timp ce dormise, cine știe ce se întîmplase . . .

Podeaua pe care n-o vedea, veni totuși, lovi surd toată suprafața corpului, părțile moi se afundară pe jumătate în cimentul alunecos, celelalte troznirăcu putere, bufniră. Toate se așezaseră la locul lor destul de repede, durerea singură săgeta mușchii ; își pipăi tîmpla unde deja se ridicase un cucui de mai mare dragul, îl simțea cum crește sub piele, cum naiba s-o fi umflînd pielea asta de pe cap, fîșia ei atît de subțire, cum o fi reușind să se facă dintr-o dată atît de groasă, de voluminoasă . . . Nu mai încăpea nici o îndoială că visul de mai înainte fusese și cel mai cumplit. Boton i se arătase din nou în timp ce dormea, îl amenințase cu degetul ușor îndoit spre interior : „Ai grijă, țîncule, am să iau femeia cu mine aici unde sînt . . . Nici într-un caz n-o las acolo pe șantierul vostru de unde-am plecat așa de unul singur . . . Știi că femeia trebuie să fie întotdeauna mai tînără și mai frumoasă decît bărbatul pentru simplul motiv că ea se trece cu frumusețea ei mai repede, pe cînd bărbatul se trece mult mai încet. Peste cîțiva ani, bărbatului i se urăște de femeia lui și o ia razna. Mie nu mi s-a urît de nevastă-mea. O iubesc și ea o să-mi nască un pruncuț de mai mare dragul. A zis directorul că mi-l botează, vrea să-i fie naș. Ce mai veselie va fi pe șantier atunci . . . Îți dai seama . . . Vom pune masă mare pentru toată lumea și vom chema pe alții din satele apropiate. Să se știe că Boton, maistrul zidarilor de la termocentrală, are un copil frumos și deștept . . . Sper că tu n-ai nimic împotrivă ?“

Apoi se trezise ca din senin sau căzuse din pat. Întrebarea aceea îl rodea pe dinăuntru, îi făcea găuri mici cu un sfredel din acelea pentru cepuit putinile cu vin în primăvară . . . Era o întrebare la care nu știa ce să răspundă . . . Absurdă, domnule . . . Ce treabă am eu cu pruncul lui, cu femeia lui, cu moartea lui . . . Nu vreau să mă gîndesc o singură clipă la acest om a cărui moarte m-a impresionat pînă la lacrimi . . . Cum îi veni lui să pipăie peretele ? Și ce dacă-i rece ? Naiba să-l ia. Doar n-o fi cald precum ființele omenești. Oamenii au sînge și sîngele, pata sau pasta aia lichidă ca scuipatul după o beție zdravănă, se mișcă de colo pînă colo prin carne, pune mușchii la treabă, dezmorțește oasele, alimentează mintea, îl desprinde pe om de lucrurile înconjurătoare . . .

Se ridică de pe podea și făcu două-trei genoflexiuni pentru a vedea dacă mai e întreg, sorbi o gură zdravănă din sticla cu ceai și rom aflată la capătul patului și încercă din nou să se

lungească pe patul cazon care îl aruncase atît de ușor în hău. Privi ceasul de mînă așezat alături de perna tare din iarbă de mare și văzu cît mai e pînă la ziuă. Ce ți-e și cu visele astea ! Te răpesc din brațele somnului exact cînd ai mai mare nevoie de odihnă . . .

Aseară citise Montaigne și băuse ceai cu rom. Romul îi amorțise stomacul nemîncat de mai multe ore iar Montaigne îi dezmorțise sufletul. În fond, acest prinț al ideilor e un sfătuitor de taină pentru o seamă de inși care vor să-l urmeze. Experiența lui de-o viață, viața lui printre cărți și oameni l-au condus să știe totul despre oameni și despre spiritul lor. Își masă din nou mușchii de la picioare, sorbi încă un gît de ceai cu rom, deschise cartea format de buzunar și începu să citească rar, cu glas tare : „Mare iscusință ! Să mi se arate faptul cel mai curat și fără greș, îi voi găsi cincizeci de îndemnuri păcătoase, care vor avea chip de adevăr. Martor mi-e Dumnezeu, pentru cel care vrea să priceapă, cîte felurite înfățișări nu se cuprind înlăuntrul vremii noastre. Eu nu fac atît cu răutate, cît fac pe dibacii greci și grosolan . . ."

Are sau n-are dreptate filosoful ăsta ! ? Cine știe cîte ascunzișuri are fiecare lucru pe care noi credem, ne înșelăm să credem că-l stăpînim cu totul și cu totul pentru noi ! Așeză pătura mai bine pe pat, o întinse pentru a nu-l deranja și se trînti cu fața în sus. Cineva aruncase un muc de țigară în tavan. Ședea acolo de cine știe cînd, se înnegrise ușor, îl veghea cum doarme și cum trăiește mai multe ceasuri pe zi în această încăpere a șantierului. Aici visa și aici trăia. De muncit o făcea acolo pe șantier, printre uriașele mașini care decopertau muntele, căutau în adîncuri mineralele de preț pentru energie. Așeză cartea direct pe podea alături de pat și încercă să reconstituie marea parte din viața sa și a altora. Își aduse aminte că nu știe prea bine viața lui Montaigne și luă din nou cartea de jos și în cîteva minute parcurse cu privirile sale lacome tabelul cronologic de la începutul ediției proaspăt apărute. O luase de la Timișoara încă din vară, la începutul verii, dar nu apucase s-o citească pentru că era prea cald și munca pe șantier îl aducea noaptea gata obosit la patul din cabană. Vara debutase greu, se înfipsese bine în omoplații acestor locuri, nădușeau oamenii și mașinile, li se lipeau hainele de piele și se usca pielea pe brațe mai ceva ca la șerpii ce năpîrlesc vara, li se schimbă pielea.

Ceva se întîmplase pe șantierul lor, termocentrala crescuse și se dezvoltase cum nici nu se așteptau ei. Șantierul devenise o mare uzină, acoperise muntele pe toate laturile sale, oamenii se învechiseră, noii veniți nu mai erau așa de mulți ca în alți ani, delegații plecau din ce în ce mai rar după oameni. Se trecuseră deja la selectarea atentă a celor care vor rămîne să lucreze la termocentrală atunci cînd ea va intra în funcțiune. Operațiunea se face cu discreție, nu trebuia făcută zarvă mare. Inspectorul de personal Bumbu mai mult șoma decît încheia contracte de angajare. Între timp își pusese la punct un registru detailat al sporurilor de vechime, reușise să extragă din carnetele de muncă ale oamenilor datele necesare unui asemenea instrument extrem de util. Reclamațiile se răriseră de tot, inspectorul cu verificările trecuse să-l ajute pe tehniceanul Strat la probleme de protecția muncii, rezolvarea la zi a agitației vizuale privind protecția muncii, controlul strict la fișele de instructaj etc.

Eufim își propusese ca pînă diseară să sară de la o problemă vitală la alta. De la Montaigne la frații Măciucă, la răposatul Boton, tehnicianul Strat, directorul Albu, șoferul Grosu, dactilografa Fifi, maistrul Boanfă, Bozarcea, Unghierea, Ghiță Merești ean, frații Ionete și alți mulți, nu mai era nimic, toată lumea trebuia revizuită și filtrată prin creierul său de fost student plecat la timp din facultate, așezat la munca de jos, bun de observat ce se întîmplă prin cotloanele societății . . ., trimis în excursie prin realitate, să vadă și să știe cum se cîștigă pîinea în mod cinstit, sub o roată de Belazs, lîngă șenila unui excavator, pe culmile teșite ale muntelui, deasupra gurii hăurilor . . .

Încercă să-și amintească repede cum i-a cunoscut pe cîțiva dintre cei care îi veniseră așa pe neașteptate în gînd. Nu reuși să scormonească prea adînc. Scotoci după jurnalul jerpelit aflat totdeauna la capătul patului, căută vreme de cîteva minute prin paginile sale scrise în toate culorile posibile prin care poate trece un om. Își aminti întîi de Boton. Imediat îi sosiră pe marginea creierului o seamă de milițieni care încercau să meargă prea singuri pentru exercițiul lor pe frînghia îngustă ce le era întinsă dinainte. Îi lăsă o vreme să vadă ce au de gînd. Erau foarte încăpățînați oamenii în uniformă, cine știe unde voiau să ajungă ; se hotărî să-i lase în pace ; poate la capătul funiei se află chiar fotografia reală a morții lui Boton, astfel va scăpa de suspiciunile ce mai persistă asupra sa, oamenii în uniformă

vor ajunge o dată și o dată la concluzia lor ? Cine știe ? Nimeni nu poate fi mai pătrunzător decît l-a lăsat natura sau îl lasă conștiința, flerul. Da. Citise și Eufim destule romane polițiste. Cîteva fragmente destul de nereușite ale unor autori îi săriseră în ochi, îi zgîrîiaseră neplăcut ochii, viața la vremea anchetei privind moartea lui Boton. În fond, cei doi ofițeri care se perindaseră zilnic prin șantier pentru a ancheta cazul morții lui Boton nu-și făcuseră decît datoria. Scotociseră peste tot, dar groapa cu var nu le putea vorbi despre moarte, le oferise doar un lăcaș întipărit de trupul meșterului mort și, cam atît. În rest trebuiseră să caute cu înfrigurare, chiar cu oarecare plăcere polițistă. Îi scotociseră pe toți, merseră pe seama informațiilor ce le căpătară la prima oră, așa îl întrebaseră și pe el, printre primii. Nu fusese el cel pălmuit de Boton ? Ba da. Student plecat din facultate cine știe de ce anume... Nu credem noi că numai din romantism revoluționar. I-au explicat de la bun început că numai el poate fi criminalul. L-au și întrebat destul de brutal „De ce ?", cum se poate omorî un om din pricina unei palme, chiar căpătate pe nedrept... A semnat mai multe declarații, pe o parte și pe alta. Nu avea ce declara. Cel mai mult i-a plăcut de locotenentul tînăr care avea un tic nervos, bătea cu degetul mic în tăblia biroului semimetalic la care ședea și întreba. Avea permanent în față o coală albă de hîrtie, stiloul micuț, retezat la un capăt, odihnea alături. De fapt cred că avea două ticuri. Din cînd în cînd își descheia un nasture la veston pentru ca imediat să și-l închidă la loc. La prima întrevedere se purtase urît cu el. Îi spusese că și așa nu are rost să mintă pentru că ei au probe concrete despre asasinat. Chiar așa îl numise. Asasinat. Nu descoperiseră nici atunci că bihorenii avuseseră în plan să-l bată pe Boton. Cine știe cum, dar nu aflaseră. De fapt, bihorenii nici nu fuseseră bănuiți de amestec în afacerea asta. Mai tîrziu, locotenentul subțire și cu două ticuri, mai ceva ca în romanele polițiste, îl îndrăgise, îi povestise cum se decisese să se facă militar, o poveste încîlcită cu o nedreptate suferită în copilărie de la un tată vitreg, o dorință greu de strunit de a face dreptate și de a se ști de partea dreptății, a celor care suferă din pricina nedreptății altora. De doi ani se află în orășelul de alături, mai avea doi ani și avea să termine facultatea de drept... Apoi va vedea ce o să facă... Totodată îl sfătuise să fie atent cum va circula prin șantier. Pînă la aflarea adevăratului criminal ce îl ucisese pe Boton, toate privirile vor fi ațintite asupra lui. Să

aibă grijă cum trăiește, să nu umble noaptea prin locuri mai puțin umblate . . .

Eufim îl refuzase politicos. Nu că n-ar fi avut încredere în ceea ce îi spunea tînărul ofițer. Ba chiar își luase unele măsuri de precauție, nu mai umbla hai-hui prin șantier după terminarea programului, nu mai trecea nici pe lîngă casa lui Popîndău, cel de la gura de foc a centralei care aducea apă caldă în cabane. Popîndău îl înjurase într-o dimineață de crucea mă-sii, apoi îl luase de piept și-i spusese de față cu o seamă de oameni „Eu, n-am nevoie de cremenal la casa mea. Fata mea se mărită cu oricine, dar nu cu un cremenal și un pușcăriaș de cuțit . . . Să piei, lașule, din fața curții mele, să nu te mai arați la cel puțin un kilometru de casa mea, de gospodăria mea . . . Dacă nu înțelegi de vorbe, ai să înțelegi de mînia lui Dumnezeu care trece prin mîna mea . . ."

Amenințarea fusese categorică, nu admitea replică, miliția-nul avusese dreptate ; Popîndău nu avea timp de explicații, pentru el era clar că Eufim ucisese și numai niște ițe necunoscute lui, nu-l duseseră încă pe studentul neterminat la pușcărie . . .

Într-un fel își amintea de toate astea ca de un vis urît, cel mai urît vis care îl visase în viața sa, un vis trăit de altul, un ins pierdut de ființa lui, un ins care n-a avut ce face în unele clipe ale vieții sale și atunci s-a refugiat să semneze niște declarații tip despre o oarecare crimă neelucidată încă. Insul acesta îl trăise, îi trăise cîteva luni din viață, i le furase pe nedrept, fără drept de întoarcere. Se lăfăise ca un belfer în timpul său, se scăldase fără pic de rușine în bazinul său, băuse fără rușine apa coclită a teritoriului în care se instalase fără o aprobare prealabilă, nu se mai putea apropia nimeni de zona interzisă, zonă păzită cu strășnicie de o seamă de inși. În alt fel, zona semăna cu o casă fără ferestre (nu se admiteau la asemenea case nici ferestrele) o casă misterioasă, sprijinită de colții unei stînci de care te-ai fi zdrobit încercînd să-i vezi interiorul. Acum e noapte și trecutul apropiat se vede mai bine, nu se aude decît un nebun de cocoș al bucătăresei moldovence, îl ținea fără să-i pese de ce zice lumea, în camera ei de doi pe unul, acolo îl hrănea cu ce apuca, mai cu seamă îi dădea orez. Acest cocoș spărgea nesuferit noaptea de mai multe ori, o bucătea fără să-i pese că e pe un șantier modern care nu admitea în sînul său un cocoș, un ceas deșteptător arhaic, un strigoi de al cărui glas se

sperie muncitorii mai bătrîni și femeile ce visează noaptea că s-au întors vremurile cînd erau la casa lor de la țară și trebuiau să se scoale cu noaptea în cap pentru a merge la mașina de treier, la coasă, la arat... Uh, ducă-se pe pustii de viață arhaică ! Mai bine pe șantier. Chiar dacă nu-i apa ca aceea scoasă din fîntîna personală, trebuie să te duci pînă la cisternă, e mai bine ca pe cîmp unde te prindea ploaia și trebuia să stai cu sacul pe cap pînă se uda țesătura de cînepă, pînă se uda gurguiul ascuțit și apa pătrundea vicleană la piele, purta cu ea o sumedenie de boli și reumatisme ticăloase...

Cele cîteva săptămîni pe care i le furase omul fără față, fără semne particulare, trecuseră, redevenise Eufim, fostul student ce plecase din facultate pentru a se angaja pe unul din marile șantiere ale patriei, simțise el că trebuie să cunoască mai bine realitatea țării sale, voia să cunoască mai bine ce înseamnă patria materială, patria văzută cu ochii liberi, pentru că de patria văzută cu ochii minții avea deja cunoștință... Postul de buldozerist îi convenise de minune, sîngele utilajului gigant parcă se scurgea și prin propriile vene, cînd era acolo sus pe scaunul metalic, așezat pe acea pernă de culoare maro, vedea lumea șantierului cu ochii cu care trebuia văzută și trăită...

Îi convenea de minune acest spațiu al anonimatului prin muncă, aici putea să gîndească în liniște, putea să cerceteze caractere puternice și caractere slabe, îndoite de vînt și de alte cauze pur omenești. Caracterele...

Domnul Montaigne îl privea de pe coperta a doua a cărții de *Eseuri*. Îi veni să rîdă de hainele filosofului. Ce-ar fi să se îmbrace și să meargă mîine pe șantier în hainele de epocă ale bătrînului filosof și moralist ? Ar fugi lumea mai ceva ca atunci cînd se împrăștiase știrea cu experiențele din Oceania sau de mai știu eu unde... Ce caraghios e gulerul scrobit și răsfrînt în mod neregulat peste redingota de filosof și învățăcel ! Ce ciudată este și viața asta a filosofilor ! Îi citesc eu aici pe șantier unde filosofia lor nu face doi bani jumătate, unde nici o înțelepciune de-a lor n-are cum să pătrundă, intrările în realitate sînt păzite cu strășnicie, spațiul muncii îi cere omului să i se dăruie, numai așa obiectivele lor vor fi ridicate în timp util, numai așa efortul lui Eufim de a părăsi facultatea și a munci oriunde pe întinsul țării sale, va fi apreciat cum se cuvine...

Nervii lui Eufim se relaxaseră, intraseră într-o stare mai liniștită, parcă pluteau undeva în afara calotei din care privea

bătrînul sfetnic al regilor. Deschise cartea la pagina 89 și citi cu oarecare surprindere : „A filosofa înseamnă a învăța să murim . . .“ Formidabil ! Păi, noi avem nevoie să învățăm să murim ? De ce să murim ? Mai bine să ne moară moartea pe drumul plin de prăpăstii ce vine către șantierul nostru, să se piardă pe urmele ciobanilor și ale gropilor arse de cărbune, să moară de una singură pe marginea șanțurilor, să nu-i pună nimeni o lumînare în mînă, să se ducă unde-o știi, pe noi să ne ocolească pentru cel mai important motiv că noi construim o cetate a luminii și se știe, moartea e reprezentanta întunericului, n-are ce căuta aici unde facem lumină din piatra arsă, să se știe de către toți puternicii de pe pămînt, din cer sau de sub apă ! ?

În fond, poate că Domnul Montaigne vorbește despre o anume moarte, nicidecum despre moartea pe care mi-o închipui acum . . . Hai să dăm cîteva file înapoi din cartea de față „Că nu trebuie să judecăm fericirea noastră decît după moarte . . .“ Păi, cum să judecăm noi fericirea după ce trecem un prag pe care nu-l cunoaștem ? În fond, poate că are dreptate filosoful — nu știm la urma urmei ce înseamnă fericirea. Așa că judecăm și noi ceva ce nu știm în întregime după altceva care iarăși nu știm. Trăim ca să construim, să ne conștientizăm că vom muri cîndva mai devreme sau mai tîrziu . . . Ce mă apucă și pe mine asemenea probleme . . . Acuși e ziuă și mai bine citesc o altă pagină din Montaigne. Să nu-l mai judec atît de aspru, să fiu concesiv cu el. De fapt, noi descoperim lumea lui și vrem să o aplicăm ca un șablon peste a noastră. Desigur că nu se poate, nu se potrivește, cele două bucăți nu seamănă una cu alta. Nu că una e mai mare și cealaltă mai mică . . . Nu se potrivesc ele așa din principiu. Chiar steaua dacă o așezi peste lună ai să vezi colțurile sclipitoare cum rănesc aerul din jurul celor două posibile corpuri. Chiar Eufim, adică eu, nu mă asemăn cu vecinul care doarme în cămăruța de alături, eu mă gîndesc la Montaigne, la lună și stele, iar el doarme buștean după ce a băut aseară ceva și a cîntat pe nas : „Tereza, mîncate-ar boala . . .“ Cine știe ce of o fi avut bietul sudor Morfi, cîte ofuri o fi avut el pe Tereza asta care nu-l lăsa nici cînd dormea în plin munte, într-o cabană din lemn aglomerat, din rumeguș aglomerat . . .

Acuși e ziuă și ce întuneric . . . Parcă e din cineva, parcă seamănă cu cineva, cu gîndurile cuiva, ale unui poet sau ale unui

șantierist, cine mai știe, cine mai crede că pot exista și poeți pe aici... În fond ce vină au poeții pentru a-i pomeni la acest ceas de dinaintea zilei ? Desigur, niciuna...

Nu e bine să mai citesc din Montaigne. Trebuie să mă opresc. Voi citi mai tîrziu gîndurile scrise ale acestui domn. Mai bine mă gîndesc la toți oamenii pe care i-am cunoscut în aceste locuri, cei care sînt aici, cei care au plecat în alte părți. Dar, stai... Parcă m-am mai gîndit la aceștia și nu am dus gîndul pînă la capăt... Mi-ar trebui o carte ușoară, una care să „mă prindă", să mă poarte pe alte meleaguri, să-mi șoptească simplu de tot : „Dragă Eufim : — te-am văzut ieri pe șantier. Muncești ca un apucat. Seara citești din Montaigne, citești altceva sau te gîndești la Boton... Rău faci. Ar trebui să înțelegi că Boton trebuie scos din viața ta. A murit și gata..." De aceea poate că și fusese la înmormîntarea lui Boton. Cum să nu se ducă ? Fusese ca orice șantierist care își conduce pe ultimul drum un fost coleg... Și ce dacă avea să sufere după aceea ? E o altă treabă... Unghierea ținuse o cuvîntare emoționantă. Unii plîngeau, preotul tăcea și urmărea cu atenție ceea ce spune omul mic de statură, cu părul alb, cocoțat pe movila de pămînt din stînga gropii proaspete... Erau în cimitirul minerilor, Boton avea să se odihnească alături de minerii morți de-a lungul timpului în lupta cu cărbunele. Cert e că maistrul Boton avusese o înmormîntare pe cinste. Dacă ar fi făcut cineva un test asupra celor prezenți, probabil că n-ar fi fost nimeni printre cei de față care să nu regrete moartea maistrului zidarilor. Boton luase și el loc în cimitir alături de ceilalți morți ai șantierului sau ai locului, doi metri la dreapta și alți doi metri la stînga față de ultimul îngropat cu nu știu cîte săptămîni în urmă.

Îl năpădiseră atîtea gînduri, atîtea vești veneau din memoria lui obosită, i se perindau prin fața ochilor, mutilau cu drăgălășenia sau hidoșenia lor acest sfîrșit de noapte pe șantierul termocentralei. În fond, își zise, ar fi mai bine să nu-mi mai fac atîtea gînduri, să las și eu să treacă ziua o dată cu apusul soarelui, să las să treacă noaptea neobservată de spiritul meu pus pe sfătoșenie. La ce îmi folosesc mie aceste gînduri, cu ce mă fac ele mai bun mîine pentru împins zecile de metri cubi de rocă ? De ce-mi bat eu capul, de ce nu-l las să se odihnească pe perna asta umplută cu cîlți, cu vată sau cine știe cu ce naiba o fi plină ? Mai bine citesc Montaigne, disec gîndurile rafinate ale acestui franțuz, privesc albume de artă, în-

torc filele unor cărți de aventuri palpitante, eroii să joace tontorioul în fața ochilor mei... De ce să-i pun eu în țesătura aventurii cînd, scriitorii mi-i servesc pe tavă pentru cinci-șase lei ? Nu-i drept, copile, Eufime... Fii cu picioarele pe pămînt și ascultă cum se scurge apa izvoarelor pe sub pietre, cum sforăie vecinul din cabană, cum poate se întoarce Boton în mormînt, de acolo le rîde în nas celor de pe șantier care se sufocă de căldură, iar la iarnă vor îngheța binișor în gerul de afară. El stă acolo sub pămînt, de acolo îi judecă pe cei vii, le dă sfaturi pe care ei nu le aud sau nu le iau în seamă.

Se așează într-o poziție comodă și încercă să închidă ochii. Se auzi o bufnitură. Probabil că Montaigne se plictisise să-i mai stea alături și se rostogolise pe podea. Nu-l ridică. Se simțea bine întins și cu ochii închiși. Își puse palmele pe piept așa ca și cum ar fi fost mort. Chiar... Cum i-ar fi stat mort ? Cine l-ar descoperi dimineața ? Ce vor zice oamenii ? Cine l-ar boci la groapă ? Ar mai rosti Unghierea o cuvîntare atît de emoționantă ca la moartea lui Boton ? Ce s-ar alege din jurnalul său ? Îl va citi cineva sau va fi pur și simplu aruncat la gunoi ? Oare ar afla careva dintre rudele îndepărtate de moartea mea ? Dar, părinții ? Ce-ar zice părinții ? Că sînt un om fără semne particulare... Așa cum a fost bunicul meu... Sau așa cum a fost stră-străbunicul cel pașoptist... Și eu m-am strecurat pe porțile din față ale vieții... Am intrat, am ieșit și iarăși am intrat... Am vrut să fac ce vreau și am reușit. Dacă aș mărturisi că m-am simțit și mă simt în continuare foarte bine pe acest șantier — nu m-ar crede nimeni... Mai bine tac și fac. Mîine mă scol și voi lucra după puterile mele la șist, la spart rocă, la mișcarea milenarelor stînci...

Ce bine e să stai întins în patul acesta ! Pătura aspră vine ca o binecuvîntare pe brațele goale, pe picioare, pe piept. Dacă aș spune că sînt cineva pe acest șantier, alt glas din mine ar spune, m-ar contrazice imediat că eu nu sînt decît un biet cuvînt al lui Montaigne, un complex de sunete articulate sau mai puțin articulate altă dată, un „berbec", un berbec și mi-a plăcut să iau totul în coarnele mele fragile pe care le-am crezut de fier, din wolfram, naiba mai știe acum noaptea din ce...

M-am bărbierit la trei zile o dată, am citit tot ce mi-a căzut în mînă, am iubit cu pasiune. Am atîția ani și — îmi sînt singur călăuză... Să-l iau drept model pe Montaigne ? Aș fi și fericit și ridicol. La ce mi-ar folosi învățăturile lui aici pe șantier ?

Puteam să-i răspund în parabole ofițerului care mă ancheta la moartea lui Boton ? Nicidecum. Dacă începeam să mă bîlbîi, să lungesc cuvintele, să le răstălmăcesc sensul, milițianul putea să tragă o concluzie nefavorabilă mie. Puteam să aștept mai multe zile pînă la scoaterea mea din cercul celor bănuiți... Își aminti că citise într-o noapte *Crimă și pedeapsă*, o ediție ferfenițită, lipsindu-i cîteva file la început și mai multe la sfîrșit. O mîncase pe nerăsuflate, văzuse crima, o fotografiase liniștit la lumina neonului care din cînd în cînd clipea ca un om care a văzut moartea îndreptîndu-se către el.

Amintiri care se duc, rămîn în urmă o dată cu lucrările care au fost deja efectuate... De fapt, zilele au trecut, a trecut și noaptea aceasta, șantierul se va dezveli din nou în fața dimineții de vară, oameni vor ieși de prin culcușurile lor unde s-au aciuat de frică nădușelii, își vor dezmorți mușchii împingînd la lopată, sudînd, alergînd, notînd ceva anume în carnețele soioase. Așa va fi și în această zi...

Dimineața începu cu adevărat să se arate prin fereastra de numai două palme, parcă cineva turnase plumb bine topit în atmosfera de afară, se sculă din pat, ridică pe Domnul Montaigne și-l așeză cu oarecare sfioșenie pe măsuța de brad verde, deschise ferestruica și aerul răcoros avu darul să alunge cît colo toate imaginile, coșmarurile, bucuriile și tristețile acelei nopți de insomnie. Imaginile de noapte se topesc, dispar în hăul de unde au venit, devii de o mie de ori mai atent la ce se întîmplă cu tine, ai ajuns pe tărîmul unde totul se întîmplă cu adevărat, totul e posibil în vis, din vis te trezești tot culcat cu fața în sus, pe o parte sau alta, pe cînd din viața trăită anapoda nu te mai trezești niciodată, te transformi într-o seamă de celule moarte, celule-cenușă...

Își lepădă bluza de pijama care îi rămăsese mică, trase direct pe piele un maiou scurt și ieși din baracă pentru a se spăla. Răcoarea îi făcea bine, lepăda de pe el cele din urmă gînduri ale nopții chinuite, simțea cum se dislocă din el materia somnului, se decojea ca o pieliță scorțoasă, înaintă în aceste brazde de somn, papucii de casă i se agățară într-o rădăcină de copac rămasă dezgolită afară din pămînt. Se abținu să nu înjure, era bine să nu înjure dis-de-dimineață, își turnă pe spate o cană cu apă. Se frecă îndelung cu prosopul încă ud de aseară, simțea pielea respirînd, se bucura pentru ea, aruncă prosopul pe sîrma de cine știe cine întinsă între cabane și în-

cercă să facă niște genoflexiuni. Un, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece, unsprezece, doisprezece, treisprezece, paisprezece, cinsprezece, șaisprezece..., gata pe ziua de azi, mîine voi face cu două mai mult, ba nu, cred că voi face cu patru mai multe... Nu vreau să cred că am îmbătrînit, că am obosit, simt aerul mai rece decît era în alți ani, poate că m-am obișnuit cu lîncezeala, pe motor e întotdeauna cald, miroase a motorină proastă, a ulei de toată mîna, a valvolină, a fiare încinse, a transpirație de om și a transpirație de fier...

Se obișnuise cu motoarele încă de la cursul de calificare pe care îl urmase timp de șase luni la Timișoara, acolo învățase ce înseamnă un motor, un motor ca un om viu, ca inima unui om care e comandată să se oprească sau să pornească atunci cînd vrem noi. Caizerliu Artur le spusese pentru prima dată cînd intrase în clasa lor de oameni bătrîni, semițărani dornici să se califice pentru a lucra pe un șantier, că a fi mecanic e același lucru cu a fi medic de oameni, că de fapt motoarele nu sînt ca niște oameni mari, ele sînt ca niște copii care necesită mai multe îngrijiri decît cei maturi. Caizerliu era singurul profesor agreat de cursanții plictisiți și îngrijorați de faptul că nu vor reuși să prindă ca lumea o meserie, că nu vor reuși să se acomodeze cu noua lor ocupație pentru care se pregăteau. La trei zile de la începerea cursurilor venise cineva de pe șantier și îi puse să semneze un contract de școlarizare prin care se angajau că vor lucra cel puțin cinci ani pe șantierul lor sau acolo unde va fi nevoie, unde se va muta întreprinderea care construia termocentrale. Unii s-au codit, alții au semnat și chiar au simțit o ușurare că au plecat de lîngă casele strămoșilor lor, că vor fi mult mai utili societății în care trăiesc. Printre aceștia fusese și Eufim, se bucurase că a găsit un loc de muncă ascuns de lumea dezlănțuită, dacă cineva i-ar fi cerut să rămînă în T. poate că ar fi refuzat politicos să semneze, s-ar fi ridicat și ar fi plecat din clasa unui liceu mecanic unde au făcut primele luni de școală. În prima duminică după începerea cursurilor au plecat cu toții în oraș, erau douăzeci de inși, douăzeci de bărbați porniți să bea cîte o bere de Timișoara, s-au oprit la o grădină de vară unde sfîrîiau niște mititei frumos mirositori. Au băut ceva bere, au mîncat cîte opt mici de căciulă, se făcuse amiază, nimeni nu s-a mai dus să mănînce la cantină, chiar și cei mai zgîrciți au deschis pungile și s-au simțit bine, pătrunseră într-o lume nouă, era o lume pe care unii o pîndiseră de multă

vreme, alții nimeriră în ea ca musca în lapte, esențial era că toți se simțeau bine, berea era nici prea caldă și nici prea rece, micii fuseseră usturoiați din belșug, mușțarul cerea apă, apa se transformase în bere și berea se scurgea fără nici o opreliște pe gîturile celor douăzeci de bărbați veniți de peste tot să se califice mecanici de utilaje grele pentru un șantier îndepărtat, unde se construiește o termocentrală, erau în timpul lor liber și libertatea îți dă toate puterile, îți dezlănțuie energii nebănuite.

Cursurile au fost scurtate cu o lună și două săptămîni, pe șantier era nevoie de oameni, au învățat mai repede decît își propuseseră profesorii să-i învețe ; știau ce e acela un motor, o transmisie, un sistem de aprindere, o instalație hidraulică, o pompă de injecție (pe asta n-o înțelesese nicidecum Eufim, se uita la complicatele ei canale interioare, conductele extraordinar de fine etc.), manetele de comandă, să controleze nivelurile de ulei, să schimbe uleiul, termenele de schimbare a acestuia și le notaseră cu toții în caietele de la curs. S-au despărțit tot printr-o masă comună la același restaurant, acum era deja toamnă, grădina de vară se transformase în mustărie, aveau și pastramă, plecaseră bine dispuși, cîțiva dintre ei întrecuseră măsura la gîndul că de acum s-a dus dracului huzureala, vor trebui să pună mîna la treabă, șantierul îi aștepta cu brațele deschise larg, cu greutăți pline de entuziasm față de cei ce vor veni, mîncare și dormitor pe gratis, orele libere de după amiază vor deveni dulci amintiri, amintiri de care se vor lega în toată viața lor, acum a venit timpul cel mare al lucrului, timpul celor care nu mai lenevesc... Asta e viața, au spus aceste cuvinte de cel puțin cinci mii de ori fiecare dintre cei douăzeci de bărbați, au repetat și au ciocnit sticle cu bere, au rupt torțile cănilor de lut în care mai fierbea mustul acrișor, au schimbat între ei adrese, adresele de la bază, adică de acasă, cele de pe șantier cine le mai știe... El, Eufim nu putuse să dea o adresă de bază, adresa lui era volantă, cine știe unde va fi repartizat, în care punct al muntelui, nu se știe dacă va avea cineva răbdare să poarte o scrisoare pînă va ajunge la fostul student, acum buldozerist calificat. Aveau cu toții asupra lor carnetele de muncitori calificați în meseria de mecanici de utilaje grele și terasiere, își priveau din cînd în cînd fotografiile, acolo își scriseseră numere de telefon, acolo, cei mai tineri purtau fotografiile iubitelor.

În scurtă vreme fiecare avea cîte o prietenă, începuseră să se ferească unul de celălalt, rareori mai aveau curajul să lasă împreună, asta se întîmpla numai atunci cînd fetele erau ocupate sau plecate cine știe pe unde. Atunci găseau prilejul să-și povestească unul altuia de-a fir a păr tot ceea ce se întîmpla în decursul unei întîlniri. Seara se certau din te miri ce, vorbeau toți deodată, își opreau vorbele cu gesturi repezite care puteau însemna : „las' că vă spun eu ceva mai grozav . . .", „a mea e cu totul formidabilă . . ."

Numai Spulber făcea pe misteriosul, se retrăgea strategic din fața valului de întrebări, o făcea pe obositul sau poate chiar era obosit de-a binelea, pe la orele unsprezece îl vedeau adormind, își bălăngănea capul ca un înecat, asta însemna că studenta l-a cam terminat pe mecanicul nostru, au și rîs de el în acest sens, au rîs de bărbăția lui afișată cu atîta nonșalanță.

După cîteva întîlniri de acest gen, Spulber s-a dat la fund, cum îi plăcea lui să se laude, fund însemnînd căminul cam depărtișor de centrul orașului, acolo își ascundea dragostea pierdută cu de la sine puterea. Ședea sau îi privea fotografiile, cîteodată îl găseau și cu amuleta primită de la fată, o privea și probabil își aducea aminte numai ceea ce voia el . . . După o perioadă oarecare, Spulber a uitat de studentă, a ieșit din melancolia în care intrase prea repede, s-a împrietenit mult cu Eufim, el, care pînă atunci îl considera pe aceasta drept un șoarece de bibliotecă, mîncător de ziare și nedat la femei frumoase. Se obișnuiseră să meargă la o patiserie alăturată, stăteau, acolo cîteva ore, mîncau cîrnăciori cu muștar și beau bere blondă pînă își umflau burțile, discutau despre femei, despre viitoarea lor meserie, despre ziua de mîine în general. Ascundeau cu grijă gîndul care îi rodea pe amîndoi, acela de a discuta despre amorul cu studenta. O singură dată băuseră cam mult și ajunseseră la concluzia că Eufim trebuia să-l îndemne pe Spulber să continue aventura o dată începută, regretau că nu se împrieteniseră mai la început, că nu se puseră să învețe o limbă străină la Universitatea populară . . .

Regretau și mai comandau cîte două sticle cu bere, care de fiecare dată erau ultimele pe ziua de azi, examenele băteau la ușă, trebuiau să se pună cu burta pe carte, motoarele nu puteau fi învățate în birt, printre ospătare veștejite și oameni cu chef.

Au plecat tîrziu după închiderea patiseriei, au mai stat de vorbă în fața localului pe niște schelete de foste scaune meta-

lice, apoi au luat-o încet către cămin, străzile erau mai mult pustii, se înnorase de ploaie ; de mohoralâ lui Spulber îi veni să cînte un cîntec dramatic iar lui Eufim îi veni să recite „Dan, căpitan de plai". Unul cînta încetişor, apoi din ce în ce mai tare, în timp ce al doilea recita binecunoscuta poezie. Aşa au reuşit să producă prea mult zgomot, au atras atenţia unui miliţian tinerel care repede voi să restabilească ordinea, bineînţeles că nu putu, cei doi nu voiră să se oprească şi nici să prezinte buletinele de identitate. La întrebarea insistentă a sergentului-major a răspuns Spulber : „Sîntem nişte proşti, ce rost mai are să-ţi mai spunem şi ţie cine sîntem şi ce hram ne poartă prin oraşul acesta . . . Vezi-ţi de drum cît ne vedem şi noi. Cîntă şi tu ceva de suflet dacă te lasă inima. Majurul nu se lăsă, văzînd că nu poate să-i reţină se apucă să vorbească prin staţie cu alţii, să ceară sprijin. Eufim îşi aduse aminte primul că nu e indicat să ai de-a face cu organele de ordine şi că ei sînt vinovaţi şi o luară la fugă pe o străduţă care se ivi ca o binefacere în stînga lor. Ghinion mai mare nici că se putea, se pierdură pe nişte străzi labirintice, nici berea şi nici întunericul nu le dădea nici o mînă de ajutor pentru a ieşi într-o stradă mai de doamne-ajută, de unde apoi să ajungă în locuri cunoscute. Orbecăiră o vreme pînă ce dădură peste o femeie între două vîrste şi pe care o întrebară cu o voce rugătoare cum se ajunge la tramvaiul 1 negru. Dar femeia nu înţelese bine întrebarea poate şi pentru faptul că o rostiseră amîndoi deodată, şi nici una nici alta se puse pe strigat : „Ajutoor, săriţi oameni buni, vagabonzii se iau de mine ! . . ." aşa că le pieri entuziasmul şi o luară din nou la fugă prin nişte ganguri de mai mare dragul. Femeia încetase cu strigătele ei, dar acum explica unor inşi ieşiţi de prin blocurile apropiate, în ce aventură mare fusese atrasă de doi tineri care încercaseră să se lege de ea . . . După o vreme n-o mai auziră, doar doi cîini continuau să latre prin tufişurile unde se retrăseseră speriaţi.

O jumătate de oră mai dură peregrinarea pe tot felul de străzi şi străduţe pînă îi îndrumă un luptător din gărzile patriotice cine ştie cum rătăcit pe acolo, să iasă la tramvai, îndrumarea se dovedi de folos aşa că, după numai un sfert de oră, urcară în tramvaiul ce îi duse la parc. Traversară parcul în tăcere, nu le mai reveni cheful după aventura cu femeia care îi acuzase pe nedrept.

Portărița, curioasa Saveta nu se afla la locul ei, probabil se dusese la bucătărie să mănînce, așa că intrară fără să fie văzuți, se strecurară pe aleile întortocheate fără să fie observați, începură să meargă la pas, liniștiți, ca și cum s-ar fi plimbat printre arbori...

Așa au reușit cu toții să-și procure cîte un sac plin cu amintiri din timpul cursului de mecanici de utilaje terasiere...

Nu se mai întîlnise cu nimeni de la terminarea școlii. Doar cu Marton se întîlnea aproape zilnic, se căsătorise între timp și nevastă-sa îi turnase doi plozi unul după altul, îl vindecase de perioada cînd o făcea pe craiul în T. ...

Dar acum începe o nouă zi, nu e timp pentru visare prelungită, două bucățele de salam și una de pîine pot fi mîncate și dacă stai în picioare, buldozerul aștepta să-i înfierbînte motorul, să-l pornească spre treburile cele mari ale termocentralei...

26.

Directorului Albu i se făcu rău așa din senin. Ședea rezemat mai mult decît lejer de spătarul scaunului, capul îi căzuse într-o parte, îl ținea umărul sculptat al spătarului pentru a nu aluneca în jos pe covor. Ședea așa de cîteva minute, poate de mai multă vreme, între somn și trezie, nu mai știa nimic, doar ochii i se mișcau plini de curiozitate în orbite. Ar fi vrut să strige, să apuce ceva de pe biroul său uriaș pentru a arunca de perete dar nu se simțea în stare să-și miște brațele... Oboseala din ultimele zile începuse să o resimtă încă de dimineață. Nu avusese o singură clipă de răgaz, trecuse pe la fiecare sector de lucru, văzuse cu ochii săi cum stau lucrările, în ce stadiu se află, cum sînt pregătite cele care urmează. Venirea generatorului care se petrecuse cu atîta fast în șantier pusese capac acestei oboseli prelungite...

Pe banda memoriei i se perindau gînduri fără o noimă anume, întîmplări incredibile, stranii. Se făcea că Ella, fata lui cea mai mică și mai dragă a venit acasă și așa tam-nisam îi comunică marea veste (de care el trebuia să se bucure) că se căsătorește... Visul nu avea un suport real, fata se găsea în perioada asta într-o vacanță studențească în Polonia... Apoi se făcea că Grosu a venit sfios (așa cum nu-l știa) să-i semneze foile de parcurs pentru drumurile numeroase pe care le făcuseră în ultima decadă...

Între vis și realitate, între moarte și viață, Albu încercă să-și răsucească gîtul spre dreapta, să corecteze poziția imposibilă în care se găsea, în care îl surprinse păcătoasa de inimă, dar un junghi ascuțit și pătrunzător îi străpunse pieptul și se scurse undeva către șale. Parcă fusese un șoc electric..., chiar, ce ar fi să descoperim cîndva că aceste junghiuri care ne apucă din cînd în cînd, sînt chiar șocuri electrice, semne ale electricității trecute prin fragilul nostru organism, șocuri pe care le primim din atmosfera încărcată a timpului din jurul nostru, a timpului pe care îl trăim și care ne trăiește cu atîta fervoare. Totul e posibil, așa că se abținu deocamdată să mai repete gestul; era mai bine ca inima să fie lăsată în pace, să-și revină singură, să se așeze din nou în piept fără să fie împinsă cu ranga de către păcătosul ce o deține de la naștere.

Ciudat că totuși auzul îi funcționa perfect, ochii se mișcau liberi de parcă nu i-ar fi aparținut, o auzea pe secretară cum șușotea dincolo cu cineva, probabil îl învăța cum să vorbească, cum să se comporte în fața directorului... Oricum, își promise ca imediat ce își va reveni o să o întrebe pe vicleana de Fifi, ce șușotise cu atîta dăruire și mai ales, cui anume...

O muscă se așeză tocmai pe fruntea sa, păcătoasa, nu știa ce face, probabil se spăla, își făcea toaleta pe pielea lui grasă, sau poate că sugea cu micuța trompă grăsimea sărată a transpirației curse din belșug. Oricum, o simțea ca pe un junghi, din păcate persistent, un junghi în miniatură provocat de micuța insectă, altul ar fi spus de către scîrboasa insectă care alerga bezmetică prin toate gunoaiele, dar el spuse doar biata insectă. Probabil că musca îi înțelese intenția pașnică de a nu o jigni și dintr-un salt fu în aer, bîzîi puțin fără rost, iar după un timp, probabil se răzgîndi, veni din nou spre fața omului și nici una nici alta i se așeză pe buza de sus, se plimbă o vreme prin deschizătura ușoară a buzelor, o simți și se înfioră, dacă n-ar fi

fost imobilizat ar fi fugit după ea și n-ar fi lăsat-o vie nici dacă ar fi fost într-o ședință cu însuși ministrul energiei electrice...

Simți cu surprindere că organismul începe să-și revină, își trase capul în poziția normală. Continua să simtă o amorțeală în picioare, parcă o sută de mii, un milion de ace prelungite îi treceau prin carne, prin carnea trupului către tălpile pantofilor. De acolo făceau calea întoarsă prin aceeași mușchi, fărămîndu-i fără milă, lăsînd sîngele într-o inerție greu de identificat. Într-un fel, starea aceasta, acest preinfarct îi dăduse posibilitatea să se verifice ca om, să se gîndească la sine, să-și aducă aminte de cele două fete, să reflecteze puțin pe seama comportării secretarei, să se verifice pe sine în fața marelui șantier la pupitrul căruia se afla.

Cînd își reveni pe de-a-ntregul, primul gînd care-l fulgeră fu acela de a o chema pe secretară, dar renunță imediat, cine putea să creadă că el era cît pe ce să moară doar cu cîteva clipe înainte, putea să crape liniștit în scaunul pe care s-a așezat prima dată acum cîți ani, plin de elan, plin de hotărîrea de a muta cît mai repede muntele de la locul său. Se sculă de pe scaun și încercă să facă unele mișcări, cîțiva pași, dar nu se dovedea pe deplin restabilit, se lăsă din nou pe fotoliu, întinse picioarele în față, și le frecă puțin, își pipăi obrajii încă reci, răsuflă adînc pînă simți o arsură în coșul pieptului, expiră aerul înăcrit din plămîni, simți că, o dată cu aerul stătut din plămîni, expirase și ultimele rămășițe ale bolii, se ridică din nou și făcu alene cîțiva pași mici, prudenți, către ușă. Ar fi vrut să-i strige cîteva cuvinte secretarei dar pînă la urmă renunță, se întoarse la birou, sună apăsînd pe buton și nu trecură nici zece secunde pînă ce Fifi în persoană legănîndu-și șoldurile își făcu apariția în încăpere. Afișa un zîmbet mut de femeie vopsită proaspăt, blondă ca să placă celor din jur, să aibă mutră stas de secretară de director. Un „Poftiți!" îndulcit cu o greu perceptibilă umezire a buzelor vopsite strident, îl făcu să strige cam înfundat: „Fă-mi o cafea fără zahăr!", iar ea îi răspunse tot așa de mieros „Imediat!". După ce ieși Fifi, încercă să-și amintească cum s-a procopsit cu această secretară, nu-și aducea deloc aminte cum a apărut în anticameră, ce gesturi a făcut prima dată cînd a văzut-o și cînd l-a văzut. În focul acelui început de șantier cine mai stătea să aleagă și secretara, toată lumea era cu ochii pe calificați, de unde să ia

atîţia şoferi, atîţia mecanici, atîţia ingineri mecanici, atîţia ingineri constructori, atîţia tîmplari, atîţia geologi, atîţia lăcătuşi, atîţia tehnicieni, atîţia necalificaţi pentru lopată ... Atîtea erau de făcut, şantierul trebuia pornit, la radio se difuzaseră cîteva ştiri entuziaste despre pregătirile de aici, despre pornirea acestui uriaş obiectiv. Pornit sau demarat — nu mai ţinea minte cu tot dinadinsul cum s-a spus — esenţial e că se spusese, ascultaseră cîteva milioane de oameni care ţin deschis zilnic aparatul, nelipsitul aparat de radio ... Şantierul mai era încă în faza procurării forţei de muncă. Primii aduşi se plimbau cît era ziua de lungă prin pădurile bogate, culegeau fragi, ciuperci. Nu-i putea ţine nimeni în mînă, în frîu ...

Lucra de dimineaţă şi pînă seara tîrziu, primii oameni sosiţi pe şantier erau mobilizaţi la înălţarea, consolidarea barăcilor, la săpat şanţuri în jurul taberei pentru a nu intra apa în încăperi, la adusul saltelelor, a păturilor, a tot ceea ce trebuie la casa omului învăţat cu şantierul. Veniseră şi cîteva fete, două au fost angajate la proaspăta cantină şi două la dormitoare, să se îngrijească de lenjeria de pat, să facă ordine, să ţină evidenţa tuturor bunurilor. Una dintre ele fusese chiar nevasta lui Boton, ăla de muri înecat în var. Ce chestie şi asta. Să mori în lapte de var ! Aşa e. Pînă la urmă ancheta stabilise că maistrul zidarilor alunecase şi căzuse singur în groapa cu var care din neglijenţă nu fusese astupată la sfîrşitul programului ... Ce moarte stupidă ! Oamenilor nu le venise să creadă ... Dar unde fusese cu gîndul ? Da. Aiurea ... La începutul şantierului ... Îşi aduse aminte ca astăzi că la cîteva zile de la angajare nevasta lui Boton venise, la el în audienţă. Ţinea audienţele pe şantier, printre oameni, pentru oameni, nu ţinea nimeni o evidenţă strictă a audienţelor pe care le acorda, nici el nu ştia bine cînd acorda audienţe şi cînd doar discuta cu oamenii noului şantier ...

Îi spusese că ar vrea să-şi aducă bărbatul să muncească în acest loc. Lucra pe un şantier de importanţă deosebită unde ea nu avusese acces. De acolo nu voiau să-i dea transferul. Îşi notase totul şi n-a fost nevoie de mari intervenţii pentru ca Boton să sosească cu o maşină a şantierului încărcată cu boarfe. La cîteva zile de la întîmplarea aceasta femeia venise să-i mulţumească pentru ajutor, insistase să-i spele tocmai ea cămăşile, să-i deretice prin baraca unde locuia. O privise cu oarecare atenţie, prima dată cînd o privi plin de curiozitate, voi să o dea

afară, apoi se răzgîndi, femeia era frumoasă, avea ochi fini și arhitectură de mongoloidă. Își ținea mîinile în față adunate la un loc, parcă ar fi ascuns ceva în palmele pe care le tot freca una de alta, fără să le dezlipească.

Îi dăduse cheia de la baracă, seara găsise o curățenie exemplară, dacă n-ai fi știut unde te afli puteai foarte bine să spui că te găsești cel puțin la un hotel de lux, hotel a întîia, dormise mai bine ca în celelalte nopți, nu mai visase groaznic, pentru că de cînd începuse șantierul nu visase decît avalanșe de pămînt venind peste mari adunări de oameni, transformînd totul în piatră și sînge, se făcea că șantierul nu putea porni din pricina acestor mari avalanșe care veneau din vîrful muntelui așa din senin. Aceste vise îi chinuiau nopțile scurte în care apuca să se întindă pentru odihnă ; cineva îl învățase să bea ceai de sunătoare care i-ar face bine, i-ar rîcîi cu ghearele somnul, imaginația nebunească din timpul nopții . . .

A doua zi găsise la fel de curat, iar într-un borcan de tocană de legume îl aștepta un buchet de superbe flori culese din poienele apropiate. Lîngă buchetul de flori așezat într-o vază atît de improvizată, ședeau patru pere mari, zemoase. De unde o fi știut femeia aia atunci că mie îmi plac perele mari, zemoase ? Un mister nedezlegat nici pînă astăzi. Un mister de care uitase să o întrebe.

Își întrerupse gîndul pentru că Fifi tocmai deschisese ușa și îi aduse cafeaua. Ceșcuța minusculă odihnea pe o tavă uriașă, tavă pe care ei o primise în dar de la tinerii uteciști o dată cu deschiderea șantierului național al tineretului de la Termocentrală. Fifi lăsă tava pe măsuța din față, aduse numai ceașca pe biroul său, o așeză cu mare precauție parcă ar fi presimțit că dacă ar fi așezat-o în mod obișnuit, s-ar fi răsturnat și lichidul maroniu-negru s-ar fi prelins peste hîrtiile ce umpleau biroul directorului. După ce așeză ceașca rosti un „Domnul, este servit !“, frază insuportabilă, frază care parcă îi sfredelea creierul, își propusese de atîtea ori să o repeadă, să-i ceară să nu-i mai spună așa, dar renunțase de fiecare dată, se temea să-și iasă din fire față de femeia asta . . .

Totuși, de această dată, după ce rosti un „mulțumesc !“ sec, o pofti să nu-i mai spună, să nu mai întrebuințeze fraza tipică din filmele western, ce dracu !, sîntem noi pe un șantier dar să nu confundăm viața asta liberă de aici cu viața altor oameni cu care noi avem comun doar chipul omenesc. Fifi nu-i

înțelese revolta, își țuguie buzele, probabil pentru a se abține să nu-i răspundă, avea nevoie pentru a nu răspunde, de un gest anume făcut cu buzele, pînă la urmă nu răsunase decît un nefiresc : „Da, am înțeles ! după care ieși pentru a nu mai auzi : „Ai înțeles pe dracu ghem și grămadă", cuvinte șuierate de către director ...

Sorbi din cafea, era plăcută, amăreala îi făcea bine, se supunea unui singur chin în plus, un chin pe care și-l dorea, era singurul chin pe care îl suportă fără să se supere. Între nervii zilnici ai vieții pe șantier, ce mai contează un gust amar care la urma urmei, spun unii că te ține treaz, că îți întărește forțele slabe pe care le mai ai în organism, ți le dirijează către ceea ce ai de făcut la un moment dat. Uite, el acum, de pildă, semnase întreaga mapă de corespondență, putea să o strige pe Fifi să o ia pentru a o împarte factorilor de resort, mai avea cîteva convorbiri telefonice cu centrala, cu județeana, cu Drobeta, cu Bacăul, Fabrica de betoane de la T., cu ... naiba mai știe cine, căută agenda să vadă ce anume mai avea notat.

Își căută și țigările dar nu le găsi în buzunar, căută în sertar, în cutia din lemn de nuc de pe birou, nu le găsi nici acolo, da, ce s-o fi întîmplat, unde o fi pachetul abia început... Pe aici, pe undeva, printre zecile de hîrtii de pe birou. Dădu mapa la o parte și găsi acolo aproape strivit pachetul de țigări, prinse una cu acea nerăbdare proprie fumătorilor înrăiți, o trase și o aprinsese în aceeași grabă de care era cuprins, inspiră primul fum, îl trase pînă simți că nu mai are sînge în vene, apoi stătu cîteva secunde cu acel nor uriaș în plămîni, simțea prin haină că fumul i-a încălzit nepermis de mult corpul pe dinăuntru, atunci îi dădu drumul, încet, cîte o pală ușoară pînă simți că dacă nu varsă repede fumăraia din plămîni, moare, moare de-a binelea, nu ca înainte cînd doar înțepenise un pic. Inima se comporta normal ; după un început de infarct e numai bine să tragi o țigară și să bei o cafea, parcă ar fi nemulțumit că infarctul n-a mers pînă la capăt, ești un om pierdut, un om care voiește să moară aici, un om căruia nu-i pasă de viața lui, numai un irresponsabil ar face ce face el acum, acum cînd n-a trecut decît treizeci de minute, poate mai mult, de la infarctul consumat atît de straniu ...

Își aduse aminte că cineva îi spusese odată că orice infarct este o moarte și că cine a trecut prin asta poate lesne povesti ce e dincolo, dincolo de lumea pipăibilă, în lumea re-

încarnărilor, cine mai știe care sînt adevărurile din tot ceea ce se spune pe toate drumurile... Mai trase un fum, sorbi o gură de cafea, sună și Fifi se înființă rapid. O întrebă : „Ce faci, fato, nu-mi dai județeana ?“ la care ea îi răspunse că e deranjat telefonul, a trimis pe cineva să verifice dacă nu cumva baiul e tot la stîlpul ăla căzut de furtună, în colț la Baboaia, unde-o ia drumul către oraș. „S-a dus Mitocaru, e singurul care se pricepe la telefoane. Cred că a și ajuns. Stați să văd dacă n-a venit tonul“. Se apropie de birou, ridică receptorul și îl duse la ureche. Da, am spus eu că Mitocaru se pricepe. Uitați că a refăcut linia, zise și îi întinse receptorul către ureche ca să audă și el țiuitul neîntrerupt ce venea din pîlnia de plastic. Luă receptorul din mîinile ei îngrijite și-l așeză în furcă. Fifi plecă în anticameră. Strigă după ea : „Fă-mi toate comenzile așa cum ți le-am dat !“

În așteptarea țiriitului binecunoscut din cutia de plastic, se apucă să citească cu voce întretăiată un referat semnat de inspectorul Bumbu : „... Cu respect, aduc la cunoștință conducerii Șantierului că din echipa de săpători au plecat doi oameni care nu s-au mai întors nici astăzi, după zece zile de la plecarea de pe șantier. Au luat cu ei legitimațiile de oameni ai muncii pe șantierul nostru. Le-am scris acasă cu adresa nr. 2347 din 20 iunie 19... atenționîndu-i ca în termen de trei zile de la primirea prezentelor hîrtii să se prezinte la biroul personal pentru a-și justifica nemotivatele. Menționez că nici unul nu s-a prezentat așa cum cerea hîrtia semnată de onorata conducere a șantierului nostru... Nici una dintre adrese nu s-a întors retur, semn juridic că ele au ajuns la destinatarii care ne ignoră, știindu-se cu musca pe căciulă, adică vreau să spun că nu și-au făcut lichidarea, nu au predat legitimațiile pe care le pot utiliza în scopuri străine întreprinderii noastre. Conform vechiului cod al muncii, după numai trei nemotivate se desfăcea contractul de muncă la cel care le presta. Actualul cod al muncii nu mai conține sus-numita prevedere, însă din practică, oamenilor care dispar de la locul de muncă și nu se gîndesc să vină să-și justifice absențele nemotivate, li se vor desface contractul de muncă pentru a nu încărca inutil schema de personal a șantierului, pentru a putea trimite delegație după alți oameni ai muncii care vor cu adevărat să muncească, să contribuie la dezvoltarea socialismului în aceste colțuroase părți ale patriei noastre pe care cu toții o iubim...

Ca urmare a celor relatate mai sus propun desfacerea contractului de muncă următorilor tovarăși: Capmare Văsîi, originar din județul Maramureș și Hurubea Mitică Roșcatu cel Șohiop, născut în județul Mureș și domiciliat în Petroșani, unde a lucrat la o cooperativă meșteșugărească pînă ce l-a salvat un prieten căruia pe urmă i-a devenit dușman...

Cei de mai sus urmează să fie puși în discuția grupelor sindicale, a colectivelor din care au făcut parte, să fie înfierată atitudinea lor lăsătoare față de muncă, de munca cinstită și se va propune desfacerea contractului de muncă disciplinar, ca să se învețe minte că disciplina de pe șantier n-o fac ei, o facem noi, e disciplina muncii în colectiv..."

Deși îi venise de mai multe ori să rîdă de stilul alambicat, de cuvintele pompoase ale referatului întocmit de inspectorul Bumbu, n-o făcu totuși, aprobă desfacerile de contract de muncă, spunîndu-și că asta e viața și nu poate să o schimbe el... Dacă oamenii nu au mai venit, înseamnă că au găsit de lucru pe acolo, poate că s-au întors în satele de unde veneau, au început să iubească, să reiubească, s-au reîndrăgostit de pămîntul de acasă...

27.

Lui Eufim începu să-i fie frică. Liniștea de pe șantierul pe sfîrșite, liniștea ce i se cuibărise în suflet nu prevestea nimic bun, prevestea probabil sfîrșitul unei perioade din viața sa, începutul unei alteia, un drum către necunoscutul pe care începuse să-l cunoască. Nu avusese parte niciodată de atîta liniște, deși se poate spune că se obișnuise cu viața liniștită de pe șantier, munca de zi cu zi, înălțarea uriașei termacentrale, a monstrului de lumină și căldură, cum îl numeau minerii. Probabil se încheiau socotelile muncii sale pe acest loc... Parcă ceva totuși roade la temelia acestei liniști, o zgîndără, pregătea în

ascuns cine știe ce eveniment. Probabil că era evenimentul mutării sale de pe acest șantier sfîrșit pe un altul... Dar nu e bine să numim faptele extraordinare din viața noastră evenimente... Primul eveniment din viața sa fusese moartea mamei sale, eveniment, așa cum îl numeau oamenii din sat, eveniment trist. Păstra în amintire o singură și mare imagine. Se vedea în mărul Ionathan din fața casei. O mulțime de oameni îmbrăcați în negru invadaseră curtea lor, treptele ce duceau în cerdac erau încărcate de femei bătrîne care din cînd în cînd își ștergeau cu colțul casîncilor, ochii. Din grajd sărise la un moment dat cățeaua urlînd ca prinsă de nebunie ciinească. Se retrase în droșcărie și de acolo urla din toate puterile ei. Nimeni nu mai văzuse un cîine urlind în puterea, în crucea zilei. Mai cu seamă că de față se aflau o mulțime de oameni îmbrăcați în negru. Ion Stoian luase un par din fața gărdurului de lemne și aruncase după cățeaua lor neagră. El, singur, privea din măr această învălmășeală de chipuri de bărbați și femei. Chelegușoaia se ceartă cu Jenică de la un felinar ciudat proptit în părul încărcat cu așternuturi și haine gata să fie date de pomană pentru sufletul moartei. El privea din măr. Acolo sus, în mintea lui de copil, moartea nu avea cine știe ce semnificație. Moartea însemna deocamdată o mulțime de oameni în negru care vorbesc în șoaptă prin curtea casei, intră prin toate acareturile, o seamă de femei care taie de dimineață și pînă la ora prînzului găini, curcani, un om care aduce de la stînă o oaie albă legată de un țăruș. Oaia e speriată de atîta adunătură, încearcă să scape, smucește funia, behăie speriată că nimeni n-o bagă în seamă să-i dea drumul să pască. Cățeaua a fugit pe mirișteа din spatele casei, acolo continuă să urle, se aude pînă aici forfota neliniștii ei cîinești. Soarele e mai fierbinte ca oricînd, oamenii vin la el să-i ceară mere rumene pentru a-și astîmpăra setea. Un pui de țigan de-al lui Țigmarău își umple sînul cu prune roșii și se retrage pe ghizdurile fîntînii pentru a le mînca în liniște. Din cînd în cînd bea cîte o cană mare cu apă. Frosina lui Stoian scoate afară din camera cu lut pe jos o cuvertură înflorată, apoi scoate altele și altele, le așează pe jos una lîngă alta pînă la poarta cea mare pe unde va ieși carul cu boi ce va duce moarta. Încă nu știi prea bine ce înseamnă un om mort, cu atît mai mult nu ai de unde să știi ce înseamnă să-ți moară mama. Aseară, mai multe femei, rude de-ale bunicii te-au mîngîiat pe creștet și

te-au căinat amarnic : „Bietul copil, a rămas fără mamă !“ sau altele : „Ce știe el cîte îl așteaptă de-acum înainte !“, „Numai copil fără mamă să nu fii !, „Ar trebui, dacă există Dumnezeu deasupra noastră, să se îngrijească să nu mai strîngă la sînul său nici o mamă...“, cîte și mai cîte, vorbe greu de înțeles, le simțeai doar gustul amar în gură, parcă ai fi mîncat nisip, ai fi băut apă cu medicamente amare și triste. Totuși, stai în măr și te mulțumești să privești de acolo lumea, nu știi ce se va întîmpla mai departe, crengile stufoase ale mărului îți oferă liniște, turnul de observație e ideal, nu are multă lume posibilitatea să te descopere pentru a-ți striga să te dai jos. Hăngălița se învîrtește în jurul părului încărcat cu haine și se miră cîte lucruri a avut moarta, își lipește ochii de cîteva taioare și fuste, de un palton lung și negru, un negru-închis, se gîndește să ceară ceva din toate astea, dar nu găsește pe nimeni dintre ai curții, curtea e plină de oameni străini, nu știe bine care sînt rude și care au venit doar să petreacă pe ultimul drum, moarta, atîția oameni la o înmormîntare vin numai dacă mortul a avut cu adevărat prieteni, prieteni devotați, oameni care să nu-l uite imediat ce prietenul a pus mîinile pe piept, imediat ce răsuflarea i-a pus gheara în gîtlej. De undeva de pe uliță vine și popa, e același popă care fusese bătut măr de către tatăl tău. își îmbrăcă omul veșmintele sfinte din mers, dascălul îi așeza o bretea, ba o cută ; cei doi se grăbesc, încep să bată clopotele, aerul parcă e mai încins ca pînă acum, scapi din mînă un măr roșu care se duce direct în capul unui bătrîn. Poartă barbă lungă și se spune că ar fi fratele de la Năstăseni al bunicii. A fost prin Germania, prin Austria, printr-o sumă de țări...

Moșul Savel fusese închis o seamă de ani, după '65 venise din pușcărie dar nu apucase să-i povestească mare lucru. Murise într-o primă primăvară, primăvara mor tuberculoșii, nu le mai rezistă plămînii putregăiți în trupurile lor, nu mai rezistase plămînul bătrînului Savel.

Într-un fel își amintea cu scîrbă acea a doua înmormîntare, urmase un praznic pe care mătușa îl întinsese în curte, mese lungi improvizate din scînduri de brad așezate pe suporți din fiare ; privea cu silă cum înfulecau oamenii din mîncarea dată pentru sufletul mortului, omul care cutreierase lumea și într-un fel o avea la degetul mic al piciorului său drept, degerat.

Mătușa Tinca îi pusese pe piept toate decorațiile pe care le mai găsise prin lada de zestre golită încă de pe vremuri,

între toate strălucea decorația mare a bătrînei Românii, o șlefuise bătrînul la venirea din închisoare, o trăsese cu șmirghel fin, acum, crucea era pe piept, prinsă cu o agrafă, ședea alături de icoana reprezentînd pe Sfîntul Gheorghe, ucigătorul de balauri ; femeile și bărbații apropiați veniră la coșciug și sărutaseră cu oarecare fereală icoana de pe piept, un copil al nu știu cui, îndemnat de mama sa, se apropiase de coșciug și ridicîndu-se în vîrful picioarelor, nu ajunsese la iconiță, astfel că se mulțumi să sărute vechea decorație a românilor, a românilor care luptaseră la '77, nu observaseră prea mulți întîmplarea, așa că trecu neconsemnată de nici o șoaptă, se pierdu în vacarmul celor care abia așteptau praznicul de după îngropăciune sau abia așteptau să se termine o dată cu îngropăciunea asta, să se întoarcă fiecare la treburile sale...

Înmormîntarea mamei sale nu fusese atît de complicată, poate veniseră mai mulți oameni decît în mod obișnuit, era înmormîntarea unei femei de 29 de ani, nu era moartea unui bătrîn de 65 de ani împliniți despre care se spunea : „Bine că l-a stins Dumnezeu și pe ăsta, că abia mai făcea umbră pămîntului", „Mînca precum un hîrdău fără fund de toate și tot mai cerea !"

Murise o femeie ce suferise trei operații la cap, creierul mic nu voia nici într-un fel să se pună pe treabă, emana o durere îngrozitoare, nu știau nici doctorii cum să-l mulțumească, deschiseseră de trei ori calota capului și-l văzuseră cum se zbate, avea undeva un bulb de carne, care odată tăiat, obișnuia să crească foarte repede la loc, creștea dureros de repede la loc, presa asupra scoarței, nu mai încăpea între oasele craniului, voia să evadeze din închisoarea întunecoasă de carne și sînge.

Lumea căina moarta și-l bîrfea pe tatăl său, spuneau fără să se mai ferească : „Uite-l, ce-i pasă lui, viața îi e înainte, mai poate ține două femei, le poate băga și pe ele în groapă, le trimite urgent în cer la Domnul Sfînt, în timp ce el își vede de treabă, uite ce roșu e, le poate băga și pe astea două în groapă, singur,... parcă-i umflat cu țăgea, o băut și-o mîncat în timp ce femeia îi zăcea prin spitale... Putea să găsească ceva, să facă pe dracu' în patru, putea să vorbească mai ca lumea cu doctorii să o scape, măcar de dragul copiilor, nu trebuia să se ocupe atîta de colectiv, putea să vîndă caii, pe Ilie și Liza și să dea banii doctorilor în loc să-i dea la colectivă ca să fie exemplu de președinte... Țicălosul !"

Se vorbea în șoaptă, se striga pe ici colo cîte o vorbă mai tare, niște femei plîngeau, bunica bocea în hohote, chiar tatăl tău cît era de roșu la chip, atunci cînd au scos sicriul din casă a fost podidit de plîns, a încercat chiar să oprească sicriul, strigînd : „Unde mă lași, măi, femeie, cu doi copii ? Cui mă lași măi Valerie, tu ?“ Preotul i-a pus mîna pe umăr să-l liniștească, bărbatul s-a ferit, a înțeles și ascultat de gestul preotului, doi bărbați în față și alți doi în spate au ridicat sicriul pe umeri și au pornit cu el către poartă. Era greu, bărbații mergeau încovoiați sub povara moartei și a sicriului, așa se spune că omul mort cîntărește mai greu decît omul viu, îl trage pămîntul către sînul său, prinde ceva din lumea fără de sfîrșit a mineralelor. În poartă s-a ținut prima Evanghelie de la Matei și preotul a cîntat foarte frumos. În timp ce oamenii ascultau în genunchi, el s-a furișat din măr și a căzut în brațele mătușii Tinca, bătrîna care îl căutase peste tot. Acum îl trăgea neînduplecată către poartă, așa era normal, cei doi copii să meargă în urma căruței alături de mămica lor, ei nu știau sărmanii că n-o vor mai vedea decît peste șapte ani, atunci cînd vor scoate din pămînt cîteva oase, un craniu tăiat de operații, toate vor fi strînse de către gropari, preotul le va stropi cu aghiazmă, apoi vor fi puse din nou în groapă, o slujbă de cîteva minute, o pomană la poarta cimitirului, continuată acasă și atîta tot pentru un fost om, un suflet care s-a zbuciumat pentru el și mai ales pentru alții . . .

Au urcat pe Valea Morii în sus, boii trăgeau greu carul, convoiul se oprea din cînd în cînd, preotul cînta alături de ceilalți din suita lui ; la Grădină s-a alăturat și preotul din Bibirești, întîrziase pentru că i se stricase motocicleta aproape de Variantă, își trăsese repede veșmintele cele aurite și se alăturase convoiului, acum se auzeau glasurile a doi popi, oamenii se mirau destul de tare ca să se audă, uite, au venit doi popi, chiar că e jale mare să moară o mamă a doi copii, femeie tînără . . . Sora lui se afla în spatele sicriului, plîngea acolo, la un moment dat au luat-o niște femei miloase în brațe, trebuiau să o scoată de lîngă moartă, poate că nici mirosul acela greu nu-i făcea bine, poate că sufletul ei de copil era rău zdruncinat de moartea mamei ei, moartea e tot moarte, nimeni nu mai întoarce un mort de la groapă, nici o minune nu se mai întîmplă după ce omul a murit și trec cinci zile de cînd i-a stat inima. Așa e, nimic nu se mai putea întîmpla în convoiul lor,

popii își cîntau pe nas slujba, cei doi dascăli le ținеau isonul, cîteva femei mai apropiate plîngeau, bunica, prea buna ta bunică, striga în gura mare : „Fata mea, fata mea . . ., unde te duci fata mea . . . ! ?“ Nimeni nu știa ce înseamnă să ai un singur copil și acela să-ți moară. Cine mai știe dacă mai există dreptate și Dumnezeu pe pămîntul ăsta unde se întîmplă atîtea nedreptăți încît ajungi să pui la îndoială totul, îți pui propria viață la îndoială. De atunci se întîmplase un lucru ciudat, orice mort care se întîmpla să-i ajungă în drum, parcă rupea ceva din sufletul său, parcă murea cîte un pic o dată cu orice convoi mortuar pe care îl întîlnise în anii liceului făcut printr-un oraș moldovenesc, în anii studenției. În București, se pare că oamenii mor puțin mai înstrăinați decît în alte părți, înmormîntarea se face mai ferit, nu știe toată lumea că a murit un om, cîntă fanfara, fanfara nu știu cărei întreprinderi, închiriată fiind pentru a cînta cîteva marșuri mortuare, cîteva cîntece triste de ți se pare că dintr-o clipă în alta vor începe să cadă cărămizile de pe ziduri în capetele oamenilor ce nu au habar că a murit un om, care n-au habar că chiar în clipa aceea s-a petrecut o tragedie adevărată, o tragedie omenească. În București, participase la înmormîntarea marelui scriitor, fusese o zi ploioasă, convoiul celor veniți să-l petreacă pe ultimul drum, părea fără capăt ; ei, studenții s-au dus cu toții să-l petreacă pe ultimul drum.

Mergea în urma convoiului și se gîndea la prima moarte văzută cu ochiul liber, era moartea mamei sale, din coșul căruței nu văzuse mare lucru, adunătura de oameni îl împiedica să vadă prea departe, la cîteva palme de scîndura pe care ședea se afla chipul mamei sale, era ars, oricum, pătat de arsuri, dacă tatăl său nu ajungea la timp avea să mai aducă de la București doar un pahar cu niște cenușă, crematoriul funcționa din plin, telegrama întîrziase pe drum, era vară, morții nu puteau fi ținuți prea multă vreme la morgă, poate că nici nu mai aveau loc, tatăl său a împins cu umărul doi gardieni în halate albe și cu chipuri roșii, i-a dat la o parte, le-a dat cîte o sută de lei, pentru a-l lăsa să caute un trup printre cele cîteva zeci de trupuri de femei întinse pe niște grătare, gata, să fie linse încet de limbile flăcărilor care nu glumesc niciodată. Apucaseră să o ardă puțin la șold și să-i pîrlească mare parte din părul ce mai rămăsese netuns din pricina tuturor tăieturilor de la operații. Recunoscuse trupul nevesti-si doar spriji-

nindu-se pe o aluniță mare de sub brațul drept și o alta mai mică situată imediat sub gît. Chipurile se asemănau atît de mult în moartea ce le cuprinsese încît era imposibil de recunoscut cineva fără semne particulare, fără acele alunele din naștere, mare noroc de ele, o înhățase ca un lup de pe grătar, cei doi paznici i-au sărit în ajutor, primiseră doar cîte o sută de lei ; cu ajutorul celor doi a reușit să o scoată într-o cameră alăturată crematorului unde au îmbrăcat-o și după alte cîteva ore cineva i-a adus actele necesare scoaterii din morgă. O mașină neagră o purtase pînă în sat, lumea știa deja că ea murise. aflase din bocetele bunicii, își aduce aminte și astăzi că atunci cînd a venit tata cu telegrama, bunica făcea călțunași, iar ei mîncau cireșe amare din cireșul ce se găsea pe atunci în spatele chilerului. Cînd ați auzit pe bunica plîngînd în hohote, ați alunecat pe șindrilele acoperișului, ați venit pînă jos de-a rostogolul, și v-ați julit coatele și genunchii, vai de capul lor, bunica plîngea hohotea, călțunașii puși la fiert au fost uitați și au clocotit pînă s-au făcut fărîme apoi s-au adunat în cocoloașe de brînză și aluat, au venit și niște vecini, pînă s-a înnoptat, a știut tot satul că a murit Valeria lui Roșu, a murit la București operată fiind a doua oară la cap, ba nu, a treia oară, creierul mic e cel mai al dracului dintre toate ale omului, el ține echilibrul, dă verticalitate ; pîndeau oamenii pînă va sosi moarta, a treia zi au reușit să vadă mașina neagră care a fulgerat ca o pasăre de pradă, satul, l-a îndoliat și i-a stîrnit curiozitatea.

La a doua moarte fusese băiat mare, aproape bărbat, venise acasă chemat de o telegramă, îl chemaseră pentru că știau de adevărata prietenie dintre el și moșul Savel, ședeau amîndoi de vorbă pînă tîrziu, beau vin alb și mîncau semințe de dovleac prăjite cu sare, mîncau pîine făcută pe vatră și varză murată, mîncau și beau de plăcerea vorbirii, el era curios ce se mai întîmplase înainte de a cunoaște lumea, voia să știe de toate și numai Moșul putea să-i spună multe și de toate, bătrînul putea răspunde la orice întrebare, știa binișor patru limbi și vorbea tot atîtea, e adevărat că înțelegea mai multe, la orice ceas de vorbă nu uita să aducă gîndul despre Ștefan cel Mare și Sfînt, îl pomenea oricînd cu plăcere, chiar atunci cînd plecase la școala de cavalerie o făcuse tot îmboldit de faptul că Ștefan cel Mare avea un cal adevărat și că un ostaș adevărat fără cal e un ostaș marionetă, nu are haz să fii ostaș fără cal, la Iași îi întărise acest gînd statuia cavaleriei înglo-

dată între arbori, ședea acolo uitată de ostașii care jinduiau după carele de luptă, după mașinile care începuseră să apară imediat după primul război mondial.

Unchiul său trăise cea mai aventuroasă viață posibilă, zece ani de pușcărie, alții de război... Între timp se convinsese că bătrînul nu avusese nici o vină pentru anii de pușcărie, nu avea stofă de detractor al cuiva, avea doar plăcerea de a povesti ceea ce văzuse, avea plăcerea omului trecut prin multe, trecut prin momente grele și pus oricînd în slujba celorlalți de sufletul său mare...

Morții aceștia îi desfăcuseră viața în fîșii mai late sau mai înguste, trăise o studenție înfrigurată, acum trăia zile pe șantierul termocentralei aproape de finalizare. Nu știa cum să numească zilele petrecute pe șantier, cu adevărat putea să spună că aici trecuse prin multe întîmplări demne de ocolit de către cei fricoși, de către cei ce nu sînt bărbați cu adevărat. Șantierul acesta îl făcuse să discearnă mult mai bine ceea ce își punea în gînd să facă, ceea ce avea de gînd pentru viitor. Studenția sau șantierul? Acestea erau cele două probleme la care se gîndea cu adevărat în aceste ultime zile de dinaintea intrării în funcțiune a termocentralei...

Ce trebuia să țină el minte de aici? Multe... Nu putea să-și amintească totul, nu putea ști cu adevărat ceea ce îi va folosi și ceea ce nu-i va fi de folos... Boton? Da, moartea lui Boton... Ce vină avusese el dacă unii l-au bănuit de crimă? E adevărat că ar fi avut motive s-o facă, de o răzbunare adevărată... Dar ce folos?, răzbunarea e arma prostului, asta e o frază care pune multă lume pe gînduri, însă e sigur că nimeni n-o respectă, la urma urmei omul preferă să fie prost decît călcat în picioare de alții. Oamenii au inventat fraza asta pentru a nu mai rosti perceptul biblic cu palma și obrazul; trebuia inventat altceva.

Boton se duse și el, era nevoit acum să se chinuie, să-și zbată creierii cu morții pe care îi condusese la groapă, mai mersese odată în urma unui mort, ploua și avea același drum cu cei cîțiva pribegi ce duceau un bătrînel singur, pe drumul fără întoarecere, coșciugul era acoperit și nu-i văzuse chipul, îi spusese cineva că e vorba de un bătrîn găsit mort în propria casă, îl găsiseră după mai multe zile de la moarte, era aproape putred, o femeie de la țară venea la două săptămîni să-i spele rufele și se speriase că bătrînul nu-i deschidea ușa, îi săriseră

cîțiva vecini în ajutor, spărseseră ușa și găsiseră cadavrul. Acum mergeau cîțiva din bloc să-l conducă pe ultimul drum, simțise nevoia la un moment dat să se oprească sub o streașină, să se apere de ploaie ; n-o făcuse, probabil împins de un îndemn lăuntric de a merge cîțiva pași alături de cei cîțiva bătrînei ce conduceau pe unul de-al lor către groapă . . .

Dar moartea lui Boton fusese cu totul altceva, se petrecuse undeva pe șantier, acolo unde el ajunsese după ce a părăsit facultatea, acolo reușise să ia o palmă de la cel mort, simțea și acum urmele degetelor butucănoase în carnea obrajilor, să iei o palmă așa pe degeaba, măcar dacă ar fi fost ceva cu adevărat între el și nevasta mortului, atunci ar fi meritat să ia o palmă, o palmă luată pentru o femeie se merită, vorba lui Spulber, nu e lucru chiar atît de imposibil ; în fond, un ceas de dragoste aici pe șantier merita chiar mai mult, localnicele se dovediseră niște fricoase, voiau să ne mărite doar cu cei care vor rămîne la termocentrală, la viitorul mare obiectiv industrial, cu cei care vor deveni oamenii de bază ai locului . . .

Astea sînt băștinașele, asta vor ele, unele dintre ele și-au văzut visul cu ochii, mai bine de jumătate dintre cei necăsătoriți care lucraseră la construcția termocentralei, acum erau căsătoriți aveau copii, așteptau ca uzina de foc și lumină să pornească, să se așeze cu trupul și cu sufletul în preajma zidurilor ei . . .

Boton a știut că aici e greu de cucerit o femeie și de aceea era gelos pe nevastă-sa, o urmărea pas cu pas, punea zile întregi pe cîte unu din propria-i trupă să o urmărească pe afurisita de sudoriță în ginși bine strînși pe trupul de viespe.

În fond, morții cu morții, viii cu viii. Avem de trăit o viață și trebuie să o trăim, să o cinstim cum putem mai bine să-i acordăm toate șansele de a deveni o viață interesantă.

Acum, Eufim nu poate să spună că e trist, azi e liber și fericit, are timp să se gîndească la cîte în lună și cîte în stele, să citească ; în fond și cărțile astea în care se tot uită, vorba lui : în care mă tot uit, din care încerc să deslușesc această lume, altă lume, una visată de mine, n-au cum mă depărta prea mult de adevărul vieții în care trăiesc, uite, totuși, trebuie să recunosc că ele mi-au fost credincioase întotdeauna ; Montaigne și Hegel, Breban și Preda, cărți pentru care am suferit, cel mai greu e să te apuci să suferi pentru o carte, să suferi atunci cînd ai terminat de citit o carte . . .

Au și dreptate ! Cine mai suferă astăzi atunci cînd citește o carte ? Desigur, că nimeni. Atunci de ce să sufăr numai eu ? N-are rost. Un buldozerist n-ar trebui să sufere de loc. El sfarmă totul în picioare. Duce la vale dealul și poate să urce valea la deal. Oare treaba asta a spus-o Maiakovski ? Nu... Nu-mi aduc bine aminte...

Liniștea. Ah, liniștea de duminica de după-amiază pe șantier. Îți țiuie urechile, simți că te bate un vînt de mortăciune pe umăr, te zvîrle fără nici o sfială în culcușul tău, acolo te trimite să plîngi sau să rîzi, poți să mergi și la circiumă, poți să bei și la cabană pînă îți stă sîngele în vene, poți face ce vrei și în fond nici chiar ce vrei; poți să scrii alor tăi dacă-i mai ai, poți să mergi în pădure, să alergi de unul singur pe coclaurile astea, pe coclaurile munților ăștia încolțiți de buldozere. Dacă stai ziua către asfințit și asculți la picioarele muntelui, se aude un vaiet, rocile plîng în afund, plîng pentru cele desprinse din matca lor și tîrîte la vale, umplînd golurile dintre versanți, găsindu-le o utilitate.

Un gît de vodcă și gîtlejul îți amorțește pentru două minute, băutura atît de incoloră și fără miros se strecoară în jos prin fierbințeala mațelor, ah, să știi că e bună vodca într-o duminică pe un șantier departe, poți să te iei cu ea așa cum ai vorbi cu un prieten, poți să-i vorbești despre necazurile, despre bucuriile tale, poți să-i spui ce gîndești despre ziua de ieri, despre ziua de azi, gîndurile tale de viitor, despre cum bate vîntul, despre cum plîng munții și-i auzi doar tu, cum mor păsările în aer, doar tu ai văzut cum un vultur uriaș a venit mort ca o troiță retezată din ceruri de către cineva nevăzut, a atins cu aripile desfăcute și moarte aerul celor care mîncau și au scos strigăte de mare spaimă, și-a înfipt ciocul în pămîntul zgrunțuros, acolo a zăcut pînă ce o femeie mai îndrăzneață s-a apropiat de straniul cadavru ceresc, a încercat să-l ridice în brațe, n-a reușit pentru că aripile mari s-au desfăcut ca un evantai nevăzut, erau moarte, deveniseră moi, sealungiseră pe pietre, erau imposibil de adunat grămadă lîngă trupul format din carne tare, probabil ațoasă din pricina frecării necontenite cu văzduhul. Apoi au prins cu toții curaj, au lăsat cît colo mîncarea și au încercuit obiectul căzut din cer, unii au glumit spunînd că ar fi un extraterestru prefăcut în pasăre

de pradă pentru a-i studia pe oameni, alţii şi-au făcut cruce spunînd că n-au văzut şi nici n-au auzit să se întîmple pe undeva aşa ceva, mai ales că aceşti munţi duc mare lipsă de vulturi. I-au întins aripile moarte şi i le-au măsurat cu pasul, avea în total şase metri de la vîrful unei aripe şi pînă la vîrful celeilalte şi încă nu erau întinse cum ar fi trebuit, nu văzuse nimeni pe cerul de deasupra capetelor o asemenea pasăre, un ucenic fusese de părere că ar trebui împăiată şi predată muzeului judeţean, alţii îşi manifestaseră neîncrederea că la judeţ ar exista un muzeu de păsări ; pînă la urmă au hotărît să o ducă jos la cabană, acolo vor hotărî mai bine ce să facă cu ea. Mai hitru, Virgil de la concasoare propusese să o împăieze şi să fie atîrnată în biroul lui Albu. Toţi se amuzaseră la această idee, pasărea avusese darul să le dezgheţe inimile, aşa uitară de moartea lui Boton, uitară şi de alte morţi, pe primul plan se afla deocamdată moartea păsării uriaşe, incredibil cum pot muri asemenea păsări, nimănui nu-i vine să mai creadă în asemenea minuni, uite, că poate muri şi un vultur, un vultur urlaş cine ştie cum pătruns în acest spaţiu de deasupra viitoarei termocentrale.

Întîmplarea cu vulturul îl scoase şi pe el din acel pericol al liniştii care te pune pe gînduri, te trimite să pîndeşti ce pericole uriaşe te aşteaptă dincolo de liniştea aparentă. Acum, totul e normal, cine mai ştie că după o linişte uriaşă poate veni un pericol la fel de uriaş oamenii s-au învăţat cu perioadele de linişte şi cu pericolele în aşa măsură încît nici nu mai fac distincţie între ele, trec dintr-un pericol într-o întîmplare fericită cu aceeaşi bună-credinţă a omului învăţat să ducă şi varza şi capra în aceleaşi braţe, privind binevoitor cum, capra roade lacomă frunzele verzei, cum varza se împuţinează văzînd cu ochii, în sinea lui se bucură că peste doar un kilometru va rămîne în braţe doar cu o singură povară, un braţ îi va fi liber, va putea face ce vrea cu el, eventual, semne de bună pace către ceilalţi trecători, va privi cu blîndeţe capra şi se va bucura că diseară îi va dărui o oală cu lapte gros şi spumos din care se va înfrupta pe săturatelea . . .

Totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine. Aşa şi el se simte în siguranţă. Bine că nu va mai dura mult şantierul ăsta. Se va termina curînd şi el va pleca mai departe pe linia atît de întortochiată a vieţii sale. Linia vieţii din palmă e destul de simplă pentru a mai crede vreodată în chiromanţie. Simplita-

tea ei a fost depășită pînă acum de evenimentele vieții sale. Cine mai știe cîte au fost ? Cîteodată și le aduce aminte, dar cel mai des le simte ghimpele răutăcios tăind în carne, parcă ar fi mici bombe cu efect întîrziat, ce explodează doar cînd gramul acela de sînge rău ajunge să le alimenteze pentru o clipă.

Îi părea rău că n-avea la îndemînă o hartă a României, ar fi alergat cu degetul pe liniile fluviilor, pe cele ale căilor ferate, pe șirurile de munți, ar fi căutat cu ochiul ascuns în buricele degetelor sale un destin pentru vremea viitoare, locul unde se va stabili atunci cînd va pleca de aici, unde va trăi în viitor, unde va aștepta să vină revelionul și gîndurile întortocheate ale anului viitor. Anul viitor era foarte important pentru el, ar fi dorit să se întoarcă în amfiteatrele Universității din Iași, nu știa precis de ce ar fi renunțat la București, acolo s-ar fi întîlnit cu foștii profesori, cu profesorul care l-a vizitat aici, ar fi urmat o mulțime de întrebări asupra realității din care venea, s-ar fi găsit vreunul care să-l dea și exemplu etc. Poate nici unul dintre ei n-ar fi în stare să înțeleagă pe deplin neliniștea aceea care îl cuprinsese atunci cînd în Gara de Nord căuta un punct îndepărtat al dezvoltării țării, un punct unde să se aciueze, un punct în care să-și trăiască propria fericire-nefericire, să-și slujească sîngele răcit și încălzit de atîtea evenimente . . .

Acum e duminică și e tîrziu, poate tot într-o duminică se va sfîrși cu șantierul, atunci va vedea pentru prima dată ce va face, își va lua bocceluța și cu trenul ce pleacă întotdeauna la miezul nopții va părăsi A., își va lua adio de la această localitate, va saluta din mers turnurile înalte ale termocentralei pentru care lucrase din tot sufletul ; da, sigur, se vede foarte bine de aici, să nu uite cărțile, ele trebuie să-l însoțească pretutindeni, pe parcurs le mai schimbă, uită, unele dintre ele prin dormitoarele ce îl adăpostesc, își procură altele, alți autori se străduiesc să-i țină de urît, să-l îndrume în viața morală și socială.

E cinci. Mai e destul pînă se înserează. Simte nevoia să iasă dar ceva din sufletul său, din trupul său se împotrivește acestei porniri, trage către sine sticla de vodcă și o pune la gură. Soarbe o gură, două, le înghite în silă, nu este băutor și băutura asta este îngrozitoare, îți ține de urît numai după ce reușești să o îngurgitezi, pînă să faci asta ești nevoit să te strîmbi de

neplăcere, asta e, băutura e un viciu, toți știu asta și majoritatea uită adevărul, îl ascund la spate. La alimentara dintre barăci se găsește rar băutură . . .

Cînd va putea să-i înțeleagă pe adevărații șantieriști ? Cînd va reuși asta ? Cred că foarte puțini oameni pot face acest lucru. De fapt, șantieriștii au o duzină de manifestări comune dar și o altă duzină de manifestări proprii ce diferă de la om la om, de la vecinul de pat, la vecinul de utilaj, fiecare gîndește în alt mod, cu toate că, într-un fel, conștiință comună le este șantierul, viața la grămadă, în colectiv. Viața la grămadă ! Ce propoziție stupidă. Cum poți să spui că cineva are trăiri la grămadă ? E o eroare greu de explicat.

Uite cît de singur sînt eu astăzi, deși e duminică și majoritatea șantieriștilor au întins-o în oraș, se plimbă pe sub streșinile caselor, agață fetele băștinașilor, se mai încaieră la Maial, privesc melancolici gara cu teduc-teaducul ei, trenurile ce se duc în atîtea părți spre care ei nu pot pleca deocamdată, cercetează orașul, fac tot ce poate face cineva care se satură de o săptămînă de lucru, ar sta duminica în casă să se odihnească dar energia tinerească îl scoate afară din barăcile cu ușor iz de mucegai, îl trimite în orașe, acolo poate să-și spele ochii cu fetele și femeile ce se plimbă pentru că știu sigur cu ce ochi sînt privite, sînt admirate, sînt dorite etc., cum ar spune poetul : „Chi puó dir com'egli arde, é in picciol fuoco !“ (Petrarca, Sonetul 137), își aduse repede aminte, era un vers pe care îl învățase în liceu, acolo își însemnase într-un caiet o seamă de citate latinești sau italienești, cu ele presăra scrisorile trimise Lidiei, Lidia îi răspundea în englezește, avea acasă un dicționar român-englez, un dicționar mai mult american decît englezesc pur, se chinuiau reciproc pentru a afla ce scrie celălalt, ce mai citește celălalt, era un joc sincer, copilăresc, interesant, devenit util mai tîrziu cînd învățase mai bine englezește decît latinește sau italienește, acum știa foarte bine să citească în engleză, să scrie atunci cînd era nevoie . . .

Au și cărțile rolul lor. Uite cam ce ar spune Montaigne despre gîndul său de viitor, unde va ajunge, spre ce va năzui (păcat că nu are în față harta atît de cunoscută pentru a-i mîngîia rîurile, căile ferate, șirul munților etc. . . .). Da. Să vedem ce spune Domnul Montaigne : „Cei care aduc vină omului că zorește totdeauna după ceea ce va să vie și care ne învață să ne ținem de

bunul de față și să rămînem la acesta, deoarece nu avem nici o putere peste cele ce vor să fie, ba chiar mai puțin decît peste cele ce au fost, dau la lumină cea mai obișnuită din rătăcirile omenești, dacă ei s-ar încumeta a chema rătăcire lucrul către care firea însăși ne îndrumează, ca să slujim mai departe țelul ei . . .“ Înțelept. Bine spus. Teoretic și practic poți să înțelegi multe dintre aceste cuvinte așezate într-o ordine de sine stătătoare de către înțeleptul francez. Ce nebun de pe acest șantier s-ar încumeta la ora asta să citească din Montaigne, să întoarcă pe o parte și pe alta cuvintele franțuzului, să le caute corespondent în realitatea șantierului pe care se află, realitate pentru foarte mulți inși — insuportabilă . . . În fond, uite că și mie îmi scapă cuvinte fără acoperire. De ce aș rosti : „realitatea asta insuportabilă ? !“ Ce vină are realitatea că unii n-o înțeleg ? Desigur, niciuna. Eu sînt vinovat, alții sînt vinovați pentru că o credem insuportabilă, se cred (unii) drept niște învățați fără gustul realității . . .

Treaba lor. Sînt căpos și cred că măcar duminica am dreptul la viața mea, la una pe care să o gîndesc în amănunțime, la o ordine interioară în viața mea, la o disciplină liber autoimpusă de către persoana mea psihică, persoanei mele fizice . . .

Vreau să am răgazuri ale propriei vieți. Aș putea să fac și eu duminica ceea ce fac ai mei colegi, șantieriștii. Dacă m-aș simți obosit, foarte obosit de lăsarea serii, aș veni acasă băut și nu m-aș putea odihni, m-ar durea capul, mi s-ar lăsa o dîră de conștiință peste ochiul drept cu care îmi place să cred că încerc să-mi orînduiesc viața, să-mi aleg zilele cele bune și pe cele rele, să-mi aleg cărțile dragi, să cunosc ceea ce nu-mi convine, ceea ce tropăie prin sufletul meu obosit . . .

Ce gînduri răzlețe, ce gînduri de om singur într-o duminică singură ! Mîine va fi cu totul altfel. Astă seară am de mîncare o cutie de merlucios în sos tomat cu iz de fum și usturoi.

Recunosc cu mîna pe inimă că această cutie de conserve e cam mică și vodca a stîrnit în stomac o poftă de mîncare teribilă, nici un căzănel cu ciorbă acră și doi ardei iuți n-ar avea puterea să mă sature, să-mi oblojească stomacul, să mă lase în seara asta să dorm fericit, să nu mai citesc din Domnul Montaigne, să vegetez ca niciodată pe patul de fier, să-mi golesc creierul de orice gînduri, să adorm în liniștea mea de cînd eram copil, fără o sută de gînduri asupra viitorului, fără altă sută de gînduri despre prezent.

28.

Ploaie de vară, repede și iute, muntele decopertat miroase pînă departe a opăreală, parcă cineva nevăzut ar fi opărit niște fiare încinse, le-ar fi pus să se călească într-o apă puturoasă, plină de mătasea broaștei. Șantierul zăcea retras în inima lui de fier și beton, de rocă și gînduri ascunse, oamenii scoteau doar palmele din locurile de unde își găsiseră adăpost, încercau să vadă dacă mai plouă, dacă ploaia e rece, dacă va dura mult.

Numai Albu umbla prin ploaie ca și cum n-ar fi știut că plouă, hainele îi erau ude leoarcă, le simțea lipite de piele, trebuia să se schimbe imediat, îi mai lipsea doar o răceală zdravănă ; deși lucrase pe atîtea șantiere, avea groază de frig, frigul de vara îl făcea să răcească imediat iar căldura din timpul iernii îi provoca greutăți în respirație. De la terminarea facultății avusese parte numai de șantiere, o vreme crezuse chiar că s-a îndrăgostit de ele, apoi a început să îmbătrînească, a simțit asta într-o noapte, aici în baraca unde dormea, deodată n-a mai putut să respire în voie, apoi a început să tragă cu lăcomie aer în piept, trăgea din răsputeri și totuși simțea un imens gol în plămîni, simțea că se sufocă, se ridicase din pat, nici în picioare nu avu șanse mai deosebite, simțea că i-a sosit sfîrșitul, ce păcat, ce neghiobie, să mori tocmai cînd ți-ai terminat treaba, lași o termocentrală gata făcută să se laude altul că și-a mîncat zilele și nervii cu lucrătura ei, tu dai ortul popii aici într-o baracă prăpădită, inima, ah !, inima care îi mai jucase feste de cîteva ori. Doar cu cîteva săptămîni în urmă avusese acel atac de cord, acel început de atac de cord, foarte puțin lipsise pentru a trece în lumea drepților sau a nedrepților. Iată că semnele bătrîneții sau ale bolii încep să apară destul de des ca să se hotărască o dată pentru totdeauna să renunțe la viața de șantier, să aibă curajul de a solicita Centralei tutelare ca, la terminarea lucrărilor acestei termocentrale să fie transferat într-un oraș, undeva într-o localitate unde să aibă o baie ca lumea, unde să beneficieze din plin de cîștigurile civilizației.

Încercase la Județeană să-și găsească un loc prin apropiere,

existau destule orașe unde ar fi putut lucra ca simplu inginer, nu-i mai trebuiau funcții de conducere, numai să albă liniștea omului care vrea să trăiască o sută de ani, să muște cu încredere din propria pensie, din acel salariu al liniștii, cum îl numise un unchi de-al său, pensionar de la Cavnic de douăzeci și doi de ani. Salariul de liniște era prea departe, aproape imposibil de atins deocamdată, mai întîi, ar fi vrut cam cu jumătate de gură să ceară mutarea într-un loc liniștit, dar cu cealaltă jumătate de gură ar fi dorit să meargă pe un alt șantier, șantierul îi intrase în sînge, praful de pe șantiere, barăcile, problemele complexe ce se ivesc zilnic pe un șantier, erau lucrurile pe care le ura-iubea. Cel mai mult îl înfuria felul cum vedeau mulți dintre cei cu care intra în contact, șantierul. Un fel de coloană de mașini și alte cîteva excavatoare care merg și tot merg iar din urma lor vin oamenii cu mîinile în buzunare cîntînd cîntece de la Bumbești-Livezeni.

Dar nu e așa. L-aș lua de piept pe cel care ar îndrăzni să creadă altceva decît ceea ce știu eu despre șantier. Uite, acum am ajuns la birou... Baraca asta prăpădită i-a fost sediu și putea să-i fie mormînt. Totuși, soarta a ținut cu el. A rezistat pentru a vedea astăzi termocentrala ridicată pînă la vîrf. În cîteva zile pot să aprindă marele cuptor, marile focuri și gata, constructorilor li se strînge mîna în semn de mulțumire și „la revedere, vă mulțumim pentru ajutor, de-acum intrăm noi pe fir, sînteți liberi să încercați și să începeți în altă parte, găsiți voi altceva de construit, dar, vă rugăm mai repede, hai, mai repede, că ne țineți de vorbă..."

Da, așa se va întîmpla peste cîteva zile, cel mult o săptămînă, trebuie să mă gîndesc bine ce fac, cei de la Centrală vor să preiau „un alt mare șantier", așa se exprimase șeful personalului, un tip hîrșit și el pe multele șantiere energetice, retras la Centrală în urmă cu cîțiva ani din pricina unei necruțătoare boli de plămîni. El n-a zis nimic, s-a mulțumit doar să recepționeze mesajul conducerii forului tutelar, l-a rumegat pînă acolo încît singur a început să se convingă ce are de făcut, să-și distrugă propriile convingeri, acelea prin care de unul singur hotărîse să se retragă din activitatea marilor șantiere pentru un post modest, în „viața civilă" cum spun marii boși ai șantierelor. Un gînd scurt alunecă pe acest făgaș și se văzu pentru o clipă în cine știe care colț de țară, păduri și stînci uriașe îl înconjurau pe el și pe o mînă de oameni, în timp ce alți cîțiva inși care se păreau a fi

proiectanții îi arătau cu mîna întinsă ce trebuie să fie acolo în trei-patru ani...

Mintea i se cuplă în continuarea acestei „clipe", pune mîna frate și formează muncitori, pune-i să lucreze, dădăcește-i, educă-i și, cînd să zici hopa-mitică, se termină șandramaua și te trezești iarăși singur. Singur cum sînt acum, unde naiba o fi secretara, femeia asta cred că își ia tălpășița, pleacă înainte de a termina totul, aș vrea să-i chem pe cei de la administrativ să coase dosarele șantierului, să le numeroteze filele, să le pună etichete cu ce conțin, să scrie perioada și să le pregătească de arhivare. Totul trebuie pus la punct, eu trebuie să-mi pun la punct gîndurile, să le strunesc un pic, mîine sau poimîine trebuie să discut cu directorul general și atunci trebuie să fiu hotărît, să optez pentru alt șantier sau pentru un loc călduț, sub obrocul unor dosare, în dosul unui birou în care să văd doar hîrtii, să-mi lipsească oamenii, ah ! simt că aș lua cîmpii dacă oamenii nu mi-ar călca pragul să-mi ceară ceva, să se declare nemulțumiți de ceva, să mă-njure, să-i aud vorbind între ei, să-i văd mîncînd la cantină, să-i văd cum stau ciorchine pe cine știe care schelă, să le aud fîșîitul mîinilor cînd lucrează... Da. Trebuie să optez și cred că voi opta pentru una sau alta, glasul meu lăuntric îmi cere să fiu rațional, să vreau un birou liniștit, în timp ce glasul meu hiper-lăuntric, cel din inimă, din inima inimii entuziaste îmi cere să mă duc pe un alt șantier, să pot asculta în continuare o muzică mîngîietoare pentru sufletul meu... Și așa am să fac...

Își dezbrăcă încet cămașa și cu ocazia asta descoperi că e destul de murdară la gît, șantierul rămîne tot șantier, o întinse la uscat pe spătarul scaunului, parcă simțea un frig ciudat pătrunzîndu-i în oase, asta mi-ar mai trebui : o boală de mai mare dragul, se hotărî să îmbrace peste pielea arsă de soare un halat aproape nou ce ședea de foarte multă vreme în cuier, simți docul moale lipindu-se de piele, îi simți căldura, țesătura îl gîdila la subsiori, nu-l încheie, îl strînse parte peste parte și îl legă cu cordonul strîns. Parcă ar fi fost în halat de baie, mai lipsea canapeaua pe care să se întindă, ziare pentru citit avea destule pe birou ; se hotărî să stea în fotoliul din stînga, să observe de aici cum se vede lumea unui director de șantier care stă plin de importanță pe scaunul directorial, uite, că nu avusese această curiozitate niciodată ; păcat, trebuia să pună pe cineva să șadă pe scaunul său, ar fi înțeles totul mai ușor, poate că și-ar fi

schimbat stilul și metodele de conducere, ar fi fost mai blînd, ar fi fost mai aspru... nu se știa, omul e o taină care se descoperă în fiecare zi pe sine așa cum descoperi cu destule surprize pe alții...

Așa îl găsi Unghierea cînd intră mai mult neauzit în cizmele sale de cauciuc cu carîmbul scurt, cizme minerești de care nu se despărțea nici în timpul ședințelor. Dădu bună ziua și directorul tresări dar refuză să se întoarcă pentru a descoperi cine intrase în fostul său birou, așa fără ca el să simtă, poate e vreun om cu necazuri, poate că e cineva care vrea să plece cu transfer înainte de a se termina cu totul șantierul, cine știe...

Dar uite că nu e așa, Unghierea vine întotdeauna cu probleme serioase, fostul brigadier de la Salva Vișeu, i-a fost de un real folos pe acest șantier, cel puțin jumătate dintre hotărîrile sale cele mai importante le luase în urma unei discuții profunde, a analizării situației ivite, împreună cu secretarul de partid. Dar să vedem cu ce problemă a venit Unghierea... Să nu-l lăudăm prea mult... Mai întîi să-l rugăm să ia loc pe scaunul de director. Precis va spune că m-am țăcănit de tot ori nu mai am mult. Îl poftește cu un gest larg și repezit. Maistrul ar fi vrut să rămînă în picioare sau cel mult s-ar fi așezat pe celălalt fotoliu. Față în față, de pe fotolii egale, s-ar fi privit în ochi. De acolo se poate vedea mai bine lumea. Se poate ști cu ușurință ce are deasupra creștetului, partenerul de discuție. Dar în cazul ăsta nu e important ce are pe creștet celălalt... Nici nu-i stă rău bătrînului maistru pe scaunul directorial! Uite! E puțin jenat de scaun sau de situație, nu știe ce va spune directorul, îl pîndește cu ochii săi blajini care au văzut destule, au participat la construcția și reconstrucția atîtor locuri din țară... Are și o viclenie plină de miez, dacă poate exista așa ceva. Pentru că există și o viclenie a lucrului bine făcut, o viclenie a omului care știe multe și te face să afli asta după ce te conduce prin labirint, prin labirintul realității, de această dată...

Dar să-l ascultăm pe Unghierea. El trebuie să ne spună ceva care să aibă darul de a ne scoate din moleșeala asta, din melancolia asta a sfîrșitului de șantier, de lucrare...

Ce e cu tine, Albule? Ce naiba? Te-ai molipsit de la vechile romane franțuzești pe care le-ai citit în copilărie? Nu-mi vine să cred. Te știam om stăpîn pe picioarele tale. E adevărat că parcă se rupe ceva din tine odată cu sfîrșitul ăsta de șantier?

Așa e ? Te cred, poate numai eu care sînt alter egoul tău, te cred . . . Nu e prima dată cînd trebuie să pleci dintr-un loc fără întoarcere. Desigur, este exagerat spus fără întoarcere. Te poți întoarce aici oricînd, în calitate de vizitator. Poți veni noaptea, ziua, în zorii zilei, cînd anume vrei să revezi truda ta de cinci ani încheiați. Pînă se termină totul, numai bine se fac cinci ani . . . .

Unghierea nu știe dacă e momentul să vorbească, să spună ceva, să spună ceea ce vrea. Pînă la urmă își scoate faimosul carnețel și caută ceva numai de el știut. Are acolo cifre, litere, nume de oameni. Ce ar putea să aibă altceva ? Probabil că a venit pentru a anunța desființarea organizațiilor care au funcționat pe acest șantier. Gata ! De acum înainte, fiecare la casa lui, fiecare în alt colț de țară. Unde va merge Unghierea ? Uite, că a ghicit. De asta a venit și maistrul. E muncit de aceleași gînduri. A deschis gura și parcă plînge. Nu l-a auzit niciodată vorbind așa. Ceva dinlăuntrul său se vaită, parcă scoate sunete dezarticulate. Cine știe ce se întîmplă . . .

Cum ? Unghierea îi cere să meargă cu el ? ! Asta nu se poate ! Maistrul s-a îndrăgostit de felul său de a conduce ! De mai multe ori i-a dat a înțelege dimpotrivă, că ceva nu e în regulă, că ceva din sufletul secretarului de partid s-ar împotrivi felului de a conduce al directorului Albu . . . Dar uite că n-a fost așa. Unghierea îi cere să meargă cu el acolo unde se va duce. Nu-i era la îndemînă să răspundă că primul gînd al său era de a nu mai merge pe un șantier, ar vrea să se retragă din activitatea de șantier, undeva în proiectare, în cercetare, hîrtivistică, așa cum el singur îi zicea meseriei de constructor care se face în afara șantierului . . . Dar nu, mai bine îi spun că nu știu unde voi merge, că Centrala a amînat nepermis de mult tatonările ce se fac în mod obișnuit pe lîngă conducătorii șantierelor ce se închid. Cine știe ce o fi în mintea directorului general ? Oricum, gestul lui Unghierea m-a mișcat profund. Inima a început să-mi bată cu mai multă putere. Înseamnă că oamenii ăștia au fost legați oarecum de mine. E plăcut să observi acest lucru tocmai acum la plecare, cînd totul e gata. În cîteva zile vom pleca și nici nu știm care încotro o vom apuca. Să-i promit lui Unghierea mai mult decît pot, decît sînt eu de nedecis, de șovăielnic în aceste clipe ?. Nu. Nu fac acest lucru atîta timp cît nici eu nu știu ce mai pot. Chem secretara să ne

facă două cafele. Beau o cafea cu bătrînul maistru Unghierea. Așa cum sînt îmbrăcat în acest halat din doc, mulți nici nu m-ar recunoaște. Dar secretara nu răspunde. Înseamnă că nu s-a întors. Unghierea iese și după cîteva minute revine cu tot cu femeie. Cafelele sînt făcute repede, au aromă. Bem și parcă ne mai liniștim. Cel puțin eu. Unghierea scoate o bucată de hîrtie din buzunar și citește niște nume. Aprob fără să știu ce. La urmă mă dumiresc că e vorba de oamenii pe care trebuie să-i luăm pe un alt șantier. Cum să-i spun că nu aș mai vrea pe șantier, că jumătate din omul Albu nu mai vrea să meargă pe șantiere ? Parcă îmi este rușine de acest bătrîn al tuturor șantierelor. Nu sînt hotărît . . .

De fapt sînt un romantic . . . mi-am pierdut simțul umorului, încerc să cred că se mai poate reconstitui viața mea . . . Sînt naiv. De ce aș cere altora să treacă prin ceea ce am trecut eu ? Din orgoliu ? Din ce altceva ? Să lăsăm viața liberă, la libera ei alegere. Împăturesc hîrtia lui Unghierea și îmi dau seama că n-am buzunar în care s-o introduc. Pînă la urmă o pun pe sticla mesei de lucru. Văd eu mai tîrziu ce voi face. Cred că afară nu mai plouă și ar fi bine să ies. Același aer de munte îmi va face bine. Unghierea și-a băut cafeaua destul de grăbit. S-ar putea să fi intuit pe chipul meu gheara nehotărîrii . . . Sună telefonul. „Da . . . Cine e ? Dumneavoastră ! ? Cînd veniți ? Marțea viitoare. . . Notăm și vă așteptăm . . . Trimitem mașina la R. să vă ia de la accelerat . . . Am înțeles ! Să trăiți !"

Puse receptorul în furcă. Secretara închise ușa care se deschisese singură. Rămîne singur și se hotărăște să-și lepede halatul.

Cămașa nu e bine zvîntată, o simte rece pe piele. Mai simte că are temperatură. Ceva se întîmplă cu el. Își bagă cămașa în pantaloni. Iată că însuși directorul general va veni aici. Pornim toți oamenii la curățenie și ordine. Predăm șantierul la cheie. Poate că ne pregătește o surpriză. Mai mult ca sigur. Nu face el un drum atît de lung doar pentru a asista la punerea în funcțiune a termocentralei. Pînă atunci mă hotărăsc și eu. Rămîn, plec pe alte șantiere sau mă retrag din competiție ? Ceva din toate acestea sau poate că intervine o altă soluție . . .

De același autor :

FLOAREA SOARELUI SAU MINA DE LUCRU
versuri, Ed. Cartea Românească, 1978 (volum laureat la concursul de debut pe anul 1977). Premiul Comitetului Central al U.T.C.

ALFABETUL STRANIU ÎN CARE VĂ VORBESC
versuri, Ed. Cartea Românească, 1980

JURNAL DE UZINĂ
reportaje, Ed. Cartea Românească, 1981

TULBURAREA NATURII
versuri, Ed. Facla, 1982

INCURSIUNI ÎN FANTASTICA REALITATE
reportaje, Ed. Eminescu, 1982 (în colaborare)

UTOPIA PROFESORULUI DUNCA
roman, Ed. Eminescu, 1983

PLANTELE DIN FEREASTRĂ
versuri, Ed. Albatros, 1984

PLANETA CĂRBUNELUI
reportaje, Ed. Eminescu, 1984 (în colaborare)

STEAUA DE PĂMÎNT
reportaje, Ed. Eminescu, 1985

NOIMA DE AUR
versuri, Ed. Cartea Românească, 1986

EDITURA FACLA

Scrisul lui Valeriu Bârgău surprinde o umanitate frustă, aerul tare şi natural al firilor simple, în a căror conştiinţă gîndirea, simţirea şi acţiunea converg generos. Romanul captivează prin autenticitatea sceneior de şantier şi, totodată, prin culoarea şi diversitatea tipologiilor umane. Scris cu nerv jurnalistic, plin de poezia aspră a naturii banatice montane, traversat de oaze analitice SEMNE PARTICULARE este un imn şi totodată un documentar al vieţii libere, drepte şi dăruite unei cauze, a şantieriştilor români de pe cuprinsul ţării.

ION ARIEŞANU

Lei 12